Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sum ex libris Godefridi Neuinensis Cosmiensis.
Sum ex libris Godefridi Sessinghs Coloniensis Anno 1623

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Frequentatio salvat memoriam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De laudibus Montis gymnici apud Coloniam Agrippinensem in platea quam sedecim domos nuncupant. Felicissimo. auspicatissimoque apice eminentis.

Ipsas. aut nostro foret hec industria plectro
Ut mea gymniacum celebraret carmina montem
Quem complexa sinu veneranda Colonia gestat
Et videt assiduo gaudetque virescere cetu
Exordirer opus phebo non vile. sed acri
Verba nunanda viro. musisque ad vela vocatis
Hic mons felices exaggerat arduus artes
Finitimasque suo gentes et menia fructu
Incubuit. et pleno semper detestit acervo
Menola tot lepores. nec habet tot dyndima damas
Hiblaque tot flores. tot vix hercinia cervos
Alta creat. nec tot quercus dodona sacratas
Quot peperere viros hec Montis pulpita doctos
Quot vel palladijs capita erudiere sub alis
Hic tibi quo verum lateat. quo peccet elenchus
Quot sint rerum species elementa vocantur
Quid calor efficiat. quid terra. quid humidus aer
Quid generent unde. magni primordia seculi
Unde maris fluxus. varijs ve coloribus iris
Aurea quo celeri rapiantur sidera motu
Quid caliganti modo cogat hebescere lunam

Defectusque pati dimisso lumine solem
Reddere quid faciat clamosa tonitrua nubes
Unde vel etherea fulmen iaculetur ab aula
Cum secreta faces nocti que causa cometas
Proferat et timidas que coca pona terras
Concuciat que sint auri que semina ferri
Totaque nature vis ingeniosa latentis
Pauditur hic caste amictis archana Minerue
Templa patent penetrale dee niuenque cubile
Huc visurus adij legit sibi monte sub isto
Cuius habitet sedes totos Jove nata per annos
Assidet en foribus peplo vittata decoro
Et cultas adamante manus intrare volenti
Porrigit atque tuis inclinat colla lacertis
Et dulces adhibet risus nutuque venusto
Te vocat et solam recipi se postit amicam
Quid fugis o iuuenis quid fortunata moraris
Gaudia quid ve stupes mons hic discrimine paruo
Scanditur et largo non est sudore petendus
Est breue certamen facilis labor unde capessas
Semper adorande titulos et nomina fame

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DUSSELDORF

Scr. Gr. 62

Positiones circa libros phisicorũ et de aĩa Arestotelis iuxta ordinariũ et disputatiuũ ꝓcessum magistrorũ Colonie in bursa montis regẽtiũ ad opponẽdũ et respõdẽdũ nõ minus vtiles q̃ necessarie.

Ad vsum Godefridi Sessinghs vbij
Anno salutis 1623

Monostichon
Flos in Monte viget, viguit, semper vigebit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Positiones

Oniũctissimis ac plurimũ amãdis studentib⁹ burse Montis salutem. Jussit diuus ille Hieronim⁹ adhortari nos alterutrum ad pietatis opera. vt illud se queremur apostoli Pauli. Alter alterius onera portate At Epimenides poeta dixit. Hortat̃ quicũq; animos ad honesta pudicos. Calcar equo stimulũq; bono cõmisit. at illis. Quos fouet ingeniũ peruersa mente malignũ. Preceptoris opem vimq; impartitur amici. Qđ et si sciam q̃ sitis vestra sponte vel sine hortatione vlla studio philosophie ac bonis artib⁹ dediti. consideraui tamen multitudinem librorum et difficultatem aggredi volentib⁹ textualem expositionem librorum Arestotelis. Quapropter vt veteri vestro instituto auxilio forem: quasdam breues positiões super octo libros phisicoꝝ ⁊ de aĩa Arestotel̃ ad modũ dialogi ꝓ opponente et rñdẽte in vnũ colligere curaui. vt eẽnt animi oblectatio. studiosis vero vt facilius possent memorie cõmendare omnibus autem legentib⁹ vtilitas conferatur. Et ego quidem qui hoc opus breuiandi causa suscepi. non facilem laborem. imo negotium plenum vigiliarum ⁊ sudoris assumpsi. sicut hi qui preparant cõuiuium et querũt aliorum voluntati parere. propter multoruꝫ gratiam libenter sustinui laborem. Veritatẽ doctrine sancti Thome consonam ex plerisq; collegi autorib⁹. pre ceteris tamen magistrum nostrum Henricum Gorychem imitari conabar. Tum quia sancti Thome interpres fidelissimus fuit. vt testantur eiusdem post se opera relicta. Nic dumtaxat semel in die solitus erat corporali reficicibo. vt saltem eo liberius eo diligentius studijs philosophie vacaret. Tum etiam quia burse Montis primus regentium extitit. quam bursam diutissime rexit. ac tandem in pace requieuit. huius laus et perpetua est et immortalis. Tanti viri autoritate et fama ꝯfisus. vos monere hortariq; non desistam ad legenduꝫ sequens opusculum in quo assidue maiorem concipietis voluptatem Quod si feceritis (sicuti certe facietis) vehementiori q̃dam impetu amoris agitatus. non difficile futurũ existimo tentandi maiora. De prefatione tantũ dixisse sufficiat. Valete. Ex bursa Montis. viij. ydus Decembris Anno. ccccxciij.

Finis.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Loquatur opponens.

Circa octo libros phisicorũ Aristotelis

Querit primo Vtrum circa entia naturalia generabilia et corruptibilia: haberi possit propria dicta scientia Ista questio probat et improbat. Probatur pro parte affirmatiua ex his que dicũt Aristoteles sanctus Thomas et Auerrois circa principiũ primi libri phisicorum. quia gloriosus peripatheticorũ dux Aristoteles sermone et opere sibi ꝓsonus cupiens suis auditoribus naturalis phie scientiã reserare a libro phisicorũ sumpsit exordiũ. In cuius prohemio expresse dicit esse scientiam de natura: hoc est de rebus naturalibus. Q; aũt ista notitia sit scientia ꝓprie dicta. patet. q: scientia est habitus veridicus. sexto Ethicorũ. et nõ sunt nisi quinq; habitus veridici. scz sapientia. intellectus. scientia. prudentia ⁊ ars. sed ista notitia nõ est sapientia nec intellectus nec prudentia nec ars. vt facile ꝓbari posset ex diffinitionib illorũ habituũ. ergo est scientia ꝓprie dicta. Sed improbat dupliciter. Primo sic. res naturales non sunt intelligibiles. ergo nõ erũt scibiles. Tenet ꝓsequẽtia. quia scientia est habitus intellectualis. sexto ethicorũ. Ans ꝓbatur. q: res naturales sunt sensibiles. sed sensibile nõ est intelligibile. scdo thopicorum. Etiaz nihil est intelligibile nisi separatũ a materia. cũ intellect? sit vniuersaliũ. sed entia naturalia ꝓcipiũtur cum materia. et sic sunt singularia. ergo de eis nõ erit scientia. Secũdo improbat. q: scientia est necariorũ ꝑpetuorũ et impossibiliũ aliter se habere. primo posteriorũ. sed res naturales nõ sunt hmõi. vt quibusdã famosis visum est. scz socrati et platoni. sicut recitat phs primo methaphisice. igit. Et sic ista ꝗstio ꝑ vtraq; eius parte tã affirmatiua q̃ negatiua relinquitur ambigua. quã dissoluẽdã offero ꝓ discreto ac honesto dño baccalario. N. Dñe baccalarie hãc questionẽ dignemini acceptare ⁊ breuissime eam resoluere

Loquatur respondens.

Questio mihi assignata ꝑ dñm baccalariũ opponentem in phisica est ista. vt supra. Ad quã respõsurus dimissis argumentorũ resumptõib ꝑ et ꝓtra ꝗstũ factis restringo ac limito intentum meũ ad tres ꝓnones instar syllogismi ordinatas.

Maior. Circa entia naturalia: fm esse qd cõpetit eis vt hmõi non est proprie dicta scientia. Minor. Scientia ꝓuenit rebus ꝓut accipiũtur in suis rõnib: nõ tñ frustrat intellectus a cognitione earũ quo ad id qd eis ꝓuenit exterius. Conclusio. Igit de reb naturalibus generabilib ⁊ corruptibilib tradi possũt vere scientie: ꝓut accipiũtur in sua ꝓpria rõne

Maior patz. q: entia naturalia fm q̃ hmõi possunt aliter se hãe et hñt ꝓtingẽtiã. scz scia ẽ necariorũ ⁊ ipossibiliũ aliter se habere. Nota tñ pro ampliori declaratione maioris q̃ res naturales possunt ꝗsiderari dupliciter q̃tũ ad ꝓpositum sufficit. vno mõ fm esse qd ꝓpetit eis extra aiam in rerũ natura. et sic de eis non est scientia vt dicit maior. Alio mõ fm esse qd habent in suis rõnib. verbi gratia intellectus ꝓcipit naturaz humanã attribuendo sibi ea que eidẽ fm se ꝓueniũt. vt dicendo hõ est aial. hõ est risibilis. In talib ẽm ꝗsideratiõib intellectus supsedet de ꝗsideratõe esse ipsius qd habet in re vel in intellect sic de eis est scientia. vt patebit infra. Minor habz duo ꝓplexa. Primũ patz. q: nulla ꝓditio scientie repugnat eis fm istã cõsiderationẽ. verbi gratia siue tonitruũ sit siue nõ sit in rerũ natura. nihilominus ꝓut ipsa natura tonitrui accipit ab intellectu fm suã rõnez. sic sibi cõpetit q̃ sit sonus fact? in nubib. sicut cõpetit homini ex sua natura q̃ sit aial ⁊ rõnalis. Est tñ sciendũ q̃ hunc modũ cognitiõis quidã vocãt cognitionẽ rei in suis ꝑncipijs vel causis. videlicet si tonitruũ non sit in rerũ natura fm ꝓprium esse. est tñ in suis causis ⁊ principijs Et fm hoc volũt soluere q̃ de reb mobilib et generabilib et corruptibilib possit haberi scientia. Sed hic modus dicendi nõ videt ꝓtentare. vt optime declarat magister noster Lambertus in suis copulatis primo phisicorũ. Est igit verius dicendũ q̃ ipsa cognitio habet de reb fm seipsas ꝓut habẽt esse in actu. vt determinat phs. ix. metaphisice. qui ẽm habz sciam passionũ ipsius q̃drati ꝗsiderat ipsum q̃dratũ sub ꝓpria natura. ꝓut in natura pt actu eẽ. et nõ ꝓut est potẽtialit in linea. Scdm ꝓplexũ sic apparet. q: non solũ natura rerũ sed etiã ipm eaz esse accipit cõiter et ꝓut est abstractũ a ꝓditõib indiuiduãtib. vt si dicat elemẽta sunt nata seinuicem trãsmutare vel motus est actus entis in potentia. Et sic mobilia sunt imobiliter apud intellectũ. et corruptibilia incorruptibiliter. et materialia imaterialiter. ⁊ sic de alijs. Hec tñ est falsitas. q: nõ oportz eũdem modum esse qui est ex parte intelligentis et qui est in reb intellectis Conclusio. sequitur ex ꝑmissis ⁊ maxime ex primo ꝓplexo minoris. Est tñ ꝗsiderãdum q̃ generabile et corruptibile ꝑnt capi dupliciter. vno modo vt sunt ꝑdicata actualia importantia actũ. vt generabile dicat illud qd generat. et corruptibile illud qd corrũpitur. et sic non debent hic capi. neq; vt sic de eis est scia. Alio mõ capiũtur ꝑ aptitudinib vel ꝑ respectib aptitudinalib ad act? abstrahentib ab omni existẽtia actuali. et sic est scientia de reb naturalib incẽtum generabiles ⁊ corruptibiles. capiendo incẽtum nõ qdem reduplicatiue. sed specificatiue.

Sequit correlarie primo q̃ phia naturalis: est vna scientia vel genere vel vnitate subordinatiõis. vt clare patz in copulatis Sequit secũdo q̃ illa scientia: est speculatiua et nõ practica. q: est de reb causatis a natura. ⁊ non ab ope nostro. sed impossibile est de reb a natura causa;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tis esse scientiā practicā. qz hmōi res solū st̃ a nobis speculabiles Ad rōnes. ad primā dicit. q res naturales in vl̃i sunt intelligibiles. sed in particulari sunt sensibiles

Et qñ dicit nihil est intelligibile nisi separatū a materia. Dicendū q verū est loquendo de materia signata et incōicabiliter accepta. nō aūt loquēdo de materia cōi q̃ est altera pars ꝓpositi. qz illa est pars quidditatis rei physice. sicut patz sexto metaphisice. quare nō impedit intelligibilitatem Ad secdm dicenduz sicut ad primū. qz res naturales in vniuersali accepte et relate ad suas passiones: abstrahūt a corruptibilitate. sed accepte in particulari et fm esse existentie sunt corruptibiles. id est per se actu corrūpūtur. et sic de eis nō est scientia. Etiā maior est vera loquēdo de scibili ꝓpinquo. scz de ꝓclusione. que est necessaria et incorruptibilis ꝓter incorruptibilem habitudinē p̄dicati ad subiectū. Et iste modus opponēdi z respondendi seruabit̃ sil̃i modo in posteriorib̃.

Querit̃ secūdo.

Utruz ens mobile sit adequatū subiectum: totius phie naturalis. et cum hoc libri physicorū. Pro parte affirmatiua z vera est sanct̃ Thomas in cōmento libri physicoꝝ. Preterea illud est subiectū primū et adequatū phie naturalis z etiā libri physicorū. licet diuersimode. qd̄ ꝓplectit̃ omnē speciez mobilitatis. sed ens mobile est hmōi et nō corpus mobile. igit̃. Minor ꝑbatur. qz materia prima ante formā est mobilis ad formā Etiā angelus fm fidem catholicaz mouetur de loco ad locum. et similiter potētia mouet̃ ab obiecto. Siliter accidentia separata a subiectis mouentur. vt patz in sacramento altaris. et tamē de illis nō est verum dicere q sint corpora mobilia. sed entia mobilia Preterea passio habz diffiniri p suū subiectum. primo posterioꝝ. z septimo metaphisice. sed phus diffinit motū per ens et non p corp̃. tercio physicoꝝ. igitur. Sed pro parte negatiua et probabiliter falsa. arguit̃ tripliciter. Primo idem nō est subiectū totius et partis. sed naturalis phia et liber physicorum habēt se sicut pars et totuz. igit̃ non bene habebunt idem subiectū. Preterea passio debet fluere ex principijs sui subiecti. sed mobilitas nō fluit ex ꝓprijs principijs entis. ergo non est passio entis. Et per ꝓsequens ens mobile nō erit subiectū primū huius scientie. Minor ꝑbatur qz sic omne ens esset mobile. Preterea in tali assignatōe mobile vel essz differentia entis vel modus eius. Si differentia. vel ergo erit differentia essentialis aut accidentalis. Nō essentialis vt supponit̃. qz talē nō habz Nec accidentalis. qz als phia naturalis esset subalternata metaphisice. Si modus entis sequerēt q phia naturalis essz pars metaphisice. qz eiusdē scientie est ꝓsiderare de ente et modis eius

Maior. Querentib̃ an idē sit subiectū huius libri et totiꝰ phisice: ꝓuenienter respōdet̃ cum q̃dū distinctiōe. Minor. Subiectū attributionis alicuiꝰ scie: debet in illa presupponi notorie. Cōclusio. Dico igit̃ ens mobile cē subiectū huius libri et totius naturalis phie: sub alia tñ et alia ratione

Maior pz qz naturalis phia z etiā ens mobile capiūtur dupl̃r. vno mō capit̃ naturalis phia soluz in sua cōitate. et sic hic ꝓsiderat̃. z eiꝰ subiectū vt sic est ens mobile fm se tñ. Alio mō cōsiderat̃ naturalis phia nō solum fm sua generalia. sed etiā fm diuersos spēales modos q̃ tractantur in diuersis libris. Et sic eius subiectū nō ponitur ens mobile in tali generalitate. sed cū specificatiōibus alioꝝ modoꝝ in libris posterioribꝫ ꝓsideratorū. Et sunt in toto octo ptes phie naturalis Prima ꝓsiderat̃ in libro physicoꝝ. q̃ versat̃ circa motū et materiā sensibilem nō descendendo. Secūda in libro de celo. q̃ descendit ad primā et principalē spēm motus z materie sensibilis. qz ad motū localē z ad mobilia illius motus inuestigando coꝝ naturas. Tercia ps cōsiderat̃ in libro de generatiōe qui versat̃ circa alias species motus seu mutationis in in generali nō descendēdo ad aliquā spēm nisi ad transmutationē corporis simplicū ad inuicē Et illius libri subiectū est ens mobile ad formaz. qz hmōi motꝰ ad aliquā formaz terminant̃. Quarta ps tractat̃ in libro metheororum. q̃ ꝓsiderat motū z mutationē ad formā mixti imperfecti. sicut sunt pluuia grando z nix. Quinta ꝓsideratur in libro de mineralib̃. et tractat de mutatiōe mixti pfecti homogenij. scz de generatiōe lapidū z metallorum. Et hic liber sub illa intitulatōe nō est a greco trāslatū in latinū. sed tñ in q̃rto metheororum traduūtur principia generatōis hmōi mixtorum. Sexta tractat̃ in libro de aīalib̃ et plātis et ꝓsiderat de generatiōe z corruptōe totaliū animatorū que sunt mixta etherogenia. Septima ꝓsiderat̃ in libro de aīa. qui est in passionib̃ z ꝓprietatib̃ partiū aīatarū ex parte aīe. Octaua tractat̃ in libro de sensu et sensato. et ꝓsiderat de passionib̃ z ꝓprietatib̃ aīatorum. put se tenent ex parte corporis. Et ad has octo ptes ꝑnoiatas reduciūt naturalis phie diuisio tanq̃ ad principaliores. et si q̃ alie ab his facte sint additiōes. iste ad illas ꝓiūctim vel diuisim reduci possunt. Minor est rō doctoris sancti q̃si in forma. et ꝑbat̃. qz quelibet scientia p̄supponit de suo subiecto qz est z quid est. primo posterioꝝ. et ergo nulla scientia p̄t ꝑbare formalē rōnem subiecti de subiecto. qz hoc faciendo ꝑbat subiectū. Etiā subiectum debet esse p̄mo notū. vt dicit vna particula diffinitiōis subiecti. Conclusio sequitur ex p̄missis quo ad ambas eius ptes. Sz q corpus mobile nō sit subiectū patz. qz subiectū debz esse notorie p̄suppositū. sed Arestoteles sexto physicoꝝ ꝑbat q oē mobile sit corpus qd̄ repugnat huic. corp̃ mobile est notorie p̄suppositū. Et q ꝑbet oē mobile esse corpus patz. qz ꝑbat nullū imparibile seu īdiuisibile moueri. ad qd̄ sequit̃ imediate q omne mobile est parabile. Sicut in simili ad illam. nullū insensibile est rationale. sequit̃ illa īmediate. omne rationale est sensibile Ad rōnes. Ad primā quid sit dōm patz in copulatis. Ad secdam dr q mobilitas nō fluit ex principijs entis inq̃tū ens. sed fluit ex principijs entis mobilis. qd̄ est minus cōe q̃ ens. et magis cōe q̃ corpus. Et eius p̄ncipia non sunt materia forma z p̄uatio. sed aliquid cōius innoiatū. Est tñ verū q motus ꝓprie dictus demonstrat̃ de ente mobili p illa p̄ncipia iam noiata. Ad tercū dōm. q in ista assignatione subiecti mobile nō debet capi vt differentia essentialis vel accidētalis. sed debet capi vt dicit modus entis. q̃ noie entis nō exprimitur. Et ad improbatiōem dicēduz fm doctorē sanctum in de veritate. materia p̄ma. q̃stione p̄ma. q duplex est modus entis. vnus est modus spēalis. qui ꝓtrahit ens ad spēale genus sabile. et loquēdo de illo nō est eius dē scientie ꝓsiderare de ente z de modis entis. Aliꝰ ē modꝰ entis generalis q̃ ꝓsequit̃ oē ens q̃ mō alia trāscēdētia ab ente dicūt̃ modi entis Et loquēdo de illo mō tūc eiꝰ dē scie ē ꝓsiderare de ente z de modis ens

Arguit pro p°

z°

Arguit cont̃ p°

z°

3°

Nālis phia cōsidera z duobꝫ modis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Uoniã quidẽ intelligere et scire cõ.

Circa initiũ primi

libri phisicor. et primo circa phemiã sunt aliqua dubia. Primũ vtrũ ex precedenti cognitiõe causarũ principior. aut elementorũ: sit pcedendũ ad cognitionẽ causatorũ principiator. seu elemẽtator. Pro parte affirmatiua est pbatio Aristotelis in textu. que sumpta est ex cõi opione hominũ. et ideo non potest esse in toto falsa. qr omnes arbitrãtur se scire aliquid cũ prima principia causas et elementa cognoscũtur Sed p parte negatiua arguitur pmo sic. ex cognitiõe effectuũ rerũ sensibiliũ venimus in cognitiõem causar. ergo non econtra. Cõsequentia tenet. qr als demonstratio circularis esset possibilis. Secõo sic. qr ad cognitiõem effectus naturalis nõ oportet cognoscere elementa. Patz qr dicit textus vsqz ad elementa. et sic videt excludere materiã fm sanctũ Thomã. aut materiã z formã fm Auerroim.

Maior Modus per se determinandi. similis est modo demonstrandi. Minor. Ordo potiorũ demonstrationis procedit a causis: licet ex parte nostri frequenter ꝓtingat pcedere ab effectib. Conclusio. Justũ est igitur a causis principijs aut elementis fm se procedere: tamen propter nostrum modũ cognoscendi solet plerũqz oppositũ ꝓtingere

Maior patz qr simpliciter z p se pus determinãdus est de causis incẽtum pmittere pt noster modus cognoscendi. sed ex parte addiscentis qñqz fit oppositus fm q posteriora qñqz sunt addiscenti notiora. Et ita ꝓportiõabiliter in demonstratiõe ꝓter quid pceditur a causis ad effectus. sed in demonstratiõe fm quid fit econtra. et sic est hincinde ꝓportio et similitudo Minor quo ad primã eius partẽ patz. qr potior demonstratio est que dicit propter quid in qua pceditur a causa ad effectũ. Sed quo ad secũdã partẽ pz similiter. qr pbus in libro posterior institutit sepius econtra esse pcedendũ. sicut ibidẽ patet p varia exempla. Conclusio quo ad eius partẽ primã patz. qr ordo determinandi et cognoscendi debet esse ꝓformis ordini causandi loquẽdo fm se. Sed secũda pars patet. qr pmitus sunt plibanda ea que addiscenti sunt faciliora. als nõ pcederetur ex sibi magis notis. sed effectus sunt multotiens addiscentib. faciliores cẽ cause Et hanc sententiã Aresto. tãgit ẋnto metaphi. capto pmo. In signũ cui pbs in sua metaphi. pus determinat de suba sensibili cẽ de substantijs separatis. licet suba intellectualis se habeat vt cã subar sensibiliũ Sequtur corrolarie pmo q in omni pcessu sciali quodãmodo pcedit a cã ad effectũ: idcirco in naturali phia de causis pus est determinandũ. Patz qr in oi scia cuius sunt pncipia cause z elementa ꝓtingit scire et intelligere ex hor cognitõe. sed in omi pcessu sciali z etiã in naturali phia sunt pncipia cause et elementa. igit zc Sequtur corrolarie secõo. q ad cognoscẽdũ effectũ pfecte necesse est oẽs ei causas p se cognoscere. Patz corrolariũ ex pcessu Aresto. sexto metaphili. nã nulla scia intromittit se de causis p accẽs sui effect. et p ꝓns satisfit cognitioi scientifice p cognitõem q sibi cõpetit ex causis p se Sequtur corrolarie tercio. q hẽc pfectam cognitionẽ de aliquo effectu in genere est nobis pro statu huius vite possibile. Patz qr nõ est defectus ex pte sensus. neqz ex pte cognoscibiliũ Nõ ex parte sensus. qr licet sensus aliqũ sit indisposit: tñ hoc est in pauciorib. et intellectus q̃ pfidet pt dirigere z corrigere iudicũ sensus. Neqz ex parte cognoscibiliũ. qr cẽuis ipa cognoscibilia subiaceant mutationi. tñ intellectus pt formare aliqs veritates de eis nõ obstãte quacũqz eorum mutatiõe

Ad rõnes. Ad pmã dr. q ex cognitiõe effectuũ sensibiliũ venimus in cognitõem cãr a posteriori. sed hic est sermo de pcessu qui est a priori. Ad secũdam dõm q vsqz hic nõ capit exclusiue. ita q excludatur elementum sed inclusiue.

Querit secũdo. Utrũ vlia sint nobis prius et magis nota: cẽ ipor singularia

Pro pte affirmatiua est pbus in textu. ostendẽs q in cognitiõe nostra oportz nos pcedere a magis vlib. ad minus vlia tanqz ex notioribz nobis in minus nota quo ad nos. Sed p pte negatiua arguitur p pbm pmo posteriorũ. vbi dicit q singularia sunt nobis magis nota. Preterea in pseni textu dicit q diffinitiũ est nobis magis notũ pribz ipm diffinientib. sz diffinita sunt vlia diffinito. ergo vlia nõ sunt nobis notiora singularib.

Maior. Singularia fm viam generatiõis nature: precedũt vlia in cognitone Minor Secõm nostrũ modũ cognoscendi simpliciter singularia: sunt nobis prius nota cẽ vlia

Conclusio. Accipiendo igit respectiue singularia z vlia: ad sensuz Arestotelis vlia sunt q̃ ad nos singularib. prius nota

Maior pz. qr natura fm viã generatõis pcedit ab ipfecto ad pfectũ. et qr cognitio singulariũ ad sensuz pti net: et cognitio vliuz ad intellectũ. pz q secda ẽ pfectior cẽ pma Minor pz. qr noster mod cognoscendi incipit a sensu. ita q ī acqsitõe cognitõis pcedim a sensibilib. ad intelligibilia. et de potẽtia successiue exeũdo in actuz. Et hec duo ex eadẽ radice ducũt originẽ. qr eñ intellect humanus in principio sui est q̃si tabula rasa in qua nihil est scriptũ. hinc est q indiget reductõe successiua vt fiat in actu. et ad talẽ reductõem indiget fantasmatib. sensibiliuz a quib. fit abstractio spẽr intelligibiliũ. Ulñ pz q due sũt ꝓditões nre cognitõis. Prima q icipit a sensibilib. versus intellectũ. Secda q fit p exitũ successiuũ ipsius intellect de potẽtia in actũ Cõclusio pbat p imediate dcã. qr cognitio generat ī nob p exitũ successiuũ de potẽtia ī actũ sz magis vlia. i. magis ꝓfusa sunt ꝓpinqora ad eẽ in potẽtia cẽ min vlia q̃ sunt magis distincta. et p ꝓns talia pus occurrũt cẽ min vlia. Dicit notãt (ad sensũ Arestotelis) qr si vle capiat p natura fm q sibi adũcta est intẽtio vlitatis. tũc vle pslupponit singularia. qr nõ pt de aliq̃ scirí an sit gen nisi preuia cognitiõe q habeat sub se plures spẽs de qb pdicet Et ideo fm Aresto. hic. vle z singulare debent capi p ipsis naturis. sicut exẽpli grã prius cognoscit aial cẽ hõ Sequtur corrolarie pmo. q nõ ea dẽ nobis cũ natura notiora sunt ac certiora. Patz triplr Primo ꝓparãdo gen subar materialiũ ad gen subar separar. qr sube materiales sunt nobis notiores. sz sube separate sunt nature notiores. Secõo ꝓparando ꝓfusa et magis vlia ad minus vlia q̃ sunt magis distincta. Tercio. qr cognitio sensitiua est prior apud nos. sed tñ totum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

genus cognitōis intellectiue est mot⁹ fm naturā. q: est eo⁹ q̄ saltē fm rōnem sunt separata a materia ⁊ a ꝓditiōibus materialib⁹ Et q: fere tota nr̄a cognitio ꝓsaſ i trib⁹ modis p̄ſatis. ideo q̄ſi vliter dōm est q̄ nulla eadē notiora nobis sunt et nature. q: modicū est respectiue loquendo in quo ꝓueniun⁹ cū natura. q: solū in mathematicis. in q̄b⁹ p̄ncipia sunt notiora fm naturā q̄ꝗ ꝓclones: ⁊ etiā quo ad nos. q: notitia p̄ncipio⁹ ē ꝓpinquio: p̄dictis cōditiōib⁹ nro modo cognoscēdi ꝓplantatis. Potest etiaz illud corrolariū intelligi in certo genere cognoscendi. vi⁹ deliez ꝓparādo magis vlia ad min⁹ vlia. et sic iterū nulla eadē nobis notiora sunt ⁊ natura. Sequtur corrolariū secdo. q̄ vlia p̄us esse nota q̄ꝗ singularia ostendiſ ꝓueni enter p Aresto. tria signa. Et q: declaratio illo⁹ signo⁹ sufficiēter pz in copulatis. ideo de eis in p̄senti loco supſedeo. Detet nihilominus rūdēs esse. puisus circa correlaria ⁊ circa ipso⁹ decisionē. q: est in potestate opponentis ꝓtra arguere. Potest etiā correlariū in ordinaria disputatōe accipi. p p̄ncipali q̄stione. Ad rōnes. Ad p̄mā dōm. q: phus p̄mo posterio⁹ ꝓpat cognitōem itellectiuā cognitiōi sensitiue. sed hic ꝓpat cognitiōes intellectiuas inter se Ad secdam dōm q̄ partes diffinētes vt ptes sunt non hnt rōnem magis vlis. sed bñ si fm se ꝓsideren⁹. q̄uo etiā sunt magis ꝓfusa ⁊ nobis notiora

Necesse est aūt vnū esse p̄ncipiū aut plu.

Circa partē executiuam

p̄mi libri phisico⁹. Querit p̄mo. vtrū phisic⁹ habeat disputare: ꝓtra negātes p̄ncipia naturalis phie. Pro pte negatiua et vera arguit autoritate phi in textu. Etiā in geometria nō est disputādū ꝓtra negantes p̄ncipia geometrie. q̄ siliter in phia naturali nō est disputandū ꝓtra negātes illu⁹ p̄ncipia. Et p hoc. pbat phs q̄ non est disputādū ꝓtra pmenidē ⁊ mellissiz Sed. p pte affirmatiua ⁊ falsa arguit dupl⁹. Primo phs q̄rto metaphisice disputat ꝓtra negātes sua p̄ncipia. q̄ ⁊ phs naturalis h̄ facere pt Tenet ꝓsa. q: sicut se hnt p̄ncipia metaphisice in metaphisica. ita se hnt p̄ncipia phisice in phisica. Secūdo phs in sequēti capl'o disputat ꝓtra pmenidē ⁊ mellissum q̄ negauerūt p̄ncipia phie naturalis. igit

Maior Plurima tractāt in naturali phia: q̄ nō sunt ꝓprie de ei⁹ suba Minor. Mellissi et permenidis positōes redarguere aut eorū rōnes soluere: nō ptinet ad fo⁹ scie phisice.

Cōclusio Vliter igit ad phisicū nō ptinet disputare ꝓtra iterimētes p̄ncipia naſal phie

Maior pz. q: Aresto. reprobat varias opinōes antiquo⁹ circa p̄ncipia rerū naturalū ex p̄ncipij⁹ scia⁹ cōium. et ita nō ptinet nisi reductiue ad priculares scias Pro q̄ nota. q̄ scia⁹ q̄dā dicūtur spēales. alie sunt cōes. Vñ cōes sunt metaphisica ⁊ logica. q: ꝓsanⁿ circa transcēdētia. nā ea⁹ subiecta ad oia se extēdūt. magis trū metaphisica q̄ꝗ logica. q: ens q̄d est subiectū metaphisice est vl'oris cōitatis q̄ꝗ subiectū logice. q̄d est ens rōnis. Sz scia⁹ particularū est dnia. q: q̄dā sunt subalrnātes. ⁊ q̄dam subalternate. Ex q̄b⁹ ꝓtingit talis ordo. q: negatis p̄ncipij⁹ scie suba'rnate fit recursus ad p̄ncipia scie subalternātis. q̄b⁹ negatis nēce est recurrere ad scias cōes scz ad metaphisicā ⁊ logicā Minor pz. q: nulli⁹ eausectio se extēdit vltra facultatē sue ꝓtutis. sed fm phm p̄mo posterio⁹ vltima resolutio scie pficiſ dum ad p̄ncipia pueniſ. et p ꝓns interemptis notissimis p̄ncipij⁹ phisice nō remanet sibi facultas hndi actōem ꝓtra tales interemptores. Sed rōnes pmenidis ⁊ mellissi negāt p̄ncipia phisice. vt satis clare deducit in copulatis circa textum. igit Conclusio patz. q: disputatio dz semp fieri ex p̄ncipij⁹ p̄suppositis. q̄ p oppositū nō pt fieri disputatio p̄ncipij⁹ negatis Patz secdo q: phs natural' nō hz disputare ꝓtra quālibet positōem. q̄ etiā nō hz disputare ꝓtra negātē sua p̄ncipia. Ans phaſ. q: nō hz disputare cōtra positōem heracliti dicētis oia esse mobilia. Sed ꝓsa tener p sile. Sequtur correlarie p̄mo. q̄ p̄noiatos phos sup suis dictis accusare subest facultati p̄me phie. Probaſ. q: p̄ma phia est scia cōis. sed scia cōis hz quādā p̄rogatiuā p̄e pticularib⁹ scietij⁹. ita q̄ interemptis suis notissimis p̄ncipij⁹ nō p̄cludiſ ei via disputādi. dum trū rūdens velit aliq̄d ꝓcedere. ergo etiam pt disputare ꝓtra negātes p̄ncipia scia⁹ pticularū Sequtur correlarie secūdo. q̄ merito ipa metaphisica dicit alia⁹ scia⁹ p̄ceptrix ⁊ honorabilissima. Patz q: ipsa pbet auxiliū ceteris scietij⁹. imo et ipsi logice. q: maioris potestatis est. vt dz q̄rto metaphisice. quēadmodū ens est dignioris ꝓditionis q̄ꝗ ens rōnis. Ad rōnes Ad p̄mā dōm. q̄ nō est sile. q: si disputās ꝓcedat aliq̄d circa negatōem p̄ncipiorū. illud cadit sub p̄ncipij⁹ metaphisice. ⁊ non phisice. Ad secdam dz q̄ phs naturalis nō disputat ꝓtra negantes sua p̄ncipia p p̄ncipia phisicalia. sed metaphisicalia.

Principiz aūt maxime est omniū ꝓprium

Querit primo.

Vtrū omne ens sit vnū: sicut posuerūt pmenides ⁊ mellissus. Pro pte affirmatiua arguit p̄mo rōnib⁹ pmenidis ⁊ mellissi. q̄ alibi satis clare ponūtur Secdo arguit. q: trū vnū est. ergo oē ens est vnū. Ans. pbaſ expositorie. q: hoc ens est trū vnuz. et hoc ens est trū vnū. q̄ trū vnū ens est. Cōsequētia. pbaſ p vnā regulaz logico⁹. q: arguēdo ab exclusiua ad suā vlez i terminis trāspositis est bona ꝓsa. Sed. p parte negatiua est phs in secdo tercio et q̄rto capl'is huius libri.

Maior. Fore in reb⁹ pluralitatē entiū: ostēdi pt ex pte entis et sub eo ꝓtento⁹ Minor Siliter p acceptōes q̄ꝗ hz vnū: ostēdiſ necesse fore pluralitatē entiū Conclusio. Nō igit possibile: oia q̄ sunt in natura vnū ens esse.

Maior pz. q: ens diuidit in subam ⁊ q̄ꝗtitatem ⁊c. et vnūqdq̄ illo⁹ vlteri⁹ diuidit. Si q̄ ens sit soluz vnū ita q̄ nō sit pluralitas entiū. aut q̄ illud ens est suba trū. vel q̄ꝗtitas aut q̄litas trū. aut suba ⁊ accīs simul. sed nulluz istorū est dōm. Nō p̄mū. q: fm mellissiz ipm ens est infinitū. et fm pmenidē est finitū. sed finitū et infinitū p se soli q̄ꝗtitati pueniūt. q̄ ꝓter subam ad min⁹ erit quāntas Nec pt dici secūdū. q: absurdū est dicere accīs ē nulla existēte suba. Nec⁹ terciū. q: suba ⁊ accīs semp sunt pl'a

Minor. pbaſ. q: vnū dz triplicit. vno⁹ sicut cōtinuū. Secdo⁹ sicut oino indiuisibile. sicut vnitas vel pūctus. Terciо⁹ aliq̄ dicunt vnū ꝓpter pueniētia in vna eadē rōne cōi. sicut sortes ⁊ plato pueniunt in rōne hois. siliter equ⁹ ⁊ asinus pueniūt in rōne aialis. Patz igit ꝓpositio ex istis acceptiōib⁹. q: si oia dicātur vnū sicut ꝓtinuū. nūc

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nō est ꝓhibita pluralitas entiū. q: ꝓtinuū nō est idē cui/
libet sue parti. nec vna ꝑs est eadē cū alia. Si vero ens sit
vnū sicut pūctus. adhuc inferr̃ cōtra eos. q: tūc eos hu/
iusmodi ens nec esset finitū nec infinitū. q: pūctus est ter
minus alicuius finiti. ſz nō est met finit⁹ vl'infinit⁹. Nec
ꝓt dici tertiū. videlicet q oia sint vnū rōne. q: tunc ꝓtia
essent vnū. ⁊ sil'r decē ꝑdicamēta haberēt vnā rōem

Conclusio sequtur ex ꝑmissis. q: ea que st̃ in materia
vel sunt finita aut infinita. ⁊ sic st̃ q̃ta. q̃ ad min⁹ st̃ suba
et accīs. ⁊ sic sunt multa Sequit̃ cor relarie ꝑmo q ꝏ
ceptoria fuit opinio quorūdā antiquor: dicētium q non
cōtingat idē esse multa ⁊ vnū. Ptz breuiter. q: aliq̄d est
vnū actu ⁊ multa in potētia vel ecōta. igit̃. Et de illis lo
quit̃ ꝑhs in textu. ibi(Cōturbati aūt) Sequit̃ cor re/
larie secō. q sil'ꝑnt stare plura ⁊ tm̄ vnū esse. Ptz q: ex/
ponēdo tm̄ grā alietatis. illa est vera. tm̄ vnū ē. q: sensus
est. vnū est ⁊ nihil aliud ab vno est. Sz exponēdo vnuz
grā pluralitatis sic est falsa. q: exponit ꝑ vnā copulatiuā
cuius vna ꝑs est falsa. est eiꝰ sensus eius vnū ē ⁊ nō plā
q̃ vnū sunt. ⁊ illa secā ꝑs est falsa. q̃ ⁊ tota Ad rōnes
ad ꝑmā dōm q rōes Permenidis ⁊ Mellissi facile ē dis
solutere. q: peccāt tā in materiā q̃ in forma. Et ꝑhs cō/
parādo illas duas rōnes ad invicē dicit q rō mellissi est
onerosa ⁊ nō habēs defectū inducēs multa incōueniētia
Est onerosa. q: vana. ⁊ nō hns defectum. q: nō facit ali
quā dubitatōem. Et inducit pl'a incōuenientia. q: vno
incōueniēti dato alia cōtingunt. Sz rō Permenidis hz
aliquas ꝓbabilitates. q: ꝓpōes q̃s assumit sunt vere in
vno sensu. ⁊ q̃ sibi detetur specialior rñsio Ad secam
dōm ꝑmo q illa rō est sophistica. q: aūs ꝓbat̃ ac si oīne
caperet̃ distributiue. ⁊ tū fm̄ mentē Permenidis dz capi
collectiue Secō dōm q illa ꝓpō. tm̄ vnū est pōt capi du
pl'r. vno mō vt est de exclusō subiecto. ⁊ sic semp est vera
Alio mō vt est exclusiua. ⁊ hoc dupl'r. q: vel exponit̃ grā
alietatis. ⁊ sic ite est vera. aut grā pl'alitatis. ⁊ sic ē falsa

Queritur secūdo

Utr ens ⁊ vnū sint ꝏ numero analogice multiplicū. Pro pte affirmatiua ⁊ vera ē ꝑhs in ꝑnti lrā ꝓtra ꝑmenidē q̃ in sua rōe supponit q ens di cat̃ vniuoce. cū tū sit de numero multiplicū. Sil'r ꝑhus in q̃rto ⁊ q̃nto metaphisice ⁊ in alijs suę doctrine locis h̄ idē frequētissime ponit Sed ꝓ pte negatiua arguitur ꝑmo sic. q: nō pōt dici q oīne ens sit suba vel accīs. et ita ens vna acceptōe stat ꝓ suba ⁊ accīte. q̃re erit vniuo cū ad illa Secō sic. certū est de aliq̄ q sit ens. ⁊ tū incer tū est an sit suba vel accīs. ⁊ ita ens est cōius q̃ suba et accīs. q̃re sequit̃ q sit vniuocū. Et q: vnū conuertit̃ cuz ente cōcludit̃ q vnū sit vniuocū sicut ens.

Maior Ens quo ad ambitū totius sue significatōis nō est vniuocū: ſz de nūero multiplicū Minor. Sil'r vnū fm̄ totā suā significatōem: ꝓcedit̃ necēario habere multiplicitatē

Cōclusio Igitur ens ⁊ vnū hūt equocationē illā: que reducit̃ ad analogiam.

Maior ꝑz. q: manente eodem nomine entis eius ratio variatur. quia alia ratione accīs dicitur ens q̃ substantia. ⁊ alia ratione negatōes ⁊ priuatōes dicuntur entia q̃ res que habēt veram naturā a parte rei ex q̃b⁹ manifestē ꝑtz multiplicitas in ꝓcatōe entis. Etiā ens ꝏ de deo ⁊ creaturis que in nullo vniuocari possunt. quia un/possibile est q deus ⁊ creatura cōueniant in rōe ⁊ natura Minor ꝑtz. quia vnum ponit̃ in ꝑnti littera equocū Sil'r q̃rto et quinto metaphisice ⁊ in pluribꝰ alijs passibus doctrine Arestotelis Etiam vnū est de nūero trās/cendentiū. ⁊ q̃ q̃ꝰ solum ponitur in ꝑdicamēto q̃ntitatis ergo est multiplex Cōclusio ꝑtz. q: equocatio illorum non est a casu. eo q fit fm̄ transumptiōez ꝓ aliquā sil'itudinē. nec ꝓ est solū phisica. secū etiā est logica. igit̃ cōclusio vera Ad rōes. ad ꝑmā dicitur q intellectus potest intelligere sil'. nō solum ea q̃ dicunt̃ fm̄ vnum. sed que dicitur ad vnū. sicut ꝓpter sanitatem eligimus potionem amaram. ⁊ in ꝓclusione demonstrata fertur intellect⁹ ad ꝑmissas demonstrātes. Et q: multiplicitas ꝓcatōnis quam habet ens est analogica. hinc est q intellectus quz daz vnitate intellectōis potest intelligere ea ad que ens ꝏ equiuocū Ad secam dōm q q̃uis sit vnus ꝓcept⁹ entis ꝑuenīens suba ⁊ accīs. ille tamē non est vniuoce sed analogice participatus.

Queritur tertio.

Utr a suba quanta; sit quantitas realiter distincta. Pro parte affirmatiua est ꝑhs in littera q̃ dicit q substantia ⁊ quantum sunt duo ⁊ non vnū Sed pro parte negatiua arguitur. quia realiter distincta potest deus separare ⁊ separatim conseruare. sed sic nō est de substantia ⁊ quantitate. igitur. Maior est articulus parisiensis. Sed minor probatur. quia si sic tunc seclusa quantitate in substātia composita esset distinctio partium fm̄ situm. ⁊ sic substantia esset diuisibilis sine quā titate. quod est contra ꝑhm.

Maior Quantitas continua: distinguitur a substantia quanta Minor. Quātitas discreta de genere ꝑdicamēti quātitatis: vl'r distinguitur a reby ea quantitate quantis Cōclusio Igitur substātia et quātitas ꝑdicamenta: sunt ab inuicē realiter distincta.

Maior ꝑtz tripl'r. ꝑmo ex cōi rōe distinctōnis ꝑdicamentorum que nō coincidunt. vt supponitur. Secō patet ex cōi rōe distinctōis inter species motus. quia mot⁹ ad substātiā ꝏ gnatio. ſz motus ad q̃ntitatē ꝏ augmentatio diminutio vel rarefactio Tercio q: substātia manēte eadē fit variatio in ei⁹ q̃ntitate ꝓtinua. Minor sil'r ꝓ bat̃ tripl'r. ꝑmo ex rōe quātitatis in cōi. Secō q: q̃ntitas discreta hui⁹ generis causat̃ ex diuisione continui. vt ꝏ tercio hui⁹. Tercio ꝑz ꝓ Aresto. h̄ in lrā q̃ dicit q finiti ⁊ infiniti rō soli q̃ntitati cōgruit. cū ergo numerus sit finitus vel infinitus ꝑtz propositū Cōclusio relinquit̃ nota ex dictis. Sequt̃ cor relarie ꝑmo q nō est idē q̃ntitatez a re q̃ta: distingui ⁊ a suba q̃ta. ꝑtz q: q̃ntitas ꝓpter ꝓpinq̃tatē ad sub̃am suscipit ꝓprias ꝑdicatōnes in ꝓcreto. sic ꝏ q magnitudo est extēsa. ⁊ linea ē lōga. supficies lata. ⁊ tū linea ⁊ ei⁹ lōgitudo idē sunt. ſz q̃ntitas differt a suba q̃ta. vt etiā Aresto. insinuat in q̃rto hui⁹ Sequtur cor relarie secō q vniuersalit̃ accidens ꝑdicamentale ⁊ substantia: sunt realiter diuersa. patet primo. quia est par ratio de quantitate ⁊ alijs accidentibus Patet secundo per philosophum in textu dicentem q substantia ⁊ accidēs sunt multa. Ptz tercio. q: intrinsece ꝓditōes subē et accītis sunt diuerse. q̃ tē. Aūs probat̃. q: conditio substātie est ꝓ se esse. sed accītis esse est inesse Ad rōem di

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cendū q̃ ille articulus parisiensis habet intelligi in absolutꝫ. ⁊ nō in respectiuis aut in his que habēt necārīū connexionē ad inuicem. q̃ modo se hñt substātia ⁊ quātitas materialis. Sz vtꝫ deus posset illa separe hoc nō hz inq̃rere pb̃s naturalis. immo id solum inquirere habet qd̃ fieri potest fm rerum naturas.

Querit quarto. Utꝫ suba materiał: sit de se indiuisibił. Pro pte affirmatiua est pb̃s in rōibus ꝓtra Permenidē ⁊ Mellissum. in q̃b̃ dicit q̃ si sola suba esset tūc nō esset finita nec infinita cū nō esset q̃nta. ⁊ p ꝓns non esset diuisibił Sed ꝓ pte negatiua arguit sic. qz qd̃ p se hz ptes p se est diuisibile. sed suba materialis p se habet ptes. igit. Dicor ꝓbat. qz p se hz materiā ⁊ formā Secūdo sic. pritū in actu p̃supponit pribilitatē in potētia. sed materia ex̃ns sub q̃ntitate est prita in plura indiuidua. q̃ ipa ante quātitatē erit pribilis

Maior. Per se diuisibile ⁊ indiuisibile: cōueniūt reb̃ bipartite Minor Ex diuisione ꝑma: causat naturał scda Conclusio. Igitur secundo modo materiali substātie: cōuenit per se et indiuisibile

Maior ptz ꝑmo de p se. qz p se conuenit alicui duplr. vno mō. qz est de rōne eius. sicut rōnale p se ꝓuenit hoī. Alio mō. qz nō ꝓuenit sibi ꝓter aliqd̃ adiunctū. sicut dicim⁹ colorē esse p se visibilē. sine adiunctōe lumis extrī seci. Scdo pz de diuisibili. qz duplex est diuisio. q̃dam est in ptes eēntiales. sicut in materiā ⁊ formā. Alia est diuisio in ptes extēsiuas. sicut corp⁹ bipedale diuidit in duo pedalia. Scdo pz de indiuisibili p oppositū. qz sicut aliqd est diuisibile duplr. ita sił aliqd est indiuisibile duplr. vt ptz facilr ꝓportionādo mēbra Minor ꝓbatur. qz ꝑma diuisio est subē materialis in materiā ⁊ formā. Sz scda est q̃ntitatꝫ q̃ ꝓsequit materiā in ordine tū ad aliquā formā hinc est q ꝑma diuisibilitas est cā scde. sicut suba est causa accētis Etiā ꝑma nō exñte aufertur scda Cōclusio ptz ꝑmo ex pte eius qd̃ est p se. qz suba materiał nō habet ex pte sui diuisionē in ptes extēsiuas. q̃ p se est indiuisibilis. Scdo ptz ex pte indiuisibilis. qz diuisibile scdo mō ꝓuenit subē p accēs p quātitatē q̃ p oppositū indiuisibile scdo mō ꝓueniet eidē p se Sequit correlarie q nō eodē mō sicut pūctus: suba materiał p se est indiuisibił. ptz qz sıba materialis ⁊ si de se nō habeat actu diuisionē. est tū radix ex q̃ pullulat q̃ntitas p quā fit actualis diuisibilitas. pūctus aūt nō est illius ꝓditionis. igit correlariuz verū Ad rōes. ꝑma soluta est. qz loqt̃ de ꝑma diuisione Ad scdam dōm q est duplex pribilitas sicut ē duplex potētia. q̃dam est potētia logica q̃ cōsistit in nō repugnātia terminorū. ⁊ loquēdo de illa materia aū oēm q̃ntitatem est potentia diuisibilis. qz sibi nō repugnat pritineꝫ quātitas. Alia est potētia phisica q̃ est aliqd in re. et loquēdo de illa materia accepta aū q̃ntitatē est indiuisibilis. qz nō hz aliqd in se vnde posset diuidi. Reliq̃ videātur in Versore q̃ dat multas bonas occasiōes dubitādi

Querit quinto Utrnz ꝓcedi possit vere: q totū sit ptes sue. Pro pte negatiua arguit rōe phi. qz si totū nō distingueret a pribus sił sumptis. ptes sił sumpte essent eedē inter se qd̃ est falsum. ptz falsitas. qz si sic tūc totū eēt vnū indiuisibile. Probat ꝓna. qz q̃ sunt eadē vni ⁊ eidē stꝫ ea dē inter se. Sz p pte affirmatiua arguit p ꝓmētatorē in h̄ ꝑmo dicētē q totū est aliud a qualibet parte. non tamen ab omnibus simul sumptis

Maior Partes totiꝫ diuisim accepte: non ꝓueniūt cū toto in idēptitate Minor Partes ꝑiūctim ⁊ sił sumpte: sūt cū toto idēptificate Cōclusio Igit fm aliā acceptōem ⁊ aliā: possum⁹ affirmare aut negare q̃stionē motā.

Maior pz exēplarit. qz dom⁹ nec est tectū nec paries nec fundamētū ⁊ ita de alijs. possum⁹ q̃ de toto ⁊ pte in h̄ sensu multa saluare. qz dicim⁹ ptes stꝫ ꝑtes toto ⁊ stꝫ cause totius ⁊ cējs. s. ptes stꝫ minores toto. totū ꝓstituit ex pribus. qz oēs iste ꝓpōes innitunt pdicto sensui Minor ꝓbat. qz corp⁹ bipedale ē duo pedalia sił sumpta. sił cōpositū ex materia ⁊ forma est materia ⁊ forma sił sumpte sicz ꝓut cōstituit totū Cōclusio pz ex p̃missis. Sequit correlarie q iuxta p̃missas distinctōes cōuenit modificare diuersas ꝓpōes. Ptz ꝓbi grā. qz. vij. metaph̄. dr q sılla ba ba. nō est b ⁊ a. ⁊ q̃nto metaph̄. dr q bis tria nō stꝫ sex et ꝑmo elenchor. dr q duo ⁊ tria stꝫ q̃ncꝫ Itē q aliqd est eq̃le min⁹ ⁊ maius. s. corp⁹ bipedale ē duo pedalia. pedale cū semipedali ⁊ semipedali sił sumēdo. Et q sursum ⁊ deorsum stꝫ dextrū ⁊ sinistꝫ aū ⁊ retro. accipiēdo ꝓ pribus sic situatis in toto. Et ex eadē radice ptz via ad oēs cōsimiles ꝓpōes iuxta distinctōes de pribus sił aut diuisim sūptis. ⁊ q ex pribus aliq̃tiens sumptis resultat totū alterius nature. ⁊ aliq̃tiens eiusdē nature. Ad rōes. ad ꝑmaz dōm q ꝓbatio ꝓnitie est vera in his q̃ stꝫ idē fm rē ⁊ rōnē sił Et ꝓter illā drām dicim⁹ ptes sił sumpte integrāt totū. nō aūt econtra. Et si Aresto. dicat q nō sit idē loqt̃ de pribus diuisim acceptis Ad scdam dōm q cōmētator loquit de pribus sił acceptis. ⁊ sic hincinde nulla est cōtradictio. Est etiā q̃daz notabilis distinctio de toto. quā relinquo noram ex copulatis.

Sicut autem phisici dicūt duo modi sunt

Querit primo Utꝫ naturalū pb̃rū ponētū plura ꝑncipia sit eadē aut varia snia. Isti⁹ q̃stionis ptes ꝓ ⁊ ꝓ patebūt ex seq̃ntibus. Et q sit eadē snia ptz. qz oēs in h̄ cōuenerūt q ex nihilo nihil fit. ⁊ sic concesserūt aliqd fieri in q̃ dissentiebāt a phis loq̃ntib̃ innaturał Sz q sit diuersa snia pz duplr. ꝑmo qz Anaximādros Anaxagoras et Empedocles posuerūt pła ꝑncipia licz drāter. qz anaximādros ponebat q̃ddā cōfusum in q̃ multa erāt ꝓmixta. ⁊ illd vnū potiꝫ posuit ꝑncipiū q̃ alia in eo mixta Ecōtra Anaxagoras potiꝫ posuit illa eē ꝑncipia q̃ illud cahos cōfusum Sz Empedocles posuit q̃tuor elemēta. fore ꝑncipia. ⁊ posuit quādā circulatōes ꝓgregatōis ⁊ segregatōis hmōi ꝑncipior. ⁊ ita posuit mūdū sepiꝫ incepisse ⁊ desijsse. Sz Anaxagoras posuit trū sel mūdū incepisse ⁊ nūq̃ desiturū. Scdo differebāt in multitudine ꝑncipior. qz anaxagoras posuit infinita ꝑncipia spē drā et intellectū tanq̃ cām agētē a q̃ fit distinctio taliū ꝑncipior. Sed Empedocles posuit q̃tuor elemēta tāq̃ ꝑncipia intrinseca. litē ꝓo ⁊ amicicia tāq̃ cās agentes

Maior Positio Anaxagorica: stans in quatuor punctis trahit secum plura inconuenientia Minor. Modus positionis Anaxago

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

re ponitur inconuenieter fm se: ⁊ loquitur pe/ius Empedocle. Conclusio. Igitur positō quā asserit antiq̄rū naturaliū phōr venerāda turma: fm quendam modū est vna. ⁊ fm aliuz bipartita

Maior pz. ⁊ primo quo ad primā ptē. videlicet q̄ stet in q̄tuor punctis. q̄ primo ponebat nihil fieri ex nihilo. et in hoc cū omnib⁹ naturaliter loquentib⁹ pueniebat. Se cūdo dixit q̄ quodlibet fieret ex q̄libet. ⁊ q̄ contraria fiūt ex seinuicem pcedebat ptraria fieri sil'in eodem. Tercio dicebat nō esse verā generatōem sz apparētem fm segre gatōem eorū que pus pmixta latebant. ⁊ deinde ad sen sum nouiter apparebant. Quarto dicebat q̄ nihil esset sincerū sub aliquo noie. s. q̄ nihil pure esset ignis vel aq̄. sed fieret denoiatio fm maiorē abundātiam in apparen do. q̄ vbi magis apparet de pncipijs ignis illud simpl'r vocatur ignis fm eundem. Scda pars ciusdē ꝓpōis pa ret ex processu phi in littera. Et possunt summari in q̄tu or. primum q̄ res naturales essent nobis ignote. ptz quia compositum non pgnoscitur nisi pgnitis suis pncipijs intrinsecis. sed talia fm eundem sunt infinita. et infini/tū fm q̄ huiusmōi est ignotuz. ergo hmōi principia non possunt a nobis pgnosci. Scōm inconueniens q̄ eēt da re quantūlibet magnū hominē. ⁊ quantūlibet puum. q̄a si partes sunt determinate fm magnitudinem ⁊ puita/tem totū erit determinatū. si vero sint indeterminate to tū erit indeterminatū. Sz hoc est falsum. q̄ res natura/les sunt ad maximuz ⁊ minimū determinate. Tertium nā si in aqua sit caro. ⁊ per segregatōnem ex aqua fit ge neratio carnis. ⁊ iterū ex carne remanēte fiat alia segre/gatio. ⁊ sic deinceps tūc querit' si stabit talis segregatio ita q̄ deueniatur ad minimā carnem. ⁊ si sic tunc non fit quodlibet ex q̄libet. Si vero data minima carne adhue ex aqua possit segregari sine statu caro ⁊ caro. tūc oportz q̄ in aqua finite q̄titatis contineatur infinities determi nata quātitas carnis. ⁊ quelibet sit ad minus tanta si/cut minima caro. Vltimū inconueniens. q̄ sequeret q̄ essz infinita multitudo actu existentiū. q̄ quodlibet est in quolibet sicut actu existens. ⁊ hoc infinities Minor. p positio ptz primo quo ad primam partem. q̄ Anaxago ras nō intellexit ꝓpriam vocem dicēdo q̄ nō omnia pnt extra cahos segregari. hoc enī est verum ꝓter accētia q̄ nō pnt fm se existere. sed sic nō intellexit Anaxagoras. q̄ ipe intellexit quo ad corpa. ⁊ hoc est falsum. Scdo de ficiebat ex parte modi. qd̄ Arestoteles reprobat dando instātiam. Scda pars ptz. q̄ Empedocles ponebat solum finita pncipia. qd̄ est melius q̄z ponere infinita. quia nō est ponenda pluralitas sine necessitate Conclusio q̄ ad eius pmam ptem ptz ex dictis. q̄ omnes in hoc cō uenerūt ex nihilo nihil fieri. Sz scda pars ꝓbatur. q̄ qui dam posuerunt solum vnum pncipiū. s. aut aquā aut ae rem aut ignē aut intermediū aeris et aq̄. vt vaporē. null⁹ aūt ponebat terrā ꝓter eius grossiciem. Deinde ex his posuerūt alia fieri p rarefactōem ⁊ pdensatōez Alij po suerūt plura pncipia. vt supius satis clare patuit Se quit' corrolarie q̄ Plato cū his natural'r vnū pncipiū po nentib⁹ ptim psonat: ⁊ ab eis alio mō discrepat. Ptz q̄ ip si ⁊ plato pueniūt in hoc q̄ magnū ⁊ puū sunt pncipia. q̄ alij phi vocāt rarū qd̄ plato vocat puum. q̄ rarū hz mo dicū de materia. ⁊ densum qd̄ plato vocat magnū. q̄ dē sum hz multū de materia. Scdo pueniūt. q̄ tam plato q̄z illi ponūt pncipia ptraria q̄ reducunt' ad defectū ⁊ ab/undantiā. s. rarū ⁊ puum ad defectū. magnū ⁊ dēsum ad abundātiā tanq̄z ad pncipia vltiora. Sed scda ps ptz. q̄ plato posuit magnū ⁊ paruū ex pte materie ⁊ ipm vnum pncipiū formale qd̄ est ydea ꝓtcipata a diuersis diuers/modis fm diuersitatē materie. Sed alij naturales pone/bant ptrarietatem ex pte forme. q̄ ponebant vnū pmū pncipium vnam materiam ex qua multa constituuntur fm diuersas formas.

Queritur secūdo Vtrū debeat ab solute pcedi: q̄d libet ex q̄libet posse fieri Oro pte negatiua est phus in lrā impugnans Anaxagorā. Sed p pte affirmatiua arguit' sic. q̄ ptraria fiūt ex alterutr'. vt albū fit ex nigro et ecōtra. q̄ a fortiori q̄libet alia res fit ex alia.

Maior. Impossibile est absolute dici: q̄dli bet ex quolibet posse fieri Minor. Loquen do fm distributōem sub determinato gnē: sic q̄dlibet pt fieri ex q̄libet immediate vl' mediate

Conclusio. Igitur positio dictoz antiquo rū: sicut iacet est de numero negandoz

Maior ptz. q̄ ex substātijs immaterialib⁹ nihil pt fi eri. sil'r neq̄z ex corpib⁹ celestib⁹. q̄ oia hec sunt ppetue per manētia. Minor ꝓbat'. q̄ loquēdo de his q̄ pueniūt in materia generabiliū ⁊ corruptibiliū. sic q̄dlibet pt fieri ex q̄libet mediate vl' imediate. cuius rō est. q̄ cōicant in materia q̄ est successiue susceptiua oīm formarū hui⁹ ge/neris Conclusio claret ex pmissis. q̄ Anaxagoras si ne restrictōe dicebat q̄dlibet posse fieri ex q̄libet Sequi tur corrolarie q̄ magis ⁊ minus ꝓprie: pcedēdū est vnū ex altero fieri posse. ptz q̄ ꝓprie aliquid dr fieri ex illo qd̄ est ꝓpinquum sibi vt in ipm puertat'. sicut ex aqua fit aer minus aūt ꝓprie qn̄ fit p plures trāsmutatōes interme/dias. Inde est q̄ phorum maxima dicit q̄ actus actiuoz sunt in patiēte ⁊ disposito. ⁊ q̄ vniuscuiusq̄z actus est p pria materia ex q̄ dr fieri. sicut alia est materia sanguinis alia colere. Ad rōnem dōm. q̄ fm veritatem ptraria nō fiūt ex alterutris Et cuz dr albū fieri ex nigro aut ecō tra intelligit' materialiter.

Quer'it' tertio Vtrū natural'r loquē tes pnunciaūt rē: oē qd̄ fit fieri ex aliq̄ psupposito pexīte Oro pte affirmatiua est phs in lrā. Sz p pte negatiua sic arguit'. q̄ de⁹ ali qd creat ex nihilo. q̄ possibile ē aliqd ex nihilo fieri. Et cō firmat'. q̄ de⁹ ē cā tot⁹ ent'. sz totū ēs aū se nihil hz. q̄ rē

Maior Ex nihilo nihil fieri: fm bonā rōsio/nē dz distingui Minor Antiq̄ phi locuti fue rūt sagacit' dicētes ex nihilo nihil posse fieri natural'r Cōclusio Igit' tenēdū est cū phis nihil naturali gnatōe fieri posse: absq̄z subiecto pexīte

Maior pz. q̄ si vtraq̄z negatio teneat' negāter. tūc sen sus est. ex q̄libet fit aliqd p regulā eqpollētiaz. ⁊ h sensus ē falsus absolute loqndo Si ꝓo pma negatio teneat' infi nitāter ⁊ alia negant'. tūc sensus ē nihil fit ex nō ente. ⁊ si tūc ipor tet habitudo cāe efficiēt'. sic est ꝓa. Et q̄ dr Bo. v. de psolatiōe. psa pma nihil ex nihilo existere ꝓa snia ē cui nemo vnq̄z vetez refragat⁹ ē. Et ad idem est senten tia Aulij Persij in libro satirarum satira tercia cum in/quit. de nihilo nihil in nihilum nil posse reuerti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Minor patz. qz si sine modificatõe pronunciassent dictum suũ tunc fuisset respuendũ. sed qz dixerũt q omnes q de natura locuti sunt peuenerũt in dicto principio videlicet istos clare stare sub forma naturalũ agentium que agunt actione physica Conclusio patz. qz p actionem naturalem intelligitur actio causarũ secdarum. sicut homo generat hoiem. z asinus asinum. sed qlibet tale agens psupponit aliqd susceptiuũ in quo eius actio posset sustẽtari. tũ primo. qz actio non transcẽdit metas sue virtutis. z qz vnũquodq; agit fm q est in actu. actus aũt cause create est in aliquo receptus. qz omne creatum hz esse receptum et p ons talis actus est finitus. sed si sine subiecto posset agere. tũc eius actio esset infinita. Quod patz. qz maioris virtutis est posse vincere passum minus obediẽs agẽti. z sp si passum sit magis indispositũ ad actõem agentis. tũc requiritur maior virtus agentis vt habeat virtutem supra passum. sed plus est sine passo producere effectũ q̃z in passum etiã quantũcunq; indispositũ. z p consequens solum agẽs infinite virtutis pt sine subiecto aliquid pducere. Tum secdo. qz actio nõ presupponẽs passum nõ habet aliquã limitatõem ex pte suscipiẽtis. z cũ agens creatũ sit limitate pfectionis z nature. hinc est q non potest sine subiecto pdispositio aliqd facere. Sequitur correlarie primo q aliquid sine subiecto fieri posse concedendum est a veris phis absolute. Patet qz nõ includit repugnãtiam. ideo firmiter est tenendũ hoc posse fieri a deo omnipotẽte. Nã sexto ethicorũ Aristoteles recõmẽdat quedã phm q solũ impossibile remouet a deo Sed Auerrois corrupta affectõne posuit nihil posse fieri sine subiecto piacentre. qz ipse a fide xpiana apostotauit. et sic in odiũ fidei orthodoxe adeo temerarie loq̃ presumpsit. qz amor z odiũ peruertunt omne iudicium. primo ethicorũ

Sequitur correlarie secdo. q ex rõibus pteris sub naturalis luminis forma concludi potest aliquid posse fieri ex nihilo. patz primo. qz prima causa est esse p essentiam. z p cõsequens totũ residuum vniuersitatis entiũ est ab ea effective causatum. sz nõ ex aliquo subiecto presupposito. qz de illo diceretur idẽ. sicut de alio. igit. Patz secdo. qz prima cã est actus illimitatus. qz est esse nõ receptũ. sed omis effectus q̃ fit ex subiecto presupposito est limitatus. z p cõsequens nõ correspõdet virtuti infinite ipsius agentis. Et autor de causis dicit q effectus prius pme cause ẽ esse quod fit p creatõem nihil presupponẽs Sequitur correlarie tercio q q̃cquid sine subiecto psupposito pducitur. de illo verũ est dicere q creatur Patz qz creari est aliquid ex nihilo produci. Patz secdo. quia omes spes motus siue mutationis naturalis psupponũt subiectũ. vt patz inductiue. z p ons productio sine subiecto est supnaturalis Ad rationes. ad primam z ad secdam simul dicit q loqunntur de creatõe q̃ nõ est actio nature. sed solius dei. de qua spectat magis loqui ad theologos q̃z ad naturales philosophos.

Querit quarto. Utrum infinitũ fm q infinitũ: debeat dici ignotũ. Pro pte affirmatiua est phs in littera. Et pot aliũde probari primo. qz infinitum nõ est aliquid pentum sub primo obiecto intellectus nostri Patz secũdo qz inter obiectũ z potẽtiam debz esse proportio. sed finiti ad infinitum nulla est proportio. Patet tercio. quia finitum non potest moueri ab infinito. primo celi. sed intellectus noster est finitus. igitur zc. Sz pro parte negatiua arguitur primo. quia deus est infinitus. z tamen a nobis cognoscitur Secundo arguitur. qz species rerum sunt infinite fm Porphirium. et tamẽ sunt a nobis cognoscibiles. igitur.

Maior Secũm vnum loquẽdi modum: infinitum est nobis ignotum Minor. Loquẽdo de infinito fm modum alium: tunc ipsum potest conuenienter esse notum Conclusio. Igitur elegãter est ab Aristotele pnunciatũ: q infinitum inquantũ hmõi est ignotũ

Maior patet dupliter. primo quia si loquamur de infinito puatiue. z de cognitiõe q̃ conformiter se habet tali infinito. tũc nunq̃z fieret notũ. qz tale infinitum habet vnã partez post aliam. z cognito tali infinito vniformiter fieret fm quãdam successionem dũmodo cognosceret primo vna ps z postea alia. z ita nũq̃z peuenirek ad finiuz. z p consequens non posset dici proprie loquendo q esset notum: Et similis ratio habet locum de infinito fm spem quale ymaginat Anaxagoras. qz pter infinitam pluralitatem principiorum spdistinctorum intellectus nunq̃z posset pambulare talia principia vt totum fieret sibi notũ Patz secdo. qz fm sensum quẽ tangit Aristo. in littera si essz infinitum in quãtitate ipm essz ignotum. qz nulla spes quãtitatis assignari posset vt eius q̃titas determinaretur. Et si esset infinitũ fm intentõem Anaxagore non posset sciri quale esset seu per quam differentiã deberet determinari. Minor patz. quia loquendo de infinito fm rõem forme quod dicit infinitum negatiue. tũc tale ex parte sui est maxime cognoscibile. quia est actus nõ receptus. z p ons sequens fm aliquem intellectum videlicet sibi proportionatum est notissimum Conclusio p batur. quia fm q aliquid est comphensum ab intellectu fm hoc finitur sibi. Sicut exempli gratia diuina entia est actus immensus z illimitatus. z tamen in ordine ad suum intellectuz potest dici finiri inquantũ pfecte comphendit talem actum. z nihil euz latet. z sic inquantum est cognitum est finitum. z econtra fm q est infinitum est incognitum Ad rationes. ad primam dicendũ q deus est infinitum formale. z nõ cognoscitur a nobis ons tione naturali inquãtũ in ipso consistit beatitudo Ad secdam dõm q ille spes infinite fm rationem infinitatis a nobis non cognoscuntur.

Querit quinto Utrum entia naturalia: sint ad maximum z minimum determinata. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. q dicit q carnis est determinata quantitas z magnitudine z paruitate. Et secũdo de aia dicit q omnium natura constantium est determinatus terminus magnitudinis z augmenti. Sz p pte negatiua arguitur primo sic. Ignis est ens naturale. z tamen non est determinatus ad maximuz nec ad minimum. Primũ patz. qz detur ille ignis adhuc potest fieri maior apposita stupa. vel oportet dicere q agẽs naturale approximatũ passo non impeditum non aget. qd est impossibile. Etiam dicit philosophus secũdo de anima q augmentum ignis est in infinitum. si sibi apponerentur infinita combustibilia. Secundum patet. quia ignis est totum homogeneum. ergo est diuisibilis in partes semper diuisibiles. quarum quelibet est ignis.

Secundo arguitur. quia non est dabilis maxim homo. nec est dabilis minima caro. ergo entia naturalia

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nō sunt ad maximum ⁊ minimū determinata. Prima pars añtis ꝓbat. qz quocunqz hoie dato potest ꝓcuti ab alio. ita q ex tali ꝓcussura causek inflictura. et ita fit maior. Secūda ꝑs ꝓbat sicut secūda ꝑs primi argumenti.

Maior. Licet nō eodem mō: tñ entia naturalia: dici debent ad maximum determinata

Minor. Licet a mathematico nō sit dare in reb naturalib minimū: tñ illud eis attribuit fm phisicū Conclusio. Igit natura entium naturaliū: ē ad maximū determinata ⁊ ad minimū

Prima ꝓpositio patz exemplariter. qz celum determinatū est ad suā magnitudinē vltra quā nō potest fm suam naturā. Similiter elemēta nō possent augeri ad ꝗtūlibet magnā ꝗtitatem. pari mō nec homo nec planta. nec aliqd alioꝝ mixtoꝝ. qz et si fm ꝓpriā naturam nō videat determinatio. tñ sollicitudo nature cōis imponit mensuram. Sed q nō eodem mō: similiter patz exemplariter. qz corpora celestia alio mō determinant ad suā ꝗtitatez ꝗ elementa. et aliter elementū ꝗ hō vel equus. qz est dare maximā ꝗtitatē ad quā ⁊ non vlteriore potest puenire elementū. qz natura nō pmitteret elementū simul totum corrūpi sicut corrūpit homo vel equus. neqz pmitteret ipm augeri in infinitū. et sic pfigit sibi statū ad quē inclusiue et vltra ꝓcedere nō potest. Sed hō equus vel planta determinat ad maximū exclusiue. qz scilz est dare aliquā magnitudinē ad quā ꝓpter eius excessum pueniri nō potest. sed ad minoē. Vnde nō est dare maximaz ꝗtitatē sub qua ꝑt homo stare. qz non datur vltimū instans esse rei pmanentis. et ꝓportionabiliter est moderādum in alijs. Minor pz. qz fm mathematicū qlibet ꝓtinuū diuiditur in infinitū. Sed fm phisicum est dare minimā carnē. qz videlicz est dare aliquā paruā ꝗtitatē ita q ꝗ sub minore nō posset pmanere: debitas opatiōes suas exercendo. Vnde phisicus ꝓsiderat res fm esse qd eis determinatū est a natura. sed mathematicus ꝓsiderat illas fm esse abstractiōis. quare diuersimode loquūtur de ipsis Conclusio pz ex pmissis. Potest tñ sic ꝓbari. qz in reb naturalib nō inuenit infinitus. vt ꝓbatur tercio phisicoꝝ. ergo sunt determinate ad maximū. Sz de minimo satis ꝓbatū est supra. Corrolariū. Secūdaria entia naturalia ꝓportiōabiliter vt superius dicuntur ad maximū ⁊ minimū determinata. Patz exemplariter. qz est dare velocissimū motū totalez. sicut est motꝰ primi mobilis. Et maximā caliditatē ⁊ leuitatē. sicut est in igne. Et econtra maximā grauitatē ⁊ densitatē. sicut est in terra. Et maximā virtutē actiuam que ꝓperit rei fm suā naturā. ⁊ sic de alijs. Et omnū istoruz rō generalis est. qz sicut reb naturalib ꝓprie dictis ꝑfixa est determinata mensura in gradu ꝓprie essentie. sic etiam in his que ꝓsequūtur. qz natura abhorret ꝓcessum infinitū tam fm maius ꝗ minus. Sed q non eodē modo etiam aliqualiter potest patere. qz ignis determinat ad maximū eius calorem. et nō determinat ad maximā resistentiam in quā potest agere: loquēdo absolute. qz nō potest agere in resistentiā equalez. eo q a ꝓportione equalitatis nō fit actio. et quacūqz resistentia data que sit minor ad huc potest in maiorem. eo q a qualibet ꝓportiōe maioris inequalitatis fit actio. et ita est dare maximū exclusiue. sz in qd non Verū est tamen. q qz agens naturale agit fm vltimū sui posse. hinc est q qlibet passum in quod agens naturale agit: est maximuz in quod potest agere. attentis velocitate gradu resistentie ⁊ alijs ꝓcurrentib circa actionem. Et eodē patet q non est dare maximuz pondus qd fortes potest portare. Et q est dare maximā potentiā actiuā a qua data resistentia nō potest pati. Sequit vera phi determinatio de principijs.

Omnes igitur contraria principia faciunt.

Circa determinationez

verā principioꝝ Queritur vtrū rerū naturalium principia: sint adinuicē ꝓtraria. Pro parte affirmatiua est auctoritas omnū phoꝝ ꝓformiter in hoc ꝓuenientiū Sz pro parte negatiua arguit. quia Permenides ⁊ Melissus posuerūt nisi vnū principiū. idem aūt sibiipsi ꝓtrariū esse non ꝑt. Preterea celū est res naturalis. et tamen eius principia non sunt contraria

Maior. Conditiones primis ꝓtrarijs attribute: sunt vere ⁊ bene assignate. Minor Eedē ꝓditiones pueniūt primis ꝓtrarijs: ⁊ rerum naturaliū principijs Conclusio. Phi igitur coacti virtute veritatis: ꝓsenserunt principia esse sub lege ꝓtrarietatis

Pro declaratione maioris nota q tres assignant conditiones primoꝝ principioꝝ. Prima q non fiāt ex alijs. Secūda q nō fiant ex alterutris. Tercia q omnia que fiunt naturali transmutatione: fiant ex ipsis. Et q iste tres ꝓditiones ꝓueniant primis ꝓtrarijs patet inductiue. q eim prime due eis ꝓueniunt: patz ex prijs terminis Nam prima nō fiunt ex prioribz. similiter forme ꝓtrarie nō fiunt ex alterutris. cum vna forma ꝓtraria nō possit subijci alteri forme ꝓtrarie fm seipsam. Sed tercia conditionē manifestat inductiue rerum transmutatio. qz album fit ex quod nō albo. sz nigro vel medio colore colorato. Similiter ꝓsonās. id est ꝓpositū fit ex incōsonāte. id est ex incōposito. et ita de alijs. put diffusius videbitur infra. Corrolariū primū. Aliqn ꝓpter defectum impositiōis nominū: nō videt transmutatio sub lege cōtrariorū. Patz qz fm rem semp est inter ꝓtraria. Et si dicat. ex ere fit statua. vel ex lapidib ⁊ lignis fit domus. tunc in termino a quo qui designat ꝑ prepositionem (ex) nō videtur importari oppositio ad aliquem terminū ad quē. sed hoc est ꝓpter penuriā impositiōis verorū nominū. sicut patebit infra Corrolariū secūdū. Omis mutatio ꝓprie dicta est ꝑ se inter opposita. Patz ꝑ inductionem Arestotelis. qz albefactio est de nigro vel de nō albo in albū. Similiter sanatio est de egritudine in sanitatez ꝗ ꝗuis aliqn ꝓpter penuriā terminoꝝ non videat oppositio terminoꝝ. Nullus aūt rō est. qz omne qd fit aut corrumpit. nō est ātecē fiat. nec est postcē corrūpit. ⁊ ergo in vno termino semp includit non esse alterius. Minor posset ꝓbari similiter. quia prima principia nō fiunt ex alijs ꝓpter carentiā prioris. nec fiunt ex alterutris ex eadem radice. sed oia fiunt ex ipsis. qd verum est distributione coartata. qz omnia ꝓposita in reb naturalib fiunt ex principijs phisicis ea ꝓstituentib. scilz ex materia. forma. ⁊ priuatione. prout amplius videbitur inferius.

Conclusionē Arestoteles non deducit. sed potest declarari quo ad primaz partem. qz videbantur adeo ignari q nesciuissent cogitare rōnem hoc ꝓbantem. quia non

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

sufficiebat eorꝰ ratio ꝓcludere pluralitatem entiũ. Causa aũt secũde partis. quia verum est bonũ intellectus ad quod naturaliter ordinatur. Unde sicut res cognitione carentes mouentur in suos fines absq; rõne. ita interduꝫ intellectus hominis quadã naturali inclinatione tendit in veritatem. licet rationem veritatis non percipiat.

Correlariũ. Proprie dicta rõ contrarietatis attribui potest rerũ naturaliũ principijs. Patꝫ qꝫ talis est lex pnꝯ ciplioꝝ naturaliũ inter que mediat transmutatio naturalis q̃ sub vtroq; termino reperiꝯ subiectũ ꝓmune vtriq; termino deseruiens ꝛ forma positiua suũ oppositũ excludens. Verbi gratia. si generetur equus ex nõ equo conꝯ flat q̃ per hoc q̃ dicit (equus) ponit subiectũ cuꝫ forma. et cum dicit (non equus) excluditur forma. et necessario ponitur subiectũ. qꝫ omnis transmutatio naturalis necessario fit ex subiecto psupposito. vt patꝫ ex supra dictis et tale subiectũ nõ potest stare nudũ. sed oportꝫ inesse formã. et ita reperitur ratio ꝓtrarietatis ꝓprie dicta Ad rõnes Ad primã dicendũ fm ꝓmentatorẽ q̃ licet aliqui antiqui philosophi non ponãt plura entia intelligibilia ꝛ fm veritatẽ. ponunt tũ plura estimabilia et sensibilia. Et ergo ꝓtrarietas in illis debet extendi ad oppositionem ꝑuatiuam. siue hoc sit in rei veritate siue fm famam

Ad secũdum dicendũ. q̃ in celo reperitur aliqua ꝓtrarietas. scꝫ vbi et priuatio ad vbi

Consequens aũt vtriq; erit dicere. vtrũ duo

Querit primo.

Utrũ rerũ naturaliũ principia: sint asserenda tm̃ tria. Pro veritate est Arestoteles in littera. Sed pro parte negatiua arguit primo q̃ sint pauciora. qꝫ accidentia sunt entia naturalia. et tũ non habent tria principia. qꝫ nõ habẽt materiã. Secũdo arguit q̃ sint plura. qꝫ dispositiões materie. scꝫ qualitates et q̃titates sunt necessario requisite ad transmutationẽ naturalem. ergo sunt principia eius.

Maior. Non vnũ solum aut infinita: sunt rerũ naturaliũ principia Minor. Nec satis est in natura: ponere rerũ naturalium tm̃ duo principia. Conclusio. Loquendo de principijs fm rõnem generalem: sic tria tm̃ requiruntur ad transmutationẽ naturalem.

Maior habet duas partes. prima patꝫ. qꝫ oportꝫ esse ꝓtrarietatẽ in principijs. vt pꝫ ex pdictis. sed cõtrarietas semp̃ est pluriũ specie differentiũ. Secũda ꝓbatur quaꝯ tuor rõnib̃ quas tãgit Arestoteles in littera. Prima qꝫ si sic. res naturales nõ possent cognosci. cũ infinitũ sit ignotum. Secũda. qꝫ in vnoquoq; genere est vna ꝑma cõtrarietas. et ita cõtrarietates sunt finite sicut genera. sed principia sunt prima ꝓtraria. igit̃. Tercia. qꝫ oia possunt saluari ponendo principia finita. et sic vanuꝫ esset ponere infinita. Quarta. qꝫ si principia essent infinita omia ꝓtraria essent pncipia. Tenet ꝓsequẽtia. qꝫ si aliqua essent cõꝯ traria nõ pncipia. tũc ꝓtraria principia essent pauciora q̃ ꝓtraria simpliciter. et p ꝓsequens non essent prima ꝓtraria infinita. Secũda ꝓsequentia tenet. qꝫ infinitũ nõ habꝫ excessum supra se. sed ꝓsequens est falsum. quia dulce et amarũ sunt ꝓtraria. ꝛ tũ fiunt ex primis contrarijs sicut ex pncipijs. Minor patꝫ ꝯtriplici motiuo. Primuꝫ. qꝫ qꝫ oportꝫ res naturales ꝓpom ex principijs ꝓmanentib̃. sed vnũ ꝓtrariũ nõ potest ꝓmanere cũ alio. ergo nõ sufficiũt duo principia ꝓtraria. sed preter duo ꝓtraria oportꝫ ponere vnũ terciũ recipiens vtriq;. Secũdũ. qꝫ in omni transmutatione aliquid recipit alterũ ꝓtrarioꝝ. sed vnũ ꝓtrariũ nõ recipit aliud. ergo preter duo ꝓtraria oportet ponere terciũ. vt scꝫ ab vno in aliud posset esse transmutatio. Terciũ. qꝫ aliqua pncipia sunt ꝓtraria et aliq̃ non sunt ꝓtraria. sed de duob̃ solũ principijs nõ possunt verificari esse ꝓtraria et nõ esse ꝓtraria. Conclusio patet ex determinatiõe Arestotelis in littera. qꝫ oportet esse aliquod subiectũ deferens transmutationem naturalem. et oportꝫ esse duos terminos oppositos Correlarium. ad minus in numerũ ternariũ principioꝝ: ꝓcordat sententia antiquoꝝ phorum. Patet. qꝫ ponentes vnũ subiectũ qõ esset substantia omniũ rerũ posuerũt illud diuersificari penes raritatem et densitatẽ. et ita posuerũt vnũ subiectum et duo ꝓtraria. Similiter plato posuit tria. licꝫ alio modo. qꝫ magnuꝫ ꝛ paruũ attribuebat materie et ipsum vnũ se tenebat ex parte forme. Similiter Empedocles reduxit oia ad calidũ ꝛ frigiduꝫ sicut ad duo ꝓtraria. et residuũ posuit loco subiecti. ꝛ sic de alijs. Nã virtute veritatis fuerunt coacti ꝓcedere ad minus tria principia

Ad rõnes Ad primã dõm q̃ ens naturale debꝫ hic capi ꝓprijssime pro toto cõposito substantiali et ꝑ illo qõ transmutatur Ad secũdã dicit q̃ ille dispositiones nõ requiruntur tanq̃ principia intrinseca rei naturalis.

Sic ergo nos dicamus principiũ de omni.

Querit primo.

Utruꝫ priuatio sit principiũ in fieri distinctũ: de numero principioꝝ rerum naturaliũ. Pro parte affirmatiua quesiti et vera est phus in littera. qꝫ priuatione nõ posita nõ fit res naturalis. nisi eñ carentia sit in subiecto nõ transmutatur subiectũ ad formã. eo q̃ nihil mouet ad id qõ habet Sed q̃ sit principiũ distinctũ patebit infra. Pro parte negatiua arguit. qꝫ priuatio est non ens. sed non ens nullius est principiuꝫ. Preterea dato q̃ priuatio sit ens. nõ tamen est distincta a materia fm philosophũ. ergo nõ erit principiũ distinctum.

Maior. Priuatio forme opposita: verificatur ꝓcretiue de materia. Minor. Si priuatio in abstracto sumatur: tunc de materia non verificatur. Conclusio. Igit̃ ad fieri rerum naturaliũ priuatio necessario requiritur: q̃ tm̃ p talẽ transmutationẽ abijcitur

Maior habet duo ꝓplexa. Primũ pꝫ ex dictis. qꝫ forma et priuatio opponũtur ꝓtrarie. Sed secũdum probat a simili. qꝫ sicut dicimus q̃ oculus est cecus. qꝫ oculus ẽ subiectũ in q̃ est carentia visus. sic etiã dicim̃ materiã ꝑuatã forma. qꝫ ẽ subiectũ carẽs forma. ꝛ natũ hic formã Nec dꝫ fieri vis si dicat̃ priuata forma. vel q̃ aliqua forma priuatur. scꝫ cum distributione vel sine distributiõe. qꝫ in idem redit q̃tum ad presens ꝓpositum Correlarium. Priuationẽ et materiam esse idem numero: intelligendũ est modo loquendi soliti. Patet verbi gratia. qꝫ autores ꝓsueuerũt dicere q̃ oia accidẽtia eiusdẽ subiecti sunt eadẽ numero cũ subiecto et inter se. Sic̃ color odor sapor faciunt idemptitatẽ numeralẽ inter se. et cũ pomo. et sic de alijs Minor probat̃ a simili. qꝫ sicut hec est falsa oculus est cecitas. vt dicit̃ in post predicamentis. ita hec

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

est falsa. subiectū est priuatio. Patz secundō. qz diffinitio priuatiōis data in abstracto nō verificat de subiecto. cuz subiectū non sit ipsa carentia siue negatio forme. Liquet ergo quosdā modernos nō fuisse Arestoteli pformes dicentes. q priuatio est materia priuata. z cecitas est oculi carens visu. et tenebra est mediū tenebrosum. Corrlariū. Nō se habet ad priuationē forma: siliter sicut materia. Patz qz licet in rōne priuationis includat tam forma q̄z materia. tū hoc est differenti modo. Tum primo qz priuatio opponitur forme et nō materie. Tum secūdo. qz licet priuatio non dicat de materia in abstracto. tamen in pcreto. quod sibi nō puenit respectu forme.

Conclusio patz exemplariter. qz si ex albo fiat nigrum tūc in termino a quo est priuatio nigredinis. q̄ si nō esset nō fieret transmutatio ad nigredinē. et abijcitur talis priuatio per hmōi transmutationē. qz habita nigredine non est ampliꝰ in eodez subiecto priuatio nigredinis. Ad rōnes Ad primā dicendū q priuatio dicit ens p accidēs et sic etiā est principiū per accidens. qz cooperat ad transmutationē rerū naturaliū. Sicut in simili liberās aliquē extra pcedes dicit per accidens causa motus illius qui liberatus est. aliter tū q̄z albedo respectu edificationis

Ad secūdā q̄d sit dicendū patz ex corrlario maiozis

Querit secūdo. Utrū materiā primaz p se existere: in rerū natura sit possibile. Pro parte negatiua et vera est Arestoteles et sanctus Thomas. Sed pro parte affirmatiua arguit tripliciter. primo ex articulo parisiensi quo dicitur q quecūq̄z sunt distincta deus potest separare et separatim pseruare. sed materia distinguit a forma. igit. Secūdo. qz materia est substantia. sz substantia est res p se exijens. igit. Tercio. qz aliqd accidens potest p se existere. vt patz in sacramēto altaris. sed substantia est prior z pfectior accidēte. vt dicit septimo metaphisice. ergo z materia.

Maior. Materia prima hoc solū habet a seipsa: q est ens in pura potentia. Minor. Non intelligūt naturā materie: qui putant eā posse per se existere. Conclusio. Materiaz primā seorsum absq̄z forma subsistere: propter cōtradictiōis repugnātiā est penitꝰ ipossibile

Maior. pbat tripliciter. primo qz eē est ppria operatio forme qz forma diffinitur p esse. ḡ nō pt fm se pperere materie Secūdo. esse subale est primū in genere essendi. sed id hz materia a forma z p formam. qz primo actualitas materie est p formā subalē. sequtur ḡ q absq̄z forma subali materie nō pueniat esse subale. z p sequēs nullū aliud esse. Tercio. qz fm cōes phos ex duob existētib in actu nō fit p se vnū. sed ex materia z forma fit p se vnū pposituz. ergo materia fm se nō est in actu Corrlariū. q̄uis eē in actu pueniat materie: tū esse actū nō pt subi cōpetere. Patz primū. qz materia put hz esse in rerū natura actuat p formā q̄ eius potētialitatē manutenet in esse. Secūdū pbat p eius diffinionē. qz materia est subiectū vniuq̄z primū Minor est de se nota. qz natura materie est eē ens in pura potētia. vt pbāt plura autētica dicta canonicoz doctoz. quoz aliq dicūt q materia ē ppe nichil in orizonte entiū et nō entiū. Etiā sicut vniuersitas rerūz incipit ab aliquo qd est actꝰ purus. ita terminat deorsum ī ens qd est pura potētia. Conclusio pbat quo ad illā contradictionē. qz implicat aliqd esse purā potentiaz z tum hoc existere. qz esse siue existere euidēter notat actū in eo qd existit. si ergo p se existeret essz in actu z nō in actu. siliter esset in pura potentia z nō in pura potētia. qd implicat pcradictionē expssam Corrlariū primū. Potētia materie: est de genere substātie Patz qz actus eius prius est forma subalis. cū prima ppositio sit ex materia et forma subali. Corrlariū secūdū. Materia prima est met sua potentia. Patz qz potētia materie est de genere substātie. aut ergo est ipsa materia. z sic habet ppositum. aut forma vel ppositū. quoz nullū fuit vnq̄z ab aliquo pcessum Ad rōnes. Ad primā dōm. q iste articulus nō est vliter verus. qz homo distinguit a materia et forma. et tū impossibile est hominē esse sine materia et forma. Siliter relatiuū z correlatiuū distinguūtur. et tū pcradictionē implicat patrē esse sine filio. Sed si loqtur de distinctiōe suppositoz quib ppetit p se existere in rerū natura. sic articulus est verus. sed nō militat p aduersarijs Ad secdaz dōm q suba capit dupliciter. vno mō multū cōiter. p omni illo qd nō est accidēs. et sic materia est suba. sed nihil pbat. Alio mō capit pprie. p re p se existente. et sic materia nō est suba Ad terciā dicendū q suba secūdo mō accepta est prior z pfectior accidēte. nō tū qnicqd est suba. capiendo subam cōiter.

Querit tercio. Utruz illud qd vere et pprie fit in natura: sit ppositū materia vel forma. Q̄ sit totū ppositū patz p Arestote. an lra dicentē (Omne qd fit semp est ppositu)

Sed p parte negatiua arguit sic. totū ppositū nō dicit nō dicit nisi materiā z formā. sed materia nō generatur. cū illa sit ingenerabilis. nec forma generat. qz ipsa est terminꝰ generatōis. ḡ totū ppositū nō generat

Maior. Generari terminatiue: pt quodā modo ppetere ipsi forme. Minor. Ipsum esse qd per generatiōem generatur: nō vere de forma predicat. Conclusio. Igit ppositum generari: est ipsuz pprie ac totalitatiue fieri

Maior pbat. qz forma est terminꝰ generatōis. Pro quo nota. q dupliex ponit terminꝰ generatōis. scilz quo et est forma. qz dicit primo de generatōe q habitib ad est formis existentib in materia. cessat morꝰ. Alius est terminus qui. et est illud cui cōpetit esse qd generat. Sicut albedo est quo aliquid est albū. sed subiectū est qd est album. Unde in generatiōe vniuoca terminꝰ correspondet pncipio. qz generās z genitū sunt eiusdē spēi. Sicut si ignis generet ignē. tūc calor ignis generantis est principiū quo. sed in igne generato est terminus quo Minor pbat. qz Arestoteles in phemio metaphisice dicit q agere z fieri sunt suppositoz. sed qd est. est ipsum suppositum. forma aūt nō est ipm suppositū Et ergo Arestote. hic et septimo metaphisice ex intentiōe deliberata asserit q oē qd generat est ppositū ex materia z forma. cetiaz generari est via ad esse. sed ipsum ppositum pprie est. ergo ipsum pprie generatur Conclusio sequtur ex dictis. Sz p declaratiōe vnius termini nota. q tripliciter aliquid dicit generari. vno mō subiectiue. et sic materie attribuitur generari. Alio mō terminatiue. et sic forma dicit generari. Tercio totalitatiue z ppletiue. z sic totū ppositū dicit generari. vt habet pclusio Ad rōnez dōm q totū ppositū pfuit in potētia. et educit p generatōez in actum. z ideo nihil obstat q̄n p se generet. qz pt aliqd ḡne-

pari cui⁹ nulla ꝑs generat. sicut ꝑz de hoīe cui⁹ ala intere/
atur et non generatur.

Querit quarto. Utrū solū ex ana logia: sit cognosci bilis ipsa materia. Pro veritate est Arestote. in lra. qui dicit materiā eē cognoscibilē ꝑ analogiā. i. ꝑ ꝓportionē vt scz ex alijs cognitis ꝑ quādam ꝓportōis ꝓuenientiā pos/ sit haberi notitia ipsius materie. et hinc est q̄ talis analo/ gia a diuersis solet diuersimode explicari. vt patebit in ꝓ positiōib⁹. Sed ꝓ parte negatiua arguit sic. Si mate ria cognosceret ꝑ analogiā. vel hoc esset a priori aut a po steriori. Nō a priori. q̄ materia cū sit ꝑncipiū non hz ali/ ud ꝑncipium. Nec̄ a posteriori. q̄ forma subalis nō est accēs materie. siliter nec res artificialis

Maior. Oñ rei naturalis ad artificialē ana logia ꝑpendit: tūc ad cognitōem materie pue/ nit. Minor. De subiecta natura acquiritur notitia: ex ipsius materie ad formas naturales analogia. Conclusio. Igit fm hanc dupli/ cem ꝓmētationē: ꝓuenient dicim⁹ materiā so/ lum ex analogia cognoscibilem

Maior ꝑz. q̄ in re artificiali. scilz in materia ligni: ꝓsi/ derat eadē vel silis materia sub diuersis formis. Etiam illa materia de se est informis respectu illi⁹ ordinis enti um artificialiū. pari mō materia ꝑma ponitur subiectuz susceptiuū diuersar̄ formar̄. et ꝑ ꝓsequēs distinguit a ta lib⁹ formis. et de se est informis nō potēs ex se existere in vniuersitate rerū naturaliū. sed ꝑ formā cōicat sibi esse in rerū natura Correlariū. licet res naturales sint artifi/ cialib⁹ ꝑores: tū notificāt nobis per artificiales. Patz. q̄ nobis ꝑius nota sunt posteriora cōiter in natura. Mi nor ꝑz. q̄ videmus in trāsmutatione naturali q̄ diuerse forme sibi inuicē succedūt. ⁊ necesse est manere aliq̄d de/ ferens vtrāq̄ transmutationē ⁊ manēs sub vtroq̄ ter/ mino. q̄d differt a formis inter q̄s est transmutatio. hoc aūt deferēs vocam⁹ materiā ꝑmā. Et differt ista analo gia ab illa de q̄ dictū est in ꝑma ꝓpōne. q̄ illa ꝑma trās/ fert se ad formas alteri⁹ generis. sed ista remanet intra ambitū rerū naturaliū Conclusio est nota ex ꝑmissis.

Ad rōnem dicēdū. q̄ imaginat ac si forma aut res ar tificiales sint rō cognoscibilitatis ipsius materie. q̄d fal/ sum est. sed sunt cā sine qua nō Sicut in silī dicūt de q̄/ ro ⁊ colore respectu visus

Querit quinto. Utr̄ materia sim plicit ꝑma sit eius/ dē rōnis: in oīb⁹ materialib⁹ ꝓpositis Pro ꝑte negatiua et ꝓa arguit. q̄ vbicūq̄ nō est eadē potētia: ibi nō ē eadē materia. sz ī oīb⁹ ꝓpositis materialib⁹ nō ē eadē potētia. igit. Maior ꝓbat. q̄ sicut forma ē act⁹ ita materia ē po/ tētia. Minor ꝑz. q̄ in supiorib⁹ soluz ē potētia ab vbi. sz in inferiorib⁹ est potētia ad esse ⁊ nō esse grā ꝑuatiōis. Sed ꝑ ꝑte falsa arguit. si in cēlo essz materia nō eiusdez rōnis cū elementis. seqret q̄ essent due materie ꝑme. q̄d ē ꝓtra Aresto. secō metaph. Preterea fm ph̄m in isto li/ bro sunt trīa principia entis mobilis. q̄d ens mobile etiā se extēdit ad corpora celestia

Maior. Materie prime istorū inferiorū ꝑ/ uatio nō est accītalis: sz est sue nature cēntial.

Minor. Potētia materie vt nūc existit ī re bus: reperit cōuocē in elemētis ⁊ celestib⁹.

Cōclusio. Igit materia ꝑmo ꝑma: loquendo simplr nō est eiusdē rōnis: in omnib⁹ materia/ libus compositis

Maior ꝑz. q̄ ex natura istor̄ inferior̄ ē q̄ materia sit in potētia ad aliā formā. in signū cuius oīa ista inferiora sunt ad invicē transmutabilia. Etiā vbicūq̄ reperit mate/ ria ibi reperit aliq̄ ꝑuatio in materia. ḡ ꝑuatio nō est a ma teria separabilis. Minor ꝑz. q̄ potētia materie ī istis in ferioribⁿ est ad formā subalē. sed in celestib⁹ est solum ad vbi ⁊ ad formā accītalē. q̄ materia corpor̄ celestiuz hz formā totū ei⁹ appetitū saciātē. Cōclusio ꝑz discurre/ do motiua illi⁹ opiniōis. q̄ licet potētia pura nō habeat intra ꝓprīū gremiū vñ distinguat ab alia potētia pura tū in ordine ad act⁹ ad q̄s tales potētie ordinātur. assigna/ ri ꝑt sufficiens distinctio iuxta regulā phi potentie distin guūtur ꝑ act⁹. sz est hinc ide ali⁹ act⁹. ḡ erit alia potentia Etiā vt patuit materie istor̄ inferior̄ est imixta ꝑuatio inseparabiliter. et ista inseparabilit est repugnās materie cor por̄ celestiū. et hui⁹ nullū ꝑt assignari cā naturalis. nisi di uersitas materie. igit. Nec est recurrere ad cām supnatu ralē. q̄ illa est extra for̄ ph̄or̄. nō enī discutiēdū est quid autor nature possit facere. sed q̄d cōgruit nature rer̄ a se factar̄ Ad rōnes. Ad ꝑmā dōm. q̄ nō est incōuenī/ ens diuersor̄ spē materias ꝑmas eē diuersas Ad secū dā dōm. q̄ Aresto. intelligēd⁹ est fm materiā subiectā. sz in libro phisicor̄ loq̄tur de ꝑncipijs rerū generabiliū et corruptibiliū. q̄ in eodē libro nō ꝓbauit eē q̄ntā essentiā.

Querit sexto. Utrū ꝓpter ꝑexistētem in materia ꝑuatiōem: sit necē ponere formar̄ inchoatōem Arguit ꝑmo pro ꝑte affirmatiua q̄siti. q̄ agens naturale non ꝑt ꝓducere aliq̄d simplr de nihilo. ḡ nō ꝑt ꝓducere formam nisi ipa habeat aliq̄d ē in materia Secō sic. naturalia hnt in/ tra se ꝑncipia sui mot⁹ ⁊ nō artificialia. vt dt ph̄us secō phisicor̄. sed h̄ nō ꝑt intelligi de ꝑncipio passiuo. q̄ illud etiā hnt artificialia. ḡ dz intelligi de ꝑncipio actiuo. quod erit forma formabil coagēs ad generatiōem ꝓpositi.

Pro ꝑte negatiua arguit multipl'r. Primo q̄ si ī ma teria essz tale eē formale siue ꝓpletū siue incōpletū. seqret q̄ in ipa ēent infinita actu ipsaz iformātia. Seqla ꝓbat. q̄ infinite sunt forme ꝓducibiles in materia Secō sic q̄ si sic seqret q̄ forma subalis susciper magis ⁊ mm⁹ ⁊ esset diuisibilis. et ei⁹ fieri nō esset generari sz intendi. sed oīa ista cōiter negant de formis ꝑfectis. ḡ illa inchoatio ē simplr negāda. Seqla ꝓbat. q̄ illa forma ante sui gene/ rationē haberet eē incōpletū. ⁊ post hiet eē ꝓpletū Ter cio sic. talis forma fm eē incōpletū. q̄d ipsi vocāt forma le formabile. vel est ꝓducta aut nō ꝓducta. Si nō. ergo erit icreata. q̄d ē falsuz. Si est ꝓducta. hoc vel erit ex aliq̄ sui. vel ex nichilo. Nō ꝑmū. q̄ tunc essz ꝓcessus in infini tū. nec secōm. q̄ tūc esset creata. q̄d tū negāt.

Maior. Istorū inferiorū materia ꝑmo ꝑma ex seipsa ad formā q̄ caret ē in potētia Mi/ nor Si materie supueniat negatio: tūc ꝓstituī tur ꝑuatiōis rō Cōclusio Igit ꝓpt materie ꝑuatōem: nō oz ī ipsa ponere forme ichoatōez

Maior ꝑz ex dictis. q̄ natura materie istor̄ inferior̄ est alteri⁹ rōnis q̄ materia superior̄. nā materia istor̄ infe/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rior. et se hz ordinē ad formas. q̄ nō ꝓplēt appetitū materie. et sic remanet q̄dā vacuitas desiderādi aliā formam Patz secdo. qz materia hz īmediatā habitudinē ad quālibet formā subalē. accipiēdo formā subalē fm totā eiꝰ cēntiā. et ideo nō reqrit aliq̄d pter cām agentē vt talis vnio ꝓpleat. Minor pz. qz licet verū sit q̄ negatio indifferēter applicata vnicuiq̄ nō ꝓstituat p̄uatōem. qz nō fit cōtingēs ex ꝓtingēte nec q̄libet ex q̄libet. tū negatio supueniens tali materie: cuiꝰ nō tota capacitas replet p formā quā hz ꝓstituit rōnem p̄uatōis. tūc ēm ibi est negatio forme in subiecto habēte aptitudinē ad talē formā Conclusio pz ex p̄dictis Correlariū Habitū ꝓfusum ī materia ꝓcedere: est inc ōueniētia multiplicare. Patz p̄mo. qz tūc generatō nō differret ab alteratōe. qz tūc ī generatiōe sicut in alteratōe ducerēt forma de ēe incōplero ad ꝓpletū. Patz secdo. qz si ponerēt. tūc generatio esset soluz inter terminos essendi. q̄d est ꝓtra eiꝰ diffinitōem. Patz tercio. qz licet materia de se haberet se indifferent ad oēm formā ex ea educibilē. tū ad eius determinationē sufficit determinatio agentis. put dr octauo metaphi. Sicut ex eisdē lignis vnꝰ artifex facit formā stāni et alius formaz lectuli Ad rōes. Ad p̄mā dr q̄ illud q̄d creat ꝓducit de nihilo sui p modū ptis vel termini. sed in generatione forme p̄supponit materia. et dispōnes in materia. ḡ ipsa nō creat Ad secdam dām q̄ artificialia hnt intra se p̄nciptū passiuū susceptiuū. sed naturalia hnt intra se p̄nciptū passiuū inclinatiuū. z p̄ h dr̄nt ab artificialib⁹

Q. autem singulariter sic soluitur.

Querit primo. Utrū inter p̄uationē z materiā differentie: sint sufficienter assignate. Pro pte affirmatiua est phs in lra. q̄ ponit sex dr̄nas. Prima. qz licz materia z p̄uatio sint idē nūero z subiecto. tū ipsoꝰ est diuersa potestas z rō. Secda qz materia p accēs est nō ens. sz p̄uatio est p se nō ens. Tercia qz materia est ꝓpe subam. p̄uatio vero nequaq̄. Quarta qz materia est cōcausa eoꝰ q̄ fūt sz p̄uatio machinat ad eoꝰ maleficiū Quīta. qz materia appetit formā. sed p̄uatio formā nō appetit. qz ei ꝓtraria tur. Sexta. qz materia est incorruptibilis. sed p̄uatio corrūpit Pro pte negatiua arguit. qz materia ponit in diffinitiōe p̄uatōis. ḡ erit eadē cū ipsa. Tenet ꝓnia. qz q̄libz ps bone diffinitōis est eadē cum diffinito.

Maior. Modicū dignitatis īest materie: minus tū repit in p̄uatiōe. Minor. Quāuis materia et p̄uatio habeāt aliq̄lē ꝓueniētiaz: tamē etiā hūt multiplicē drñaz Cōclusio. Igitur sex p̄memorate drñe: sūt bñ z suffiēt assignate

Maior pz. qz materia est ens in pura potētia d se. nō tū sicut antichrist⁹. qz ipa est in actu p formā. sed p̄uatio nō est aliq̄ entitas positiua in rerū natura. loquēdo de ipsa ex pte illiꝰ q̄d p̄ncipaliter impōrat. sz ex pte negatōis forme. z sic est viliōris ꝓditiōis Minor pz quo ad eiꝰ p̄mā partē. qz materia z p̄uatio ꝓueniūt nūero. put superius sepiꝰ est repetitū. Sed secūda ps pz ex dictis. qz materia q̄ caret appetit formā. sed p̄uatio eiusdē forme machinat p̄nicie. Primū ꝓbatur. qz forma est pfectio materie. sed vnūq̄q̄ pfectibile appetit suam pfectionē. Secūdum patz. qz p̄uatio opponit forme quā appetit materia. et ideo talis p̄uatio laborat in eius maleficiū ꝓpter oppōnis repugnantiā Correlariū primū. Et si materia nō appetat formā appetitu aīali: tū eā appetit appetitu naturali. Primū pz. qz materia nō cognoscit formam sed appetit⁹ aīalis nō est sine cognitiōe. Secdm ꝓbat qz appetitus naturalis nichil aliud est q̄ ordinatio alicuius fm ꝓpriā naturā in suū finem. sed forma est finis materie ergo materia fm q̄ est in potentia ordinat in formā. z sic eam appetit. Et q̄n est ordinatio ad formā quā habet: dicitur eam appetere appetitu ꝓplacētie. sed si sit ordinatio ad formā habēdā. dicit appetere formaz appetitu desiderij Correlariū secdm. Ex eo q̄ materia dicit formā appetere. nō oportet formam in materia p̄habere aliq̄d esse. Patz qz appetitus materie nō est ex ordinatōe ꝓpria. sed ex motiōe alicuius extrinsece mouentis. Sicut in simili sagitta dicit ordinari in finem a sagittāte. Et ergo dicentes omnē appetitum ex aliqua forma intrinseca ꝓcedere nō loquūtur de rerū appetitu satis large. qz ipa materia ex hoc q̄ est in potētia habet ordinem ad formā sicut ad finem. z hoc est suū appetere Conclusio patz inductiue. Et primo ꝓbatur prima differentia. qz quorūcūq̄ est diuersa rō. eorū est diuersa virtus z potestas. sed sic ē de materia et p̄uatione. vt patet ex ꝓpriis terminis. igit z c. Secūda pz. qz sicut paries dicit alb⁹ per accidens. ita materia dicit nō ens p accidens rōne negatiōis sibi adiacētis. sed p̄uatio est per se non ens. qz impōrtat carentiā seu negatōem forme in subiecto apto nato. Siliter patz tercia. qz materia est ps integralis substātie ꝓpositē. et sic ē ꝓpe substantiā. Quarta patz ex dictis. qz notū est q̄ materia sit ꝓcausa rei naturalis. sed p̄uatio opponit forme nō habite. ergo machinat in eius maleficiū z respectu forme habite est occasio q̄ materia appetit aliā formā. z p consequens q̄ forma habita expellatur. Quinta est nota ex his que dicta sunt. Sed sexta patebit ex dicendis circa diffinitōem materie. Q̄ aūt p̄uatio corrūpatur pz. qz si aqua fiat aer. tūc p̄us erat p̄uatio forme aeris q̄ corrupta est aere generato Ad rōnem dām. q̄ diffinitio p̄uationis in qua ponitur materia dat p additamentum et ergo nō oportz quālibet particulā diffinitiōis idēptificare cū diffinito. qz hmōi diffinitiōes dantur p ea q̄ sunt alterius generis

Querit secūdo. Utrū ꝓditiones q̄ ab Aristote. forme asscribūtur: eidē ꝓuenienter attribuātur Pro parte affirmatiua est autoritas phi. Sed ꝓ pte negatiua arguit qz cōpositū est melꝰ partib⁹ ꝓponētib⁹. sed forma est ps ꝓpositi. ḡ male dicit forma esse quid optimuz: Preterea materia est incorruptibilis. sed forma est corruptibilis. ḡ esse quid optimū magis ꝓuenit materie q̄ forme

Maior. Formaz esse quid diuinū: eleganter est a phis sententiatū. Minor. Cōueniēter attribuit ipsi forme: esse quid optimuz et appetibile. Conclusio. Quāuis igit ipsius forme sint alie ꝓprietates: tres tū a pho assignate sunt magis familiares.

Maior pz. qua deus gloriosus est act⁹ purus. et omnis alius actus est per participatiōem ab illo. sed forma est quidam actus. ergo rōne huius assimilatiōis cōpetit forme esse quid diuinū. Et ergo q̄to aliquid est formalius tanto est diuinius. qz q̄to formalius de tanto magis habet de actualitate. Minor ꝓbat. qz de ratiōe forme

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

est esse actũ. sed actualitas pertinet ad pfectionẽ rei. et per ꝯsequens ad bonitatem. Et ergo pari passu incedũt esse formam ⁊ esse actũ et esse bonũ. Ex illo cõsequenter secũtur q̃ forme ꝯpetit esse quid appetibile. qz vnũqõq̃ q̃tũ habet de bonitate tantũ habet de appetibilitate. Conclusio pbat. qz p̃dicte tres ꝯditiones sunt magis ad dignitatem pertinẽtes. et pro tanto sunt huic ꝓposito magis familiares. Correlariũ. Quãuis forme ex materia aliquid boni acquirat: tamẽ aliũde sibi derogat. Primũ patz. qz forma scz equi vel asini nõ posset esse in rerũ natura sine materia. Etiã forma per se nõ facit aliquod ꝯpletum in specie nisi cooperante materia. Secũduz ꝓbatur. qz potentialitas materie obfuscat puritatẽ actus Sicut corpus politũ ⁊ fulgidũ et ꝯtactu alicuius ĩmũdi ꝯtrahit maculam seu labẽ. Ad rõnes Ad pmam dicendũ. q forma est quid optimũ non simpliciter. sed in genere pncipioꝝ Ad secũdã dicit. q licet forma sit corruptibilis hoc tamẽ sibi nõ ꝯuenit fm se. sed rõne ꝯtrarietatis existentis in materia

Querit tertio. Utrũ diffinitio materie prime quaz hic ponit Aresto. ꝯuenienter assignetur per eius ꝓprietates

Pro parte affirmatiua est sententia Arestotelis posita in littera. Sed ꝓ parte negatiua arguit primo sic. qz multa sunt que nõ sunt composita. ergo male dicit q sit subiectũ vnicuiq̃ primũ Secũdo sic. priuatio est illud et quo fit aliquid. ergo nõ pt vere attribui materie. Tertio sic fm ꝯmentatorẽ materia pma est que in rei veritate generat. ergo etiã corrũpitur. et ꝑ ꝯsequens male dicit q ipsa maneat alijs corruptis

Maior. Pura potentia materie: impedit nos in ipsius cognitione. Minor. Sicut materia ex analogia intelligitur: ita fm ordinem ad formã diffinitur. Conclusio. Igit diffinitio materie prime est bene data: fm modicam expositiõem moderata

Maior pz. qz vnũquodq̃ cognoscit fm q est in actu sed materia prima ex hoc q est ens in pura potẽtia excludit omnẽ actũ. ergo ingẽtum hmõi nõ est intelligibilis.

Sed minor patet ex dictis. et est causa silitudinis. qz diffinitio datur causa notificãdi ⁊ cognoscẽdi diffinitum Et ergo phus hic diffinit materiã ꝑ formã saltez implicitẽ. qz dat intelligere formã ꝑ hoc qd̃ dicit (vnicuiq̃)

Conclusio pbatur. qz cum dicit in diffinitõe (vnicuiq̃) nõ est intelligendũ fm distributionẽ simpliciter dictã qz multa sunt ĩmaterialia. sed capit potius ĩdiffinite vel fm distributõem accõmodatam. vt sit sensus. vnicuiq̃ forme habenti subiectũ ipsa materia est illi primũ subiectum. Q; aut illa diffinitio phi sit bona patz. quia ꝯuertitur cum materia ⁊ ipsaz sufficienter manifestat Unde pmo loco ponitur subiectũ ex quo fit aliqd. vt designetur genus cause. deinde ponitur (vnicuiq̃) et exponitur vt prius. Et addit (primũ) ad designãdũ principalitatez qz principalius subijcitur formis materialib; q̃ alijs formis. Vel ponit (primũ) ad significandũ primitatẽ que sibi ꝯuenit in subijciendo. quia prima ꝯpositio est ex materia et forma substantiali. Deinde additur (cuz insit) ad differentiã priuationis que corrũpitur a noua forma Dicitur aut (ꝑ se et nõ fm accũs) ad differentiã illius priuationis que semꝑ inheret materie. quia priuatio aliquo modo est vnũ principioꝝ ꝯstituentiũ generabilia et corruptibilia. licet per accidens et non per se. Sed vltima particula ponitur ad significandũ q materia prima est ingenerabilis et ĩcorruptibilis. quia sensus est. et si qd corrumpitur in hoc abibit vltimũ. id est ipsa manet alijs corruptis Correlariuz primum. Licet materie prime nouũ esse aduenat ꝑ formã: nõ tũ ꝓprie dr habere generationem ⁊ corruptiõem. Patet. qz generatio est ꝓgressio de nõ esse ad esse. hoc aut nõ ꝯuenit materie. sed ipsa migrat de vno esse in aliud. Etiam omne quod generatur ex subiecto generatur. et omne quod corrumpitur in subiectum corrumpitur. sed per materiam intelligimus primũ subiectum. ergo ipsa est ingenerabilis et incorruptibilis. Et additur ibi (ꝓprie) quia materia est subiectum priuationis et eadem numero cum priuatione. ergo corrupta priuatiõe vel generata dicitur ipsa corrumpi vel generari. sed hoc est per accidens Correlariũ secũduz Principia perpetuo ꝑmanere: est verũ de ommb; licz diuersimode. Patet quia forma et priuatio semꝑ manent sub ꝯmuni ratione. sed materia manet eadem numero.

Ad rõnes. Ad primam dicenduz. q hec diffinitio est intelligenda in genere phisico. quia materia est subiectũ vnicuiq̃ forme generabili et corruptibili. quod sufficienter intelligitur cum additur (ex quo fit aliquid) Ad secũdam dicitur q licet ex priuatione aliquando aliqd dicatur fieri. tamen excluditur per illam particulam cuz insit a diffinitione Ad terciam dicitur. q ꝯmentator ꝯmento sexagesimo huius libri intellexit materiã in veritate generari. id est fore subiectũ generationis. vel etiã intellexit eam subiectiue generari. eo q ipsa defert successionem diuersarum formarũ. Et sic patet responsio huius quesiti. et per ꝯsequens patet supficialis explanatio dubiorum circa primum librum phiticorũ incidentium ꝓout forum huius inquisitiõis dictat permittẽdũ

Finitur primus

Incboatur secũdus

Orum que sunt: alia quidem

Circa initiũ secũdi libri phisicoꝝ

Queritur primo. vtrũ differentia penes motũ inter naturalia et artificialia: sufficienter assignetur in littera. Pro parte affirmatiua est Arestoteles in principio huius secũdi Sed pro parte negatiua arguitur primo sic. naturalia mouent a generante per se ⁊ a remouente. phibens per accidens. sed illa sunt extrinseca. ergo mouentur a principio extrinseco Secũdo sic. artificialia etiã mouentur a principio intrinseco. vt patz de lectulo cadente deorsum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Maior Unicuiq; rerum naturaliū: cōpetit habere in se sui motus principiuz Minor. Rebus artificialibus: fm q̄ huiusmodi repugnat intra se habere principium sui motus.

Conclusio. Igit̄ vera est dña: quam assignat phs inter naturalia ⁊ artificialia.

Maior probatur in textu phi inductiue Est tamē verū q̄ naturalia non habēt illud principiū vniformiter. qz elemēta ex sui natura habēt sui motus pncipium. videlicet motus localis ⁊ alteratōis. Sil'r viuentia hnt in se principiū sui motus. videlicet augmēti ⁊ decremēti alteratōis ⁊ motus localis. Sed corpa celestia hnt in se pncipium motus localis tm. q̄ propō est vera Minor. probatur sil'r. qz lectulus ⁊ indumentū ⁊ silia artificialia nō habēt intra se pncipiū motus inquantū hmōi. Et si habeant in se pncipium motus hoc puenit eis fm q̄ habēt in se aliquod naturale. Sicut lectulus mouet deorsum inquantū lignū. sed lignū est aliqd naturale. Sil'r etiam in horologio si nō esset gravitas trahens deorsum nō fieret motus. Et sil'r si sit defectus nature nullus pōt fm artē tripudiare vel moueri. sicut ptz in paralitico Cōclusio ptz ex pmissis precedētib. qz artificialia inquātū talia non habēt in se principiū sui motus. sz naturalia habent Corrolarium pmum. Rei naturalis forma: est a forma artificiali realiter distincta. ptz qz res natural'cōponitur ex materia ⁊ forma q̄ est ps essentialis compositi. sed forma artificialis est accīs Corrolariū secundū Illi errant q̄ propter figuras artificiales: credūt quibusdam rebus inesse virtutes speciales. Patz verbi grā. qz q̄dam magi seu diuinatores sub certa celi pstellatōe impnunt q̄busdam nūmis quosdā characteres ⁊ ptinaciter tenēt q̄ hmōi nummi contrahant quasdā virtutes ꝓpter tales characteres. Quoz erroneā fantasiā neduz sacra theologia pdēnat. immo phorum pncipis vera sententia fulminat. qz forme artificiales non sunt pncipia aliquoz motuū vel operationū. Sz si circa tales characteres pringant aliq̄ effectus spēales iusto dei iudicio permittente fiūt nō per ymagines. sed p spūs malignos

Ad rōes. ad pmam dr q̄ naturalia effectiue pncipaliter mouent a pncipio extrinseco. sed tū subeffectiue ⁊ habitualiter mouent a pncipio intrinseco Ad secam dr q̄ ille motus conuenit illis. nō inquantū artificialia. sz in quantum naturalia. sez inquantum materia ipōrum est naturaliter producta.

Queritur secūdo Utrū diffinitio Aresto. data de natura: sit bñ assignata. Pro parte affirmatiua et ꝓa est est Aresto. in littera Sed p parte altera sic arguit̄ primo. nulla entitas absoluta puenienter diffinit̄ per entitatem respectiuā. sz natura est entitas absoluta. pncipiū vero entitas respectiua Secdo sic. in predicta diffinitōne est mutatio. qz pncipiū ⁊ causa idem sunt. Sil'r primū includit p se. cū omne primū sit per se ⁊ nō econtra. sicut pz p pmētatorē. Etiā p se includit nō fm accīs. igit̄.

Maior Eleganter assignatur diffinitio naturc: per membra sue prime clausule. Minor Arestoteles egregie assignat nature diffinitōem: p aliarū triū particularum appōnem.

Cōclusio. Igitur totalis diffinitio Aresto. de natura: est sufficienter et cōposite assignata

Maior pbatur exemplariter in corpibus grauib. et leuibus. in illis eīm natura est principium motus vt supponitur. est etiam pncipiū quietis nō solum equaliter. sz magis. qz motus talium ordinatur ad q̄tem in proprio loco. sed propter qd vnūquodq̄z tale ⁊ illud magis. Et additur in diffinitione eius in quo est ꝓpter causas mouentes extrinsecas. Dicit̄ aūt principiū ⁊ causa ad denotandū q̄ in diuersis natura diuersimode concurrit ad motū. qz p principiū intelligitur principium actiuū. ⁊ per causam principium passiuū Corrolarium. Quātū ad pncipia motuum: nō est eadem lex rep naturaliū. ptz qz in reb. naturalib. eodē modo est principiū motus q̄ eis cōpetit motus. sed aliquib. cōpetit motus tanq̄z causis mouentibus. sicut ignis mouet aquā eam calefaciendo et in talibus est pncipiū actiuū motus. In alijs vero sic repitur motus q̄ habēt aptitudinē ad motum dūtaxat. sicut celū habet se in pncipiū passiuū solū vt moueat ab intelligentia Et pro tāto motus celi dr esse conueniēs nature celi Minor probatur inductiue. nā ibi ponit̄ primum vt denotetur q̄ in eo qd mouetur non est aliquod principium prius p quod mobile sit aptū moueri. Ponitur aūt per se ⁊ referri debz ad cām. ⁊ per hoc excluditur omne quod se habet vt accīs ad pmum pncipium mot? Sicut diceret animali accidere q̄ mouetur deorsum inquātum nature aīalis adiungitur natura elementi q̄ est pncipium motus deorsum Ponit̄ aūt ⁊ non fm accidēs referendo ad illā clausulam eius in quo est. ad excludendum principium mouendi. sicut medicus per artem medicine sanat seipm Conclusio patet ex dictis. qz naturalia differūt ab artificialib. eo q̄ naturalia hnt in se pncipiū sui motus ⁊ status. nō aūt artificialia. pstat autem q̄ naturalia differūt a non naturalib. ex eo q̄ habent naturam. ⁊ p consequens natura est tale principium mouēdi ⁊ quiescendi vt hz diffinitio. ergo relinquitur bona

Corrolariū pmum. in aliq̄bus rebus naturalib. motus quodammodo est naturalior q̄z in alijs. patz quia q̄ue habet in se principium passiuum ⁊ etiā pncipiū formale qd est gravitas sui motus. sed celum habet solum in se principiū passiuum sui motus. Corrolarium secm Ridiculum est temptare: demonstrare naturā esse. ptz quia ad sensum constat plura esse que habēt in se pncipiū mouendi ⁊ q̄escendi. Sicut exempli grā grave semp mouetur deorsum ⁊ leue sursuz. ⁊ in suis locis q̄escunt. ⁊ qz talia statim innotescunt ex sensitiua cognitōe. hinc est q̄ talia consueuerunt dici nota per sensum. sicut dicimus. video talem viuere dormire vel vigilare. Ad rationes ad primam dicitur. q̄ natura capitur dupliciter. vno mō fundamental'r. ⁊ sic non est nisi materia ⁊ forma. ⁊ ex pñti priuatio Alio modo capitur formaliter. ⁊ sic est respectus principiantis superadditus materie et forme a quo dicuntur principium motus. Si igitur natura capiatur secundo modo. tunc illa diffinitio nō est formalis. sz solum materialis Ad secundam quid sit dicendum patet ex declaratione maioris.

Queritur tertio. Utrum philosoph? per materiā ⁊ formā sufficiēter licet analogice diuidat naturam. Pro parte affirmatiua et vera est Arestoteles in littera. Sed pro parte altera scilicet falsa sic arguitur. quia priuatio etiam est natura. ergo natura insufficienter diuiditur

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

solum p materiā ⁊ formaz. Aūs patz ex declaratōe phi. q: forma est natura. ergo ⁊ priuatio que est quodāmodo species. i. forma.

Maior. Bimembris diuisio de natura: est p Arestotelē bene assignata Minor. principalior est natura: forma q̄ materia Conclusio. igitur natura de materia et forma: dicitur cum quadam analogia.

Maior, pbatur. quia natura est pncipium intrinsecū motus ⁊ q̄etis in quo est pmum. ⁊ hoc nō est nisi vl'materiale. ⁊ sic est materia. vel formale ⁊ sic ē forma Minor probat. quia ꝓpter quod vnūquodq̄ tale ⁊ illud magis. sed in reb' naturalib' d: aliquid esse in natura ꝓpter formam. g̃ ⁊c. Etiā vnūquodq̄ magis d: fm q̄ est in actu q̄ fm q̄ est in potētia. q: lignū non d: lectulus q̄uis sit in potētia ad formam lectuli. sed qñ actu eam hz. Sz res a forma d: esse in actu ⁊ a materia d: esse in potentia igit' ⁊c. Conclusio ptz ex dictis. q: nomē nature pmo et pncipaliter ꝓuenit forme ⁊ ꝓnter materie. Ad rōnem dōm q̄ priuatio solum est natura imprope ⁊ q̄ ad aliquid qd est de ratione nature ⁊ nō quo ad totā diffinitōem. quia priuatio est principium per accidens ⁊ nō manet in re facta.

Quoniam autem determinatum est quot.

Querit' primo Utrū ipsius mathematice a phisica: p abstractōem sit differentia. Pro pte affirmatiua est phs in littera ⁊ etiā sexto metaphisice. nā phisica considerat res sicut naris syma. i. ꝓsiderat res cū passionib' sensibilib'. sed mathematicus ꝓsiderat res sicut curuū. s. abstrahendo a motu ⁊ materia Arguit' contra. q̄cunq̄ scie ꝓsiderant idē subiectum sunt eedem. vel vna est ps alteri'. sz mathematica ꝓsiderat corpa lineas supficies ⁊ puncta. et eadez ꝓsiderat phisica cū sint in corpibus naturalib' sicut passiones corūdem. Et ꝓfirmat'. q: eedem conclusiones probant' a phisico ⁊ a mathematico. videlicet q̄ terra sit sperice figure.

Maior. Abstractio vl'is a singularibus: reperitur in scētijs oībus Minor. abstractio fm rōem a sensibili materia: mathematicā distinguit a phisica Conclusio. Igitur in genere scientiarum mathematica: est contra phisicam distincta.

Maior patet. q: scia est solum vniuersalium. vt d: pmo posteriorum. nā singularia sunt corruptibilia fm se. scia autem est incorruptibiliū. vt d: ibidem. Etiā scētia acquirit' per demōstratōem. cuius medium est diffinitio subiecti. vt d: secdo posteriorum. sz singulariū non ē diffinitio septimo metaphisice Correlariū. abstractio pmo ordine pmemorata: nō est sciarum distinctiua. ptz q: reperitur in omni scia Minor, pbatur. quia mathematica ꝓsiderat res fm q̄ p rationē abstrahuntur a motu ⁊ materia sensibili. sed phisica cōsiderat res, put in sua rōne includunt motū ⁊ materiā sensibilē. sicut st, caro os simū et sil'ia Correlariū. vl'r absq̄ exceptōe: mathematicus et phisicus d̄ñt rōe. patet quia diuerse forme causant diuersas rōes. sed alia est scia mathematica et alia phisica. igit' ⁊c. Conclusio pz ex textu. ⁊ etiā, pbat' rōe. quia scientie distinguuntur fm diuersas rōes formales ꝓsiderandi. sed phisica et mathematica licet quādoq̄ coincidant in idem numero. tū illud considerāt sub alia et alia formali ratione ꝓsiderandi. Et per hoc soluitur ratio in oppositū facta.

Queritur secūdo Utrū scientie medie: sint magis phisice q̄ mathematice, p pte affirmatiua est autoritas Arestotelis in littera. ⁊ etiā autoritas sancti Thōe Et, pbatur rōibus. pma q: ꝓclusiones sciarum mediarū vt in plurimū sunt naturales. g̃ et ipe scie Tenet ꝓna quia conclusio est finis demonstratōis. mō a fine iustuz est oīa appellari. Secda ratio. vnūquodq̄ accipit suā denoiationem a formali. sed subiectū illarum scientiarum ꝓponitur ex q̄dditate mathematica tanq̄ ex materiali ⁊ dūtia phisica tanq̄ ex f[illegible]. ergo magis dēbet dici phisice q̄ mathematice. Sed pro parte negatiua arguit' autoritate ꝓmentatoris determinātis eas magis mathematicas q̄ naturales. Etiā Arestoteles pmo posteriorum vocat armonicā mathematicā. igit' ⁊c.

Maior Perspectiua musica ⁊ astrologia dicunt' scientie medie: non p negatōem sed ptcipatiue Minor. Principia medijs scientijs appropriata: non sunt pure mathematicalia

Conclusio. Simpl'r supradicte sciētie sunt magis phisice q̄ mathematice.

Pro declaratione maioris nota q̄ fm ph̄m q̄rto metaphisice aliqd potest dici mediū respectu aliquorū duorum dupliciter. vno mō per negatōem. q: non est aliqd illorum. sicut lapis potest dici medium inter equum ⁊ asinum. quia nec est equus neq̄ asinus Et hoc modo phs et autores de medijs sciētijs loqui nō pretendunt. Alio modo aliquid d: medium p pticipatōem extremorū. sicut rubeū d: medium inter album ⁊ nigrum. vel tepidū inter calidum ⁊ frigidum. Et hoc modo fm phos scientie dicunt' medie. quod ex eo patz. quia pncipia pure mathematicalia applicāt ad materiā motui ⁊ passionib' sensibilibus subiectā vel coniunctā. igitur propositio vera.

Minor probatur. quia, put appropriātur his scientijs tunc permiscent' cum passionibus phisicis. Sicut in simili si sic dicatur. omne totū est maius sua parte. huiusmodi principium est metaphisicale. si vero dicat' omnis linea tota est maior sua pte tunc est geometricale. si autē dicatur. omnis numerus totalis est maior sua parte ē arismetricum. Et ex hoc ptz q̄ nec ratio nec autoritas commentatoris aliquid concludit Correlarium pmum scientie medie sunt alijs subalternate: ⁊ minus proprie scientie. patet quia scientie medie vrūtur, p pncipijs propositōib' alterius scientie ⁊ eas p̄supponunt. Et q: vrūtur propōibus demonstratis in alijs scientijs. sic nō, p̄prie facunt scire Correlariū secdm. rōuabile est concedere predictas scientias medias esse ceteris principaliores. ptz p Aresto. q̄ de de illis trib' solum facit mentōe ex per hoc inuuens q̄ sunt magis pncipales Sed possunt poni quedā alie illis subalternate. sic ars naualis q̄ subalternatur astrologie. ⁊ ars factiua organorum que subalternatur musice. et dicuntur minus principales.

Ad rationes. ad primam quid sit dicendum patet ex declaratione minoris. Ad secundam dicitur q̄ ille scientie dicuntur mathematice. ꝓter principia in q̄

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

finaliter resoluuntur. sz a principijs in que proxime resoluuntur dicuntur plus phisice

Querit quarto. Utrũ semper sit eiusdẽ scie: materiã z formã ꝓsiderare Pro veritate z pte affirmatiua ẽ phs in littera. q̃ hoc ostẽdit trib⁹ rõibus. Sz pro pte negatiua arguit. qz materia z forma differũt sicut actus et potẽtia q̃ habẽt ratões disparatas. z nõ parũ dñt vt ꝟ in phemio ꝟ aia. g̃ non pñt ꝓtineri sub vno gñe sciẽtie

Maior Nulla scientia formã q̃ est act⁹ materie: ꝓsiderat sine ꝓpria materia pfecte Minor. Si materiam ꝓsideret aliqua scia: tũc talis non est forme ignara Conclusio. Cõclu ditur igitur fore eiusdẽ artis et scientie: tã formam q̃ꝫ ꝓpriã materiã considerare

Prima propõ patz p ꝓsideratõem phi in lrã. nam sic in artificialib⁹ medicus considerãs sanitatem etiam ꝓsiderat neruuz z humores que sunt materia sanitatis. ita etiã est in scientijs speculatiuis. Et p tãto Aristoteles in phemio de anima diffinitões passionuz datas sine p prio subiecto vocat cassas z vanas. Sicut si diceret q̃ ira est appetitus vindicte. vel q̃ tonitruũ est sonus fact⁹ in nubib⁹. Et g̃ Aristoteles scdo de aia ꝓmendat illos q̃ anim ã diffinuerũt p corpus phisicũ z organicum Et rõ oim. qz sicut res se habet ad esse ita ad cognosci z diffiniri. z per ꝓsequẽs forma que est actus materie ad sui cognitõem requirit cognitõem hui⁹ materie Et ad hũc sensum loquit phs in littera q̃ materia z forma dicũtur ad aliq̃d. qz sicut cognitio relatiui dependet a cognitione sui correlatiui. sic cognitio forme a cognitõne materie

Correlariũ Rationabile est artes in nobis acq̃sitas: fore q̃sdam materie imitatões. Ptz qz pncipium operatõis artificialis est cognitio. sed ois nostra cognitio est p sensus a reb⁹ sensibilib⁹ accepta. z ideo ad silitudinẽ rez naturaliũ in artificialib⁹ operamur Minor patz similiter per silitudinẽ Aresto. de artificialib⁹ z naturalib⁹. qz domificator nõ ꝓsiderat ligna z lapides nisi grã forme. nec medicus humores z neruũ nisi grã sanitatis. Etiaz materia ẽ grã forme. z sic forma est finis materie. sz finis hz se in suo genere sicut pncipiũ in speculatiuis. vt dicit in isto scdo. sed pncipio ignorato alia ignorant. igitur zc

Correlariũ. aia rõnalis: est de ꝓsideratõe phie naturalis. ptz qz est forma corporis phisici organici. vt patz scdo de aia Conclusio ptz ex sup̃ dictis z ex declaratõe phi Ad rõem dom q̃ materia z forma capiũtur dupl'r. vno mõ extra genus analogie z ꝓportionis. z sic argumentũ pcedit de eis. Alio mõ capiunt vt hñt ad invicẽ ꝓportõem. z sic cadunt sub ꝓsideratõe eiusdẽ scie

Determinatis aũt his considerandum est.

Querit primo Utrũ quatuor z nõ plura: sint causarũ genera. Pro veritate z parte affirmatiua arguit autoritate phi in lrã Sed pro parte negatiua arguit primo q̃ sint plures. qz causa exẽplar' est cã. z tamẽ nõ est aliqua istarũ. g̃ zc. Ad ñs pbatur. qz nõ est materia nec finis vt supponit. nec est forma vel efficiens. qz rõe ab illis distinguit. sed distinctio rõis sufficit ad distinctõem causaruz vt ptz de forma efficiente z fine. q̃ aliquãdo in re coincidunt Secũdo arguitur. materia est nõ ens. quia nec quid nec quale nec quantum. ergo non erit causa. Etiã forma est causata respectu materie. qz dependet a materia in fieri. nec põt naturaliter esse sine materia. z est effectus agentis. g̃ nõ erit causa. Sil'r effectus põt esse sine efficiente. ergo efficiẽs nõ erit causa. Et finis nõ est. sz qd̃ non est nullius est causa.

Maior Duplex ẽ causa perse intrinseca: scz materia z forma Minor. Efficiens z finis sunt due cause extrinsece: propter q̃s fieri quedam dicimus licet diuersimode Conclusio Igitur omniũ causarũ sufficientia: reducit ad predicta causarũ quatuor genera

Maior patz. qz res naturalis ꝓponit ex materia tanq̃ ex vna parte. sicut homo ex carnibus et ossibus. z domus ex lapidibus z lignis. Sil'r altera ps intrinsece cõstituens rem naturalem est forma que vocatur spẽs vl' rõ. aut quod q̃d erat eẽ fm diuersas propetates sibi cõpetentes. Additur aũt in propositione (per se) propter differentiam ꝑuationis Correlariũ. diffinitio z q̃lib⁹ ps sua: cõtinetur reductiue sub formali cã. ptz qz diffinitio fm eius potissimam acceptionem indicat quidditatem rei. sed q̃dditas in ordine ad supposita in q̃bus ẽ habet se p modũ forme. immo z ipa materia accepta in vl'i induit ꝓditionem forme fm q̃ indiuiduat in singularib⁹

Minor ptz. qz domificator est cã extrinseca ipius domus. sil'r sanitas ꝟ cã propter quã cõponit potio amara. z sic constat q̃ sunt cause extrinsece Sed q̃ sint diuersimode cause ptz de causa efficiente. nã quedam est cã efficiens q̃ dicitur pficiens dãs ꝓplementũ motui vel mutationi. s. q̃ introducit formã. q̃ forma est terminus mutatõis. alia ẽ cã p̃parãs seu disponẽs q̃ adaptat z disponit materiã seu subiectũ ad huiusmõi vltimũ cõplemẽtum. Alia est adiuuãs. z est cã que nõ operatur ad finez ꝓprium sed ad finẽ alterius. sicut seruus operatur ad finem sui domini. Quarta ponit specialit' in his q̃ agunt a proposito. z ꝟ causa ꝓsilians q̃ dat agenti formã per quam agit. nam agens a proposito agit p cognitõnem quam sibi tradit ꝓsilians. Sil'r ꝑz in causa finali. vbi inuenitur finis grã cuius. z finis quo. sil'r z media accipiũt rõem finis p comparationem ad sua prioza Conclusio ptz. qz cause vel sunt intrinsece vel extriusece. z sic cõsequẽter subdiuidẽdo vt ꝑz in copulatis Correlariũ. ꝓuenit idẽ fm rem z dñs rõe: fore sub alio z alio genere cause. patz qz premisse possiunt dici causa material' respectu conclusiouis. fm q̃ conclusio cõstituitur ex terminis premissarum. dicuntur etiam causa efficiens conclusionis inquantum noticia premissarum generat noticiam conclusionis Et possunt dici causa formalis inquantũ medium positum in premissis indicat quidditatem diffiniri. et ita de alijs. Ad rationes. ad primam dicitur q̃ exemplar reducitur ad genus cause efficientis. nec est ratio exemplaris totaliter diuersa a ratione efficientis. sicut est ratio materie vel forme vel finis. sed est inclusa in ratione cause efficientis vel ad eam per se pertinens.

Ad secundam dicendum negando antecedẽs. quia materia est ens licet in potentia Etiam non est inconueniẽs idẽ eẽ cãz z effectũ respcũ diuersoz vl' diuersi mõe respcũ eiusdẽ. sil'r pt effectus eẽ sine cã, pducẽte. sz nõ sine cã

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

conseruāte Et finis fm q̃ est causa non est fm esse reale. sed intentionale.

Queritur secūdo Utrum p̃dictarū causarū ꝓdictiones: sit ad eas vere ⁊ p se cōcomitātes. Pro pte ꝓa et affirmatiua est phs in textu. Sz p pte negatiua arguit primo q: cā ⁊ effectus opponūtur correlatiue. sz multiplicato vno relatiuo multiplicat ⁊ reliquū. Secundo idē nō pōt esse pius ⁊ posterius. q̃ idem nō pōt esse cā et effect⁹ Tercio idē inq̃tum idē est aptū natū facere idē. secdo de generatōe. q̃ idē nō est causa ꝓtrariorꝫ

Maior Constat duas ꝓpr̃ietates primas: esse ipsarū causarꝫ sequelas Minor Secdz quendam sensum p̃sentia ⁊ absentia: versant causaliter circa opposita Conclusio Igitur p̃dictis causis correlarie annexa: sunt ad eas vere et p se concomitantia.

Probat maior. q: ex hoc q̃ aliq̃d est compositum ex materia ⁊ forma oportet q̃ habeat plures causas per se Sil'r propter causam efficientē ⁊ finalem oportz q̃ mutuo sibijnuicē sint cause. vt pz de sanitate ⁊ ambulatōne Correlariū. rōnabile est idem multipliciter diffiniri: posse ⁊ demonstrari. ptz q: diffinitio ⁊ demonstratio dātur p causas. ⁊ ideo fm legem causarꝫ oportet diffinitiones ⁊ demonstratōes regulari. Minor probatur exē plariter. q: nauta p p̃sentiam saluat nauē vt de se est manifestū. ⁊ q: tenetur esse pñs naui in tpe opportuno si tunc (intent⁹ saltē illicitis) sit absens cōis fama euz accusat tanq̃ causam naufragij nauis Correlarium. nō quic q̃d fit ab alio absente: debet ab eo dici ꝓuenire. ptz q: dictum est in ꝓpōe secūnda fm quendam sensum. q: nisi absentia sit certis circūstantijs modificata nō accusat absentem tanq̃ cām facti vt notū est. igit ⁊c Conclusio est satis nota p ea q̃ declarata sunt Ad rōes. ad primā dr q̃ causa ⁊ effectus capiunt hic material'r ⁊ absolute Ad secdam dicendz q̃ idem fm diuersos modos pōt esse prius ⁊ posterius. Ad terciā dr q̃ phs in secdo de generatōe loquit de causa naturali. sz hic fit sermo d causa libera ⁊ p̃uatiua q̃ potest esse eadem oppositorum Vñ illud dr agere p̃uatiue quod natū est facere vnum ꝓtrariorum ⁊ nō facit ꝓpter cui⁹ defectū sequit aliud contrarium. sicut nauta absens est causa submersiōis nauis p priuatōem actionis ad salutē nauis. non tamen ꝓpr̃ie dicitur causa efficiens

Queritur tercio. Utrū contingat in q̃libet genere cause: q̃sdam diuisiones sil'r assignare. Pro pte affirmatiua est phs in littera q̃ assignat q̃tuor diuisiones q̃s pringit ad aptare cuilibet generi causarū Sed p pte negatiua arguitur. q: ille st̃ diuisiones entiū vt colligi pōt ex diuers⁹ passibus philosophie. ergo videtur q̃ non possint eē diuisiones causarū ⁊ causatorum

Maior Prime due illarū diuisionū: inueniunt in q̃libet genere causarꝫ Minor Tercia diuisio ⁊ quarta: circūeunt omniū causarū genera Conclusio. Cōtingit igit in q̃libet cārū ⁊ cātorū gñe: q̃tuor diuisiōes sil'r assignare

Prima pz maioris ptz ex p̃ma ꝓpōe libri de caus vbi exp̃sse declarat q̃ causarū q̃dam est vl'is ⁊ p̃ma alia ē secūdaria ⁊ pricularis. Ptz etiā inductiue. nā in gñe cause efficiētis (qd̃ est alijs notius) ad generatōem hois concurrit hō ⁊ sol. hō sicut cā pricularis ⁊ posterior. sz sol sicē cā vl'is ⁊ pior. q: sol ad plures generatōes ꝓcurrit q̃ hominū. Sil'r in gñe cause formal' viuū p̃suꝫponit esse ⁊ viuū est p̃ius ⁊ cōius q̃ intelligere. Et in genere cāe final' sanitas est causa prior ⁊ vniuersalior q̃ potio amara. ⁊ felicitas q̃ sanitas Pari modo in genere cause materialis q̃ntitas est subiectū quorūdam accītium. sz corūdez ipa materia p̃ma est subiectū p̃ius ⁊ vl'ius nā subijcitur forme substātiali cū qua facit ꝓpōez p̃mam. sed q̃ntitas nō subijcit alicui forme substātiali. Sil'r pōt declarari secda ps. nā domificator est p se causa domus. sz si sit medic⁹ tūc medicus est p accīs cā domus. Et ipsa materia p̃ima est p se p̃ncipiū transmutatiōis cui accidit p̃uatio q̃ est p̃ncipiū per accīs. Et pariformiter posset declarari in alijs causis. Minor patz. q: domificās noīat cām efficiētem in actu. sz aliq̃s dr domificator: q: est potēs ad domificandū. licet actu nō domificet Sil'r aliq̃s denominat sciens fm cām formalem. q: actu fm sciam considerat. sz dr sciens in potētia q̃dammodo q̃ habet sciam et actu nō ꝓsiderat. Sil'r lapides ⁊ ligna dicūt actu materia domus qñ sunt in domo facta. ⁊ etiā dicunt materia domus domo nondum facta. Q̃ aūt quarta diuisio inueniat in q̃libet genere ptz. q: dicimus q̃ domificator est causa domus. ⁊ q̃ policletus domificator est cā dom⁹ Et sil'r possumus loq ꝓlexe ⁊ incōplexe circa alia genera causarꝫ Conclusio relinquit nota. q: in q̃libet genere inuenit aliqua causa vl'is. ⁊ aliq̃ pricularis. sil'r in q̃libet genere inuenit causa p se ⁊ causa p accīs Ite in quolibet genere inuenitur causa in actu ⁊ cā in potētia Etiā in q̃libet genere inuenitur cā ꝓplexe noīata. ⁊ cā incōplexe noīata. Et addit Arestoteles q̃ similis diuisio currit in causatis. vt ptz faciliter p̃racticari Correlarium p̃mum. supradicti modi causarū: reduci possunt ad nūerum duodenarium. Ptz verbi gratia. causa vl'is. cā particularis. causa p se. causa p accidēs. causa complexa cā incomplexa faciunt senarium. ⁊ quelibet diuidit p actum et potētiam. vnde duplicatur numerus. ⁊ fit duodenari⁹ igitur ⁊c Correlarium secundum Ex horum modorum causarum distinctione: conueniens est alia tria correlaria elicere Ptz quia p̃mum est q̃ cause in actu operātes sunt simul. ⁊ non sunt simul cum suis causatis in actu. sicut hic medicās ē sil'cū h̄ hoie q̃ sanat. vel nō ē sil' cū h̄ hoie q̃ sanat Secōm est q̃ in naturalib⁹ oz sp supmā causam vniuscuiusq̃ requirere. ⁊ pbatur in artificialib⁹ p̃ simile. Tercū est q̃ causis debet ꝓportionabiliter correspondere effectus. ⁊ est magistralis regula. q: effect⁹ p̃ticularis corrūdet cause pticulari. ⁊ vl'is effect⁹ corrūdet cāe vl'i. Sil'r effect⁹ in actu corrūdet cāe in actu ⁊c̄ijs.

Dicitur aūt ⁊ fortuna ⁊ casus causarum ⁊.

Queritur primo. Utrum de casualibus et fortuitis: sit scientia phisicalis. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. quia casus et fortuna sunt in genere causarum. sed philosophus natural' habet ꝓsiderare de causis. Sed pro parte negatiua arguitur. quia de ente p accidens non est scientia. sed casus et fortuna sunt entia p accīs. igitur. Maior est phi sexto metaphisice. Sz minor pz ex diffinitōe vtriusq̃. q: st̃ cāe p accīs. q̃ ⁊ entia

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

per accidens. Secūdo sic Arestoteles reprehendat antiquos dicentes casum et fortunā esse causas humano intellectui ī manifestas. ergo de casu ⁊ fortuna nō est scīēcia. Tenet ꝓsequētia. qz illud de quo est scīētia debet cē manifestū intellectui nostro.

Maior. Que sunt incerta fm esse in re ad extra: fiūt certa cōiter ab intellectu cōsiderata.

Minor Cōsiderando in cōi casualia et fortuita: sic de ipsis pt fore scientia Conclusio Pertinet igit ad naturalem phiam: ꝓsiderare casum et fortunam

Maior patz qz nullus effectꝰ casualis est nobis certus fm q̄ sibi cōpetit esse a sua causa in re ad extra. et tñ passiones ⁊ ꝓprietates fortune ⁊ casus que eis attribuūtur in cōi sunt de eis certitudinaliter scite Rō minoris est. qz casualia et fortuita fm q̄ hm̄oi habēt suas passiones. scz q̄ raro et in pauciorib̄ eueniūt. q̄ nō habent causas determinatas neqz possunt cognosci. ⁊ sic de aliis Sed q̄ solū de eis in vlī sit scia patz. qz effectꝰ casuales fm q̄ in rerū natura ꝓsideranť: sic neqz semp neqz frequēter eueniūt: sed p accidēs. de talib̄ aūt nō pt esse scientia vt dicit pmo posteriorꝝ et sexto methaphisice. Et p hoc soluit primū argumentū Conclusio pbat. qz casus et fortuna sunt cause ꝓiūcte motui et materie sensibili. sed quecūqz sunt talia veniūt ad forꝝ ꝓsiderationis phie naturalis Correlariū primū. Antiqꝫ obuiant signanter duo incōueniēcia: qz nō determinauerūt de casu ⁊ fortuna. Patet nā primū incōueniēs est. qz ipsi ꝓtra cōem hominū famā loquūtur. qz cōiter q̄dam fieri dicūtur a casu ⁊ fortuna. licet effectus fortuiti cause ignorenť. Si ergo h̄ sit verū. tūc male sub silētio trāsierūt. Si aūt nō sit verū: tūc antiqui phi debuerūt hoc reprobare. Tum secūdo. qz antiqui vsi fuerūt casu ⁊ fortuna. Sicut Empedocles dixit q̄ aer non semp est in loco quē nūc obtinet: nec terra deorsum. sed q̄n lis segregat oia: tūc casualiter vnū rendit ad vnū locū et reliquū ad alterū Correlariū secūdū. Quid ā moti duplici ꝓsuastione: negabāt casum ⁊ fortunā esse. Patet in copulatis circa declarationem prime opinionis. Correlariū terciū. Quidā aliorū hominū ꝓmiserūt excessum: ꝓcedētes fortunā esse ⁊ casum. Patz verbi gratia. qz q̄dam dixerūt oia celestia esse subdita casui ⁊ fortune. nō aūt ista inferiora. nam homo generať ex hoie et oliua ex oliua. et hoc est signū q̄ determinati effectus requirūt determinatas causas in istis inferiorib̄. Contra illos dupliciter instat Arestoteles Primo qz incōueniēs est diuinioza ꝓmittere casui et fortune: et viliora reducere ad determinatas ⁊ p se causas Secūdo qz in istis inferiorib̄ multotiens inuenūtur q̄dam euenire inordinate et p̄ter intentionem causarꝝ. sic aūt nō inuenit in superiorib̄. Correlariū quartū. Opinio tercia dicens. q̄ fortuna sit q̄dā causa occulta: procedit ex radice vera: et tamē eius positio est simplicit falsa. Patet qz ponēda est aliqua cā: scz deus gloriosus: cuius prudentie oia sunt subiecta. Sed est incōueniens talem causarꝝ vocare fortunā. qz ꝓtra rōnem effectus fortuiti ē q̄ sit preuisus. Ad rōnes. ad primā quid sit dicendū patz ex declaratione minoris. Ad secundā dicendū q̄ phus non loquitur eodem modo de fortuna sicut antiq. Est tamē verū q̄ fortuna fm phm est quod ā modo ī manifesta rōni. maxime qñ capitur p̄ effectib̄ fortuitis. quia ratio est eorū que semp fiunt et frequēter. sed fortuna fit p̄ter hec. Etiā cause fortuite sunt infinite. ideo fortuna est infinita. et per ꝓsequens rōni ī manifesta saltem in particulari.

Querit secūdo. Vtrum diffinitio Arestotelis de fortuna: sit ꝓuenienter assignata. Pro veritate ⁊ pte affirmatiua est sentētia Arestotelis in littera. qz phus inuestigat diffinitōem fortune p̄ quatuor diuisiones: ex quibus colligit diffinitionem fortune tanq̄ bonaz. Sed pro parte negatiua arguitur primo. qz fortuna fm Arestotelem est ignota hominib̄. ergo nō est diffinibilis. Et si dicatur q̄ Arestoteles tūc capiat fortunaz pro effectu fortuito. sed quādo ipsam diffinit accipit pro causa et reducitur ad genus cause efficientis Contra. fm phm in textu: casus est natura. sed natura dicit de materia ⁊ forma. ergo casus debet reduci ad causam materiale ⁊ formale. et similiter fortuna.

Maior. Due prime clausule posite in diffinitione: conuenienter attribuūtur ipsi fortune.

Minor Duplex clausula residua: bene enūciatur de fortuna. Conclusio. Igit diffinitio fortune ex quatuor diuisiouib̄ venata: est cōnenienter assignata

Maior patet. nam pmo fortuna est causa p accidēs ex parte effectus inq̄tum effectus fortuitus ꝓiūgit p̄ter intentōem agentis effectui ab agente pintento. Sicut inuentio thezauri ꝓiūgitur fossioni in agro. vel sanitas ꝓiūgitur pulmento facto a coco. quam tamē cocus non preintēdebat. Similiter est causa agens fm propositum scilz agentis fm volūtatem ⁊ intellectū. nā in hoc fortuna differt a casu. vt patebit inferius. Vnde esse fortunatum ꝓprie solum hominib̄ attribuitur. Minor patz. quia fortuna est in his que sunt extra semper ⁊ frequenter. non em̄ est in his que sunt semp ⁊ frequēter: vt supponitur. nec in his que sunt ad vtrūlibet p̄ respectuz ad causam. qz nulla causa que indifferenter se habet ad vtrūlibet exit in actum: nisi p̄ aliquid determinetur ad vnū. quia id q̄ō est ad vtrūlibet est sicut in potentia. sed potentia nō est principiū agendi sed actus Relinquitur ergo q̄ sit in his que sunt raro ⁊ in pauciorib̄ ex sufficienti diuisione. Similiter fortuna est in his que sunt ꝓpter hoc quātum ad effectus preintentos. licet sit causa per accidens quātum ad effectus cōiūctos p̄ter intentionem. Sicut casus in puteum p̄ter intentionē ꝓiungit ambulationi alicuius de nocte Etiam fortuna est in his que sunt ꝓpter hoc. id est: est causa effectuū qui habēt notabilem bonitatem vel maliciam ꝓpter quā agens liberꝫ si sciuisset egisset vel non egisset. Sicut mercator arripiens iter incidit in latrones: quod si p̄sciuisset ipse iter nō arripuisset. et hūc sensum innuit Arestoteles Conclusio relinquitur nota. quia colligēdo dictas particulas simul: tūc fit diffinitio omnino ꝓuertibilis cū diffinito habens omnes particulas ad bonā diffinitōem requisitas ergo est bona. Ad rōnes ad primā dicit vt prius. qz phus hoc dicit quo ad effectus fortune. quia ignotū est qui et quot sint effectus eius. eo q̄ tales in infinitū variari possunt. Ad secūdā dicit. q̄ casus et fortuna sunt cause formales vel materiales nō effectuū casualiū vel fortuitorū sub vna ratione. sed aliorum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Querit tertia. Utrū psuete ꝓprietates casus ⁊ fortune: insint ipsis simpliciter ⁊ vere. Pro parte affirmatiua videt esse phs in littera qui ponit sex ꝓprietates. quarum tres attribuūtur fortune a sapientib⁹. ⁊ tres a vulgaribus. Prima q̄ eius qd est a fortuna cause sunt infinite Secūda q̄ fortuna est ĩmanifesta hoib⁹. Tercia q̄ a fortuna nihil dicit esse vel fieri. Quarta q̄ fortuna ē sine ratione. Quinta q̄ fortuna aliq̄ dicit bona et aliqua mala Sexta q̄ fm excessum quidā dicūtur habere eufortunium. alij dicūtur habere diffortuniū. Sed ꝓ parte negatiua arguit. q̄ aliqua istaꝝ ꝓprietatū ꝓtradicūt veritati. vt pz manifeste de tercia. ergo nō sunt oēs simplr vere.

Maior. Tres prime proprietates fortune: fm quēdā sensum sunt admittēde. Minor Reliqua tria quodāmodo recte dicuntur: que fortune vulgariter attribuūtur. Conclusio Igit sex ꝓprietates fortune psuete. nō sunt in toto vere nec in toto false

Maior patz. q̄ effectus fortuitus habz cām p̄ accidens. et q̄ infinita vni accidūt. hinc est q̄ effectus fortuiti dicūtur esse quodāmodo infiniti. ⁊ q̄ infinitum fm q̄ hmōi est ignotū. inde est q̄ fortuna dicit hoib⁹ ĩmanifesta Quia etiā causa p̄ accidens non ꝓprie dicit cā. hinc est q̄ q̄dāmodo verū ē nihil ꝓuenire a casu ⁊ fortuna. Et ita iste tres ꝓprietates ex eadē radice pullulant. videlz inq̄tum fortuna dicit causa p̄ accidens. Minor patet. q̄ fortuna dicit sine rōne. pro eo q̄ effectus fortuitus ꝓuenit extra semp et frequēter. ratio aūt tantūmodo est respectu eoꝝ que sunt semp ⁊ frequēter. sexto methaphisice. Q̄ aūt aliqua fortuna dicit bona vel mala. et q̄ aliq̄ dicūtur habere eufortuniū ⁊ diffortuniū satis experimēt aliter est vulgatū Conclusio sufficienter patz ex pl̄ibaris. Silr quid sit dōm ad rōem satis relinq̄tur notū.

Querit quarta. Utrū inter casuz et fortunā: cōueniat ponere differentiā. Pro parte affirmatiua est Arestoteles in littera qui ponit duplicē differentiā inter casum et fortunā. Sed pro parte negatiua arguit. q̄ oīs fortuna est casus. ergo male assignātur differētie inter illa tāq̄ inter opposita. Tenet ꝓsequētia. q̄ vnū oppositoꝝ nō verificatur de alio.

Maior. Fortuna reperitur proprie: respectu agentiū ex deliberatiōe. Minor In agētib⁹ nō fm ꝓpositum: ꝓtingit euenire casum ⁊ eius effectū. Conclusio. Licet igit casus sit in plus q̄ fortuna: tū ꝓtingit eorū fieri distinctionē sicut ĩter opposita

Maior ꝓbat. q̄ fortuna solū reperit vbi ꝓuenit bene vel male esse fortunatū respectu illarū rerū quib⁹ ꝓuenit esse felices. sed illa solū ꝓueniūt agentib⁹ fm ꝓpositū et ex deliberatione. igit. Maior ꝓbat. q̄ fortuna vel est felicitas vel est ꝓpe felicitatē. Unde illi qui ponūt felicitatem in reb⁹ exterior⁹ ⁊ corporalib⁹ fortune subiectis. illi fortunā dicūt eādem felicitati. Qui vero ponūt felicitatē in operatione practica ipsius intellectus. dicunt cōiter q̄ fortuna est ꝓpe felicitatem inq̄tum bona fortune subseruiūt practice felicitati. que negotiat circa ꝓcuratōem et salutē boni cōis. Correlariū Necz ĩnaiata bestie et pueri nec fatui: dicūtur ꝓprie fortunati. Patz q̄ nulli illoꝝ ꝓpetit agere ex deliberatiōe previa. Et si q̄ncz ipsis attribuat esse fortunatum. hoc est transsumptiue. Sicut protoxcus quidā phus dixit eufortunatos esse lapides ex quib⁹ fiūt are. id est altaria. Illos vero infortunatos q̄ ꝓculcātur pedib⁹. Minor patz exemplo Arestotelis q̄ equus casu venit ad stabulū qui manēs in prātis fuisset a lupis deuoratus. Similiter si tripeda cadat tali modo q̄ ꝓueniat sessioni. hoc est a casu. q̄ nō cecidit sub respectu sedendi. Correlariū. Comparatiue loquendo sic eius qd est a casu. causa dicit intra: sed eius qd est a fortuna causa dicit extra. Patz q̄ in agentib⁹ naturalibus ꝓprie dictis. que scz agūt sine cognitōe previa est determinata forma eis innata p̄ naturā. que est principiū suarū operationū. Sed agentia fm ꝓpositū accipiūt talē formā ab obiecto et instituūt nūc hanc nūc illā formam pro libitu sui beneplaciti. et sic habēt cām quodāmodo extra. scz obiectū mouens. Conclusio pz quo ad primā partē. q̄ casus q̄tum est de se indifferenter est tam agentiū fm ꝓpositū q̄z nō fm ꝓpositū. sed causa fm ꝓpositū respectu effectus nō preintēti dicitur ꝓprie fortuna. Ideo iuxta regulā thopicā alterū mēbrū potest appropriari his que agūt non fm ꝓpositū Correlariū. Sēp fm rōnem frustra ⁊ vanū: distinguūtur ꝓtra fortunam et casum. Patz q̄ vanū vel frustra dicit inq̄tum nō attingitur finis intentus. sed fortuna est respectu effectus ꝓtingentis. Ad rōnem q̄d sit dōm pz ex copulatis

Que autē quatuor sunt cause et quot sunt.

Querit primo. Utrū phisica cōsideret omniū causarū genera: et que sit cuiuslibz causa prima. Pro parte affirmatiua est phi sentētia. Sed ꝓ parte negatiua arguit q̄ methaphisic⁹ habet ꝓsiderare de causis. ergo nō phisicus. Secūdo sic. q̄ phisica est scientia spēalis sicut mathematica. sed mathematica vnā solam cām ꝓsiderat. scz formalem. p̄ quā diffinit ⁊ demōstrat. ergo etiā phisica vnā solam cōsiderat.

Maior Subiectū naturalis phie: dependet necessario ex q̄tuor generib⁹ cause Minor. fm phisice scientie potestatē: ꝓuenit ex quolibet genere cārum facere demonstrationē Conclusio. Igit in q̄libet genere cause pt phisica: ꝓsiderare ꝓtracte que sit prima causa.

Maior ꝓbatur q̄ subiectum phie naturalis est ens mobile. sed ens mobile necessario habet materiam. quia qd est mobile est in potentia ad formā que acquirit per motū. Siliter hz formā. q̄ motus est ad formā. Etiaz habet cām efficientē. q̄ motus est actus mobilis a mouente. Et q̄ agens agit ꝓpter finē. sic motus depēdet in ordine ad finē. Minor ꝓbat. q̄ eius dē rationis est demonstrare ex aliquo genere et assignare propter quid cir a effectū eiusdem generis. sed phisicus assignat quia ⁊ p̄ quid in quolibet genere cause. ergo ꝓ quolibet demōstrat. Minor ꝓbat q̄ phisica ꝓsiderat q̄ est tonitruū et ꝓpter quid. et q̄ elementa sunt corruptibilia et propter quid. et ita de alijs Conclusio ꝓbat. q̄ phisica habet

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

reddere ꝓpter quid circa effectus naturales. vt patuit. et qꝛ nõ subalternat alteri scientie. hinc est q̃ sue potestatis est resoluere ad ꝑmas causas in suo genere. vt si petatur quare plũbũ vel silẽ mixtũ naturaliter appetit moueri deorsum. Respõdetur q̃ natura elementi ꝑdominãtis sic inclinat. Et si querat quare natura elemẽti ꝑdominãtis est talis inclinationis. dicet q̃ hoc est qꝛ terra habet grauitatẽ ꝑ q̃litate motiua: que motiua est deorsũ vt pꝛ ad experientiaꝫ. et ibi est status. Et pari mõ posset declarari in alijs phisicalib⁹ Correlariũ. Deiect naturalis doctrina: vero noĩe dici scia. Patꝫ. qꝛ processus rõnis intantũ dꝝ scientificus inq̃tũ est cãrum ꝓsideratiu⁹ vt dicit in prohemio metaphisice. sꝫ phisica ꝓsiderat omniũ causaꝝ genera. ergo pꝫ ꝓpositũ. Ad rõnes Ad ꝑmã dicendũ. q̃ phisica ꝓsiderat quatuor causas ꝓtracte. sed ꝓut ꝓtinent ad motũ ⁊ materiã sensibilẽ. sed metaphisica ꝓsiderat illas incõtracte. et ergo potestas metaphisice habet suũ imperiũ vbi deficit ꝓsideratio phisice. Ad secãm dicit q̃ nõ est silẽ de mathematica ⁊ phisica. quia phisica ꝓsiderat entia mouẽtia ⁊ mota generabilia ⁊ corruptibilia. que dependent a quatuor causis. vt ad longum declarat in textu

Querit secũdo.

Utrũ cõueniat natureꝫ ꝓpter finẽ ꝓintentũ agere. Pro parte affirmatiua ⁊ vera est pbus in littera Sed ꝑ parte negatiua arguit motiuis antiq̃ꝫ de quib⁹ videbit in sequentib⁹

Maior. Actio nature ordinata: fit a determinatis principijs et per media debita Minor. Finis imponit ordinẽ: his que sunt ad finẽ Cõclusio. Igit neccãrijs motiuis cogimur ꝓcedere: naturã ꝓpter finẽ ꝓintẽtũ agere

Maior pꝫ ex rõnib⁹ phi. quia nõ statim a ꝑncipio est aĩal. neq̃ꝫ semen a ꝑncipio est induratũ. neq̃ꝫ etiã ex semine olue fit aĩal aut ecõtra ꝓpter ordinẽ ꝑfectum a natura. Etiã nidus fit ad custodiaꝫ ouoꝝ. et ouã custodũtur et incubant ꝓpter pullos. Minor ꝑbat. qꝛ finis est ꝑmũ in intentiõe agentis ⁊ vltimũ in executiõe operis. g̃ oportet omnia media fieri ꝑm exigentiam operis. Conclusio relinq̃tur nota ex q̃nq̃ rõnib⁹ phi quib⁹ ostendit q̃ natura agit ꝓpter finẽ. de quib⁹ videatur in copulatis Correlariũ. peccãt sophistica antiquoꝝ motiua: nõ fieri ꝓpter finẽ nature opa. Patꝫ. qꝛ pbs ꝓtra primũ motiuũ ꝓcedit q̃tuor rõib⁹. et sic reprobat alia duo motiua. igit correlariũ verũ. Et ꝑ hoc soluũtur rõnes que possunt fieri ꝓtra veritatẽ quesiti.

Querit tercio.

Utrũ natura ꝓtendat mõstrum: ex pte materie ꝓtinẽtis vel efficiẽtis ꝓductũ. Pro pte affirmatiua sunt autores phm exponẽtes. Sed ꝑ pte negatiua arguit. qꝛ monstrũ in sua rõne importat defectibilitatẽ respectu sue spẽi. et ꝑ ꝓsequẽs rõnem mali. sꝫ malum nõ ꝓintendit. igit ꝛc. Pro respõsione ponũtur duo discursus. Primus

Maior. Natura particularis materialiter intendit monstrũ: qõ est ꝑm quid dictũ Minor Vlis natura intendit formale monstri: ꝓut cedit in decorẽ vniuersi Cõclusio. Quãnis igitur fiant simpliciter monstra. tũ ꝑm q̃ biusmodi nõ intẽdit absolute ab aliq̃ natura

Maior pꝫ. qꝛ natura particularis nutrit et auget illã partẽ in qua est deformitas. Sicut digit⁹ curu⁹ nutrit ⁊ auget sicut aliq̃s alioꝝ. et ꝑ hoc intelligit q̃ intẽdit bonũ talis subiecti cui inest deformitas mõstruosa Minor pꝫ dupl'r Primo qꝛ aliq̃d exit metas ⁊ ordinẽ cause inferiorꝭ qõ tũ remanet sub ordine cause superiorꝭ. sicut aliq̃ sunt extra potestatẽ baliui que tũ remanet sub potestate ꝑncipis. sic etiã aliq̃ exeũt intentũ nature particularis. sicut est ꝓductio femine. que tũ sunt ꝓintẽta a natura vlis qꝛ natura vlis intendit bonuꝫ totius spẽi. et sic intendit sexũ femineũ. vbi spes ꝓtinuari nõ posset sine ꝓmixtione vtriusq̃ sexus. Secũdo pꝫ. qꝛ bona magis elucescũt ꝓmixta malis. g̃ natura vlis ꝓmittit mala. Conclusio ꝑbat ꝑ rõnem ꝑ pte negatiua factã. qꝛ ipsa nihil aliud ꝑbat q̃ q̃ mõstrũ nõ est simpliciter ⁊ absolute ꝓintentuꝫ qõ ꝓcedimus Sequtur secũdus discursus

Maior. Contingit naturaꝫ peccare: ex pte ꝓtinentis et ꝓpter indispõnez materie Minor Plerũq̃ꝫ pueniũt monstra: ꝓpter causam efficientẽ et alia extrinseca Cõclusio Monstra igit ꝓueniunt q̃nq̃ ex parte materie: q̃nq̃ ex parte ꝓtinẽtis et efficientis cause

Maior pꝫ. qꝛ ꝓtinẽs est matrix in q̃ materia q̃nq̃ iacet dispersa et inordinate posita. et ꝑ ꝓns sequtur inordinatio in effectu. Similiter ex parte materie. qꝛ materia q̃nq̃ est nimis multa et q̃nq̃ nimis modica. licet virtus agentis ex pte sui nõ sit culpãda. Etiam q̃nq̃ est nimis mollis et q̃nq̃ nimis dura. ⁊ sic de alijs dispõnib⁹ ex q̃b⁹ fit inobediens virtuti agentis. Minor patꝫ. qꝛ esto q̃ materia ex parte sui bene se habeat. ꝓtingit euenire q̃ virtus patris sit nimis debilis. et ita nõ sufficit formare articulos ⁊ mẽbra corporis. et tũc nõ fiũt digiti in manu. Vel ꝓtingit esse aliquã influentiã celestẽ ꝓtrariã formationi agentis. vt si regnet influẽtia ꝓpicia generatiõi porcorũ. tũc nascent homines cũ vultu longo ad modũ porci Conclusio in oib⁹ particulis pꝫ ex dictis

Querit quarto.

Utrũ in reb⁹ naturalib⁹ rõ necessitatis: sit ex materia vel ex pte finis. Q̃ sit ex parte finis patꝫ ꝑ phm duab⁹ rõnib⁹. Prima qꝛ sicut est in artificialib⁹ ita est in naturalib⁹. sed in artificialibus sumit necessitas ex parte finis. vt pꝫ de serra. qꝛ rõ necessitatis serre ẽ diuidere dura. g̃ etiã in naturalibus oritur necessitas ex pte finis. Secũda rõ. qꝛ sicut se habet principiũ in demõstratiuis et in disciplinabilib⁹. ita se hꝫ finis in agibilibus et naturalib⁹. sed in demonstratiuis necessitas ꝓclonis sumit a principijs. ergo in agentib⁹ naturalib⁹ tota rõ necessitatis sumit ex fine. Sed q̃ sumat ex parte materie ꝑbatur. qꝛ multi effectus oriunt ⁊ pueniũt ex pte materie et in materiã reducunt sicut mors ⁊ corruptio

Maior Juxta exigentiã materie fit variatio operandi in naturalib⁹: pari mõ sicut in artificialib⁹ reb⁹. Minor. Simpliciter ꝑm finis rõnem: naturalia accipiũt ordinẽ et dispositionẽ Conclusio. Igit ordo ꝓcedendi naturaꝫ est aliqualiter ꝑ materiaꝫ: sed ex fine sumit principalius rõnem suam

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Maior patz p Arestotelē in tertu. Secdo patz quia idez est ꝓcessus nature z artis. qz si natura faceret domū faceret eam eodē mō quo fit ab arte. et si ars posset facere hominē vel equū sillter ꝓcederet sicut natura. Et cā vtriusqz est. qz ꝓprius actus vult fieri in ꝓpria potētia seu materia. Etiā natura facit de possibilib⁹ semp qd̄ melio⁹ est. et nō ꝓformat se ꝓditōi materie fm q talis materia exigit z nata est ꝓuenire ipsi forme. Sic etiā ars formam serre introducit in materiā ferreā que est dura.. Minor pz in exemplo qd̄ antiq̄ ꝓ se nitūtur adducere. Verbi gra in domo ꝓsentimus eis q grauiora locātur deorsum z leuia sursum. sed nisi talis dispositio ꝓferret ꝓuenientiaz fini ꝓpter quā domus edificat. nullatenus talis dispositio obseruaret. Et est finis ipsius domus diutur na ꝓmanentia domus. ad ꝓseruādū inhabitantes a caumatib⁹ et imbrib⁹ z alijs impedimentis Conclusio pz silliter sicut ī artificialib⁹. qz duricies et grauitas lapidis req̄rit q materia sic disposita ponat inferius et deinde leuia supius. sed tū talis ordinatio resolut in aliā causam ꝓncipaliorē. videlz q tali dispōne existente diutius ꝓseruatur domus in esse vt posset ꝓseruare inhabitantes a multis nocumentis. Silliter forma serre non inducerēt ferro nisi materia esset dura. sed hoc nō est ꝓncipaliter ꝓpter materiā. sed nisi esset in tali matria forma serre nō esset vtilis ad finem in quē ordinat. Et pari mō est in naturalib⁹. igit̄ ꝓclo vera Correlariū ꝓmū. Quāuis sint q̄dam ꝓuenientie finiū z ꝓncipiorū: tū in ipsis manēt differentie quarūdā ꝓprietatū. Prima ps correlarij pz multipliciter. Primo qz sicut rōcinando ꝓcedit a ꝓncipio in ꝓclusionē in disciplinabilib⁹. sic in via rōcinatōis inter finem et media eius ꝓcessus incipit a fine z ꝓgreditur versus media. Nam ꝓmo medicus intendit sanitatē. q̄ haberi nō potest nisi materia peccāte expulsa. ad cui⁹ expulsionem req̄ritur potio amara. sed potio amara nō operabit̄ nisi materia sit mollificata. ꝓpter qd̄ oportet ꝓleibare aliquas siropas q̄ effectū debitū nō attingūt nisi ꝓcedant diete. ꝓcipit ergo medicus infirmo vt abstinentiam custodiat. et ab illa incipit exterior executio. Secūdo. sicut ꝓncipijs existentib⁹ veris ꝓclusio erit vera. ita si finis sit bonus. id est habeat bonitatē. etiaz media fm q hmōi erūt bona. Tercio sicut ꝓncipia sunt cause veritatis que est in ꝓclone. ita bonitas finis est causa bonitatis respectu medior. fm q media sunt ad illum finē. Similiter sicut ꝓclo potest esse vera licet ꝓmisse non sint vere. ita ꝓtingit ꝓ bonū mediū ꝓuenire ad malū finem. Sicut ypocrita acq̄rit vanam gloriā z famā apud populū per bona silia operib⁹ bono⁹ Secūda ps eiusdem correlarij patz ꝓmo. qz in doctrinis nō est nisi vnus ꝓcessus. sz respectu finiū est duplex ꝓcessus. Secūdo qz aliter accidunt est et nō est circa fines et ꝓncipia. Tercio qz si ꝓcessus sint vere. oportz ꝓclonem simplr esse verā. sed non oportz q si finis sit bonus. q mediū simpliciter sit bonū qz nō est furandū ꝓpter dare elemosinas Correlariuz secūdū. poni debet materia que vocat ꝓmunis: in q̄busdam diffinitōib⁹ bonis. Patz qz q̄dam diffinita cōcipiūt ꝓfuse et indistincte materiā. et p ꝓsequens in diffinitione que explicat occulta in diffinito oportet ponere talē cōmunē materiā. vt si dicat serra est quoddaz artificiatum dentatū ferreū ad inscisionem lignor. aut domus est q̄d ꝓpositū ex lignis et lapidib⁹ Ad rōnem dōm q materia hz suā necitatē quā dat effectui a fine. z g̃ a fine est simplicit z ꝓncipalit rō necitatis. Et hec de dubijs secūdi.

Quoniā aūt natura est principiū mo

Ircā initiū tertii

libri phisicor. Querit primo. vtrum euz qui habet motus ignorantiam: necesse sit ignorare naturam. Pro parte affirmatiua est phus in littera. Sed ꝓ pte negatiua arguitur dupliciter. Primo natura non dependet a motu in essendo. ergo nec in cognoscendo. Antecedens probatur. qz natura est ꝓncipium motus. Sed ꝓsequentia patet. qz eadem sunt ꝓncipia essendi z cognoscendi. Secūdo sic. sicut natura est principiū motus. ita etiā est ꝓncipiū quietis. ergo sicut natura cognoscit ꝓ motum. ita potest cognosci ꝓ q̄ietem. et per ꝓsequens ignorato motu non est necesse naturam ignorare. Tenet ꝓnia. qz natura p̄t cognosci ꝓ quietem.

Maior Id quod est natura potest esse cognitum: ab eo qui actu non cognoscit motū.

Minor. Ex necessaria ꝓcluditur ꝓsequentia: q ignorato motu ignoratur et natura.

Conclusio. Non est igit̄ necessariū necessitate cōsequentis sed ꝓsequētie: si ignorēt motus naturam ignorare.

Maior probat. qz forma et materia possunt cognosci prout sunt principia substātie: nō habēdo ꝓsiderationez de motu. et tūc id qd̄ est natura cognoscitur absq motu

Minor ꝓbatur. qz illa est necessaria ꝓsequētia. mot⁹ ignorat. ergo et natura. Patz qz natura ꝓsignificat motum qui est de rōne nature. sed ignorata diffinitiōe necesse est diffinitū ignorare Conclusio patz quo ad primā partē. qz illa nō est necessaria. natura ignorat. cū sit in materia ꝓtingenti. sed in ꝓpōnib⁹ de materia ꝓtingenti potest esse necessaria consequētia. vt dicendo si sortes currit sortes mouetur. et talis necessitas ꝓsequētie est in ꝓposito Correlariū primuz. determinare de motu et mutatione: pertinet ad forz naturalis scientie. Patz qz hec scientia intendit de natura et reb⁹ naturalib⁹. sed motus ꝓtinet ad rōnem nature intantū q ignorato motu necesse est naturā ignorare. Etiā omnis ꝓfecta scientia considerans de aliquo ꝓsiderat etiā quecūqz sunt de rōne illius et omnia illa a quib⁹ eius cognitio dependet. sed cognitio nature dependet ex cognitiōe motus. ergo correlariū verum Secūdū correlariū. Spectat ad phisicū determinare: de infinito loco vacuo et tempore Patz qz illa q̄ruor vel habent per se ordinem ad motū. vel motus hz ordinem ad ipsa. vt sufficienter declarat circa textū. igit̄.

Ad rōnes. Ad primā dicendū. q procedit de ordine cognitiōis sumpto ex parte cognoscibilis. qui est a priori sed ex parte cognoscentis z a posteriori verificat dictuz phi Ad secdam dicit negando vltimam ꝓsequentiā. qz quies nō potest cognosci nisi ꝓ motū sicut ꝓuatio ꝓ suuz habitū. ideo ignorato motu necesse est ignorare quietem et per ꝓsequens naturam

Querit secūdo. Vtrū phus volēs diffinire motū: ꝓuenienter ꝓmittat tres diuisiones entiū. Pro pte affirmatiua est phs in littera. qui ponit tres diuisiones Prima est diuisio entis ꝓ actū z potentiā. Secūda est diuisio entis in actū ꝓ decē ꝓdicamenta. Tercia est diuisio vnius generis entiū. scz relatiuor penes eor ꝓdicamenta. qz q̄dā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

relatiua fundãtur in ēntitate.7 q̃dam in actiõe 7 passiõe
Sed ꝓ pte negatiua arguit ꝓmo.q: ens in potẽtia nõ est ens.q: ens dr ab existendo.g̃ male pemit ꝓma diuisio.
Secdo sic.phus ānto metaphisice ꝓus diuidit ens in decẽ ꝑdicamenta.et postea vniq̃q̃ in ens in potentia 7 ens in actu.g̃ hic male subuertit hũc ordinẽ Tercio sic phs hic nõ ponit oẽs modos relatiuorꝝ.g̃ tercia diuisio est insufficiens.Aĩs pz ex ānto metaphisice

Maior. Via diuisiua ẽ diffinitõi multũ ꝓ picia: Minor. Ex triby phi diuisioniby: ꝓt aliqualiter cognosci natura ipsius motus.

Conclusio. Igit ad venãdum motus diffinitionẽ: ꝓueniens fuit ꝓemittere triplicem famosam diuisionem

Maior relinq̃tur nota ex phs secdo posteriorꝝ.vbi manifeste habet q̃ diffinitio multũ iuuat ad cognoscendum qd q̃d est. Sed minor ꝓbat.q: ex ꝓma diuisione cognoscit q̃ motus est aliquid scilz ens.ex secũda habet q̃ est reducibilis ad ꝑdicamentũ.ex tercia q̃ motus cõsistit in ꝓpatione siue habitudine mouẽtis ad motũ. Et sic patz q̃ iste diuisiones ea ꝓtinẽt que valde subseruiũt ad ꝓstituendũ diffinitõem motus.vt patebit infra circa diffinitionẽ motus Conclusio relinq̃tur nota Correlariũ ꝓmũ. Ens diuidit ꝑ actũ 7 potentiã: tanq̃ ꝑ diuisionez sufficiẽter assignatã. Patz ex declaratõe ꝓme diuisionis
Secũdũ correlariũ. Ens diuidit in decẽ ꝑdicamẽtorꝝ genera:sicut in ea que realiter sunt ꝓmo diuersa. Patz ꝑ Aresto.hic in littera expsse hoc asserentẽ. Dicit em q̃ nullum est cõe in his ꝑdicamentis accipere. Et ponit sctũs Thomas in isto passu Aresto. vnã sufficientiã quã recitaui in copulatis veteris artis.quare nõ est necessariuz eãdem hic repetere. Correlariũ tercũ In ēntitate actione 7 passione:fundat relatiuũ fm esse. Patz inductiue q: duplũ et triplũ fundant sup ēntitatẽ.sed pater 7 filius fundãtur sup actionẽ 7 passionez.scz sup genuisse 7 genitum esse.Siliter dñs et seruus sup coerceri et coercere.
Ad rõnes Ad ꝓmã dr.q̃ ens caprũ maxime trãscendenter ꝓ quolibet intelligibili.verificat etiam de illo qd est in potentia. Ad secũdaz dr.q̃ illa mutatio ordinis ꝓuenit ex equiuocatiõe entis.siliter ex eqꝰuocatiõe actus et potentie.de quiby habet alibi videri Ad terciã dicit. q̃ phus hic solũ ponit illos modos relatiuorum qui ibi sufficiunt ad notificandũ q̃ motus et mobile st relatiã

Querit tercio Vtrũ motus sit idem cũ suo ad quẽ termino et semp eiusdem generis cũ eo. Pro pte affirmatiua arguit autoritate phi hic et in quinto phisicorꝝ.vbi dicit q̃ motus denoiat a termino ad quem 7 capit spẽm ab illo tanq̃ ab aliquo indiuisibili. Sed pro parte negatiua arguit.q: motiuũ est res successiua.et desinit suo termino ad quem existente.7 ipse terminus est res ꝑmanẽs .g̃ nõ sunt idem.Tenet ꝓna.q: hũt oppositas ꝓditiones.

Maior. Motus acquisitiuus forme et suꝰ terminus ad quẽ: ꝓueniũt fm naturã fm genꝰ et spẽm Minor. Motus localis ꝓuenit cũ suo ad quẽ termino: in natura et genere ꝓportionabiliter loquendo Conclusio. Quãuis igit motus et suus terminus ad quem distinguant ratõe:sunt tñ eiusdẽ generis et essentie.

Maior ꝓbatur inductiue.q: motus calefactiõis est eiusdem nature eiusdẽ generis et eiusdẽ spẽi cũ calore ad quẽ terminat. Et siliter generatio est eiusdẽ materie cuz forma ad quã terminat. Cuius rõ est.q: ꝑfectũ et imꝑfectũ respectu eiusdẽ forme nõ variãt spẽm.sed motꝰ est actus imꝑfectus.terminus aũt ꝑfectus.vt patebit infe rius. Dicit aũt in maiore (motus acquisitiuus forme) ꝓpter corꝰptionẽ que est ad non esse.et ita debet eius iudicũ dari potius penes terminũ a quo.eo q̃ terminꝰ ad quẽ nõ est ꝑ se intentus. Minor pz.q: vbi dr circũscriptionẽ factã a loco in locatũ et motus localis est acquisitio tal circũscriptiõis. Est tñ notandũ q̃ intentio ipsius mobilis nõ est ad ipsam circũscriptionẽ tãtũmodo acceptam.sed vt ꝑ eã mobile ꝓũgit influxui celesti sibi ꝓueniti.aut ꝓout habet debitũ ordinẽ cũ aliis corꝰporib vniuersi.et fm hoc ꝓpletus terminus ad quẽ in motu locali includit res pluriũ ꝑdicamentorꝝ.scz aliquid de secũda specie q̃litatis et aliquid de relatione. Conclusio quo ad primã partẽ ꝓbatur.q: differũt fm ꝑfectũ et imꝑfectum.siliter fm tendentiã et nõ tendentiã.et ideo constat non manere motũ et tamen manere terminũ ad quẽ Sed secũda pars sufficienter est ꝓbata ꝑ predicta.
Correlariũ. Minus bene dicit motũ esse fluxum:forme fluenti supadditum. Patet. q: si motus significaret fluxũ supadditũ forme.tũc nõ susciperet spẽm a termino ad quem.q: ille fluxus realiter distinguitur a termino ad quẽ.cũ fluxus sit in vno ꝑdicamento .7 terminꝰ ad quez in alio Ad rõnem dõm.q̃ soluz ꝓbat distinctione rationis inter motũ et terminũ ad quẽ.quã quidẽ distinctionem admittit cõclusio

Querit quarto. Vtrum diffinitio motus ꝓma:in q̃ dicit q̃ est actus entis in potentia fm hmõi.sit sufficiẽter assignata. Pro parte affirmatiua est phus in littera.qui ꝓbat illã diffinitionẽ esse bonã tripliciter.scz ꝓmo ꝑ exẽpla.secũdo cũ manifestat singulas ꝑtes diffinitiõis.7 tercio totam diffinitionẽ. Sed pro parte negatiua arguitur primo.q: qd est in actu nõ mouetur.sed habens motum mouet.ergo non est in actu per motũ.et ꝑ cõsequẽs motus non est actus entis.id est mobilis. Secũdo sic.omne accidens est actus entis in actu.sed motus est accidens.igit. Maior ꝓbatur.q: accñs habz ꝓ subiecto totũ ꝓpositũ ex actu et potentia

Maior. Omnis motus:est quidam actus Minor. Motus est actus alicuius:nõ fm q̃ sibi inest actus alius Conclusio. Patet igit tam exẽplis q̃z rõniby phi:q̃ motus est actus entis in potentia fm q̃ hmõi.

Maior probat.q: omne illud dicit actus quo aliq̃d fit in actu prius in potentia existens.sed aliquid fit in actu ꝑ motũ ad quẽ prius fuit in potentia.igit. Sicut exẽpli gratia.edificabile dicit potentiã ad aliquid.cũ autem fm hanc potentiã quã importat reducit in actũ. tũc dicitur q̃ edificat.et pari mõ est in aliis. Et additur in ꝓpositione (quidam) quia non est actus simpliciter sed actus imperfectus. Minor probatur explariter.quia q̃ in ere fit motus ad formaz imagiis ꝓstat q̃ est actu es ꝑ formam eris.sed ille motus sibi nõ conuenit fm q̃ est

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

actu es.qz tunc semp m uereꝰ ꝗdiu est es.qd est falsum igit.tc. Etiã pbat p vnã regulã.qz ois actus est eius actus in quo semp inuenit.sed motus semp inuenit in eo qd est in potentia.t non in eo qd est in actu. g motus est actus entis in potẽtia. Maior pbat.qz lumen facit dyaphonũ esse in actu qd pus erat in potentia. t semp inuenitur in diaphono.ergo dicit actꝰ diaphoni. Sed minor patz ex ĩmediate dictis Conclusio relinqtur nota ꝓpt exempla t rõnes pbi quas implicat Correlariũ pmũ Oratio p diffinitiõe motus posita nõ valeret si quis aliquã clausulam diffinitionis subtraheret. Patet quia ad rõnem motus requirũtur quatuor ꝓditiones Prima q subiectũ habeat aliquid in actu. Secũda q impfecte habeat illum actũ. Tercia q ille actus impfectus ꝓsideret in ordine ad vlteriorem actũ. Quarta q talis actus cõsideret in ordine ad aliquod pus qd se habet in potentia ad ipsum. Sed si aliqua clausula subtraheret que ponit in diffinitione motus.tũc hmõi ꝓditões nõ obseruarentur.vt patz experiri volenti.igit Correlariũ secũdum. Quedã diffinitiões ab antiquis date:sunt multis modis incõuenienter assignate. Patz verbi gra.nam qdam dixerũt motum esse alteritatẽ.alij inequalitatem.alij vero dixerũt q motus esset non ens.sed motiua illorꝫ sunt cassa t vana.put amplius patz in textu.igit. Ad rationes.Ad pmã dicit q mobile est in actu impfecto p motum.sed mouet ad actũ pfectum. Ad secãdam dicit q motus est actus entis in actu substãtiali.nõ fm q est in actu.sz fm q in potẽtia.vt satis pz ex declaratiõe miorꝫ

Mouetur autem et mouens omne

Querit primo. Utrũ secũda diffinitio motus sit materialis respectu pme:in qua dicit q motus est actꝰ mobilis fm q mobile. Pro parte affirmatiua arguit.qz illa secũda diffinitio probat t demonstrat de diffinito p pmã diffinitiõem.ergo est materialis respectu pme. Tenet ꝓsequentia.qz illa est differentia inter diffinitõem materialem t formalẽ q materialis demonstrat p formalem. Añs probat.qz ex quo motus est actus entis in potẽtia. sequitur q sit actus mobilis fm q mobile. Sed pro parte negatiua arguit.qz ambe diffinitiões motus dant p subiectũ.g vna nõ est magis materialis ꝗ alia.

Maior. Prima diffinitio motus data per primas differentias entis:meretur titulum formalis diffinitionis Minor. Subiectũ cõtractum scz mobile:tollit a secũda diffinitione rõnem forme Conclusio. Igitur secũda diffinitio motus est materialis: et respectu pme minus principalis

Maior patz.qz prima diffinitio datur p actũ t potentiã.sed actus t potentia sunt de pmis differentijs entis et sic datur p prioza.sed prius cõparatur ad posteriꝰ habet rõnem forme.quare sequtur q prima diffinitio sit formalis Minor pz.qz de rõne forme est cõicabilitas.sed ꝓtractio impedit cõicabilitatem .ergo etiã tollit rationẽ forme. Sed q secũda diffinitio detur p subiectũ ꝓtractũ patz.qz datur p mobile qd est minus cõe ꝗ ens Conclusio probat quo ad secũdam partẽ.qz forma est principalior ꝗ materia.sed prima diffinitio dicit formalis a forma que a prioꝛi notificat.et ista secũda dicit materialis a materia.ergo ꝓpter transsumptõem hmõi similitudinis secũda diffinitio respectu pme dicitur minus principalis Et q illa secũda diffinitio motus sit bona sufficienter ꝓbatur in littera.qz licet qñqz motus sit actus mouẽtis. hoc tñ est p accñs.qz ꝓuenit sibi inqꝫtum agit p ꝓtactuz sed omne agens per ꝓtactũ in agendo reparat. t sic motus nõ est actus mouentis inqꝫtum mouens.sed inqꝫtũ mobile.vt dicit ista diffinitio secũda. Etiaz mouens inqꝫtũ mouens est in actu.sed motus est actus entis ĩ potentia .ergo repugnat mouenti inqꝫtum hmõi. Ad rõnem dicendũ.q ille due diffinitões dantur p subiectũ. sed diuersimode.qz prima datur p subiectuz generale et incõtractũ.quare dicit formalis.sed secũda datur p subiectũ spẽale et ꝓtractũ.quare uocat materialis.

Querit secũdo. Utrũ actio et passio sint idem actus et realiter motus vnus. Pro parte affirmatiua est Aristoteles in littera.qz sunt actus quẽ agens agendo causat.et quẽ mobile patiendo recipit.vt patet ex diffinitiõe vtriusqꝫ Sed p parte negatiua arguit.qz actio t passio distinguũtur pdicamentaliter.g non possunt esse idez actus et vnus motus realiter. Tenet ꝓsequẽtia.qz pdicamẽta sunt a toto genere essentialiter t realit distincta.

Maior. Motus respectu mouentis t moti est vnus actus re:sed differens ratione.

Minor. Actio t passio vt loquitur phisicꝰ sunt huiusmodi actus. Conclusio. Igitur actio et passio loquendo phisice:sunt realit idẽ actꝰ t vnus motꝰ.licet differant rõne

Maior pbat.qz idem est qd mouens in agendo causat.et qd motũ patiendo recipit.put satis patz qñ ignis calefacit aquam. Sed q differant rõne pz.qz nisi sic tunc quicquid ꝓpeteret mobili respectu motus hoc ꝓpeteret mouẽti. Et huius ponit exemplum Aresto.in littera.qz idẽ est spaciũ ascẽdẽtis t descẽdẽtis.tñ differẽs rõne fm q ꝓpat ad terminũ sursũ t ad ĩminũ deorsũ. Silr eadẽ ẽ distantia ab vno ad duo et ecõtra.sed tñ differunt rõne. qz distantia ab vno ad duo dicitur subdupla.et econtra incipiendo a duob ad vnũ dicitur dupla. Minor pbatur.quia phisicus loquens de actione capit ipsam pro forma acta et producta ab agente in patiens. et illaz formam ꝓparatã ad agens appellat actionẽ.sed ꝓparatam ad mobile vocat passionẽ.sed illa forma sic pducta dicit motus et actus tam mouentis ꝗ mobilis Cõclusio relinqtur nota ex dictis Correlariũ pmũ. Actus non semp subiectatur in eo cuius actus dicitur. Patz qz mouens habet actũ qui est in mobili. licet denoietur denoiatione extrinseca a mouente.qz dicit actio ab agente. non quasi sit in agente.sed quia est ab ipso Correlariũ secũdum. Extrema vniuersaliter credere ꝓpter ꝓuenientiaz cum medio inter se ꝓuenire:facit sepius in errorẽ incidere. Patz quia causat fallaciam accidentis.vt patz sic arguendo.animal est asinus.Homo est animal. ergo homo est asinus. Et ergo ꝗuis actio et passio sint vnus motꝰ non tamen sequitur q agens sit patiens.et q discere sit docere.t sic de alijs.quia omnia ista argumenta pertinẽt ad fallaciam accidentis Correlarium tercũ. Non cõpletur ratio ipsius motus absqꝫ ꝓcursu anime rationalis Patet quia motus in rerum natura nhil est aliud ꝗ actus impfectus.qui est inchoatio quedam actus pfecti

sed ratio motus non completur nisi per hoc q̃ fit ꝓpara
tio actus imperfecti ad prius et ad posterius.et illam cõ
parationem facit anima rationalis.igitur correlariũ ve/
rum. Ad rõnem dicendũ q̃ actio ⁊ passio capiuntur
dupliciter.vno modo formaliter pro essentijs fm quas
formaliter aliquid dicitur agens vel patiens.et sic distin
guũtur predicamẽtaliter.et isto modo loquitur de eis lo
gicus. Alio modo capiũtur materialiter pro forma pro/
ducta ab agente in patiens.et sic sunt realiter et entitati
ue vnus motus.et reponũtur in isto predicamento in q̃
reponitur forma per motũ acquisita et non sunt predica
menta distincta.Et isto mõ loq̃tur de eis phisicus.

Quoniam autem de natura scientia est

Querit primo. Utrum ad natu/
ralem philosophuꝫ pertineat ꝓsiderare infinitum. Pro parte affirmatiua
est philosophus in littera.qui hoc probat per rationẽm et
signum.quia eiusdem scientie est ꝓsiderare ea que per se
insunt subiecto.sed phisicus intromittit se de motu cu/
ius per se passio est infinitum.eo q̃ motus est de numero
ꝓtinuorum ad quorum rõnem pertinet infinitum.vt di/
ctum est in principio secũdi.Signũ autem est.nam om/
nes qui ratiõabiliter tractauerũt de scientia naturali fe/
cerũt mentionem de infinito.et ita per locum ab autori/
tate cõcludi potest q̃ consideratio de infinito pertinet ad
phisicum. Sed pro parte negatiua arguitur primo de
illo quod non est nõ habet phus naturalis ꝓsiderare.sꝫ
infinitum non est.igitur. Maior pbatur.quia cõsidera/
tio scientialis est de ente.primo posteriorũ. Minor patet
in textu Secũdo sic.ꝓsideratio transcendentium spec
tat ad metaphisicum.sed finitum ⁊ infinitum sunt tran/
scendentia.igitur. Minor probatur.quia infinitum ⁊ nõ
finitum idem sunt.sed finitum ⁊ nõ finitũ opponũtur cõ
tradictorie ⁊ dicũtur de quolibet ente

Maior. Considerare negatiue infinitum: pertinet ad primũ philosophũ Minor. Infinitum sumptum priuatiue: ꝓtinetur infra metas ipsius phisice. Conclusio. Igitur ad naturalem philosophum: pertinet ꝓsiderare infinitum priuatiue sumptũ

Maior probatur.qꝫ infinitum negatiue est extra mo
tum et materiam sensibilem et separatũ a materia fm rẽ
de talib̃ autẽ directe ꝓsiderat primus phus Et dico no
tanter(directe)quia naturalis phus potest per attribu
tionem de tali infinito determinare.vt patꝫ octauo hui⁹
vbi agit̃ de infinitate primi motoris Minor probat.
quia infinitũ priuatiue est passio ꝓtinui motus et tempo
ris.de quibus se intromittit naturalis phus .sic eñ infi/
nitum est de his que sunt ꝓiũcta motui ⁊ materie sensi/
bili.In cuius signũ phus in isto libro diffinitiue agit de
infinito taliter accepto Conclusio relinquitur nota ex
probationib̃ pro parte affirmatiua factis Correlariũ
Antiquoꝝ positio ꝓcedentiũ infinitũ esse:inuenit̃ fm di/
uersos multipliciter differre.Patꝫ qꝫ q̃dam antiquoꝝ
locuti sunt naturaliter ⁊ q̃dam innaturaliter de infinito
Et illi qui innaturaliter locuti sunt posuerũt infinitum
esse quoddã per se subsistens.sicut pictagorici et plato.
Et isti differebãt dupliciter.primo q̃tum ad positionẽ.
et secũdo q̃tum ad radicem.vt ad longũ declarat phus
in textu. Siliter illi qui naturaliter locuti sunt ponẽtes
infinitũ esse accidens diuersificati sunt.nam q̃dam posue
runt vnũ ꝑncipiũ materiale qõ diceruũt esse infinite mag/
nitudinis.Alij aũt posuerũt infinitatem fm multitudinẽ
Et hoc differẽter.qꝫ anaxagoras posuit infinita princi/
pia fm spẽm et qõlibet esse in quolibet.vt habitum est in
primo hius. Alij sicut democritus ⁊ eius collega leu/
cippus posuerũt infinita ꝑncipia.nõ q̃dem substãtialiter
differentia.sed figura positione.⁊ ordine. Ad rõnes
Ad primã q̃d sit dicendũ patebit in sequentib̃. vbi ostẽ
detur quomodo infinitũ est et quõ nõ est Ad secũdaꝫ
dicit̃.q̃ infinitũ captũ cõtradictorie est transcendens.sed
nõ si capiat̃ ꝓtrarie vel priuatiue.sicut hic capit̃

Querit secũdo. Utrũ vere sint pro
prietates ĩfiniti :q̃s
ei attribuebant antiqui. Pro pte affirmatiua est auto
ritas antiquoꝝ.qui attribuebãt infinito quatuor ꝓprieta
tes.Prima q̃ ipsum est ꝑncipiũ.Secũda q̃ ipsum est in/
genitũ ⁊ incorruptibile. Tercia q̃ ipsum ꝓtinet ⁊ guber/
nat omnia.Quarta q̃ ipsum est quoddã diuinũ.Et nõ
solum attribuũt infinito has ꝓprietates.sed cum hoc po
nũtur motiua quib̃ antiqui inducebãtur. Sed pro
parte negatiua arguit̃.qꝫ infinitũ de quo est hic sermo et
etiam apud antiquos phos.pertinet ad impfectionem.
qꝫ habet rõnem partis fm phm.sed iste ꝓprietates spec/
tant ad perfectionem.ergo non possunt attribui infinito
hic considerato.

Maior. Infinito sumpto negatiue: ꝓuenit predictas proprietates ascribere. Minor. Si priuatiue sumatur infinitum: sic ei nõ conuenũt proprietates antiquorũ. Conclusio. Igitur put intendebat antiquorũ ratio: sic p/fate ꝓprietates nõ ꝓuenũt infinito

Maior pbatur.qꝫ deus gloriosus dictas ꝓprietates
habet excellentissime.vt patꝫ enumerando singulas.igit̃.
Minor pꝫ.qꝫ infinitum ꝑuatiue tenet se ex pte mate/
rie.que nõ ꝑt esse principiuꝫ omniũ aliorꝝ.neq̃ gubernare
oia alia.qꝫ tale infinitũ habet rõem impfecti. sicut postea
ostendit Arestoteles. Et q̃ rõnes antiquoꝝ arguũt so/
phistice circa duas ꝑmas ꝓprietates.qꝫ aliud est princi/
pium inceptiõis rei et magnitudinis.et sicut dicit̃ de ꝑn
cipio ita dicẽdũ est de fine. Etiã infinitũ materiale nõ po
test oia gubernare ⁊ ꝓtinere.et sic ad illud falsum nõ po/
test adduci bona rõ. Conclusio relinq̃tur nota. qꝫ ipi
loquũtur de infinito materiali sumpto priuatiue.qõ ꝑti/
net ad impfectionẽ.Sed q̃ loquãtur de infinito materi/
ali patꝫ.qꝫ nulli aut pauci alias causas posuerũt q̃ solaꝫ
causam materiale infinitã. Seq̃tur correlarie primo
q̃ partim vera et partim falsa fuit antiquoꝝ ꝓsideratio
Patet qꝫ fuit vera loquẽdo de infinito in actu.sed falsa
loquẽdo de infinito in potentia Seq̃tur correlarie secũ
do.q̃ ad ꝓludẽdũ infinitũ in reruꝫ natura antiq̃ ꝓduxe/
runt q̃dam motiua:nõ penitus ꝓtenenda.Patꝫ tum ꝑ/
mo.qꝫ tempus videt̃ semp fuisse et semp fore. Tum se/
cũdo.qꝫ infinitũ inuenitur in diuisione magnitudinis et
in numero.qꝫ magnitudo potest diuidi in infinitas ꝑtes
et numerus potest augeri sine statu. Tum tercio.qꝫ ge/
neratio est perpetua.et si nõ esset aliq̃d infinitum.cũ q̃d/
libet generatũ accipiat sibi suã porꝛionẽ materie.sic tam/
dem deficeret generatio. Tum quarto.quia si aliq̃d cor/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pus sit finitū tūc terminat p alterū. et de illo vlterius q̃rit tur. et sic tandem oportet dare aliqd̃ corpus intermina/ tum aut in pluribꝫ corporib̃ ꝓcessum infinitū. Et illam rōnem dicit ꝓmentator esse famosam sed falsam. Tum ānto qꝫ intellectus ita dicit sicut se habent res ad extra. sed intellectus pt intelligere magnitudinē infinitā ⁊ etiā spaciū infinitū. in quo spacio si posset esse corpus defacto est corpus. eo q̃ in ꝓpetuis nō differūt esse ⁊ ꝓtingere. id est posse. Seqũtur correlarie tercio q̃ absqꝫ incōuenien ti licet quodāmodo ꝓcedere: q̃ in perpetuis idē sunt esse et ꝓtingere. Patz qꝫ in ordine ad causas naturales pe/ nes quas naturales phi sumunt sua iudicia si in illis est potentia ad semp existendum quicq̃d in talib̃ possit esse iam actu est. Addit tñ hic signāter (quodāmodo) quia respectu ꝓme cause multa possunt fieri ꝓpetue durati/ onis. que nec sunt nec semp erūt. Etiā tam intellect⁹ hu manus q̃ꝫ angelicus ⁊ etiā volūtas. licet sint ꝓpetue per manētie. nō tñ semp sunt sub eadē dispositione. Ad rōnem dōm q̃ ipa militat p cōclusione. qꝫ antiqui false attribuebant illas ꝓprietates infinito materiali. sed fm veritatē debet attribui infinito formali.

Querit tercio Utrū infiniti significa tio: sit de multiplicium numero. Pro veritate ⁊ pte affirmatiua est Arestoteles in littera qui ponit p̃mo tres acceptiōes infiniti. et po/ stea ponit vnā diuisionē trimēbrem. Etiā infinitū capit q̃ꝫ cathegorematice. et quādoqꝫ syncathegorematice. et vtroqꝫ modo dicit dupliciter. scz fm magnitudinez et fm multitudinē. vt patebit infra

Maior Acceptiōes assignate a phō: rōna biliter ꝓueniūt infinito. Minor. Acceptio nes quas alij posuerūt: ex distinctiōe phi quo/ dāmodo processerūt Conclusio. Igit infini tum est de numero multipliciū

Maior pz. qꝫ infinitū capitur primo mō q̃si nō finitū et sic pūctus dicit infinitus tanq̃ꝫ non existens de genere transibilium Secūdo dicit infinitum qd̃ q̃tum est de se transiri potest. sed tñ eius transitus nō potest tene a no/ bis pfici. Sicut diceret via infinita vsqꝫ ad fundum ma ris. aut qꝫ cū difficultate vel vix potest pfici. sicut via ad indiam diceret infinita. Tercio dicit infinitū qd̃ est natuz transiri tanq̃ꝫ de genere transibiliū existens ⁊ tñ non ha bet transitū ad finē. sicut linea sine termino diceret infini/ ta. Deinde ponit vnā diuisionem etiā trimēbrem. nā ali qd̃ dicit infinitū fm diuisionē. sicut in cōtinuis. aliqd̃ fm appositiōem. sicut in numeris. aliquod vtroqꝫ mō. sicut infinitū in motu et tempe. Et qꝫ phus illas acceptiōes inductiue declarat. ideo relinq̃tur q̃ sint rōnabiliter assig nate Minor patz. qꝫ sequaces Aresto. dicūt infinituz quādoqꝫ accipi cathegorematice. et quādoqꝫ syncathe/ gorematice. et vtrūq̃ꝫ diuidūt in infinitū fm magnitudi nem et fm multitudinē Unde infinitū cathegorematice fm magnitudinem dicitur magnitudo sine termino. seu magnitudo cuius non est dare vltimā partem. Sed in/ finitum cathegorematice fm multitudinem dicit multi tudo innumerabilis. vel cuius ꝓsequenter numerando non est inuenire vltimam vnitatem. Et ille acceptiones pullulant ex tercia acceptione distinctionis philosophi. in qua dicitur q̃ infinitum est de genere q̃ꝫtitatis. et tamē non est peruenire ad eius vltimū terminum. hoc autem vniuersaliter dictū potest subdiuidi in quātitatem conti nuam et discretam. Infinitum sincathegorematice fm magnitudinem dupliciter potest exponi. vno modo infi nitum. id est aliquātum et quātūlibet maius. Alio mo/ do id est aliquātum et non tantum quin maius. vt du/ plum triplum quadruplū et sic sine statu. Et illa accep/ tio similiter deriuatur a tercia acceptiōe philosophi. quia infinitum in quātitate ꝓtinua caret termino. et ex hoc se quitur q̃ in eo est dare aliquātum et quātumlibet mai⁹. et non tantum quin maius. Sed infinitum sincathego/ rematice fm multitudinez potest dupliciter exponi. Pri mo infinitum id est aliquot. et quodlibet plura. Secūdo modo id est aliqd̃ et non tot quin plura. vt plura q̃ꝫ vnū duo tria ꝛc. et sic sine statu. Et de istis potest declarari si cut de precedētib̃. Et dicuntur huiusmodi acceptiones syncathegorematice. qꝫ includūt signū vniuersale. quod est syncathegorema Ex omnib̃ istis relinquitur con/ clusio vera Sequitur correlarie q̃ ꝓpositiones de infi nito formate: pleriq̃ꝫ sunt distinguende. Patet qꝫ quā/ doqꝫ in vno sensu sunt vere et in alio false. Sicut patet de illis ꝓpositionib̃. infinita est linea. infinitus est motus infinite partes sunt in cōtinuo. infiniti fuerunt homīes infinitum pondus sortes potest portare. infinita sunt fi/ nita. Et qꝫ expositio illarum ꝓpositionum ꝓcernit logi/ cam. ideo eas reseruo tractatui de exponibilib̃.

Querit quarto. Utrum infinituz sit in natura: sicut per se existens substantia Pro parte negatiua est phi/ losophus qui in hoc reprobat antiquos philosophos q̃ posuerunt infinitum esse substantiam rerū et per se sub/ sistens. Et ponit Arestoteles ꝓtra antiquos aliquas ra tiones. de quib̃ satis clare patet in expositione littere

Maior. Infinitum ex parte forme: est sub/ stantia existens potissime. Minor. Infini/ tū ex parte materie: non potest essentialiter esse natura substantie. Conclusio. Non potest igit esse substantia per se existens ipsum infini/ tum: fm intentionem antiquorū phorū

Propositio maior patet. qꝫ hoc modo infinituz noiat actum purū nō limitatū per aliqd̃ recipiens. Minor probatur. quia substantia de se non est extensiue diuisibi/ lis. sed infinitū fm q̃ hmōi est diuisibile. Etiam infinituz est passio magnitudinis motus ⁊ temporis que nō pos sunt separari nec per se existere. et sic per ꝓsequēs nec in/ finitum. Tenet ꝓsequētia. qꝫ passio minus potest per se existere q̃ꝫ eius subiectū. et has rōnes etiam tangit phus in littera Conclusio patet. quia antiqui phi loquūtur de infinito quod seqũtur numerum de genere quātitatis tale aūt nō potest esse suba. igit.

Querit quinto. Utruz in natura possit cē: aliquod actu infinitū corpus sensibile. Pro parte negatiua est phus in littera qui hoc ostendit logice ⁊ phisice. logice id est per rationes famosas et ꝓbabiles. sed phisice. id est p rōnes naturales. de quib̃ omnib̃ diligenter videātur copulata. qꝫ frustra esset idem bis ponere. Sed pro parte affirmatiua et falsa arguit dupliciter. Primo mo/ tus celi est infinitus. ergo celum erit infinitū. Tenet con sequentia. qꝫ motus infinitus presupponit mobile infini

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tum Secũdo.in celo reperitur infinitum fm diuisionẽ in potentia.ergo etiam actu. Tenet ꝓsequentia. quia in perpetuis non differũt esse et posse

Maior. Potest cõcludi ratiõabiliter.id est logice: ꝙ repugnat actu infinitũ in natura esse

Minor. Concludi potest ꝑ processum phisicum: non posse esse corpus sensibile infinitũ

Conclusio. Igitur esse actu corpus infinitum sensibile: simpliciter repugnat nature nũc institute

Maior patet. quia phus probat logice duabꝫ rõnibꝫ ꝙ nullum corpus sit actu infinitum. quia de rõne corporis est esse terminatũ superficie. sicut linea terminat punctꝫ. Similiter non est infinitũ qđ sit numerus aut multitudo. qꝛ de rõne multitudinis est ꝙ sit numerabilis. Et vocantur iste rõnes logice. id est ꝓbabiles. qꝛ si quis oppositum teneret faciliter euadendo. diceret nõ admittendo dictas diffinitiões. sic aũt non posset euadere rõnes phisicas. Et ergo phus probat per rõnes phisicas taz presupponẽdo aliquid q̃z non presupponendo. vt ad longum deducit in textu. Et sic relinquitur minor nota.

Conclusio similiter est nota ex declaratiõe philosophi

Sequitur corrolarie. ꝙ positio anaxagore est irrationabilis: de mansione infiniti corporis. Patz qꝛ phus reprobat illam opinionem duabꝫ rationibꝫ Ad ratiões Ad ꝑmam dicit. ꝙ motus celi non est infinitus ꝑ extensionem mobilis ⁊ spacij in quo est. sed solum per reiteratiõnem eiusdem mobilis finiti per idem spacium Ad secũdam dicendũ ꝙ celum est diuisibile in ratione quãtitatis mathematice aut supnaturaliter. sed non per actionẽ nature. et sic negatur ꝓsequẽtia

Q̃ quidez igitur actu nõ sit corpus infinitũ

Querit primo. Utrũ infinitum in potentia: sit in rẽ natura Pro parte affirmatiua est phus qui hoc multipliciter probat in diuersis. qꝛ reperitur in numeris in magnitudinibꝫ in tempore et in generatione hominũ.

Sed pro parte negatiua arguit. quia omnis potẽtia reducibilis est ad actum. alꝫ esset frustra. si ergo infinitũ reperiatur in potentia in rebꝫ naturalibꝫ quandoq̃z poterit reduci ad actũ. qđ in p̃cedẽti q̃stione reprobatũ est.

Maior. Volenti de infinito determinare: expedit quedam documenta prelibare Minor. Actu esse: aut nullo modo ꝓcedere infinitum: est de numero impossibilium. Conclusio. Igitur in quibusdã infinitum potest habere locum: sic tũ vt suũ esse in actu semper manet cũ potentia permixtum.

Maior pz ꝓbi gra. qꝛ primo oz scire ꝙ aliq̃d dicit esse fm potentiã iuxta vnã diuisionẽ entis q̃ est fm actuz ⁊ potentiã. Secũdo oportz scire ꝙ infinitũ sumptũ priuatiue ꝓut ꝑtinet ad q̃ntitatẽ dicit aut fm ablationẽ. i. diuisionẽ aut fm appositõem. Et loq̃tur hic phus de infinito sumpto cathegorematice. Tercio oportet ꝓsiderare ꝙ q̃dã dicũtur fm potentiã ꝑmã. sicut antichristus. q̃dã fm actum ꝓpletũ. sicut res ꝑmanentes q̃ ꝓpletum habent esse vt hõ vel domus. quedã vero habent esse ꝑmixtũ ex actu ⁊ potẽtia simul. Et hoc differenter qꝛ q̃dã hoc habent in ꝑmanentia. sicut ꝑtes rei ꝑmanẽtis hñt esse in suo toto. tales eiũ nõ dicũtur in potẽtia. sicut antichristus. nec dicũtur esse in actu ꝓprio. sicut ipsum totum. sed sunt sub actu totiꝫ. ⁊ ꝑ diuisionẽ fiũt sub actu ꝓprio. Alio mõ contingit actũ et potentiã ꝓmisceri ꝑ successionẽ. sicut in motu ⁊ tpe. Q̃ aũt hec documenta ꝓferãt ad determinationẽ de infinito patz. qꝛ ostendũt in quibꝫ est infinitum et q̃ũ est in illis. Minor hz duo ꝓpleta. primuz dicit ꝙ sit impossibile esse actu infinitum. et patz ex supra dictis. Sed secũdũ dicit ꝙ nullo mõ esse infinitũ sit de numero impossibiliũ. Patz qꝛ hoc esset negare ꝙ ꝓtinuũ esset diuisibile in infinitũ. et ꝙ numerus posset augeri in infinitũ et fm illos qui ponũt eternitatẽ mũdi esset dare ꝑncipũ et finem in motu ⁊ tpe. Et g̃ mediũ est eligendũ ⁊ dicendũ ꝙ infinitũ sit in potentia Conclusio patz ex ꝓcessu Aresto. qꝛ magnitudo diuisibilis est in infinitũ ꝑ ablationem. et numerus habz infinitatẽ ꝑ additionẽ Et siliter posita eternitate mũdi pateret de generatiõe hominũ de duratiõe motus et tpis. in oibꝫ eiꝫ istis est q̃dam infinitas. sed ibi actus ⁊ potentia sunt ꝑmixti. qꝛ non pñt reduci ad actũ cõpletũ. sed solũ ad actũ incõpletũ ⁊ successiuũ. qꝛ eo mõ quo aliquid est in potentia reducit̃ ad actuz Et ꝑ hoc soluit̃ rõ in oppositũ facta.

Querit secũdo. Utrũ diffinitio philosophi cõtra antiquos data: sit de infinito bñ assignata. Pro veritate ⁊ ꝑte affirmatiua est ꝓcessus phi qui reprobat diffinitiõez antiquoꝝ. ⁊ ꝓbat suã ꝓprãã diffinitionẽ a signo cõiter loquẽtũ. Sed ꝑ ꝑte negatiua arguit̃ sic. qꝛ diffinitio ꝯz q̃si valde finitio. sed infinitũ finiri non ꝑt. g̃ neq̃z diffinirt.

Secdo sic. qꝛ illa diffinitio ꝓuenit finito. ergo nõ valet. Ãns ꝓbat̃. qꝛ extra finitũ semp est aliquid accipere

Maior. Solũ quodam presupposito: bona est diffinitio antiquorũ quã dant de infinito Minor Contrario modo diffiniendum est infinitũ: q̃z antiqui diffinierũt ipsum Conclusio. Igit̃ diffinitio ifiniti ab Arestotele tradita: est simpliciter recipienda

Propositio maior sic patet. quia data antiquoꝝ imaginatione ꝙ sit aliqua substantia dimensionata infinita fm omnem dimensionem ⁊ omnẽ positionis differentiã ꝓstat ꝙ extra eam nihil est accipere. eo ꝙ occupat omnez locum imaginariũ Minor probatur. quia antiqui dixerũt ꝙ infinitum est cuius nihil est extra accipere. Sed phus opposito mõ diffiniens dicit. cuius semp est aliq̃d extra accipere. Et hoc phus ostendit in circulis qui dicũtur esse sine termino. ꝛ̃ q̃z in eis semp est aliquid consequenter accipere. q̃ꝫ eadem pars sepius accipiatur. et ideo si sit ꝓprie infinitũ semp ẽ ꝓsequẽter aliud ⁊ aliud accipere nõ redeũdo pluries ad eandem partẽ Cõclusio probatur exemplariter. quia infinitas reperitur in cõtinuis. scilicz fm ꝙ continuũ potest diuidi in semper diuisibilia. cõstat aũt ꝙ hoc mõ procedit diffinitio Arestotelis nõ aũt antiq̃rum. igit̃ ꝓclusio vera Corrolariũ primum. Justuz est infinito attribuere: rationem ignoti ⁊ partis et materie. Patet. quia infinitum est in ꝓtinuo sicut potentia et sicut contentum. Verbi gratia dato aliq̃ ꝓtinuo si fiat diuisio in eius partes semper tales sunt finite que actu sunt diuise. sed inquantum continuum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

aut eius partes actu diuise ꝓtinet in se ꝑtes in quas ꝑt diuisio sine statu ꝓcedere fm hoc inuenim̃ ibi infinitũ. constat aũt q̃ infinitũ hz rõnem ꝓtenti et entis in potentia. et ꝑ ꝓsequens rõnem partis cuius est ꝓtineri. similiter habet rõnem materie cuius etiã est ꝓtineri. et rõnem ignoti. qz ens in potẽtia seu materia nõ cognoscit nisi ꝑ actũ.

Correlariũ secundũ. Reliq̃ assertiones sunt vere: que de infinito dicũtur famose. Patz verbi gratia. qz prima est q̃ infinitũ reꝑitur in diuersis nõ vniuoce sicut vna natura. sed q̃dam analogia. Patz qz infinitũ inuenim̃ in magnitudine z motu et tꝑe. que nõ sunt eiusdẽ generis. sed magnitudo fm se est diuisibilis et motus ꝓpter magnitudinẽ. et tempus ꝓpter motũ. Alia est assertio q̃ ꝓsideratio mathematicoꝝ nõ remouet. licet nõ ponat actu infinitũ. Cui? cã est. qz inter magnitudines finitas potest saluari sufficienter tota ꝓsideratio mathematicoꝝ. Vltima est. q̃ cũ sint quatuor cause infinitũ reducit ad genus cause materialis. et patz ex dictis. Correlariũ tercium Soluere rõnes quorũdũ superius tactas nõ est difficile quib̃ nitebant actu esse infinitũ ꝓcludere. Patz qz q̃daz earũ sunt oino defectuose. et q̃dam earum aliquã veritatem ꝓtinent. sed insufficientes sunt ad ꝓcludendũ ꝓpositum. put latius patet in fine tercij libri phisicoꝝ vbi philosophus ꝑ ordinẽ soluit ḋnqz rõnes antiquorũ Ad rõnes ad ꝑmã dicit. q̃ licet infinitũ in actu nõ posset finiri neqz a nobis ꝓprehendi. tũ bene infinitũ a potentia. qd̃ hic diffinit. Ad secũdã dicit q̃ extra finitũ est semp aliquid accipere qd̃ sit extra naturã finiti. sed extra infinitũ est semp aliquid accipere qd̃ tũ est de natura infiniti. et sic debet intelligi diffinitio. Et sic pz responsio huius quesiti et ꝑ ꝓsequens omniũ q̃sitoꝝ huius tercij

Imiliter aũt necesse ẽ phisicũ.

Querit primo.

Vtrũ ꝓsiderare locum: pertineat ad phisicũ. Pro ꝑte vera z affirmatiua est ꝑbs in principio huius quarti. in quo hoc multipliciter z efficacit ostẽdit Sed pro parte negatiua arguit. locus est mathematice ꝓsideratõis. ergo nõ phisice. Scdo sic. ois passio est in suo subiecto. sed locus nõ est in ente mobili. q̃ nõ est passio ei? Dio? ꝑbat. qz ecõtra ens mobile est i loco

Maior. Consideratõem a naturali scia nõ auferũt tria motiua sciẽtie ꝓtraria. Minor. Ostẽdit antiquorũ sophistica ratio: q̃ ad phisicũ ꝓtinet loci ꝓsideratio Conclusio. Igit de loco tanq̃ de passiõe rei phisice: spectat naturalem ꝓsiderare

Maior pz ex trib̃ rõnib̃ q̃ ex littera eliciũtur ꝓtra illa tria motiua. Prima rõ. qz ea q̃ sunt cõia oib̃ naturalibus maxime ꝓtinet ad ꝓsideratõem naturalis phie. sed loc? est cois oib̃ reb̃ naturalib̃. q̃. Maior ꝑbat. qz talia sunt ꝑse. z ꝑ ꝑs ꝓtinet ad eãdẽ sciam q̃ est de reb̃ naturalib̃. Minor ꝑbat. qz oẽs res naturales sunt locabiles. Secũda rõ. qz scia naturalis ꝓsiderat de motu. sed ꝑma z cõissima spẽs mot? est mot? localis. q̃ ꝑsupponit locũ. Tercia rõ. qz plurima difficultas est circa certã notitiã de loco. nõ em̃ antiq̃ defecerũt aut ꝑtermiserũt ꝓsideratõem loci ꝓpter facilitatẽ notitie de loco. sed qz non potuerũt attingere Minor pz. vbi gra antiq̃ sic arguebãt. qd̃ nõ est nusq̃ est. q̃ d̃cd̃ est alicubi est. In isto argumẽto sunt duo ꝓsiderãda. Primũ ꝓtinet ad formam qz arguũt a destructõe aũtis ad destructiõem ꝓãtis. et sic ꝓmittit fallacia ꝓãtis. Secũdũ ꝓtinet ad materiã. qz antique estimabãt hãc passionẽ. scz esse in loco. esse ꝓuertibilem cũ ente. Sed hec sophistica rõ subseruit ꝑsenti ꝑposito. qz ꝑmi philosophãtes nõ posuerũt aliq̃ entia nisi corꝑa sensibilia sensu tact?. quo dato oẽ ens est ens naturale ꝓprie loquẽdo. Patz q̃ q̃ loc? hz ꝑseitatẽ ad omne ens naturale. Etiã si positio antiquoꝝ esset vera. tũc phisica esset ꝑma phia. eo q̃ entia naturalia cẽnt ꝑma entia Et cuius hoc sit falsum. tũ ꝑ ipm ꝑbat aliq̃ nõ ꝓpositũ.

Et his pz ꝓclusio. scz q̃ loc? est adeq̃ta passio rei naturalis. loquor aũt de re naturali ꝓprie inq̃tuz ẽ mobilis z d̃scibilis fm q̃ natura stricte diffinita est i secũdo huiꝰ

Correlariũ. Cõsideratio de loco hz difficultates: ꝑpter varias ꝓprietates loco inexistẽtes. Patet ꝑ Aresto. in textu. qz quidã posuerũt locũ esse materiã. d̃qdã formaz. d̃qdã dimẽsionem separatz. inmitẽtes tũ ꝓprietatib̃ loci. Etiã priores antiq̃ nihil certi tractauerũt de loco. z hoc est signũ q̃ ꝓsideratio de loco hz difficultatẽ. Ad rõnes. Ad ꝑmã dr q̃ diuerse scie pũt idẽ ꝓsiderare diuersimode z eq̃uoce. et sic est in ꝓposito Ad secũdã dr q̃ locus est passio extrinseca entis mobilis. q̃ nõ oportz q̃ sit in corꝑore locato subiectiue. sed est subiectiue in corꝑore locante et ꝓtinet locatum

Queritur secũdo

Vtrũ potiores rõnes et experiẽtie: cõuincant locũ aliquid esse Pro ꝑte affirmatiua est ꝑbs in littera. qui ꝑbat locuz esse trib̃ rõnib̃. Sed ꝑ ꝑte negatiua posset argui sex rõnib̃ phi quib̃ ꝑbat locuz nõ esse. videant̃ in textu.

Maior. Rationes vere et experientijs cõsone: ꝑbant locũ aliquid esse Minor. Omnes rõnes sunt sophistice: que nituntur simpliciter ꝓcludere locũ in rebus nõ esse Conclusio Facile est igitur ex diuersis apparẽtijs elicere: in rerũ natura locũ existere

Maior ꝑbat. qz videmus sibi inuicẽ corꝑora succedere in eodem vbi. ita q̃ vbi prius fuit aqua postmodum erit aer. prout constat per experientiam. Et ergo potest elici talis ratio. sicut transmutatio fm formã arguit materiam. ita transmutatio fm locum arguit locum. sed ex prima transmutatiõe ꝓcessum est esse materiaz. ergo vigore transmutatiõis secũde debet ꝓcedi locũ esse Secũda ratio. quia ex motu corꝑorum simpliciũ ꝓcludi potest esse quãdam virtutẽ seu potentiã localem. z per consequẽs possumus ꝓcludere locum in rerũ natura existere Tercia ratio. quia antiqui posuerunt esse locũ. nam qui vacuũ posuerũt necessario ꝓcesserũt esse locũ. vt patet ex diffinitione vacui. Similiter hesiodus et alij theologantes poete principiuz et primũ omniũ posuerũt esse locum. et ita dederũt loco quãdam mirabilem prerogatiuam. scz q̃ esset principium ꝓseruatiuũ aliorum a quo alia dependebant. et nõ econtra Minor probatur. qz locũ esse est simplicit verũ et per ꝓsequens rõnes peccãt que simplr ad oppositum laborant. Et ergo rões Aresto telis que vident̃ pretẽdere locũ nõ esse sunt sophistice.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et solumk ab ipso post diffinitōem datam de loco. Et g̃ oportet responsalem esse oculatū.q: declaratōes h̄ posite nō sunt sufficientes sine illis que habētur in copulat̃

Ex his oibus relinquit conclusio nota Correlarium.potētia quā ostendit motus corpis simplicis:est de genere cause finalis. Probat.q: vnūquodq̃ appetit sui ipsius ꝓseruatōem ⁊ pmanentiā.⁊ q: naturalis locus ē ꝓseruatiuus locati.hinc est q̄ ꝓpter finē sue cōseruatōis et pmanētie desiderant eē in loco ꝓprio ⁊ naturali.et hec est potētia seu virtus quā ostēdit motus corpor simplicium Rationes contra conclusionem militantes solluuntur ab Arestotele.

Querit tertio. Utrū concedendū sit de loco q̄ sit dimensio separata:aut materia vel forma locato intrinseca. Pro pte affirmatiua arguit rationib̄ antiquor. Etiam locꝰ est accidens.ergo erit forma. Sed ꝑ pte negatiua ⁊ vera est sentētia Arestotelis ꝓtra Platonē ⁊ alios antiq̄s phos.vt ptz ad longū in textu phi.

Maior. Antiquorū rationes multiplic pecant:quibus locum esse formā aut materiam sententiant. Minor. Motiua antiquorum sunt valde puerilia:quibus crediderunt q̄ locus esset dimensio separata Cōclusio. Est igitur locus in rerū natura:non tm̄ dimensio separata.nec materia vel forma.

Maior probat.quia ab eis sumitur tale argumentū forma est terminus ꝓtinens.⁊ locus est terminus continens.g̃ locus est forma.Silr ex pte materie sic arguit. materia est receptiua successiue diuersorū.⁊ locus successiue recipit diuersa.igit locus est materia.sed hmōi argumenta manifeste delirant.pmo q̄dem.q: arguitur ex puris affirmatiuis in secda figura.secdo est ibi fallacia ꝓmtis.tercio.q: equoce cōuenit loco ⁊ materie hoc quod dr recipere.⁊ ita silr pt dici de argumēto respectu forme.

Minor ptz.q: antiqui mouebant ad sic dōm.eo q̄ in vase inter eius latera videtur esse talis separata dimensio et ad hoc ꝓfert q̄ aer est insensibilis q̄ nō videt ingredi vel egredi ꝓpter corpa sibīnuicem succedentia in vase.⁊ sic tale spaciū vocabant locum.⁊ ergo dicebant locū esse quādam dimensionem separatam penetrātē ⁊ recipientē omnia.q̄ tamē hz latitudinem longitudinē ⁊ profunditatem. Et dicebāt eā separatam.eo q̄ nō est q̄lificata aliq̄bus dispōibus q̄lificatiuis pmis aut secūdis. sz illa motiua nō sunt idonea nec fidedigna vt eis adhibeat fides ad aliquā conclusionē Ex illis infert conclusio q̄ habet quatuor ptes.pma ptz ex dictis supius.Secda pars ptz.quia si ponēda esset talis dimensio.tūc esset possibilis corpor penetratio.cuius oppositum patz ex rerū experientia. Etiā talis dimēsio vel esset substātia vel accidens.nō aūt substātia.q: suba de se nō habet dimēsiōes nec accūs.q: accūs ꝑ se existere naturaliter nō pōt Etiam tercio.q: si aliquod ens moueat de loco ad locū.tūc etiā mouet cum eo q̄cquid est inter eius latera.⁊ ita locꝰ habebit locum.cū quelibet dimēsio sit locus vt deducit Arestoteles.Sed tercia ⁊ q̄rta partes patet ex declaratōe maioris Ad rōes.ad primam dr q̄ oīnia motiua antiquor deficunt ⁊ in aliquo peccant Ad secdam dr q̄ locus est forma accūtalis.sed antiqui volebant q̄ eēt forma substantialis

Querit quarto. Utrū sufficienter sub numero octonario:cōprehēdant mōi eēndi in alio Pro pte ꝓa ⁊ affirmatiua q̄siti est phs in textu.Sz q̄ sint pauciores ꝓbat. q̄a locus est in aliq̄ sicut forma g̃ aliq̄d est in loco quinto mō. Et q̄ sint plures probatur.quia aliquid est in alio sicut in tpe.⁊ etiā sicut in signo.igitur.

Maior. Ad determinandū modos eēndi in alio:se extēdit diuersor artificū cōsideratio.

Minor. Septē modi eēndi in alio:q̄dā attributione diriuantur ab uno primo Conclusio. Igitur omnes modi in alio essendi:ad octonariū possunt reduci.

Propositio maior patz breuissime sic.q: aliqui illorū modor sunt reales.alij sunt rōis.⁊ sic habēt attributionem ad diuersos artifices. Minor ꝓbatur.q: ꝓprissimus modus essendi in alio est sicut locatū est in loco. et ꝑ attributōem ad illū prouenīūt alij modi.⁊ quanto alij sunt illi ꝓpinquiores de tanto st̄ verius ꝑ illā regulā cōmunem.q̄cq̄d est alicui primo ꝓpinquius est in oibus et simulius. Et ergo ista diuisio octo modor eēndi in alio est analogi in sua analogata.vt patz sufficienter in copulatis Cōclusio relinquit nota ex cōi doctorū sufficiencia Ad rōes.ad pmam dr q̄ locus nō est in aliquo sicut in loco.sed sicut in subiecto inquātū hz rōem accidētis. Ad secdam dr q̄ modus q̄ aliq̄d est in tpe reducitur ad octauū modū ꝓpter silitudinem hincinde reptam cū vtrūq̄ sit mensura extrinseca. Sed modus quo aliquid est in alio sicut in signo est multum analogicus. et sic potest reduci ad quintum.

Querit quinto Utr̄ totū posset a pte denoiari:⁊ rōe ptis in seipso dici. Pro pte affirmatiua secde ptis est phs in lrā Sed ꝑs pma ptz exēplariter.q: hō dr sciens a scia q̄ est in aia.⁊ totū corpus dr albū ab albedine q̄ē in superficie.Silr tot hō dr cec vel videns fm oculū Sz ꝑ pte negatia st̄ argumēta ī copulat̃ ītroducta ⁊ ibidē soluta

Maior Et si ꝑs nō p̄dicet de suo toto ꝑ essentiā:dr tm̄ de ipso ꝑ p̄dicatōem denoiatiuam

Minor. Secdz ptēpt aliq̄d dici eē in seipso:sz nō ꝑ se neq̄z pmo Cōclusio. Pōt igit totū a pte denoiari et rōe ptis in seipso dici

Maior ꝓpō hz duas ptes.pma sic declarat.q: p̄dicatio dr ꝑ eēntiā q̄n denotat q̄ eadē sit eēntia p̄dicati ⁊ subiecti.vt dicēdo albedo ē color.sz isto mō nō st̄ idē ꝑs ⁊ totū.igit. Sz secda ꝑs ptz.q: denoiatio attribuit alicui subiecto aliq̄n grā alicꝰ extrinseci.sic ignis dr calefaciēs ꝓpt calorē in aq̄.⁊ sic a fortiori pt denoiatio fieri a pte.⁊ sic dicimꝰ homēm eē bipedē vel capuciatū Minor ꝓpō hz silr duo ꝓplexa.pmū ꝓbat.q: totū pt denoiari a pte.vt ptz ex declaratōe maioris.⁊ sic āphora vini pt dici ꝓtinēs ⁊ cōtēta ⁊ eē in seipsa si accipiat silr amphora ⁊ vinū tāq̄ q̄dā totū. Sed secdm pz.q: si idē eēt in seipso fm se ⁊ pmo seqret q̄ in ista locutōe āphora vini est in amphora vini. amphora eēt in āphora fm se ⁊ vinū in vino. Sz h̄ē manifeste incōueniēs vt manifeste declarat phs inductiōe et rōne Conclusio patz ex dictis ⁊ ex littera Arestotelis Correlarium.ea que in phisicis Arestotelis sunt

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

determinata: dissoluunt q̃dam antiquor motiua Patz
qz qñ arguit si locus est tuc est in aliq̃. ⁊ sic loci erit locus
sed hoc nõ cogit. qz nõ omnis modus essendi in est sicut
aliquid est in loco. qz locus est superficies corporis locãtis
et est in ipso sicut forma in materia. Itez arguit antiqui
q forma est locus ⁊ materia. qz forma recipit ⁊ materia.
sed hoc nõ valet. quia modus recipiendi est hincinde eq̃
uocus. vt patet ex dictis

Querit sexto Utr vera sint q̃tuor p̃n
cipia: que ad cognoscen/
dũ quid ditatem loci p̃mittunt necãria. Pro pte affirma
tiua est pb̃s qui attribuit loco quatuor p̃rietates tãq̃
q̃tuor suppões fm cõem famam omniũ concessas. p̃ma
est q locus ꝓtinet id cuius est locus. ita tũ q locatuz nõ
est aliquid loci. Scda est q locus proprius est equal' loca
to. Tercia q locus nõ deficit locato. ita q oñe locatum
habet locum. qz si recedat ab vno loco intrat aliũ locum
Quarta q in oñi loco quasi dñia loci inuenit sursum ⁊
deorsum. ⁊ ꝓter hoc res quãdo est extra locũ suũ. tũc na
turaliter mouet ad ipm ⁊ quiescit in ipso Sed p par/
te negatiua ⁊ ꝓcipue ꝓtra scdam suppõem arguit. qz lo
cus est supficies. ⁊ locatum est corpus. sed supficies non
adeq̃tur corpori. igit. Minor probat. qz supficies habet
tũ duas dimẽsiones. sed locus hz tres Stdo sic. om
ne ꝓtinens debet esse maius contento. sed locus est conti
nens locatum. ergo nõ est equalis locato.

**Maior Sibi vendicat duas p̃mas: locus
p̃rius conditiones prememoratas. Mi/
nor. Loquendo de loco phisice ⁊ cũ modera/
tõe: sic de ipso verificantur due conditões po
streme Conclusio. Sũt igit quatuor suppõ
nes ⁊ principia p se nota: ad ꝓgnoscendum q̃d
ditatem loci necessaria.**

Propositio maior ptz inductiue. nã prima conditio ẽ
tõis oñi loco. Sed q secũda ꝓditio cõueniat omni loco
p̃rio ptz ex rõe loci proprij. qz supficies que dr locus p/
prius corpis ꝓtenti continet ipm ⁊ nihil aliud. ⁊ sic est eq̃
litas supficialis ⁊ eadẽ dyameter est mensura superficiei
ꝓcaue ipsius loci ⁊ ꝓuexe ipius locati. vt satis notum est
Minor patz sil'r. quia vera est tercia ꝓditio dicens. q
locus nõ deficit locato. quia sp locatum in aliq̃ loco reci/
pitur. ita q si exeat ab vno loco recipitur in alio. Sil'r ve
ra est quarta ꝓditio loquẽdo de loco corpor generabili/
um ⁊ corruptibilium. siue de his que mouent motu rec
to. sic em sursum ⁊ deorsum sunt dñtie talium locorum
Cõclusio ex dictis relinq̃tur nota Ad rões. ad p
mam dr q locus est equalis locato q̃tum ad dimensio/
nes quas hz fm cõtinentiam licet nõ q̃tum ad dimen/
siones q̃s habet essentialiter Ad scdam dr q licet cor/
pus continẽs sit maius. nõ tamen supficies corpis con/
tinẽtis q̃ in proposito dr locus.

Querit septimo Utrũ cupiẽti bo
nã diffinitõem de
loco assignare: ꝓueniat suã intentõem ad quẽdam q̃ter/
nariũ dirigere. Pro pte affirmatiua est Aresto. q ponit q̃
tuor ꝓditões circa quas dz versari intẽsio volentis bene
ꝓstruere diffinitõem loci. prima est vt ostẽdat quid sit lo
cus. Scda vt saluent oñes instantie que sunt circa locũ
Tercia q ex diffinitõe data manifestentur proprietates
que insunt loco. Quarta q ex diffinitõne loci manifestẽ
tur quare aliqui discordauerũt circa locum. Et qz iste cõ
ditiones possunt applicari ad quãlibet diffinitõem. ideo
est facile cõtra eas argumẽta excogitare. ⁊ sic obiectões
in presentiarum relinquo.

**Maior. Suam intentõem oñes boni dif
finitores: dirigũt circa primas duas cõditio/
nes. Minor. Intẽtio cuiuslibet diffinito/
ris boni: vult duas postremas cõditiones ob
seruari Conclusio. Cupiẽs igitur bonã dif
finitõem de loco assignare: debet intentõnem
suã ad hec quatuor dirigere.**

Maior p̃positio ptz sic. nam diffinitio est orõ indicãs
quid est esse rei. ⁊ hoc vult p̃ma cõditio. Sil'r ꝓgnitõ ve
ritatis est solutio dubitatorũ. qz p eam statim habet eno/
datio difficultatũ q̃ faciebant dubitare. Sicut ex pfecta
diffinitõe tonitrui facile est reddere solutõem pluriũ ac/
cidentiũ circa tonitruũ apparẽtium Minor p̃ pro
batur. qz diffinitio cõpleta est mediũ in demonstratione
q̃ demonstrant p̃rie passiones de subiectis. Sil'r diffini/
tio ꝓpleta loci manifestat ea que insunt loco. ⁊ dat veruz
intellectũ eorum. Et ideo faciliter pt ꝓpendi quare aliq̃
errauerunt circa cognitõem alicuius diffiniti Cõclu
sio ptz inductiue de singulis. vt inductiue probatum est
Correlarium. bene dr ab Aresto. q vniquodq̃z diffi/
nitur pulcherrime: si p̃dicte cõditões fuerint obseruate
ptz qz tunc diffinitio redditur integra ⁊ ꝓpleta Et per h̃
vult q diffinitio loci ẽ pfecta q̃ p̃dictas ꝓditiones obsuat

Querit octauo Utrũ diffinitio lo/
ci fiat certa: p q̃tuor
Arestotelis pambularia documẽta. Pro veritate ⁊ pte
affirmatiua est pb̃s q in littera enumerat q̃tuor pambu
la ad certificatõem diffinitõis loci nõ obstante q bis q̃/
tuor p̃rietates supius enumerare etiã conferãt suo mõ
ad manifestatõem diffinitõis Primũ pambulũ est q nõ
fuisset quesitũ de loco si nõ fuisset pceptus motus fm lo
cum. Scdm q diuersimode aliq̃d dr moueri. vno modo
p se sicut corpus exñs in actu p se mouet nõ ad motum
alterius Scdo mõ p accñs. ⁊ hoc dupl'r. vno mõ moue
tur ad motũ alteri. ita tũ q natũ ẽ p se moueri sicut pa
tẽ exñs in toto pt diuidi a toto. ⁊ clauus a naui pt extra
hi ⁊ moueri p se Alio mõ aliq̃d mouet p accñs q nũq̃ si
bi ꝓpetit moueri p se sicut accñtia alicuius subiecti mo/
uentur ad motũ subiecti. Terciũ est de distinctõe loci cõ
munis ⁊ p̃rij. Quartum est q locatũ respectu sui cõti/
nentis est ab eo actu diuisum.

**Maior Duo prima documẽta sunt vera: ⁊
ad cognitionem loci conuenientia. Minor.
Utrũq̃z reliquorũ documentorum est verum:
et ad perfectam loci cognitionem necessarium
Conclusio. Quatenus igitur diffinitio lo/
ci fiat certa: hec quatuor documenta pream/
bula sunt necessaria.**

Propositio loco maioris posita loquit de duobus p̃/
mis documentis. quor p̃mum patz a sil'i. qz sicut trans/
mutatio fm formam se hz ad materiaz. ita trãsmutatio
localis se habet ad locum. sed materia non fuisset cogni/
ta. si non fuisset percepta transmutatio fm formam.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

igitur si nō fuisset pceptus motus localis nō fuisset pcep tus locus.in signū cuius dicit Aresto.q celo maxime at tribuitur locus.eo q sp mouet. Sil'r ptz scōm documen tū.qz cognitio loci orta est ex cognitione motus localis. hinc est q Arestoteles distinguit diuersos modos fm quos contingit aliqd esse in loco de qbus inferius dicet. Stat aūt q hec scire multū confert ad pfectā loci cogni tōem. Minor ppō sil'r complectit duo vltima docu mēta.pmum ptz.qz distinctio loci in cōem z ppriū ē ve ra z necāria ad plenā intelligētiam diffinitōis loci. Se cundū ptz.qz locatū est in loco sicut pntū diuisum a cō tinēte.z hoc qdam nō attendētes posuerūt locum mate riā z formā Ex his omnib relinquit conclusio nota.

Correlarium.ptem nō esse in toto sicut in loco :bene ostendit Aresto.duplici signo.ptz'ex mō essendi in.z ex modo motus quor vtrūq habet affinitatez ad locum. vt patet in littera Arestotelis

Queritur nono

Utrū hec orō bene dif finiat locū: videlicz ter minus corpis pntētis immobilis pmum. Pro pte ve ra z affirmatiua est phs qui ponit illā diffinitōem.z eaz declarat p tria q cōiter dicunt de loco. pmum est q loc' est continēs immobile. Scōm est q locus est terminus terciū q locus est simul cum locato.z ex illis trib cōcor dat diffinitio.ergo est bona Sed p pte negatiua z cō tra diffinitōem arguit primo sic.terminus corpis pntē tis est supficies eius.sed locus nō est supficies.g non est terminus. Minor pbatur.quia locus pntet locatū nō fm supficiē tm.sed fm totā quātitatem eius Secdo sic ptes loci z locati ad eundem terminum copulant.sz hoc stare nō pōt de supficie corpis pntentis

Maior. Diuisio quadrimēbris ad venādū genus loci sufficit: quorum tria Arestoteles ra tionabiliter interimit. Minor. Bene poni tur ad sensum Arestotelis: pro dñitia comple tiua q locus est immobilis Conclusio Bo na est igitur loci diffinitio :que omnibus con gruit que dicuntur de loco

Propositio vice maioris posita patz verbi grā. quia omes tractātes de loco dixerūt alterum quatuor cē locū sez vel dimēsionem separam vel materiā aut formaz aut supficiem corpis pntētis.sed pma tria sunt superi' int empta.qre relinqtur qrtum.s.q locus est supficies corpo ris pntētis immediata locato.z hoc totū tenet locū ge neris in diffinitōe. Minor ptz qz de rōe loci ē q sit ter minus corpis pntentis immobilis pmū.licet em ipa su perficies locās posset transmutari.tū situs z ordo respec tu primi locātis nō variatur fm spem z rōem. Et hoc p tendit Arestoteles loquēdo de immobilitate loci. Vel vt alij dicunt locus nō variatur ēstum ad illam ptutem seruatiuam locati q est influxa a pmo locante Con clusio relinqtur nota ex declaratōe phi. Et est sensus dif finitōis q locus pprius est terminus.i.supficies pntenē tis pmum.i.immediata locato z diuisa ab eo. immobil' formaliter Correlariū.Arestoteles in pdicamentis loquit fm antiquor opinionē:dicens locū habere trinaz dimensionem.ptz quia talis est Arestotelis consuetudo pcipue in logicis ponere exempla antiquorum.licz oppo situm determinet in locis pntentibus ad veritatem in uestigandam Et quia qdam antiquorum dixerunt locū esse dimēsionem penetrantē corpus locatū.ideo ponit ex emplū fm illam opinionem.nam in idē redit quo ad suū propositū q vult q locus est spēs quātitatis continue.

Ad rōes.ad primam dr q corpus pntentum est totū in loco.sed corpus pntens solum tāgit ipm fm supficiē eius.z p hoc ipm pntet fm omnem dimēsionē Ad se cūdam dr vt pz in correlario.qz Aresto.in predicamētis loquit fm opinionem antiquorum

Lui quidem igitur corpori inest aliquid.

Circa hanc litteram oc

currūt duo dubia. Primū vtrū dici debeat de vltima spe ra:q sit in loco aut localiter mota. Circa istud dubiū est specialis difficultas ppter cōtrarias apparētias. nā vlti ma spera mouetur fm motū localem vt habetur octauo huius.sed motus fm locū psupponit suū mobile habere locum. Ecōtra videt ex eo qz vltima spera nō hz aliqd corpus extra pntens eā quod requirit ad hoc q aliquid sit in loco.vt ptz ex supradictis.hinc est q phorū in phia famosor diuerse fuerunt sententie de loco vltime spere. Et qz snia Theomistij z doctoris sancti est ,pbabilior. ideo fm illā sequētes ponūtur propōes

Maior. Omne corpus inclusum in alio se parato cōtinente: est in loco propre et per se.

Minor. Minime est in loco p se et pprie: vltima spera carens tali extrinseco ambiente.

Conclusio. Potest igitur suarū partiū gra tia: in loco dici vltima spera.

Propositio maior ptz ex pma pticula diffinitōis loci. Sed minor ptz.qz vltima spera non habet aliud cor pus extra continens.g nō est p se z proprie in loco.vt pz ex eadem particula diffinitiōis Conclusio probat.qa ex motu locali pceptus est locus.z ideo alicui eo mō at tribuitur locus.sicut ei attribuitur motus localis.sed vl tima spera non mutat locum fm se totam.sz fm suas p tes.quia realiter fm diuersa loca ptes sibimutuo succe dunt.z ita toti spere attribuitur locus ex relatōe ad su as partes Correlariū.de loco z motu vltime spere: q rundam positōes nō sunt admittende. Ptz qz Alexan der dixit q vltima spera nullo modo est in loco neqz mo uetur fm locum.s.neqz fm se totam neqz fm eius ptes. Sil'r Auicenna partim sequens alexandrum dixit vl timam speram nō esse in loco.neqz eius motū esse fm lo cum.sed dixit illum motum esse in situ inquātum partes variant situm suum respectu alior corpm qui vltima spe ra mouet. Alij vero sicut Auempote z Auerrois dixe runt q vltima spera mouet localiter.sed nō oportz q ha beat corpus extra pntens.sed sufficit q habeat corp' cir ca quod mouetur localiter. Et Auerrois admisit q vl tima spera habet fixionē in suo motu ppter immobilitatē centri.qre etiam videtur esse in loco ratiōe centri.vt vult Albertus. Sed omnes iste opiniones reprobantur in copulatis.ideo standum est cum conclusione. Ad rō nes quid sit dōm sufficienter patz ex dictis. Sil'r rōnes probātes locū non esse soluunt in littera.

Queritur secūdo

Utrū loci natu ral'ad suū loca tū ,pprietates: sint vere z sibi natural'r queniētes. Pro pte affirmatiua questionis nunc mote est phs in littera.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

q̃ ponit duas ꝓprietates ⁊ eas ꝓbat. vt patebit infra. p̃ma est vnũquodq̃ corpus naturale naturaliter ferk̃ ad suum locum. Secda vnũquodq̃ corpus naturaliter q̃escit in suo loco Sed ꝓ pte negatiua arguitur dupl̃r. p̃mo ꝓtra p̃mã proprietatẽ. q̃ terra est corpus naturale et tamẽ nõ mouetur naturaliter ad suũ locũ. ptz dupliciter. p̃mo quia terra est immobilis sicut celi. Ptz secdo. q̃ nihil mouek̃ q̃ñ est in loco proprio. sed terra est in loco proprio. Secdo arguitur. celũ est in proprio loco. ⁊ tũ non q̃escit in illo. g̃ secda ꝓprietas nõ erit vl̃iter vera

Maior. Primã supradictarũ proprietatũ rationabiliter sibi vendicant locus naturalis et eius locatũ. Minor. Secda proprietas merito attribui debet loco ⁊ eius locato Conclusio. Rationabile est igitur vnũquodq̃ corpus naturalr̃ ad suum locũ tendere: et existẽs in eo naturaliter ibi quiescere

Maiorẽ seu p̃mam proprietatem phs sic ꝓbat. quia vnũquodq̃ corpus naturalr̃ mouetur ad illud in q̃ conseruatur ⁊ pficitur. sed locatũ ꝓseruak̃ ⁊ perficik̃ in suo loco. g̃ naturalr̃ fertur ad suũ locũ. Maior patz ex rõe appetitus naturalis. q̃ in qualibet re appetitus naturalis inclinat rẽ in suã perfectõem ⁊ dirigit rẽ in suũ finẽ. Minor istius rõis ꝓbak̃. q̃ corpa naturalia ꝑ hoc ꝓseruãtur q̃ tangunk̃ a ꝓximis corpib̃ locantib̃. q̃ sic instituit deꝰ vniuersum vt supiora ꝓseruarẽt inferiora ꝓxime eis cõiuncta. Et hoc declarat naturalr̃ situs corporꝭ in vniuerso. q̃ naturalr̃ corpa sic locank̃ q̃ vnũ naturaliter situak̃ sub alio Minor ꝓpõ principalis sic probak̃ ab Aresto tele. q̃ partes naturalr̃ quiescũt in suo toto. sicr̃ materia naturaliter q̃escit sub sua forma. ſz locatũ habet se ad locum sicut pars ad totũ. ⁊ sicut materia ad formã. g̃ locatum naturaliter quiescit in suo loco. Minor pz. q̃ naturalis situs ꝓtium vniuersi attestatur gradum ⁊ ordinem nature. ⁊ sic corpus supius est formalius. ⁊ per ꝓñs se hz vt totum. q̃ ptes ꝓparantur ad totũ. sicut materia ad formam. vt dr̃ tercio ⁊ secdo huius Conclusio patz ex supradictis. q̃ ꝑs naturaliter ẽ in suo toto ⁊ materia cũ sua forma. g̃ etiã corpus naturale locatũ naturaliter ẽ in suo loco. ⁊ naturaliter mouek̃ ad illud Corrolariũ. cõcluditur ex diuersa rerũ locatione: vnũquodq̃ ens naturaliter appetere esse ⁊ ꝑmanere. Ptz q̃ entia querunt diuersitatem locorꝭ ⁊ nõ alia de cã nisi ad ꝓseruatõem sui esse. put ostenditur tercio de ꝓsolatõe. Et hoc ptz in certis aubus q̃ ꝑm rpa anni mutant sua loca. Sicr̃ oleus ⁊ ea que sunt sui generis locari volunt inter aquam ⁊ aerem. Etiam plante ꝓtim volũt esse in terra ⁊ ꝓtim in aere Ad rões. ad p̃mam dr̃ q̃ p̃ma ꝓprietas loquik̃ de corpe naturali ꝑm aptitudinẽ q̃ñ est extra locũ suũ ⁊ non est impeditũ. Ad secdam dr̃ q̃ Aresto. loquik̃ de illis q̃ mouenk̃ ꝑm se totum ⁊ motu recto. ſz celũ mouek̃ circulariter. ⁊ hz illũ motũ ex beneficio creatõis.

Eodem aũt modo accipiendum est phisici.

Querik̃ primo Vtrum rõnes antiqꝝ rum vacuum non esse vel esse ponentiũ: sint efficaces ad ꝓsuadendum ⁊ difficiles ad soluendum. Pro illius questionis partibus taz affirmatiua q̃ negatiua videtur esse phs in lrã. q̃ primo ponit opinionẽ Anaxagore qui dixit vacuũ non esse tali ratione motus. aer aliquid est. g̃ vacuum nõ est. Añs. ꝓbat duobus signis. p̃mum q̃ vres repleti aere possunt ferre aliquod pondus. g̃ est signũ q̃ aer intus exñs aliq̃d sit. Secõm signũ est de clepsedra. si eñ clepsedra repleak̃ aqua ⁊ foramen superius claudatur aq̃ non poterit exire. eo q̃ aer nõ potest intrare clepsedrã. ergo est signũ q̃ aer sit aliquid. Secdo phs ponit opiniones dicentiũ vacuum esse. licet diuersimode. q̃ aliq̃ dixerunt vacuũ esse separatum a corpibus ꝓpter motum localem. q̃ vel mobile recipitur in vacuo. ⁊ sic vacuũ est vel recipik̃ in pleno. ⁊ sic multa corpa essent in eodẽ loco. quod est impossibile. Alij vero dixerunt vacuũ esse imbibitũ corporibus ꝓpter ꝓdensatõem. augmentatõem. ⁊ ꝓpter experimẽtum. ex q̃bus possunt formari tres rões probantes vacunm esse difficiles ad soluendum.

Maior. Antiqui probantes vacuum non esse: insufficienter processerũt in ipsius destructione Minor. Ratões antiquorũ sustinendi vacuum: nõ meruerũt apud peritos assensum Conclusio Vacuũ igit̃ non fore aut eẽ in rebus naturalibus: est indignũ credi ex adductis rationibus.

Maior ptz. q̃ Anaxagoras ⁊ alij negantes vacuũ solũ adducebãt rões ad ostendendũ q̃ repletũ aere non est vacuum ꝓbãtes q̃ aer aliq̃d est. Sed hoc nõ sufficit pro reprobatõe vacui. q̃ ponẽtes vacuũ nõ dicunt q̃ locus repletus aere sit vacuũ. sed locus in quo nullũ ẽ sensibile corpus. q̃ opinantur oñe corpus esse sensibile. et g̃ ad probãdum q̃ vacuũ nõ est oportet ostẽdere q̃ non est aliquod spaciũ sine corpe sensibili siue separatum extra corpa siue imbibitũ corpibus Minor patz. q̃ iudiciũ periti in phia aliq̃liter sufficit ꝓpendere defectũ hmõi rationũ. Verbi grã conceditur aliq̃d moueri localiter motu recto. ⁊ q̃ recipitur in plenũ cedens. ⁊ illud cedens in aliud cedens. ſz nõ oportet abire in infinitũ. q̃ condẽsatio interuenit. ⁊ sic ꝓtinue mediũ cedens facit minorem tumultuatõem. sicut patz in circulatõibus aque si lapis ꝓiciak̃ in aquã. Et hec solutio innuik̃ ab Arestotele in lrã. ⁊ p̃ idem ptz respõsio ad alias rões. Sed ad experimentũ dr̃. supposito q̃ vas plenũ cineribꝫ recipiat tantuz de aqua ẽtum vacuum. hoc nõ contingit ꝓpter vacuuz inclusum. sed q̃ aqua cõmixta cineribꝫ ꝓdensatur ⁊ etiã cineres Etiã ex virtuali calore cinerũ multa aq̃ subtiliter exalat. ⁊ sic absq̃ vacuitate faciliter totũ saluak̃ Conclusio innotescit ex dictis. q̃ omes iste rões patiunk̃ defectũ Corrolariũ primum. decẽter intellectus antiqꝝ rum: ꝓparatur ad debilem visum. ptz q̃ sicut visus ifirmus non ꝓcipit faciliter sensibilia. ita isti antiq̃ defectꝰ faciliter ꝓceptibiles nesciuerunt ꝓcipe Corrolariũ secõm ad naturalẽ phm: ꝓtinet considerare vacuũ. Patz p̃mo q̃ vacuũ ponitur locus nõ repletus corpe. ⁊ ideo rõe oppositõis ꝓtinet ad phsicũ ꝓsiderare vacuũ sicut locũ Patet secdo. q̃ vacuũ apud antiquos ponik̃ cõis passio rerũ naturaliũ ⁊ nccario req̃rit̃r ad localem motũ

Quer̃itur secũdo Vtrũ diffinitõnes vacui ab antiqꝭ ⁊ Arestotele tradite: sint eque conueniente posite. Pro parte affirmatiua videtur sufficere autoritas antiquorum ⁊ Arestotelis. Etiam diffinitões antiquorũ sunt orationes conuertibiliter exprimentes quid per no

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

men vacui significetur. ergo videt q̃ sufficiũt pro diffini/
tionib⁹ quid nominis. Sed pro pte negatiua est phs
qui reprobat tres diffinitiões antiquoꝝ tanq̃ insufficiẽ
tes. et ponit q̃rtam tanq̃ bonã ⁊ ꝓpletam

Maior. Nulla diffinitio vacui: debet pro
prie quidditatiua dici. Minor. Antiquoꝝ
diffinitiones: sunt false et insufficientes Cõ
clusio. Cum igitur vacuuꝫ dicatur priuatiue.
ꝓuenięter diffinit p aptitudinẽ ab Aristotele.

Huius discursus maior sic declarat. qz fm phm se/
cũdo posterioꝝ si diffinitio debeat dici q̃ditatiua opor/
teat q̃ sibi correspondeat aliqua natura a pte rei. sic aũt
nõ est de vacuo. vt patebit inferius Minor patz. quia
antiqui posuerũt tres diffinitiões. Prima est. vacuũ est
in quo nihil est. Secũda. vacuũ est in quo nõ est corpus.
Tercia est. vacuũ est in quo nõ est corpus sensibile sensu
tactus. id est graue vel leue. Sed ꝑma diffinitio est inco
ueniens siliter ⁊ secũda. qz fm eas pũctum esset vacuuꝫ
siliter et aĩa. qz in illis nõ est corpus. Et q̃ tercia sit in/
cõueniens patet. qz fm eam vas plenũ aere esset vacuũ.
qz aer ꝓprie nõ ponit corpus graue vel leue. qz nõ est no/
tabiliter sensibilis Conclusio illata ex p̃missis patz. qz
vacuũ est de numero ꝑuatiuoꝝ. et ergo dz diffiniri more
ꝑuatiuoꝝ. quare dz dici q̃ vacuũ est locus non repletus
corpori. in quo tũ aptũ natum est esse corpus. Relinq̃tur
aũt hic impugnatio platonis dicẽtis materiã q̃ñq̃ eẽ lo
cum et q̃ñ:ꝫ vacuũ. qz ꝓtra hoc satis actum est superius
in tractatu de loco. et ergo de illo hic iam supsedetur.

Ad rõnes quid sit dicendũ pz ex declaratiõe mino/
ris. nec sufficit autoritas antiquoꝝ. quoꝝ iudicium circa
naturã vacui fuit debile

Querit tercio. Utrũ sit verus: vacu
um posse existere in na
tura rerũ Pro parte affirmatiua sunt rõnes antiquo
rum de quib⁹ supius fecimus mentionem. quarũ vna est
locus est causa motus naturalis. et nõ est cã inq̃tum est
plenus. qz corpus existens in loco non dat sibi rõnẽ cau
se motus. ergo inq̃tum est vacuus Sed pro parte ne
gatiua est phs in littera. qui multipliciter ꝓbat vacuuꝫ
nõ esse separatũ a reb⁹. nec esse imbibitũ corporibus. ergo
vacuũ simpliciter nõ est nec pt esse naturaliter.

Maior Plures rõnes ex motu prebent cer
tum testimoniũ: q̃ non sit ponendũ vacuũ se/
paratum Minor. Propter rarũ et dẽsum ⁊
corũ motum: non est ꝓcedendũ vacuũ rebus
immixtũ Conclusio. Concludit igit rõnib⁹
et testimonio experimentorũ: naturã abhorre/
re vacuum

Maioris ꝓpõnis ꝓbatõez Aristoteles in littera dif
fuse deducit. qz primo ꝓbat sex rõnib⁹ ex pte motus abso
lute sumpti q̃ vacuũ nõ sit ponẽdum. Secũdo ꝓbat ex
pte velocitatis ⁊ tarditatis motuũ duab⁹ ratiõib⁹. Ter
cio ꝓbat id ipsum absq̃ ꝓsideratõe motus trib⁹ rõnib⁹.
que oẽs satis clare patent in littera et in copulatis textũ
exponentia Minor ꝓbat ex ꝓsideratione sylli cũ ꝓpo/
sitione ꝑma. nã vacuũ immixtũ nõ potest esse causa mo/
tus corporꝫ. Tum primo. qz nõ posset saluari mot⁹ gra
uũ deorsum. Tum secũdo. quia tunc leuia non mouerẽ/
tur nisi sicut recte. et non mouerent ex natura ꝓpria. sed il
la sunt absurda in rerũ natura. Et phus ꝓbando illam
minorẽ primo ponit motiua illoꝝ qui ponebãt vacuum
corporib⁹ imbibitũ. et reprobat illa q̃tuor rõnib⁹. Dein/
de ponit q̃tuor suppositiones. ex quib⁹ probat q̃ nõ opor
tet vacuũ esse ad saluandũ rarefactionẽ ⁊ ꝓdensationem
corporꝫ Conclusio patz. qz videmus corpora grauia
ascendere sursuz extra ꝓprium locum ad euitandũ vacu
um. et etiã rarefieri vltra naturalem statũ ne fiat vacuũ.
que vtiq̃ non fierent nisi natura vacuũ abhorreret. Et
hec ꝓclusio ꝓdemnat vacuũ fm omnes vacui acceptio/
nes. de quib⁹ supius est facta mentio Ad rõnes anti
quoꝝ dicendũ sicut diffuse habetur in copulatis. q̃ opor
tet diligenter ꝑuidere. quia positiões ille sine copulatis
sunt opus impfectũ ⁊ semiplenũ.

Querit quarto. Utruz graue sim
plex posituz in va
cuo: moueat successiue aut subito Qz moueat successiue
patz autoritate doctoris sancti et Auicẽne. qui hoc pro/
bat ex incõpossibilitate terminoꝝ a quo ⁊ ad quẽ. q̃ ter/
mini situaliter distinguũtur. Sed q̃ moueat subito ꝓba
tur autoritate cõmentatoris et Alberti. etiã ꝓbatur rõ/
ne phi. qz nisi sic phus argueret a dicto fm quid ad dic/
tum simpliciter.

Maior. Non semper prouenit ex resistẽtia:
q̃ mutatio sit successiua Minor Ex situ ne
gans semper fieri successionẽ: dissentit verita/
ti circa loci mutationem Conclusio. Si igi
tur graue simplex in vacuo ponatur: nõ subito
sed successiue mouetur.

Pro declaratiõe maioris nota. q̃ mutatio fit successi/
ua tripliciter. Vno mõ ex parte medij. qz mediuz resistit
sue diuisioni. et ideo q̃to medũ est densius tãto magis
resistit. et quãto mobile est obtusius tanto peius diuidit
medium. et p ꝓsequens magis retardat motus. vt dicit
Aristoteles. Secũdo mõ ex parte cõtrarie dispõnis in
mobili fit successio. eo q̃ mobile hz in se aliquod inclinãs
in oppositũ. sicut in motu grauis sursum grauitas incli/
nat deorsum. Tercio ex parte situs. nam mobile existẽs
in vno situ habet repugnãtiam quãdã ad oppositũ situ.
Et cõmentator circa hoc tercũ mẽbrum ponit quãdaz
diuisionem. Nam aliq̃ñ subtracto eo qd̃ mobile habet ex
pte mouentis. ad mobile remanet aliquid actu. sicut pa
tet in corporib⁹ celestib⁹. nam corpus celeste ab intelligen
tia habet motũ. sed nõ habet ab eo materiaz vel formam
substantialẽ. Aliq̃ñ autez si subtrahat a mobili qd̃ habet
a mouente nõ manet aliquid actu existens. sicut in grau
bus et leuib⁹. quia vt dicit octauo huius grauia et leuia
mouent a generante a qua habent suam formã substan/
tialem. Et dicit ꝓsequẽter q̃ in primis remanet successio
sed nõ in secũdis. qz in secũdis subtracta forma substan
tiali. nõ relinq̃tur nisi materia. que non est ex se actu sub
sistens neq̃ mobilis. ꝓter qd̃ dicit grauia ⁊ leuia subito
moueri p vacuũ. Sed hoc secũdum est inconuenienter
dictum Patz quia in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ remota forma quã
dat generans remanet per intellectum corpus quãtum
qd̃ ex eo ipso q̃ q̃tum est in vno situ existens habet resi/
stentiam seu repugnãtiam ad oppositum situm. Et p h̃
relinq̃tur maior vera. Minor patet. quia includit re/
pugnantiam aliquid situaliter occupare diuersa loca. qz
euidẽter repugnat rõni indiuidui. eo q̃ indiuiduũ est ali/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quod indiuisum in se et diuisum a quolibet alio. sed que/
cũq; sunt ꝓmensuratiue in diuersis sitib; ex ipsis diuidũ/
tur ab inuicem. Conclusio esset nota ex supra dictis.
sed tamen aliũde sic probatur. quia sicut ẕitas facit si/
tum et ordinem partium subiecti in quo est. ita etiam fa/
cit determinatũ situm et vbi fm locum. ita q; nature sue
repugnat vt mobile quãtum simul et semel sit in diuer/
sis sitibus ⁊ vbi. Et ideo fm bo. in de trinitate fm di/
uersa vbi sumitur numeralis distinctio rerum. Constat
autẽ q; si subito mutaretur corpus simul ⁊ semel esset in
diuersis vbi. Et multa alia absurda possent inferri

Correlariũ. Et si Arestotelis ratio nõ arguat simpli
citer instantaneã mutationem: tamen posito vacuo con
cludit illam fm aduersariorũ intentionem. Prima pars
patz. q; graue simplex positum in vacuo successiue mo/
ueretur. et sic simpliciter non licet ꝓcludere mutationem
subitam. Sed secũda pars ꝓbatur. quia ratio Arestote
lis inducta est ad ꝓtradicendum positioni antiquor; qui
vacuũ ponebant hac de causa vt non impediretur mot⁹
et sic fm eos causa motus erat ex parte medij nõ impe/
dientis motum. et ideo Arestoteles ꝓtra eos argumen
tatur ac si tota causa velocitatis et tarditatis sit ex par/
te medij. quod si verum esset in vacuo nulla esset tardi/
tas. et per ꝓsequens eius mutatio erit instãtanea fm po
sitionem antiquorũ. Et per hoc soluitur ratio in opposi
tum facta cũ autoritatib; assumptis

Consequens aũt dictis est aggredi de tpe.

Circa tractatum de tẽ/

pore Queritur primo. vtrum tempus existens in reruz
natura: sit circulatio celi vel vltima spera Ista questio
vnũ presupponit et alterũ querit. Pro parte suppositi af
firmatiua est finalis sententia phi. Sed pro parte ne
gatiua sunt siliter due rõnes philosophi quas nõ soluit.
Prima ratio est. cuius partes non sunt totum non est. sz
partes temporis. scilz ꝑteritum ⁊ futurũ non sunt. ergo
tempus non est. Secũda rõ. necesse est cuiuslibet diuisi/
bilis aliquas partes esse. sed nulla pars temporis est. er
go tempus non est. Maior est nota ex diffinitiõe ꝓtinui
Minor ꝓbat. q; nihil habemus de tempore nisi nũc. sed
nũc non est pars integralis temporis. licet sit aliquid tẽ/
poris. Sed pro parte negatiua quesiti est phus in te/
xtu qui reprobat et soluit motiua antiquor; hoc dicẽtuz

Maior Rationes negantes tempus fore: videntur penes fallaciam ꝓsequentis peccare

Minor Positio istorum est stulta: que di/cit q; tempus sit circulatio aut vltima spera

Conclusio. Concedendũ igitur est tempus esse aliquid in rerum natura: non tamẽ est ce/li circulatio vel ipsa spera vltima.

Maior patet sic arguendo si partes totius sunt totũ
est. ergo si partes nõ sunt totũ non est. Vel sic. si partes
diuisibilis sunt necesse est diuisibile esse. ergo si partes nõ
sunt diuisibile nõ erit. Et si aliquã fallaciã ꝓueniat affig
nare bene ꝓtingit. q; eiusdẽ possunt esse plures apparẽtie
fallendi. vt dicit secũdo elencor;. Sũt etiã alie solutiões
illarum rõnũ. que satis clare ponũtur in copulatis. vide
antur ibidẽ Minor patz per Arestotelẽ in littera qui
reprobat opinionem de circulatiõe duab; rõnib;. et dicit
ꝓsequenter q; ista opinio que ponit tempus esse vltimaz
speram est ita stulta q; nõ oportet aliqua impossibilia cir
ca ipsam ꝓsiderare. quia manifeste peccat circa tres falla
cias. Primo penes fallaciã eq̃uocatiõis. q; equiuocatur
esse in. Secũdo penes fallaciã accidentis. q; arguitur ex
puris affirmatiuis in secũda figura. Tercio penes falla/
ciam ꝓsequentis. q; arguitur a positiõe ꝓsequẽtis ad po/
sitionem antecedentis. Etiã procedit ex falsis. q; multa
sunt. que nec sunt in spera nec in tempore sicut omnia in/
corporalia. Ex quo patet q; primi philosophantes pro/
pter imperitiã logice sepius in falsas ꝓpositiones sunt ꝓ
lapsi. Cõclusio relinquit ex dictis nota quo ad am/
bas eius particulas. quia tempus est quoddã totuz suc
cessiuũ quod nõ solum rõne sed etiam re differt a circu/
latione et ab vltima spera Ad rõnes quid sit dicẽduz
patet ex dictis

Querit secũdo. Utruz tempus sit

motus: vel saltem aliquid eius Pro partib; tam affirmatiua q̃ negati/
ua illius quesiti videat Arestoteles in littera. qui ꝓbat
tempus nõ esse moti duab; rõnib;. Etiã dicit phus q;
positio tenens tempus esse motũ est magne apparentie.
et adhuc habet defensores dicentes q; tempus ⁊ motus
differant sola ratione. hinc est q; Arestoteles ostendit tẽ
pus non esse motum. licet prius ostendit tempus non
esse circulatiõem celi

Maior. Tempus non est motus. Mi/
nor. Q; tempus sit primi motus passio: nõ in/
terimit obiectio sumpta a philosopho Con
clusio. Tempus igitur esse aliquid motus sed
non motum: ostendit deductio fidedignorum
rationum

Maior huius discursus patz ex rationibus in littera
phi tactis. Prima est. quia motus est soluz in ipso quod
mouetur. aut vbi est ipsum qd̃ mouetur. sed tempus est
idem respectu omniũ ⁊ vbiq;. Secũda rõ. q; temp⁹ nõ
est velox vel tardum. sed omnis motus est velox vel tar
dus igit. Maior ꝓbat. q; si sic idem mensurare seipso
et esset notius seipso. hoc autẽ est inconueniens. Mi/
nor patet. quia si fieret apparens obiectio talis. si tempus
sequatur aliquem motũ sensibilem extra animã existen/
tem. sequitur q; qui nõ sentit illum motũ non sentit tem/
pus. cuius ꝓtrariũ in littera dicit. Si aũt tempus sequa
tur motum anime. sequit q; res nõ cõparentur ad tem/
pus nisi mediãte anima. et sic tempus nõ erit res natu/
re sed intentio anime ad moduz generis vel spẽi. Si au/
tem tempus seq̃tur vniuersaliter omnẽ motũ. sequitur
q; tot erũt tempora quot sunt motus. cuius ꝓtrariũ etiã
am in littera dicit. Sed hec obiectio nõ obstat. quia tem
pus est passio primi motus a quo omnes alij causantur
et quicũq; ꝑcipit quecũq; motum secũdum. percipit etiã
primũ motum quẽ sequitur tempus. et sic percipiendo
quecũq; motuz percipit tempus Prima particula cõ
clusionis videlicz q; tempus sit aliquid motus. patet ex
illo q; sine ꝑceptione motus non percipitur tempus. ⁊ ex
cognitiõe motus acq̃ritur notitia temporis. put latius
patet in littera. Sed secũda particula eiusdem ꝓclusio/
nis patet ex deductione maioris ꝓpositionis

Querit tercio Utruz diffinitiue tẽp⁹

sit numerus motus fm

prius et posterius. Pro parte affirmatiua est phs in littera.qui inuestigat particulas diffinitionis tpis.quib⁹ inuestigatis ꝛcludit,p diffinitione q̃ tẽpus est numerus motus d̃m p̃us ⁊ posterius. Sed pro parte negatiua arguitur multipliciter. Primo q̃ tẽpus est q̃titas continua.g̃ nõ p̃t diffiniri per numerũ.qui est q̃titas discreta. Secũdo.tempus est numerus mobilis et etiã q̃ etis.g̃ nõ est tantũ numerus motus. Tercio.mot⁹ nõ habet alias partes f̃m quas numerari potest nisi p̃us ⁊ posterius.ergo hoc ꝛplexum f̃m prius ⁊ posterius superflue additur.

Maior Tempus est numerus numeratus nõ aũt quo numeramus Minor. Sicut in motu se habent prius et posterius:sic ex eis cõsurgit perceptio temporis Conclusio. Est igitur tẽpus:numer⁹ mot⁹ f̃m p̃us ⁊ posteri⁹

Maior patet.q̃ si tẽpus esset numer⁹ absolute acceptus.sequerek̃ q̃ numerus cuiuslibet rei esset tẽpus.⁊ sic tempus esset q̃titas discreta. Sed est tẽpus q̃d numeratur.q̃ ipsa numerata q̃ sunt p̃us ⁊ posterius in continuo q̃d est tempus dicũtur numerus motus. Sicut decem vlne pãni sunt de genere ꝛtinuoꝝ.et ergo etiã tẽp⁹ est de genere ꝛtinuoꝝ Minor ꝓbat.q̃ p̃us ⁊ posterius in motu f̃m rem sunt idem q̃d motus.q̃ sunt partes motus .et tñ differũt rõne.nam de rõne motus est q̃ sit entis in potentia actus.sed q̃ habeat p̃us ⁊ posterius ꝓuenit motui ex ordine partiũ magnitudinis.et ex ista pte extrahit̃ cognitio tpis a motu Conclusio ꝑ dupliciter primo a signo.q̃ illud quo iudicam⁹ aliq̃d plus vel minus est numerus eius.sed motũ significamus maiorem et minorem tpe.g̃ tempus est numerus seu mensura motus.Secũdo patꝫ via cognitiõis .q̃ tũc esse tempus determinamus cũ accipimus in motu aliud ⁊ aliud.et accipimus aliquod mediũ inter ea. Sicut cũ intelligim⁹ diuersa extrema alicuius medij .⁊ aia dicit illa esse duo.scꝫ hoc p̃us et hoc posterius.q̃si numerando p̃us et posterius in motu.tunc hoc dicimus esse tempus. Patꝫ igit̃ q̃ tempus est numerus motus f̃m p̃us ⁊ posterius etiam diffinitiue.q̃ sibi ꝓueniũt ꝓditiões bone diffinitionis

Correlariũ p̃mũ. Rerũ q̃escentiꝫ esse: p̃t mensurari tempore. Patꝫ ꝑ Aresto.postea in textu.q̃ quies nõ est negatio motus simplicit̃.sed est negatio motus in subiecto apto nato moueri.et ꝑ ꝓ̃ns esse rei quiescentis est eẽ rei transmutabilis.ꝑ ꝓsequens a tempore mensurabilis

Correlariũ secũdũ p̃us ⁊ posteri⁹ diffiniunt̃ tpe ⁊ ecõtra:nõ tñ circulatiõe ꝓhibita. Ptꝫ q̃ duplex est p̃us et posteri⁹.Vnũ est in motu.⁊ ꝑ tale p̃us ⁊ posterius diffinit̃ tẽpus.Aliud est p̃us ⁊ posterius in tpe.⁊ illa diffiniũtur ꝑ tẽpus Ad rõnes ad p̃mũ dr̃ q̃ tẽp⁹ nõ est absolute numerus.sed est numer⁹ mot⁹ qui est de genere ꝛtinuoꝝ Ad secũdã dicit̃ q̃ tẽpus nõ est numer⁹ mobilis q̃tum ad id q̃d est.sed q̃tum ad motũ localẽ eius. sed quies mensurat̃ ꝑ accidens tpe.q̃ est p̃uatio mot⁹. qui per se tpe mensurat̃ Ad terciꝫ dicit̃ q̃ hoc vltimũ ꝓplexũ ponit̃,ꝑ differentia specifica tpis.et g̃ nõ superflu/ it in diffinitione.

Querit̃ quarto. Vtrũ sit idẽ nunc in toto tpe:vel alterũ et alterũ ꝓtinue.

Et q̃ ista q̃stio mouet̃ a phõ in littera.ideo eius ꝓbatiões ⁊ improbatiões in p̃sentiarꝫ reliquũtur.quia possunt copiose colligi ex textu

Maior. Nũc vnũ et idem remanet in toto motu ꝓtinue. Minor. Per ipsum totum motũ:nũc est f̃m rõnem diuersum Conclusio. Per totũ igit̃ tempus nũc est idem re: sed incessanter diuersificat̃ ratione

Propositio maior sic declarat̃.q̃ sicut se habet mobile in motu.ita se hꝫ nũc in tempore ⁊ motu.sed mobile manet materialiter idem in toto motu.sicut coriscus in teatro ⁊ in foro.igit̃ ip̃m nũc manet ꝓtinue idẽ. Etiã si imaginemur q̃ p̃ũctus suo fluxu causet lineã.tũc manet idez p̃ũctus f̃m subam ꝓtinue in toto fluxu.ita sil'r in toto fluxu tpis est idem nũc f̃m subam. Minor ꝓbat̃ sil'iter de mobili.q̃ mobile scꝫ Coriscus in teatro f̃m rõnez loci diuersificat̃ et in foro.ergo sil'iter est de nunc q̃d ꝓtinue copulat ad alias partes tpis. Tenet ꝓña.q̃ nunc se habet ad tẽpus sicut mobile ad motũ.⁊ ergo ꝑ locũ a ꝓmutata ꝓportione sicut se habet tẽpus ad motũ ita nunc ad mobile.et illud est memorie cõmendandũ ꝓpter ea que dicta sunt Conclusio est nota ex p̃missis.et posset probari ꝑ applicatõez exempli phi de Coriseo.q̃ sicut Coriscus in foro ⁊ in teatro est idem numero.⁊ tñ aliter et aliter rõne.ita est de nũc tpis Correlariũ.Quatuor ꝓprietates de ipso nũc famate:sunt rõnabiliter assignate Pro quo nota q̃ ipsius nũc aliq̃ assignantur tres aliq̃ quatuor aliq̃ plures ꝓprietates. sed sufficit tangere q̃tuor.de quib⁹ magis cõiter fit mentio. Prima est q̃ nunc est notius tpe.Secũda q̃ si nũc nõ est tempus nõ est.et ecõtra.Tercia q̃ tẽpus diuidit f̃m nũc ⁊ est ꝓtinuũ f̃m nũc.Quarta q̃ nũc nõ est ꝑs tpis sed termin⁹ Et ille,ꝑ prietates manifestãtur ex ꝓportiõe tpis et nũc ad motũ localẽ ⁊ ad mobile localiter.Est aũt triplex ꝓportio.p̃ma q̃ sicut tẽpus sequitur motũ.ita nũc sequitur mobile.Secũda sicut motus localis se habet ad mobile.ita temp⁹ ad nũc et ecõtra.Tercia est f̃m ꝓmutatã ꝓportionẽ.quia sicut tẽpus se hꝫ ad motũ.ita nũc ad mobile.Vnde rõ p̃me ꝓprietatis est.q̃ sicut mobile cũ sit hoc aliquid est notius motu.⁊ ex eo cognoscit̃ motus ꝓut scꝫ mobile habꝫ se f̃m aliquã certã dispõnem.⁊ antea habuit aliã p̃cedẽtem dispõnem.⁊ postea aliam.Ita sil'iter nũc est notius tpe inq̃tum discernimus aliquã p̃ozem partẽ motus ⁊ aliquã posteriorẽ.Secũda patꝫ sil'iter.q̃ si mobile nõ sit nõ est motus.et ita si nũc nõ est tempus non est. Etiã si nõ est motus non est mobile sub actu mobilitatis.et ita nõ erit nũc si nõ sit tẽpus.Tercia ꝓprietas ptꝫ.q̃ motus habet ꝓtinuitatẽ f̃m q̃ vnũ ⁊ idem mobile ꝓtinue mutat̃ f̃m locũ.et sil'iter est de tpe respectu nũc Patet etiã idem de p̃ũcto in linea.q̃ linea diuidit̃ f̃m p̃ũctũ ⁊ cõtinuatur f̃m p̃ũctũ. Est tñ differentia.q̃ linea est ꝑmanẽs ⁊ etiaꝫ p̃ũctus.sic aũt nõ est de tpe ⁊ nũc. Sil'iter patꝫ q̃rta ꝓprietas .q̃ dispositio quã habet mobile in certo situ ⁊ p̃ũcto spacij nõ est pars motus.sicut nec p̃ũctus pars linee.licꝫ sint aliquid motus ⁊ linee.ita sil'iter nũc non est ꝑs tpis. sed est aliquid eius.ergo correlariũ est verũ

Querit̃ quinto. Vtrũ ꝓprietates tpis de tempore: sint ꝓuenienter assignate

Pro pte affirmatiua est phs in littera.qui assignat quatuor ꝓprietates ⁊ eas ꝑ ordinẽ ꝓbat.Prima est q̃ in tpe est quodãmodo dare minimũ et quodãmodo non dare minimũ.Secũda q̃ temp⁹ est

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

multũ vel paucũ.et longum vel breue.sed non velox aut tardũ.Tercia q tempus est vnuz z idem simul omniuz sed successiue est diuersuz.reiterabile rñ fm spem. Quarta q motus mensurat tpe z ecõuerso. Sed p pte negatiua possent adduci aliq argumenta in copulatis posita de quibꝫ nũc supsedeo.ne videar historiã texere.

Maior:Tempori ꝓuenienter attribuũtur: due proprietates que primo ꝓnumerantur.

Minor Duas vltimas ꝑprietates tpi cõ/ueniens est attribui Conclusio. Igit q̃tuor ꝑprietates de tpe:sunt ꝓuenienter assignate

Propositio loco maioris posita sic declaratur. qz in ĩpsum tempus includit rõnem numeri sic dat in eo minimũ.vt vnus dies vna hora vnus mẽsis.Sed ĩpsuz habet ꝓtinuitatẽ sic diuidit in infinitũ.Siliter declaratur secũda ꝑprietas.qz tempus rõne numeri dicit multum vel paucũ.et rõne illius q est ꝓtinuũ dicit longũ vel breue. Non aũ potest dici velox vel tardũ. qz tempus hz rationẽ mensure. velox aũt z tardũ habẽt rõnem mensurati. Et si tempus aliqñ velox vel tardũ dicat.hoc est metaphorice.qz hoies existentes in delicijs dicũt q tempus velociter transit.et existentes in tristicijs dicunt q tarde pagitur.eo q delectatio videt velox z tristicia tarda z nõ cito transitoria Minor fit nota ex ꝓportione tpis ad motũ.qz tempus sequitur motũ p̃mi mobilis.qz simul est vnus z successiue est diuersus rediens idez specie. siliter ergo erit de tpe.Rursus ptz de alia proprietate. qz sicut motũ dicimus magnũ vel paruũ ꝑpter tempus. sic etiaz dicim⁹ tempus longũ vel breue ꝑpter motũ. Et hoc est rõnabile ꝑpter ꝓportionẽ tpis ad motũ. z motus ad spacium in quo fit motus. Constat aũt q ex spacio ptransito cognoscũt ĩpsitatẽ motus z ecõtra.et siliter erit de tẽpore.q̃ z c Conclusio erit ex dictis manifesta.Sed argumenta que possent in ꝓtariũ argui queraṁ hincinde in copulatis

Querit sexto

Utruz facta tripertita diuisiõe circa esse: quodlibet mẽbrum sit p tempus mẽsurabile Pro parte negatiua est p̃bus in littera.qui dicit q illa que semp sunt nõ mensuraṁ tempore.Et hoc ꝓbat duabꝫ cõditionibꝫ que ꝓueniũt illis q̃ sunt in tempore.vt pz circa litteram

Sed p pte affirmatiua arguit.qz celũ semp est et tamen mensurat tempore

Maior. Non sunt temporalia neqz mensurantur tẽpore:que semp habent aut semper carent esse. Minor. Qd quãdoqz habet z qñ/qz priuatur esse:est temporale seu per tempus mensurabile Conclusio.Data igit triperti/ta diuisione circa esse:vnũ mẽbrũ tantũ est per tempus mensurabile

Prima pars maioris pz p duas ꝓditões eoꝝ que siũt in tpe.Prima est q exceduũtur a tpe.sicut omni eo qd est in numero est dare numerũ maiorẽ. Secũduz q patitur a tpe passione corruptiua.sicut hoies dicũtur mori ex senecture licet improprie.sed neutrũ istoꝝ ꝓpetit ei qd semper est ĩpsum hmõi.Secũda ꝑs maioris ptz sil̃r. quia quecũqz mẽsuraṁ tpe sunt mobilia. eo q temp⁹ est mensura motus.sed ea que sunt ꝓhibita ab esse nõ sunt mobilia.vt latius pz inferius in textu. Minor ptz. qz tali ꝓueniũt ꝓditiones p̃memorare Conclusio patz.quia tripliciter aliq ꝓparaṁ ad esse.quedã eiꝰ habẽt esse sempiternũ nũqz deficiens.Quedã vero ecõtra sunt ꝓhibita ab eẽ.sicut chimerã esse vel dyametꝫ q̃drati ꝓmẽsurari coste.Alia sunt que qñqz habẽt esse et qñqz p̃uaṁ ipso esse.sicut generabilia z corruptibilia.et illis vltimis solũ ꝓuenit tempe mensurari.Et p tanto verificat illud metriste.Omnia tẽpus habẽt.sed nõ hꝛent oia tempus.qz multa sunt que supgrediũtur mensurã tpis Correlariũ p̃mũ.Substãtie separate:nõ sunt mensurabiles tpe. Patz qz tẽpus est numerus motus p se z p̃mo. z p ꝓsequens aliꝝ ĩpsum sunt mobilia.sed in substãtijs separatis est negatiue motus sine aptitudine ad illum

Correlariũ secũdũ.fm se z ꝑprie tempus nõ est cã generatiõis nec corruptiõis. Patz qz generatio et esse magis attribuit generanti et agenti.sed corruptio magis p ꝑprie attribuit motui.Etiã tempus nõ est nisi numerus motus.z sic ex parte ipsius nec est generatio nec corruptio.sed rñ ꝑpter ꝓnexionẽ quã habet tempus cum motu dicit esse cã corruptiõis.sicut motus qui facit subiectum distare seu discedere a dispõne in qua p̃us erat Correlariũ terciũ.Tẽpori licet raro:attribuit aliq pfectio. Patet ꝓbi gr̃a.qz dr p̃mo Ethicoꝝ q iuuenes sunt inutiles auditores moralis p̃hie ꝑpter inexperientiã.et econtra senes sunt idonei auditores. Et sexto Ethicoꝝ dr q dictis senũ est assentiendũ tanqz p̃ncipijs ꝑpter experientiã Et iterũ p̃mo Ethicoꝝ dr q tẽpus est bonus cooperator ad augmentũ cognitiõis.nam scietie suscipiũt augmentũ successiue in tpe.Et sic aliquid pfectiõis p̃t attribui tpi. sed hoc est raro z magis improprie q̃ si corruptio attribuat tpi Ad rõem dicendũ. q corpora celestia ĩpsum ad esse subale transcendũt tempus.sed ĩpsum ad esse in determinato vbi sic tpe mensurãt.

Querit septimo

Utrũ omniũ diuersoꝝ motuũ:sit tẽpus numero vnũ. Pro parte affirmatiua est p̃bs in littera.qui dicit q tẽpus simpliciter est vnũ z fm qd variatur fm partes tpis.Etiã accñs habet numeruz a suo subiecto a quo indiuiduat.sed subiectũ tpis est vnum numero.scz motus p̃mi mobilis .g̃ z tempus. Sed p parte negatiua arguit p̃mo sic.qz tẽpus est mẽsura omniũ motuũ.g̃ multiplicat ad multiplicatõem illoꝝ. Et si dicat q nõ est p̃ma mensura omniũ motuũ.sed solũ p̃mi motus in quo etiã est subiectiue.Contra hoc arguit qz si sic sequetur q nihil ꝓcipiens de motu celi nichil ꝓciperet de tẽpore.qd est manifeste falsum

Maior. Et si dissimiliter tamen mot⁹ omnis:est tempore mensurabilis Minor. Tẽpus nullius alterius:est passio q̃z primi mot⁹.

Conclusio. Ex predictis igitur est perspicuum omniũ diuersorũ motuũ: non plura esse tẽpora sed vnũ solum

Maior ptz p Aresto.in littera.nam motus p̃mi mobilis mensurabilis est tempore fm eius ꝑtes.licet nõ fm eius totalitatẽ si ponat q sit ꝑpetuus. Siliter in oi motu est dare velocitatẽ p̃us z posterius. q̃ ꝑtinent ad tempus.igit z c. Sed q dissiliter patz.qz tempus est p̃us mẽsura motus p̃mi z ꝓsequenter aliꝝ Minor ꝓbatur. qz tempus sortit suas ꝓditiões ex motu p̃mi mobilis. sicut passio sortit suas ꝓditiones ex subiecto ex cuius p̃n

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tipijs oritur. Patz qz de rōne tpis est esse mensurā motuū. et hoc potissime ꝓpetit ꝑmo motui. eo q ꝑmū i vno quoꝫ genere est mensura aliorꝫ. hinc est q illius motus ꝓpria passio est tempus. Et hec est sententia Aristotelis hic et decimo metaphisice. Conclusio patz. qz passio multiplicat ad multiplicatiōem sui subiecti. sed mensura nō multiplicat ad multiplicatōem mensuratorꝫ. ergo nō obstante q tēpus sit mensura omnū z diuersorꝫ motuū. nihilominus qz est subiectiue solū in motu ꝑmi mobilis. sic dicet vnū tempus omnū Correlariū. Nō solum tempus est mensura motuū: sed etiā motus est temporis metrū. Patz ꝑma pars correlarij ex diffinitiōe tēporis. in qua dr q tempus est numerus motus. Sed secūda patz exemplariter. qz diem vel annū dr esse ꝓpletū attendendo ad motū celi. Et licet ibi sit circulatio. tū est alterius generis. et ergo nō est ꝓhibita. Unde ꝑ motuz cognoscimus de tpe q̄ sit eius q̄ntitas. scz an dies vel annus. sed per tempus cognoscimus de motu cuius q̄ntitatis sit. scz an vnius diei vel vnius anni. Ad rationes ꝑma soluta est. Sed ad secūdā dōm q motus celi dupliciter ꝓcipitur. vno mō in se. Alio mō in suo effectu. et ꝓcipitur in motib⁹ istorꝫ inferiorꝫ quorꝫ est causa. Et ista secūda ꝓceptio sufficit ad ꝓceptionē temporis

Querit octauo.

Utrū cōueniēter temporis existentia: dicat dependere ab aīa Huius questionis difficultas ꝓplexa est apud multos. qz tempus dr esse numerus motus. nihil aūt potest numerare nisi aīa intellectiua. qz numeratio fit ꝑ collationē numeratorꝫ ad vnā primam mēsuram. ꝓferre aūt est opus rōnis. videt igit q si nō sit aīa q nō erit tempus neq; numerus. sed hoc est incōueniens. qz sic tempus nō esset res nature. sed ens rōnis

Maior. Si nō essz de facto intellectus humanus: adhuc numerus esset et tēpus Minor. Tempus non habet totalitatem seuē cōpletum: nisi per respectum ad numerantē intellectū Conclusio Igitur tempus ꝓm quoddam eius esse: ꝓcedit ꝑt ab aīa dependere

Probat maior. qz rebꝰ numeratis existentib⁹. necesse est ponere q numerus sit. qz numerus dicit pluralitatez aliquorꝫ que apta nata sunt numerari. Constat autē q nō existente aīa rōnali alijs rebꝰ ꝑmanentib⁹ remanet rerum pluralitas cū tali aptitudine. Et dr notant intellectus humanus. qz secus est de intellectu diuino. eo q ille est causa rerū. Etiā dr hic de facto. qz si nō esset intellectus humanus possibilis. etiā nō esset aliqd̄ numerabile. Sicut si nō eēt sensus adhuc esset sensibile. sed si sensus non posset esse. nullum esset sensibile. Pro declaratiōe minoris noto q tempus z motus nō dicūt aliqd̄ fixum et ꝑmanens in natura. sicut homo vel asinus de quib⁹ dici potest q hūt suam totalitatē z ꝓplementū a ꝑte rei. Econtra vero motus et tempus q̄ntum ad id qd̄ actu est de ipsis a parte rei nō est nisi q̄ddam indiuisibile. sicut nūc in tēpore z indiuisio in motu. nam vna ꝑs nō manet cum altera. sed totalitas sui esse accipit per ordinationez aīe numerantis ꝑus et posterius in motu. Et ideo signanter dicit ꝓhus q aīa non existente tempus est vtcūq̄ ens. id est imꝑfecte Conclusio pz ex dictis. Etiam ꝑt sic probari. qz tempꝰ in rebꝰ nūq̄ sortit sibi ꝑus z posterius. que tū ꝑtinent ad rōnem z ad aliqd̄ esse tēporis sed illa in apprehensione aīe sil' existūt. et ꝑ tanto dicit tēpus ab aīa dependere Et per hoc pz quid sit dicendum ad argumēta ꝑ z ꝓtra facta.

Querit nono

Utrū modus mensurandi tpis: sit tali eternitate z euiternitate eiusdem gradus z ordinis. Pro parte negatiua est cōis sententia omnū theologorum z phorꝫ. qui multiplices differētias assignāt inter has tres mensuras. de quib⁹ in sequētib⁹ videbit. Sed ꝑ parte affirmatiua arguit. impossibile est plures mensuras durationis esse simul. sed tempus eternitas z euiternitas st̄ simul. ergo nō sunt mensure diuersorꝫ ordinū. sed eiusdem ordinis.

Maior. Esse plus q̄ꝫ instans durabile: aliter et aliter mensuratur tempore euo et eternitate Minor. In predictis tamen mensuris: obseruatur q̄dam regula ꝓmunis Conclusio. Ponēda est igit supra tempus: duplex mēsura altioris gradus

Maior pz. qz in aliquib⁹ reperitur esse in q̄dam successione ita q incipit z finit in tēpore. z taliuz mensura dicit tempus. qz tempus est mensura rerum trāsmutabilium in esse z operari. In alijs vero inuenitur esse rerū intrāsmutabile. qd̄ tū ꝑt admittere trāsmutatōem in aliquib⁹ accidentib⁹. sicut patz in corꝑoribꝰ celestib⁹ z in intelligētijs Nam corꝑora celestia ꝓm suū esse substantiale sunt ꝑpetua. sed transmutant ꝓm locuz. Et intelligentie hūt esse substantiale sempiterne a parte post. sed vicissim habent successionem in actib⁹ intelligendi z volendi. et horū esse mensuratur euo. qd̄ est altioris ordinis q̄ꝫ tēpus. In deo aūt inuenit esse penitus elongatū ab omni mutatione. z ideo mensurat eternitate. Et dicit notanter in maiore eē plus q̄ꝫ instans īmobile. qz illa que soluz per instans durant ꝓm diuersa instātia habēt alias z diuersas mēsuras qz illud qd̄ durat ꝑcise per instans tpis hz ꝑ mensura instans tpis. sed illa que sunt simul natura hūt ꝓ mensura instās nature. Et ita sil' dōm est de instātib⁹ naturalis intelligentie z originis. Minor pz qz regula cōis est q supremū inferioris z infimū superioris ordinis habēt multā similitudinez. sed hec regula ꝓsiderari ꝑt in ꝑdictis mensuris. qz motus ꝑmi mobilis est regularis simplicissimus z pauciorꝫ diuersitatis ideo appropinquat infimis que euo mensurantur. Similiter suprema intelligētia appropinquat cum his in quib⁹ inuenit eternitas per participationem Conclusio sic ostenditur. qz mensura et mensuratū debent esse homogenea loquēdo de mēsura ꝓprie respectu sui mensurati. et ideo oportet differentiam mensurarū inuestigare iuxta ꝓditiōem mensuratorum. sed quia res ꝓprie mensurantur ꝓm durationez sui esse. ideo ꝓm q esse diuersimode in diuersis inuenit ꝓm ꝗ diuersimode assignantur mensure durationū. Et etiam ꝓm gradum z ordinem ipsius esse sumitur gradus z ordo mensurarū. sed esse rerum temporaliū est infimū. ergo tempus quod est mensura illarum rerum tenet infimū locum Ad rōnem dicendū q plures mensure durationum vnius generis non possunt esse simul. ꝗ iste mēsure de quib⁹ dictum est sunt diuersorum generū. Etiaz ille mensure sunt sibi inuicem subordinate. ergo se simul ꝓpatiūtur. quia tempus subordinatur euo et euū eternitati. Et sic pz responsio huiꝰ q̄siti. Et tantū de quarto

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Transmutatur autē infinitās

Circa materiam quinti libri phisicorum

Querit primo. vtrum in singulis quinq; ad motum concurrentibus: inueniri possit trimembris diuisio motus Pro declaratione huius quesiti noto primo q; Arestoteles in omni motu ponit quinq; concurrere. scz mouens. mobile. duos terminos. et tempus mensurans motum. Noto secūdo q; motus tripliciter potest alicui attribui. vno modo per accidens. sicut sorte ambulante si sit musicus dicimus musicuz ambulare. quia tam ambulatio q̄ musica accidunt sorti Alio modo alicui attribuitur motus propter partem. Sicut si torax alicuius sanetur. dicim⁹ hoiem sanari Tercio attribuit alicui mot⁹ p̄mo et fm se quia fm se totum et non propter alterum. Sicut totus homo dicitur moueri localiter per se primo quando toti homini conuenit talis motus. Et ista diuisio trimembris potest applicari singulis ad motum requisitis. quare patet quesitum pro parte affirmatiua Sed pro parte negatiua arguitur primo. quia philosoph⁹ octauo phisicorum diuidens motum ex parte eorum que mouetur ponit solum duo membra. ergo illa diuisio hic erit superflua. Secūdo sic. omnis motus accidit mobili z est extra substantiam eius. ergo nullus motus conuenit mobili fm se

Maior. Motus tripliciter attribuitur mobili: et totiens mouenti. Minor. Ceteris tribus ad motum concurrentibus: competit tripertita diuisio mot⁹ Cōclusio Cū igitur quinq; sint in motu necessaria: singulis ipsorū conuenit diuisio motus tripertita.

Prima pars maioris patet inductiue per secundum notabile premissum. vbi exemplificatum fuit de mobili Secūda pars patet. quia dicimus albuz edificare si dominicator alb⁹ edificet. Similiter dicimus q; homo percutit quia manus eius percutit. Et dicimus medicum sanare. quod sibi conuenit per se et primo Minor patet primo de termino ad quem. quia illud quod dealbatur dicimus q; mutatur in id quod intelligitur. eo q; albedo intelligitur. Secūdo dicitur aliquid mutari in colorem. quia mutatur in albedinez que est pars colozis subiectiua. vel de illo qui vadit athenas dicim⁹ q; vadit europam cuius athenis est pars. sed illud quod dealbatur primo et per se mouetur ad albedinem. Et pari modo declarari potest de termino a quo. Similiter ex parte tēporis potest dici. quia dicimus q; aliquis vadit per calorem. eo q; tempus est caliduz. Et dicimus q; aliquis currit in die. quia i aliqua parte diei. Si vero ei⁹ cursus duret per totum diem. tunc dicitur currere per totum diem

Conclusio quo ad primā particulam patet. qz oportet in omni motu esse mouens mobile et tempus et duos terminos. scz a quo et ad quem. Sed secunda pars patet ex dictis. Correlarium primum. In motus attributione: reperiuntur quedam analogie. Patz ex dictis Correlarium secundum. Motus a termino ad quem. habet nomen speciem et rationem Patet quia hec tria pari passu incedunt. sed motus habet denominationem a termino ad quem. vt probatur clare in litera. quia terminus a quo abijcitur. sed terminus ad quē acquiritur. ergo etiam habet speciem et rationem ab eodem Ad rationes ad primam dicitur q; motus dupliciter dicitur per accidens. Vno modo quia conuenit mobili fm partem. vel quia nullam connexionem habet ad ipsum. et sic motus fm partem etiam vocatur per accidens. et sic loquitur de motu per accidens octauo phisicorum. Alio modo dicitur motus per accidens. quia nullam habet cōnexionem et mobile. Et sic loquitur de motu per accidens philosophus hic in principio quinti.

Ad secūdam dicendum. q; licet omnis motus accidat mobili naturaliter capto. tamen aliquis motus conuenit per se mobili formaliter accepto. Sicut exempli gratia. calefactio accidit aque. sz p se puenit calefactibili.

Querit secūdo. Utruz tantū tres

sint species mutacionis per se: scz generatio corruptio z motus dictus pro prie. Pro declaratione quesiti notandum. q; Arestoteles dicit notanter duo de mutatione. Primū est. q; est inter duos terminos quorum vnus est posterior et alius prior. Secūdū est q; termini mutationis possunt imaginari fm quadruplicem ꝓbinationem. videlicet. qz aut est de subiecto in subiectum. id est de termino affirmatiue designato ad terminū affirmatiue designatū. vt de albo in nigrum. Aut de nō subiecto in subiectum. id est de termino negato in affirmatum. sicut generatio. Aut de subiecto in nō subiectū. sicut corruptio. Aut de termino negato in terminū negatū. Et iuxta hanc diuisionē inuestigat species ipsius mutationis. et ꝓcludit q; soluz fm tres primas ꝓbinationes sumūtur tres spēs mutatiōis Et per hoc relinquitur questio nota pro parte affirmatiua. Sed pro parte negatiua arguo vnico argumento. quia motus non est distinctus ꝓtra generationem et corruptionem. ergo nō erunt tres species mutatiōis distincte. Antecedens ꝓbatur. quia generatio et corruptio sunt species motus. vt dicitur in postpredicamentis et tercio huius

Maior. Termini mutationis: cōbinantur quatuor modis. Minor. Ex ambobus terminis negatiuis: non sumitur aliqua spēs mutationis Conclusio. Et si quatuor modis ꝓbinentur mutationis termini: ꝓtingit tamen solum tres species mutationis ex eis sumi

Propositio maior pz ex imediate dictis. Sed minor ꝓbat. qz omnis mutatio est inter opposita. sed due negationes nō opponūtur respectu eiusdē subiecti. ergo nō ꝓstituūt spēm mutationis. Minor subsumpta probat exemplariter. qz nō esse hominē et nō esse asinū de eodem dicunt. scz de lapide Et ergo sicut in actu rōnis ex puris negatiuis nō fit bonus syllogism⁹. ita in actu nature ex ambob⁹ terminis negatis nō sumitur aliqua spēs mutationis. Posset etiā minor ostendi p sufficientiā. qz vbicū q; est mutatio ibi inuenit prius z posterius. vel ergo illa sunt in mutatione successiue. aut instātanee. Si successiue sic est mutatio de subiecto in subiectū. Si instātanee hoc est dupliciter. qz vel talis mutatio terminat ad esse et sic est generatio. aut tmjat ad nō esse. z sic ē corruptio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Conclusio habet duo ꝓplexa. ꝑmũ patet ex maiore ⁊ secũdum ex minore Correlarium. fm rem creatio: est verior relatio q̃ mutatio. patet quia fm rem nõ habz aliquod ꝓius. sed relinquitur sola habitudo substantie create ad substãtiam creãtem. ꝓout latius ꝓsueuit tãgi in primo libro Ad rationem dicẽdum q Aresto. aliter ⁊ strictius loquitur hic de motu q̃ in postꝑdicamẽtis ⁊ in tercio huius. vt etiam tangitur in textu questionis. Et ergo phs hic ex proposito ꝓbat duabus rationibus q generatio nõ est motus. ⁊ etiam probat vnica rõe q corruptio nõ sit motus. per quod innuit haruz sperum mutatõis realem distinctionem.

Querit tertio Utrum motus ꝓprie sumptus: solum reperiatur in predicamẽtis tribus. Pro veritate ⁊ parte affirmatiua est phs ad lõgum in littera. ⁊ in fine ꝓcludendo tangit vnam causam vniuersalem que est ꝓtrarietas. qz cõtrarietas sufficiens ad motum solum est in tribus ꝑdicamẽtis. sez in qualitate quãtitate ⁊ vbi. erho soluz ad illa predicamẽta reducit motus. Sed ꝑ pte negatiua arguitur primo sic. ad substãtiaz est ꝑ se motus. ergo nõ solum ad tria predicamẽta. Añs probatur. quia fm commentatorem. forme substantiales elemẽtorum sunt intensibiles ⁊ remissibiles. ergo etiam sunt successiue acquisibiles. ⁊ ꝑ cõsequẽs sunt ꝑ se termini motus. Secũdo sic. adaliquid est ens reale. ergo est impossibile ipm acq̃ri de nouo in aliquo. nisi ꝑ motum realem terminatũ ad ipm Tercio sic. ad quãtitatez ⁊ vbi nõ est ꝑ se motus. igitur. Añs probatur. qz q̃ntitati nihil est contrariũ. sed vbi est entitas respectiua.

Maior. Substantia. adaliquid. actio. passio ⁊ quando: deficiunt a requisitis ad motum necessario. Minor. Non est per se loquendo motus: in situ ⁊ habitu generibus Cõclusio. Igitur in tribus dũtaxat predicamentis debet per se motus concedi: que sunt quantitas qualitas et vbi.

Propositio maior habet quinq̃ complexa. ꝑmum dicit q substãtia deficiat a necessario requisitis ad motuz. patet qz motus requirit ꝓtrarietatez. sed substãtie nihil est contrariũ. g̃ ad substantiã nõ est motus. Minor probatur. qz subiecto contrariorũ nihil est ꝓtrarium. sed substantia est subiectum cõtrariorũ. vt patet ex sexta ꝓprietate substãtie. Secõm complexũ loquitur de adaliquid et ptz. qz adaliquid aduenit de nouo ex solo respectu. qõ procul est a motu ꝓprie dicto. Terciuz ꝓplexum est de actione. ⁊ quartũ de passione que possunt simul probari vnica ratione tali videlicet ad motũ ꝑ se nõ est motus. ergo ad actionem ⁊ passionem nõ est motus. Tenet ꝓsequẽtia. qz motus actio ⁊ passio sunt idem realiter. g̃ q̃quid fm rem cõuenit vni. etiam fm rem conueniet alteri Sz añs. s. q motus ꝑ se nõ sit ad motum. sicut ad terminuz phs diffuse deducit in littera per sex rationes q̃ videant ibidem dictum est aũt notanter ꝑ se. qz vna mutatio terminatur interdum ad aliam mutatõez ꝑ accũs. sicut aliqs factus sanus currit. Quintũ cõplexum est de quãdo et patz similiter. quia quando ⁊ motus habent idem impedimentum. quando enim sigmificat esse in tempore ⁊ causatur a tempore. sed tempus est mensura motus et ad motũ nõ est motus. ergo nec ad quando. Minor probat. qz situs importat ordinem quẽdã partiuz. ordo vero est relatio quedã. Silr habere dicitur fm quẽdã habitudinẽ corpis ad id qõ ei adiacet. ⁊ ita est predicamentũ respectiuũ. Sicut ergo in relatõne non est motus. ita nec in istis. Etiam in istis predicamẽtis nõ est cõtrarietas. vt dicit autor sex principiorum. igitur in eis nõ ẽ motus. Tenet ꝓña. quia hac de causa in ꝑdicamento substantie nõ est motus. Cõclusio patet. quia ea que requrunt ⁊ sufficiunt ad ꝑ se motum inueniunt circa res istorum predicamentorꝫ. ⁊ ideo Aresto. eis assignat ꝑ se motum. Correlarium. ex supradictis paraf via: ad ꝓtentandum quedã cõmunia dubia. Patz verbi grã. nã dubitari posset primo qõo in substãtia nõ sit contrarietas. et tamẽ in principio huius totius libri dictũ est q cuiuslibet trãsmutatõis principia stz contraria. Responsio dicendũ q in substantia nõ est cõtrarietas ꝓprie dicta sufficiens ad motum. licet sibi posset attribui ꝓtrarietas fm quandã conuenientiam in aliqua conditione contrarietatis. eo q priuatio ⁊ forma se habent sicut defectus ⁊ excellentia. Etiã sub principio quod est priuatio sꝑ inuenitur subiectũ cum aliqua forma. ⁊ sic est ibi similitudo ꝓtrarietatis. eo q sub vtroqz termino inuenit forma positiua. Secõm dubium. vtrum sicut nõ habere contrarium sufficit vt non sit motus. ita habere ꝓtrarium sufficiat q in aliquo predicamento sit motus. Solutio sic loquendo de contrarietate ꝓprie dicta. patz qz sicut negatio ẽ causa negationis. ita affirmatio est causa affirmationis. Tercium dubiũ. vtꝫ sicut ad nõ esse motũ respectu alicuius sufficit q ipsum possit inesse sine mutatione sui subiecti. ita ecõtra ad esse motũ sufficiat q nõ possit nouiter inesse sine mutatõe sui subiecti. Respondeo q facilius ẽ destruere q̃ cõstruere. ⁊ ergo forma substantialis nõ potest nouiter inesse suo subiecto sine mutatõe ꝑ uia sui subiecti. ⁊ tamen ipsius non est motus fm se. Similiter est de lumine in dyaphano. ⁊ de sciẽtia in anima. ⁊ sic ꝑ alijs

Ad rationes. ad ꝑmam dicendũ q dictũ ꝓmentaris est falsum si intelligatur formaliter ⁊ entitatiue. sed si intelligatur causaliter ⁊ effectiue. sic est verũ sed nõ inducit aliquod incõueniens. qz forme substantiales elementorꝫ sunt cause efficientes a quibꝫ sue qualitates suscipiunt magis ⁊ minus. Ad secõdam dicitur q adaliquid extrinsece terminat motum. ꝫ nõ per se neqz intrinsece

Ad terciã dr. qz licet in quãtitate ⁊ vbi nõ sit ꝓtrarietas ꝓprijssime dicta. est tũ ibi ꝓtrarietas sufficiẽs ad motum q̃ nõ est in substãtia. ⁊ g̃ nõ est par ratio

Post hec autem dicamus quid est simul et.

Querit primo. Utrum descriptõ nouẽ terminorum: assignetur in littera fm ꝓuenientẽ modum Pro parte affirmatiua est phs in ꝓncipio huius secũdi tractatus qui diffinit hos nouẽ termios. silr fm locũ. separata. tãgere. medũ. ꝓtinue moueri. ꝓxia fm locũ. ꝓnter. habitũ. ⁊ ꝓtinuũ Sz. ꝑ pte negatiua ꝑt argui arg. imẽtz in copulatz positz

Maior. Sex primi termini: sunt in littera bene descripti Minor. Trium reliquorum terminorum descriptio: in littera assignat conuenienti modo. Conclusio. Igitur nouem termini in littera diffinuntur conuenienter: q̃rum vsus est oportunus dicẽdis ꝓsequẽter

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Propositio maior patet inductiue. qz bene dr q simul fm locum sunt quecunqz sunt in eodem loco pmo. i. proprio. hoc enim cõceditur ab omnibus. Ecõtra separatim fm locum sunt que nõ sunt in eodem loco pmo. Similiter tangere seinuicẽ se aliqua dicuntur quorum vltima sunt simul loquendo de tactu proprie dicto. scilicet dimensiuo. patz nã due littere dicuntur se tangere quarum extremitates sunt simul zcijs. Sed medium est id in qd primo natum est peruenire id quod continue mutat fm naturã quã in vltimum terminum motus in quem mutatur. Et hoc patet si aliquid moueatur p aliquod spacium de a in c. tunc primo peruenitur in b. Et si aliqd augeat de pedali vsqz ad tripedale primo peruenitur in bipedale. Silr si aliquid album vt duo fiat album vt sex prius peruenitur ad album vt quatuor. Continue moueri est quãdo in motu nihil aut paucissimum deficit rei sed nõ temporis. Id est nõ potest ex parte temporis esse defectus. licet aliqualis defectus potest esse ex parte rei. per quam fit motus Sicut aliquis dr continue ludere in cithara si pcinue moueat manum. licet nõ continue tangit cordas. Contraria fm locum sunt que fm rectitudinem plurimũ distant sicut sursum z deorsum. oriens occidens zc. Est autem contrarietas in locis fm virtutẽ eis influxam. vt dictum est in quarto huius. Minor patz silr. quia ad hoc q dicatur aliquid cõsequenter esse ad alterum duo requiruntur. pmum est q sit post aliud quodam ordine. scz vel fm positões. sicut ea que sunt in loco vel fm spẽm sicut dualitas est post vnitatem vel aliquo alio modo. scilicet fm dignitatem vl virtutem. Secundum est q inter ea non sit aliquod medium eiusdem rõis Sicut domus due dicuntur se habere consequẽter inter quas non est alia domus media. licet posset aliõ interuenire. Sed hic duo tanguntur in diffinitõe qua dicitur psequenter autem est quod cum post principium solũ sit aut positione aut specie aut aliquo sic determinatorũ nullum medium est eorum que sunt in eodem genere et cuius est consequenter. Similiter patz de penultimo termino. s. habitum. quia addit supra consequenter cõtactum. z ideo bene dicitur habitum est quod psequenter ẽ cum tangit. Patet etiam de vltimo termino q est continuum. qui adhuc superaddit q vltima nõ sunt solum simul. sed faciunt vnũ vt dicit diffinitio. ergo est bona. Sicut exempli gratia medietates linee que copulantur ad punctum medium dicuntur continue. quia eius partes copulantur ad vnum terminum pmunem Conclusio quo ad eius partem primam patz ex supradictis vtcõqz deductis. z si plura sint necessaria videant in expositione textus. Sed scda pars patet dupliciter. pmo quia phs in principio sexti vtitur istis terminis. vbi probat q continuum nõ est ex indiuisibilibus compositum. quia non possunt se habere per modum continuatõis neqz per modum contactus. neqz per modum consequenter. Secũda causa. quia Arestoteles infra probat q idem est motum esse vnum z continuum. oportet ergo scire quid sit continuum. z quia consequenter z tangere presupponũtur a cõtinuo. sicut ab inferiori. ideo etiam de istis determinat Et quia in diffinitione consequenter ponitur medium. z in diffinitione medij ponitur continue moueri. z etiam medium est inter duo extrema que sunt contraria. sed locus non videtur contrarius loco. ideo phs diffinit ex consequenti illos tres terminos medium. continue moueri z contraria fm locum. sed descriptões aliorum terminorum ponũtur principaliter.

Queritur secũdo Utrũ necessaria sit coniũctim triplex conditio: ad motum simpliciter vnum z vnum numero. Pro responsione notandum q sicut vnum dicitur multipliciter. scz genere specie z numero. sic etiam motus potest dici vnus tripliciter. s. genere specie z nũero. Motus vnus genere dicuntur qui terminantur ad idem genus pdicamentale. Et sic omnis alteratio omni alterationi est eadem genere. z omnis motus localis omni motui locali. Motus vero dicuntur vnus specie q terminantur ad unam speciem specialissimam. Sicut dealbatio omni dealbationi est idem motus specie. sed dealbatio z denigratio differunt specie. Sed ad motum qui est vnus numero requiruntur tres conditiones. pma q habeat eandem formam vel dispõem. fm speciem. Secunda q tempus sit idem. id est non interruptum p quietem intermediã. Tercia q subiectum sit idem numero. Et per hoc patet questio pro parte affirmatiua Sed pro parte negatiua arguitur. qz si moueat virga arida p vna medietate. z viridis pro alia. tũc motus videt vnus z tamẽ due medietates differunt specie. Silr si canis cadat ab alto z in medio vie moriat tũc subiectũ differt spẽ pus z posterius. z tã motus videt continuus

Maior. Si motus debeat simpliciter vnus dici: necesse est idem tpitatẽ eius in quo est motus z temporis obseruari Minor Ad motum numero vnum: idem numero requiritur subiectum. Conclusio. Ut igitur motus sit simpliciter vnus z vnus numero: requirit coniunctim triplex conditio

Propositio loco maioris posita patz. nam p id in quo ẽ motus intelligitur forma vel dispositio fm quam fit motus. sicut fm calorem fit calefactio. z fm quãtitatẽ augmentatio. z fm vbi motus localis. sed oportet q tale sit vnum fm speciem. Et oportz tempus esse nõ interruptum per quietem. z hoc ostendit Arestoteles. quia motus dicitur vnus inquantum continuus. sed ad cõtinuitatem motus requiruntur duo predicta. Nam albefactio z nigrefactio nõ continuantur. vel albefactio z sanatio. z si interueniat quies non est motus continuus.

Minor patet. nam si duo homines eodem tempore sanarentur fm eandem sanationem. scilicz ab obtalmia. id est ab infirmitate oculorum. tunc sanatio vnius esset eadem specie cum sanatione alterius. sed non eadem numero. Conclusio patet ex dictis in notabili. Correlarium primum. motus irregularis: est quodammodo numeri pluralis. patz quia inquantum vna eius ps habet velocitatem z alia tarditatem fm hoc habet diuisionem. z per consequẽs recessum ab vnitate in pluralitatẽ

Correlariuz secũdum. difformitas in motibus: facit quãdam pluralitatem in ipsis. patet ex eadem radice sicut de irregularitate. Et dicitur in illis duobus correlarijs notanter quodammodo z quandã. qz absolute ille motus est vnus qui est irregularis z difformis. vt si lapis continue descendat deorsum constat q in motu eius concurrunt tres conditiones requisite ad vnitatem numeralem motus. z sic simpliciter talis motus est vnus. licet sit irregularis. Etiã velox z tardum nõ facũt diffinitiam essentialẽ motũ. qz vnus z idẽ motus differt fm tales

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

differentias Ad rationē dicendū q̃ isti mot⁹ nō sunt simpl'r vnus motus propter defectum vnitatis subiecti. sunt tamen tanq̃ vnus motus. quia subiectum reputatur tanq̃ vnum.

Amplius autem determinandum est.

Circa istam litterā queritur primo. Utrū ad cōtrarietatē motuū sufficiat ⁊ sit necesse: eos de ꝓtrarijs in contraria esse. Pro responsione notandum q̃ Arestoteles prosequtur duplicē ꝓtrarietatem circa motū ⁊ mutatōem. Prima sumitur ex parte terminorum inter quos est motus seu mutatio. Secūda sumit̃ penes naturale ⁊ violentum. Et phs ratiōe ꝑme cōtrarietatis venande assignat q̃nq̃ combinatōes fm quarū vnam ⁊ plures asserit sumēdam esse ꝓtrarietatem motuū ⁊ mutationū. Prima est penes accessiuz et recessum ad eūdem terminum. sicut generatio est ad esse et corruptio est ab esse. Secūda est penes ꝓtrarietatem terminorum a quib⁹. sicut sanatio est ab egritudine ⁊ egrotatio a sanitate. Tercia penes cōtrarietatem terminorū ad quos. vt sanatio est in sanitatem. ⁊ egrotatio in egritudinem. Quarta est penes ꝓtrarietatem terminorum a quo ad terminum ad quē. sicut sanatio est ab egritudine in sanitatē. Quinta est penes ꝓtrarietatem terminorum tam a quibus q̃ ad quos. sicut sanatō est ab egritudine in sanitatē. ⁊ egrotatio a sanitate in egritudinē

Maior. Nulla primarum quatuor combinationum: facit contrarietatem motuum.

Minor Inter illas tamen minus vtilis est vna: ad contrarietatem motuum q̃ altera.

Cōclusio. Igit̃ ex quinta ꝓbinatōe premeꝛmorata: est ꝓtrarietas motuū attendēda

Primā ꝓpōem Aresto. ostendit incipiendo a q̃rta cōbinatōe. q̃ idem motus nō ꝓtrariat̃ sibipsi. sed motus est vnus ⁊ ꝓtinuus ꝓcedens ab egritudine in sanitatem licet differat rōe fm q̃ recedit a termino a quo. ⁊ tēdit ad terminum ad quem. Et idem est motus a sursuz ad deorsum et ecōtra differēs ratione fm respectum ad terminos. Secundo ostendit scōam ꝓbinatōem esse inutilem tū quia ꝓtingit motū incipe a terminis ꝓtrarijs ⁊ terminari ꝑ eundem terminū. s. ꝑ medium sicut a summo calido vel a summo frigido pōt esse processus in tepidum. Tum scdo. q̃ terminus a quo abijcit̃ terminus ꝓo ad quem intēditur a motore. vnde dicū est supius q̃ mot⁹ capit spēm a termino ad quem. ⁊ ꝑ ꝓsequens penes terminos a quib⁹ fm q̃ huiusmodi nō est sumēda ꝓtrarietas motuū Sed ꝑma ⁊ tercia ꝓbinationes sic imꝓobātur. q̃ de rōe motus ē esse inter duos terminos affirmatiuos. nulla aūt dictarum cōbinationū tāgit vtrosq̃ terminos affirmatiue oppositos Minor patz. quia q̃rta cōbinatio est oīnino inutilis. postea inutilis est secunda. deinde ꝑma. sed magis ꝓpinq̃ veritati est tercia. Pro declaratōe ꝓclusionis noto q̃ ꝓtrarietas est dr̄ña quedā vt dr̄ decimo metaphisice. sp̄ enī cōtraria differunt spē. hinc est q̃ ꝓtrarietas aliquor accipit̃ fm ꝓpriam spēm et rōem ipsor. Cōstat aūt ex dictis q̃ rō motus est de affirmato in affirmatū. ⁊. inter duos terminos positiuos ꝑ ut hic in isto quinto agitur de motu. Relinq̃tur ergo q̃ ꝓtrarietas motuū sit attendēda penes vtrosq̃ terminos vt dicit q̃nta combinatio. q̃ ꝓclusio est vera. Adiungit tū phs ꝓbationem inductiuā. nā egrotare ⁊ sanari sunt de ꝓtrarijs terminis ad ꝓtrarios terminos. Sil'r in motu locali motus sursum ⁊ deorsum qui sunt ꝓtrarij sunt inter terminos ꝓtrarios distātes fm longitudinē aut fm latitudinē quādo motus est a dextro in sinistrū aut econtra. Sil'r motus ꝓtrarij fm ꝓfunditatem ꝓcedunt fm vtrosq̃ terminos cōtrarios. Et loquit̃ Aresto. de istis differentijs ꝓut reperiunt̃ in homine. q̃uis motus fm sursum ⁊ deorsum etiā inuenian̄t̃ in motibus naturalib⁹ elementor Correlarium ꝑmum. ꝓtrarietas q̃rundā mutationū: sumitur penes ꝓtrarietatem ad q̃s terminorū. Patz q̃ vbi mutatōes sunt realiter ad terminos affirmatiuos ꝓtrarios dignū ē vt penes tales ꝓtrarietas eor sumatur. nō enī oportet attēdere ad terminos a q̃bus q̃ nō est de rōe mutatōis esse inter duos terminos positiuos Correlarium scōm. in reb⁹ nō habentib⁹ ꝓtrarium: sumitur ꝓtrarietas mutationū penes recessum et accessum ad eūdem terminum Patz grā exempli in substātijs. nā ibi nō est cōtrarietas penes terminos affirmatiuos ad quos. eo q̃ vna substātia nō ꝓtrariat̃ alteri Sed sumit̃ penes esse ⁊ nō cē. sicut generatio aque opponitur corruptioni aque. corruptio āt nō dicit nisi recessiuz a forma aque. Correlariū terciū. eadem combinatio facit ꝓtrarietatē motuū: tam medior q̃ extremor. Patet q̃ medū ꝓparatū alteri extremorū induit vicē oppositi extremi. ⁊ ꝑ cōsequēs motus de extremo in extremū et ecōtra est tāq̃ de extremo in extremū.

Querit̃ secūdo. Utrum quies dicit̃ deberat ꝓtraria motui: ⁊ quies quieti. Notādum est pro respōsiōe q̃ quies se habet ad motum sicut ꝓtinuatio. ⁊ due q̃etes sicut due ꝑuationes respectu motus. ⁊ ergo ꝓprie loquēdo non est ꝓtrarietas inter motum ⁊ q̃etem. q̃ tū habitus ⁊ ꝑuatio magnā habēt ꝓfederatōem cū oppōe ꝓtraria. nā vnū ꝓtrariorum semp est sicut imꝑfectū. ⁊ ꝑ ꝓns sicut ꝑuatō respectu alterius. Etiam contrarietas statim nasc̃it ex ꝑuatōe. iō largius loquēdo de ꝓtrarietate dicim⁹ quietē ꝓtrariā motui. ⁊ q̃etem quieti.

Maior. Quies in termino a quo: motui q̃ recedit ab illo: contrariatur quodammodo

Minor. Quietes motuum contrariorum: sunt de numero contrarietatem habentiuz

Conclusio. Igitur oppositio motus et q̃etis: similiter quietes in oppositis terminis: reducuntur ad legē contrarietatis.

Maior propō patz ꝑ Arestotelem. nam quies in sanitate contrariatur egrotationi que a sanitate recedit. Et dicitur noranter quies in termino a quo. nam quies in termino ad quem non contrariatur motui. sed est perfectio motus. ⁊ per motum continue acquiritur. sicut motus albefactionis terminatur ad albedinem. qua completa cessat albefactio. Dicitur etiam in propositione q̃ motus cōtrariatur quieti quodammō in termino a quo nā in motu semp aliquid est de termino a quo. Sicut q̃ diu est albefactio aliquid est de nigredine in subiecto. sed omnis permixtio facit esse minus tale. vt dicitur in isto quinto. et ita non est perfecta contrarietas.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Minor patz. qz tam termini a q̃bus cẽp ad quos st̃ cõtrarij in motib. vt habitum est supra. Conclusio patz similiter p Aresto. in littera z ex his que immediate dicta sunt. qz ꝛclusio ꝛponit maiorẽ z minorem. z ideo pbatio ꝛclusionis dependet p̃cise ex probatõe p̃missarum.

Correlariũ primũ. motus magis ꝛriat motui cẽp q̃eti vel q̃es quieti. Patz qz duo motus oppositi nõ ꝛpatiũtur se. nõ em idem calefit z frigefit. sed q̃es est bñ cũ motu z etiã cũ opposita quiete. sicut in tepido est mixtio frigiditatis z caliditatis Correlariũ scdm. quedã imutatio: alicui ꝛtrariat mutatõi. patz qz immutatio ꝓportionabiliter se habet ad mutatõem sicut quies ad motum Vñ sicut generatio z corruptio nõ sunt motus sed mutatões. ita mãsio in terminis earũ nõ dicitur quies. sz immutatio. Et ergo imutatio in termino a q̃ ꝛtrariat mutatõi que recedit a termino a quo Correlariũ terciuz immutatio a termino a quo: ꝛtrariat immutatõi in fmino opposito. Patz ꝓportionabiliter sicut dictum est de cõtrarietate quietis ad quietem

Querit tercio Utꝛ ꝛtrarietas sumpta penes violentũ z naturale: inueniatur in oñi mutatõis specie. Pro respõsione noto q Arestoteles supius determinatõnem fecit de ꝛtrarietate motuũ z mutationũ penes terminos ꝛtrarios. h aũt facit inq̃sitõem de ꝛtrarietate ipsorum quo ad naturale z innaturale. Et sic in titulo questionis duo tãgunt. pmum an naturale z innaturale sint cõtraria. Secundũ. si inueniant in qualibet mutatõe. z illa duo infra determinabunt affirmatiue. z sic patz pars affirmatiua. Sed p pte negatiua videant argumẽta in alijs locis

Maior. Contra naturale distinguitur violentum: sicut maxime sibi contrarium Minor Jn quolibet motu z mutatione: inuenitur contrarietas sumpta penes fm̃ naturã z cõtra naturam esse. Conclusio. Licet igitur in motu locali magis expresse: tamen in quolibz genere mutationis reperiri potest violentum et naturale.

Pro declaratione maioris noto q naturale dr ad propositum quod est a natura seu fm naturam. sicut motꝰ grauis deorsum dr naturalis. qz est fm naturam grauis et ferri sursum dicit naturale igni. Et fm hoc naturale a multis distinguitur fm diuersas ꝓprietates quas habet a natura. vnde naturale distinguit vno modo cõtra voluntariũ. eo q volũtas libere fertur in vtrũqz oppositorũ natura aũt determinata est ad vnũ oppositorum. Alio modo distinguit cõtra artificiale inq̃tum natura est p̃ncipium intrinsecũ motus z q̃etis vt dictũ est in scdo huius. Tercio distinguit cõtra p accñs seu acquisitũ. eo q natura est p̃ncipium p se z essentiale ipsius rei naturalis. et sic dr q ea que st̃ a natura semp insunt. nec contingit aliter affluescere. Quarto distinguit contra supnaturale vel preter naturaz. sicut ꝛtingit in effectib̃ miraculosis. eo q natura habet virtutem limitatã supra quã inuenit altior virtus ad altiorẽ effectũ se extendens. sicut resuscitatio mortui est effectus supernaturalis. Istis autez modis omissis distinguitur naturale in proposito ꝛtra violentum seu innaturale. et dicitur violentuz quod fit a p̃ncipio extrinseco non conferente vim passo tercio ethicorum Isto sic notato probatur maior. quia alia distinguũtur contra naturale quasi negatiue. quia nõ sunt naturalia. sed violẽtum directe z positiue importat aliquod incommodum z contra inclinatõnem nature. igitur. zc.

Minor patet per Arestoclem inductiue. quia aliq̃ sunt corruptiones naturales. z alie violente. similiter alique generationes sunt fatate z alique non fatate. Etiam aliqua augmentatio est naturalis z aliqua violenta. alique etiam alteratõnes sunt violente Prima pars cõclusionis patet ab omnibus. manifestum est em q proiectio lapidis sursum est violenta. Sed scda pars patz p determinatõem expressam Arestotelis. Correlariuz primum. contrarietate large sumpta: possunt eidem esse plura contraria. Patet exemplariter. quia album cõtrariatur nigro z coloribus medijs. Etiam corruptio contrariatur generationi z corruptioni. licz diuersimode. qz corruptio cõtrariatur generationi fm rationem sui generis. quia a toto genere corruptio est abesse. z generatio adesse. sed corruptio contrariatur corruptioni fm rationem speciei inquantuz vna corruptio est alicuius rei nobilis quam Arestoteles vocat tristem. z alia est rei ignobilis. sicut qñ non viuũ transmutatur in viuũ. quã Arestoteles vocat dulcem Correlarium secundum. omnis quietis naturalis que vocatur stare: est causam propriam assignare. hoc correlarium est de mente Arestotelis. et patet. nã gratia exempli quietis ipsius grauis deorsum est causa. z habet generationem per se intentam

Correlarium tercium. quietis que est violenta: non est per se sed per accidens causa. patet q non habet causam per se. quia talis quies que dicitur peruenire ad quiescere semper habet maiorem velocitatem quando ẽ causa per se. z contingit solum quando aliquid fertur in locum proprium. vt dicitur in littera. Q̃ autem habet causam per accidens patet. quia prouenit propter defectum virtutis motiue. sicut in proiectione lapidis sursum quãdo deficit virtus impellens sursum. tunc accidit quies. et ideo talis quies est semper retardanda. Ex his omnibus patet sententia huius quinti per propositiones p̃memoratas abbreuiata

J autem est cõtinuum z qõ

Circa initium

sexti libri phisicorum. in quo agitur de diuisione motus in partes quantitatiuas. Queritur primo vtrum aliquod de numero continuorum: sit ex indiuisibilibus cõpositum. Pro responsione notandum q Aresto. prosequitur de tribus scilicet de magnitudine. motu z tempore. inquirens qualiter se habeant quantum ad componi ex indiuisibilib̃ vel diuidi in indiuisibilia. procedit aũt modo mathematico. s. ex vno eorum deducẽdo reliquuz pro parte negatiua quesiti. sed pro parte affirmatiua arguitur. si continuum nõ componeretur ex indiuisibilib̃ sequeretur q in millesima parte milij essent actualr̃ tot p̃tes entitatiue sicut in toto vniuerso. z sic esset ita magnũ entitatiue sicut totum vniuersum. Sequela patet. quia quodlibet illorum est diuisibile in partes in infinitum. et semper diuisibiles.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Maior Magnitudinis motus ⁊ temporis ratio est vna: quo ad componi vel diuidi in indiuisibilia. Minor. Linea mediat inter q̃libz duo puncta: ⁊ tempus inter quelibet duo instantia Conclusio. Igitur impossibile est aliquod continuum: ex indiuisibilibus esse cõpositum.

Maior ꝓpositio sic ostẽditur. qz si aliquod corpus p̃ transeat ab aliquo mobili ꝓstat q̃ pars illi⁹ in minori tẽpore ꝑtransiit q̃z totũ. ⁊ p̃ consequẽs eadẽ est diuisio magnitudinis motus ⁊ tpis. eo q̃ tãta est ꝑs motus ⁊ tẽporis sicut ⁊ magnitudinis Minor probat̃ p̃ phm in littera. p̃ hoc q̃ linea nõ potest ꝓponi ex pũctis. qz duo pũcta nõ possunt vniri p̃ ꝓtinuatõem. vt patz ex diffinitõne cõtinui. neqz p̃ modum ꝓtactus nec p̃ modũ ꝓsequẽtis vt phs inductiue probat. Et sicut dr de linea q̃ scz semp̃ mediat inter duo puncta ita dõm est de motu q̃ semp̃ mediat inter duo momẽta. ⁊ de tempore q̃ semp̃ mediat inter duo instantia ꝓter eandem inductiõem h̃ facẽ

Conclusionẽ phs in littera deducit. qz in illa diuidit̃ aliquid ex q̃bus ꝓponitur. si ergo continuũ esset ꝓpositũ ex indiuisibilib̃ sequerẽt̃ q̃ ꝓtinuum possz diuidi vsqz ad indiuisibilia. hoc aũt est contra diffinitõem ꝓtinui tercio huius vbi dictũ est q̃ continuũ est diuisibile in semp̃ diuisibilia. Etiã si continuum esset ꝓpositum ex indiuisibilibus oporteret illa indiuisibilia esse vnita in cõtinuo. sed nullo modo vnionis pñt esse vnita. vt patz ex dictis. igit̃ Et sicut probatur ꝓclusio de magnitudine. ita etiã põt probari de motu ⁊ tpe. vt patz p̃ phm in textu hoc ordinate deducentẽ Correlarium primum. potest ex velocitate ⁊ tarditate motus concludi: magnitudinem ⁊ tẽpus nec ex indiuisibilibus constitui. nec in ea diuidi. Patet qz phs ponit tres diffinitões velocioris ex quibus ostendit propositum Correlarium scõm. Falsa ẽ Democriti ⁊ Leucippi positio: dicentiũ q̃ ex athomis sit rerum naturalium ꝓpositio. patz qz tunc esset diuisio rerum in athomos. ⁊ sic staret diuisio in ꝓtinuo. qd̃ est contra dicta Correlarium tercium. finitũ ⁊ infinitum: sil'r se habẽt respectu trium predictorum. Patz quia si vnuz est finitum fm extensionem vel diuisionem etiam reliquum erit tale. Et ergo si spacium est finitum motus ⁊ tempus erunt similiter finita. vt diffuse ostendit philosophus Correlarium quartum Zenonis instantia: remouetur p̃ predicta. patet nam Zeno volebat q̃ nõ posset esse motus super aliquod spacium. eo q̃ spacium habet infinitas partes. sed in tempore finito non possunt p̃ transiri infinita. Constat autez q̃ qualis est infinitas in tempore talis est in spacio ⁊ econtra. quia partes eiusdẽ quantitatis sunt finite. sed partes eiusdem proportiõis sunt hincinde infinite Ad rationem dicendum q̃ non est inconueniens concedere tot partes eiusdem proportionis esse in millesima parte milij sicut in toto vniuerso sed tñ inconueniens esset de ꝑtib̃ eiusdẽ q̃ztitatis

Queritur secũdo Vtrum p̃ idez nunc indiuisibile: sint partes temporis continuate. Pro responsiõe nota q̃ titulus huius quesiti tria tangit. primum est q̃ in omni tempore sit ponendum aliquod nunc continuans preteritum ⁊ futurum. Secundum est q̃ illud nunc est vnum ⁊ idem ⁊ terminus vltimus amborum. Tercius est q̃ illud nunc est indiuisibile. Gratia cuius est notandum q̃ aliquid dicitur nũc dupliciter. vno modo fm alterum ⁊ non fm seipsum. sicut dicimus nunc agi quod in toto presenti die agitur ⁊ totus dies dicitur presens. non fm seipm sed fm aliquid sui. Alio modo dr aliquid nunc primo ⁊ fm seipsum ⁊ nõ ratione alicuius alteri⁹ Et de isto nũc titulus quesiti p̃tendit.

Maior Nunc dictum proprie: reperitur in omni tempore Minor. Illud nunc est indiuisibile: quod dicitur nunc fm seipsum et proprie Conclusio. Igitur preteritum et futurum continuari est neccẽ: per aliquod idẽ quod dr nunc fm seipm et proprie.

Maior ptz. quia nunc proprie acceptuz dicitur quod continuat totum preteritum cum toto futuro. hoc autez reperitur in omni tempore Minor patet p̃ deductõez phi in littera p̃ tres rationes Conclusio probat̃. quia cum tempus sit continuum vt patz quarto hui⁹ oportet ponere aliquod p̃ quod eius partes continuant̃. quia hoc est de ratione cuiuslibet continui. vt patz in p̃dicamẽto quantitatis. Sed q̃ illud sit vnum ⁊ idem patet ratione Arestotelis in littera. nam si sit aliud ⁊ aliud tunc vel vnum est immediatum alteri. ⁊ hoc non potest dici. quia nõ est dare in continuo plura indiuisibilia proxima eo q̃ continuum non componitur ex indiuisibilibus. vel sunt mediata per aliquod intermedium diuisibile. Et h̃ iterum dici non potest. quia tale medium esset tempus. et sic inter duas medietates alicuius temporis essz tempus medium. ⁊ hoc est ita absurdum sicut concedere duas medietates linee continuari p̃ lineam intermediam

Ex premissis propõibus ⁊ ipsa conclusione: possunt aliqua elici correlarie. Patz primo. qz aliquid moueri vl' quiescere in nunc proprie dicto est impossibile. probatur quia motus ⁊ quies sunt de numero continuorum que possunt diuidi. nunc autem proprie dictum est indiuisibile. Secundo patet. quia punctus in linea ⁊ momentũ in motu sunt indiuisibilia. probatur sicut d̃ nunc in tempore. Eadem enim est regula diuisionis omnium predictorum. Tercio patz. quia presens dicitur analogice de nunc proprie dicto ⁊ de anno vel die. probatur quia primo dicitur ⁊ principaliter de nunc proprie dicto. ⁊ secundario dicitur de tempore includente tale nunc. Quarto patet quosdã Aresto. cõtradicere volẽtes dicẽtes q̃sdã magnas ꝑtes puncta in continuo esse ⁊ nunc in tempore. ⁊ non aliter volebant predicta admittere. patz ex dictis. Et sic de multis alijs.

Querit̃ tercio Vtrum motus cuiuslibet mobilis: sit in diuersas partes diuisibilis. Pro parte affirmatiua quesiti est philosophus in littera. qui ponit motum esse dupliciter diuisibilem. vno modo fm diuisionem illius quod mouetur. id est ad diuisionem mobilis. alio modo tempore. id est ad diuisionem temporis. ⁊ vtrumqz probat. vt patebit infra circa propositiones. Sed pro parte negatiua arguitur sic. illa que distant predicamentaliter non possunt habere eandem rationem diuisionis. sz motus mobile ⁊ tempus distant predicamentaliter. g̃ non possunt eodem modo diuidi.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Maior. Motus quo totum mobile mouetur: correspondenter ad ptes mobilis diuidi/tur Minor. Tam motus q̃ tempus: consimilis sunt diuisionis Conclusio Est igitur motus fm diuersas ptes diuisibilis: ad diuisionē mobilis et temporis

Maiorē probat pb̃s tribus rōibus. pma si aliquid totaliter moueat etiam mouebitur qlibet pars ipsius totius. ⁊ motus vni⁹ ptis nō est motus alterius. igit motus diuiditur ad diuisionē mobilis. Sēda rō. omis forma q̃ nō est tota in vna parte subiecti est tamē in qualibet forma. illa diuiditur ad diuisionem subiecti. i. mobil'. sed totus motus nō est in vna parte mobilis. ⁊ tm in qlibet pte mobilis est formaliter motus. g̃ motus diuiditur ad diuisionem mobilis. Minorem probat. quia diuiso mobili neutra ps mobilis mouet fm totū motum. Tercia ratio. omis forma que sic adequat suo subiecto q̃ nō excedit ipm nec exceditur ab ipso illa diuidit ad diuisionem subiecti. sed motus nō excedit mobile nec excedit ur ab eo. g̃ motus diuidit ad diuisionē mobilis. Minorem probat. q: si motus excederet a mobili. tunc aliq̃ pars mobilis esset sine motu. ⁊ si motus excederet mobile. tūc esset aliqua pars motus sine subiecto. Minor pbatur sil'r in littera. q: in minori tempore fit minor motus. ⁊ in maiori fit maior motus. g̃ necesse est diuidi motum fm diuisionem tēporis Conclusio illata relinq̃tur ex dictis nota. Correlariū pmum. in omni motu inueniunt quinq: que diuidunt eadem diuisione. Patet q: Aresto. assignat quinq: ꝓcurrere in quolibet motu. scz mobile. motum. tempus. ipm moueri. ⁊ id in quo est motus sicut in genere vel spē. sicut dealbatio dr esse in genere qualitatis. Sed q̃ sil'r diuidant. q: motus diuidit fm diuisionem tēporis. vt si mobile ptrāseat vnā leucam in vna hora. tunc in medietate hore ptransit minus q̃ p totum motum. ⁊ iterum in medietate illius medietatis est minor motus ⁊ minus ptransit. Et ex eodem pt̃z q̃ tēpus diuiditur sicut motus. q: tori motui correspōdet tota hora. ⁊ pti motus ps hore. Sil'r etiaz de ipso moueri. pt̃z quia cuicūq: inest motus illi inest moueri ⁊ econtra. Etiam si in aliquo toto tempore fiat totus motus. in illo tempore fiet totū moueri. ⁊ in medio tpe medium moueri ⁊ medius motus. Et dicit pb̃s q̃ motus se habz p modū habitus ⁊ moueri p modū receptōis Etiā sil'r est de motu ⁊ termino ad quē q̃ est qualitas q̃ntitas et vbi Patz etiā de spacio ex eadē radice Ad rōem dōm q̃ q̃uis illa quinq: sint diuersorum generū. tamē in eis inuenitur vna cōis rō diuisibilitatis. scz cōtinuitas. ⁊ grā illius habēt ꝓsimilem diuisionem.

Querit quarto Utrū ante oē mutari esse mutatuz: et econuerso sit ꝓcedendum. Pro pte affirmatiua est auctoritas pb̃i probātis hoc quo ad pmum ex pte mobil'. ex pte tēporis ⁊ spacij. Sed q̃ ad scōm sil'r probat ex pte tpis et magnitudinis. Sed p parte negatiua arguitur sic q: est dabile pmum mutari ⁊ pmum mutatum esse. g̃ tē Añs probat. quia cuiuslibet finiti est dabilis pma pars ⁊ vltima. sed pma pars motus est mutari. ⁊ pmus terminus motus est mutatū esse. g̃ est dabile pmum mutari ⁊ mutatum esse. Sēdo sic. nihil pōt esse mutatum quin prius mutetur. ergo ante omne mutari nō est mutatum esse. Tenet ꝓsequētia. q: nūq̃ terminus finiens aliquem motum precedit illū motum Et ꝓfirmatur. q: si añ omne mutari sit mutatū esse. vl' illud mutatū esse sequit' ad mutari. ⁊ p añs nō precedit omne mutari vel nō sequtur aliq̃ modo mutari. g̃ aliqd̄ mutatū est qd̄ nūq̃ mutatur.

Maior. Ante omne mutari: esse mutatum debet dici **Minor.** Cuicūq: inest esse mutatum: prius ei inesse mutari fuit verū **Conclusio.** Igitur ante omne mutari est mutatum esse: et econtra omne mutatum esse precedere mutari est necesse

Maior patz p Aresto. in littera tribus rōibus. Exēpli grā. si aliquid moueatur supra aliquā lineā ꝓstat q̃ q̃cumq: signato mutari est dare aliquem punctū immediate illius mutari. eo q̃ omne mutari est in tempore. sed tal punctus est terminus cuiusdā mutati esse Minor pz q: omne mutatū est terminus presupponēs mutari loqndo de diuisibili mutatōe que est pūtis propositi Veritas ꝓclusionis patz ex dictis Correlariū pmum. mutatum esse añ mutatuz est verū: sil'r mutari pcedere mutari est ꝓcedendum. Patz ex radice infinite diuisibilitatis eorū que ad motū ꝓcurrunt. nā talis circulatio proceditur fm diuersa que assignant in quolibet ꝓtinuo Correlarium secōm. omne quod pmo est in aliquod mutatuz: necesse est esse in illo in quod est mutatum. pt̃z quia mutari ab aliquo termino idem est fm rē qd̄ deficere ab illo termino. Si igitur aliqd mutetur de nō esse in eē. cū fuerit mutatum in esse tunc desit nō esse. ⁊ p añs verū est dicere q̃ est. Als eīn inter esse ⁊ nō esse est medium. qd̄ reprobatur quarto metaphisice. Correlariū tercū. cōpetit in solo arbamo: alicui mutatum eē primo. pbat q: si ponatur diuisibile tūc diuidat fm a c. Si igitur mutatū sit tam in a q̃ in c tūc nō est primo mutatum in toto. q̃a prius in pte erat verū dicere q̃ erat mutatū. Si igitur in neutra pte mutatū sit tūc etiam nō est mutatum in toto. Si vero in vna pte sit mutatū ⁊ in alia non. tūc etiā non est mutatū pmo in toto Correlariū quartum. In omni mutatione diuisibili est dare pmam ptem in inceptōe sed nō cōtingit dare pmum mutatum esse. hoc correlarium est de intentione Arestotel' in littera. qd̄ deducit triplici ꝓsideratiōe. pmo ex pte tēporis. scdo ex pte mobilis ꝓsiderati in ordine ad aliquem punctū signatū in spacio Tercio ex pte rei fm quam est motus. Et omnū rationū virtus laborat ex eadem radice. verbi grā quo ad pmam ptem correlarij. nā huius diei est dare pmam horam añ q̃ nulla pars incipit. sicut in linea est dare partez q̃ incipit a puncto eam terminātē. cōstat añt q̃ nulla ps prius incipit. ⁊ sic est de motu. Sēda vero pars patet q̃ nō sit dare pmum mutatum esse ex pte inceptōis. nā q̃cumq: puncto designato alicuius spacij ꝓtingit signare pūctum priorē propter infinitam diuisionē ꝓtinui. ⁊ in q̃libet puncto est quoddā mutatū esse inquātū puenit ad talem punctū. Et sil'r est de motu ⁊ tpe. igit correlarium verum Correlarium ultimum. ꝓtingit in omni diuisibili mutatōe dare vltimā ptem quo ad desitōem. nō autē quo ad inceptōem. Patet pma pars. nam grā exempli vltima hora huius diei vltimo desinit. q: terminat p terminum finalem diei. Et hoc mō ꝓsiderando dicit Arestoteles q̃ est dare pmum mutatum esse p qd̄ mutatio ē pfecta. i. cōpleta ⁊ finaliter in actu terminata. Et sic sum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ma altredo est terminus primi mutati esse in actu ꝓpleti et pfecti. Sed secūda pars patz. naz gratia exempli quo cūqz pūcto spacij signato ante pūctum totaliter finalem adhuc ꝓtingit signare alium pūctum ꝓpinquiozem puncto finali. in quo est quedā inceptio motus. Et pari mō est de tempore ⁊ de mobili Ad rōnes. Ad ꝑmā dicit negādo antecedēs. Et ad ꝓbationez dicendū. q̄ hoc est verū in ꝑmanentib. sed non in successiuis Ad secūdā similiter negat ꝓsequētia. Et ad ꝓbatōem dicit q̄ nō est idem mutatū esse finiens mutari et ꝑcedens ipm mutatum esse. Ad ꝓfirmationē pz ꝑ idem

Querit quinto. Utrū spaciū tempus motus ⁊ mobile: ꝓsimiliter se habeant ad finitum ⁊ infinitū esse

Pro parte affirmatiua est phus in littera ibi (quoniaz aūt omne qd̄ mouet) Sed ꝑ ꝑte negatiua arguit pzimo sic. q̄z motus celi est infinitus tpe. ⁊ trū mobile est finitum ⁊ etiā spaciū pertransitum. igitur ⁊c. Secūdo sic ista quatuor sunt ab inuicē separata et distincta. g̃ ad finitatem vel infinitatē vnius nō sequtur finitas vel infinitas alterius

Maior. Tempore existente finito: nequit infinita esse spacij magnitudo Minor. Sicut finitū et infinitū se habent circa tempus et spacium: sic se habent circa mobile et motum.

Conclusio. Igitur ꝓportionabiliter se habent q̃tuor ꝑdicta: quo ad esse finita ⁊ infinita

Maior ꝓbat. q̄z accepta aliqua parte finita ipsius tēporis ꝑtransitur aliqua pars magnitudinis. ꝓstat autē q̄ hmōi pars tēporis aliquotiens replicata integrat totum tempus finitū. et ꝑ ꝓsequens magnitudo spacij q̄ resultat ex partibus magnitudine ⁊ multitudine finitis erit solum finita. Et ecōtra data finita magnitudine nō ꝓtingit tempus infinitū esse. q̄z accepta aliqua ꝑte magnitudinis ꝓstat q̄ illa in tempore finito ꝑtransitur. talis aūt aliquotiens replicata ꝓstituet totā magnitudinem et ꝑ ꝓsequens tēpus pertransitiōis erit finitū Minor patet loquēdo de mobili ꝑ ꝓparatōem ad aliquod signum. q̄z si mobile ꝑtranseundo aliquod signū indigeat infinito tpe ipsum non potest esse finitū. ⁊ econtra si sit infinitum nō potest ꝑtransire signuz in tempore finito Et pari modo ꝓstat in motu Conclusio illata sic patz. q̄z spaciū tempus mobile et motus diuidi possunt in infinitas partes ꝓportionabiles. non aūt in infinitas equales nō cōicantes. Correlariū. Quecūqz de motu sunt superius ꝓbata: eadem sunt de stare ⁊ quiete sikiter accipiēda. Patet nam stare fm Arestotelē idem est q̄ tendere ad quietem. et ꝑ ꝓsequens idem est iudicium de motu ⁊ stare. quies aūt nō solum est negatio motus. sed ꝑuatio motus in eo qd̄ natū est moueri. cōstat ergo q̄ quies nō potest esse in nūc. ⁊ q̄ diuisio quieris ꝓcedit in infinitum

Ad rationes Ad ꝑmā dicit q̄ Arestoteles in ꝑdictis supaddit dūmodo nō fiat reiteratio motus sup idē spacium. ad excludendū illam instantiā de motu celi qui fit supra spacium finitū. et trū est perpetuus fm ipm Ad secūdam dicit q̄ licet illa sint realiter distincta. trū quo ad esse quātum et ꝓtinuū habēt ad inuicem necessariā habitudinē et ꝓportionē. q̄z motus suam cōtinuitatē capit a magnitudine et tempus a motu. ideo quo ad esse diuisibile et quo ad esse finitum et infinitum habent inter se necessariam habitudinem

Zeno autē derationatur et paralogisat.

Querit primo. Utrum rōnes Zenonis sint sophistice: quibz vult q̄ nihil moueri sit possibile Pro responsione noto q̄ Zeno vt aliqui asserūt fuit eleuati ingenij q̄ ꝓpria intentione voluit motū esse. sed excogitauit quasdā rōnes potiores ad exercitiū alioz. ex quibz videtur nihil possibile moueri. Sūt aūt rōnes sex numero. quarū primē quatuor nituntur destruere generaliter motū localez quinta nitit destruere motū inter terminos ꝓtradictiōis sexta vero machinat ꝓtra motū localē circularē

Maior Peccant quatuor zenonis rationes prime: volētes q̄ nihil moueri localiter sit possibile Minor. Sicut zeno non interimit inter ꝓtradictoria mutationem: ita nec motum localem circularem. Conclusio. Sunt igit argumēta zenonis sophistica: q̃ruis multis ingerāt difficultatem ex sua apparentia

Maior patz ꝑ ꝑcessum Arestotelis in littera. Et hec ꝓbatio sufficit pro respōsali ad hanc questionē. debet nichilominus respondēs esse prouisus de intellectu illaruz rationū ⁊ de solutiōib earūdē. Minor pz sikiter ꝑ phi losophū in littera. et tantū dicat respōsal. Sed si ꝑsidēs querat vlteriorē declarationē recurrat ad copulata ⁊ ad textum phi qui copiose soluit duas vltimas rationes

Conclusio sequtur ex ꝑmissis.

Querit secūdo Utruz aliquod indiuisibile: possit moueri per se. Pro responsione noto primo. q̄ dupliciter dicitur aliquid moueri. scz per se et per accidens. Noto secūdo. q̄ indiuisibile potest dici multipliciter. Vno mō q̄z nō ꝑt diuidi in ea que sunt fm spēm diuersa. Verbi gratia. nam mixta resoluūtur in elementa. sed elementa nō resoluūtur vlterius in diuersas spēs. et ideo dicuntur corpora simplicia. Alio mō aliquid dicit indiuisibile ex suppositione. scz si deberet in esse ꝑmanere. et sic primo huius dictū est q̄ est dare minimā carnem. Tercio aliquid dicit indiuisibile. q̄z nature sue repugnat diuidi. licz habeat dimensionē. et sic celū dicit indiuisibile. Quarto ⁊ ad ꝓpositū dz aliquid indiuisibile q̄z est impartibile fm q̃ztitatē. q̄z scz nō hz q̃ztitatem extensiuā. et sic pūctus ⁊ substantie spūales dicūtur indiuisibilia. Et hoc subdiuidendo solet dici. q̄ aliq̄d est indiuisibile habens positionez in ꝓtinuo. sicut pūctus. Aliud est indiuisibile nō habēs positionē in ꝓtinuo. sicut aīa vel aliqd̄ hmōi. Noto tercio q̄ hic est ꝓtrouersia ꝑter diuersa verba Arestotelis. an scz indiuisibilitas de qua hic loqtur Arestoteles deberet referri ad mobile vel rem fm quā est mot⁹. videt cūm quibusdā q̄ deberet referri ad mobile. alijs vero q̄ deberet referri ad rem ꝑdicamentalē. in qua est motus. vt patebit infra circa minorem

Maior Aliqd̄ indiuisibile: moueri ꝑ accidens est possibile. Minor. Neutro modo circa indiuisibile: ꝑt esse motus phisicus ꝑ se.

Conclusio. Igitur ad motū alteriꝰ ꝑt moueri indiuisibile: sz ipm moueri ꝑ se est ipossibile

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Maior, positio sic ostendit. qz motis nobis mouent ea que in nobis sunt. vt 8. octauo huius. sed in cõtinuo est aliqd indiuisibile. vt dictuz est pus. et p ꝓsequens ad motũ ipsius ꝓtinui mouet etiã ipsum indiuisibile Hi nor, pbat p phm in littera. dicit aũt neutro mõ tam, ꝓter mobile q̃ ꝓter rem ꝓncipalem in qua est motus. qz nullum istoꝝ p se mouet. Patz ꝓmo de mobili p tres rões phi. quas oportz mente tenere. Secũdo pz de re ꝑdicamentali. quia dictũ est supus q res ꝑdicamentalis est vna de numero eorũ que siliter diuidũtur. sicut mobile et spaciũ. Etiã ois motus requirit oppositos terminos et mediũ inter eos, put superius satis est visum. Est tñ verũ q phus hic principaliter intendit loqui de diuisibilitate mobilis. nam in hoc sexto phs loquit de motu fm q habet ꝓtinuitatẽ quã dicit ꝓmo ꝓpetere ipsi mobili. qz dicit q ipsius mutantis. ad est illius qd mouet necesse est vnã ꝓtem esse in termino a quo. z aliã in termino ad quẽ

Conclusio pz ex dictis superius incidẽtaliter. sed phs eam hic magis exquisite, pseqtur. vt pz in littera. vbi p, pbat q oẽ mobile est corpus. eo q, pbat q nullũ impartibile est mobile. ad quaz seqtur imediate q omne mobile est partibile Correlariũ ex poztb sequens. Ratio ipsius Eracliti est falsa: ponẽtis q aliqua mutatio sit infinita. Patet ex supius ventilatis. sed tñ phus eã hic ostendit ex parte terminoꝝ inter quos est mutatio. Etiaz ostẽdit hoc idem p hoc q natura nullũ motũ incipit quẽ nõ potest terminare. cõstat aũt q infinitũ nõ ꝑt ꝑtrãsiri. z ideo frustra inchoaret mutationem infinitam. Et sic apparet mens Arestotelis circa istã difficultatẽ z p ꝓsequẽs circa totã materiã huius sexti. de quo sit in secula benedictus qui regnat trinus z vnus Amen

Hic aũt qd mouet necesse Circa initium

septimi libri phisicoꝝ Querit ꝓmo. Utrũ omne qd mouet moueat ab alio: tãq̃ a motore distincto

Pro parte affirmatiua est phs in littera. Sed, p parte negatiua arguit multipliciter. Primo qz graue existens sursuz mouetur a se deorsum. Et aqua calefacta reducit se ad pristinã frigiditatẽ. Secũdo arguit. qz aĩal mouetur a se. similiter intellectus z volũtas mouet se z substãtia spiritualis mouet se.

Maior. Nihil quod quiescit ad quietẽ alterius a motu suo: mouet a se et per se primo.

Minor. Omne qd mouetur quiescit ad q̃etem alterius: scz sue partis Conclusio. Igit nihil qd mouetur etiaz ab intrinseco: mouet a se et per se primo

Maior patet ex, prijs terminis. qz qd alicui ꝓuenit p se nõ remouet ab eo ad remotionẽ eius ab alio. Sed minor, pbatur. qz omne qd mouet est diuisibile. vt pbatum est sexto huius. sed parte quiescente totũ nõ mouetur p se primo Conclusio sequitur formaliter ex ꝑmissis. Additur tñ notanter etiam (ab intrinseco) qz de illo qd mouetur ab aliquo extrinseco per violentiã. manifestum est q ab alio mouetur. sicut pz de lapide, pietro sursum. Sed si mobile habeat ꝓncipium motus in seipso sicut aĩal est maior difficultas. nihilominus dicendũ est q tale ab alio mouet. licet non sit sensui manifestũ, put patebit octauo huius. Correlariũ primuz. Demonstratio Aristotelis meret, ꝓter quid vocari: ꝓcedit eñ p cãm et a priori. Patz qz aliquid mouere seipm nihil aliud est q̃ esse sibi causa motus. qd autem est sibi causa alicuius oportet q primo ei ꝓueniat. quia quod est ꝓmũ in quolibet est causa eorũ que sunt post. Sed nõ potest esse ꝓmũ mobile cuius motus non dependeat ab alio. scz a partibus. Nam in sexto ostensum est q in motu non est inuenire ꝓmũ neq̃ ex parte temporis neq̃ ex parte spacij neq̃ ex parte mobilis ꝓter infinitam diuisionẽ. Et ita rõ Arestotelis ostendit causam ꝓter quã nihil potest moueri per se primo. eo q omne tale est diuisibile in partes infinitas. que scilz diuisibilitas est causa huius negatiue. scz q nihil potest moueri per se primo. Correlariũ secũdum. Demonstratio Arestotelis est tali ꝓditionali similis: si aliquid est ens diuisibile ipsum nõ est ens primum Patz qz cuiuslibet diuisibilis suuz esse dependet a partibus. et pari modo motus totius dependet ex motu partiuz. Et licet phs in sua ꝓditionali supponat falsum. scz cuiuslibet qd mouetur partem posse quiescere. nihilominus sua ꝓditionalis est vera. scilz si pars alicuius totius quiesceret totũ nõ mouetur per se primo. Sicut hec cõditionalis est vera. si homo est asinus homo est irratiõalis. et veritas huius ꝓditionalis sufficit Arestoteli q̃ cuius antecedens z ꝓsequens essent impossibilia Ad rationes ad primã dicit q graue mouetur deorsum a generãte aut remouente, phibens. vt patet octauo huius. Similiter dicitur de aqua que redit ad pristinã frigiditatem remoto ꝓhibente. scz calefaciente. Ad secũdam dicit q animal non mouetur per se primo. vt etiam dicit octauo huius. Deinde ad instantias de intellectu et voluntate et substantia spirituali potest dici primo q in illis nõ est motus. prout in rebus naturalib, inuenitur Rursus in discursu intellectus de principijs in ꝓclusiones ex parte mouentis se habet intellectus agens cum principijs z cum intellectu possibili fm q est in actu principiorũ. patitur autẽ fm q habet ordinem inferiorem acquirendo notitiam ꝓclusionis. et sic solet vocari ratio. Et pari modo est in alijs.

Querit secũdo. Utrum in motis z mouentib: sit in infinitum processus

Pro parte negatiua et vera est philosophus in littera qui premittendo duas suppositiões illam partem efficaciter probat Sed pro parte affirmatiua arguitur primo sic. omne mouens phisicum mouetur. sed omne quod mouetur ab alia mouetur. vt probatum est prius. ergo in mouentibus et motis phisicis est processus in infinitum Secũdo sic. generationes z corruptiones sunt infinite. ergo generantia et genita corrumpentia et corrupta sunt infinita et per ꝓsequens mouentia et mota.

Maior. Nullus motus potest fieri infinitus: si sibi correspondeat finitum tempus

Minor. Hoc tamen fieret: si nullum primum mouens esset. Conclusio. Igitur in motis per se et mouentibus: non est in infinitum processus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Maior patet.quia tempus ⁊ motus deberent proportionari in finitate et infinitate.sicut dictuz est in sexto huius.

Minor patet.quia si esset processus in infinitū in mouentibus et motis tunc essent infinita mobilia et tamen quodlibet illorum mobilū moueretur tempore finito.eo q motus semper est inter determinatos terminos.ergo motus infinitorum mobilium fieret tempore finito.quia eodem tempore moueretur omnia ista mobilia. vt patet manifeste si omnia mouentia ⁊ mota ad inuicem primuarentur.tūc eīn erit vnum corpus infinitum. quia habet infinitas partes.⁊ mouebitur sicut omnia corpora prius mouebantur.et sic erit verum q motus vnius corporis infiniti fieret tempore finito.quod est impossibile. Cōclusio satis patet ex dictis.et dicitur notanter in cōclusione (per se)quia in mouentibus et motis per accidēs subordinatis est processus in infinitum fm potentiam.licet non fm actum. Corrolarium. Licitum est supponere primuari posse omnia corpora:cuius eis repugnat ex propria et specifica natura. Pro quo noto q alio modo accipitur cōtingens et impossibile.cum aliquid demonstratur de genere.et aliter cum aliquid demonstratur de specie. Unde cum aliquid demonstratur de specie oportet accipi vt impossibile omne illud cui repugnat genus vel differentia ex quibus constituitur ratio speciei.cum vero aliquid demonstratur de genere accipitur vt pringēs omne illud cui non repugnat rō generis.cuius ei repugnat differentia cōstituens speciem.Sicut si loquerer de animali possem accipere pringens ome aīal esse alatū. sed si descēderē ad considerationem hois impossibile eēt hō aīal esse alatū.q g Aresto.hic loquitur de mobilibus ⁊ mouentibus in cōmuni nōdum applicando ad determinata mobilia ideo accipit vt pringens q omnia mobilia possunt continuari.qd tamen est impossibile si mobilia considerentur fm suas naturas speciales Ad rōnes Ad primā dicitur q datur vnū primū mouens mobile.scilz cēlum qd mouetur a se per alterū.sed primū mouēs simpliciter nō mouetur nec a se nec ab alio.nec per se nec p accidens.et illud est phisice consideratiōis per separatiōem ad motuz Ad secūdam dicit q generationes et corruptiones non sunt infinite nisi per successiones plurium indiuiduorum.ideo in eis est bene infini.as fm potentiam successionis ⁊ non fm actum.

Primum autem mouens non sicut

Querit primo. Utrum omne mouens ⁊ motum:sint simul fm locuz Pro parte affirmatiua est philosophus in presenti littera Sed pro parte negatiua arguit primo de proiectis.quia lapis mouetur diu postea quando recessit a manu proiicientis Secūdo.quia magnes attrahit ferrum distans et nō videtur aliquid agere in intermedium. Tercio quia stupor talis piscis.stupefacit manus piscatoris.et tamen non videtur aliquid agere intermedium. Et similiter est de basilisco.qui dicitur suo visu interficere homines.

Maior. Omne mouens actiue localiter et primū motum:sunt semper immediata fm locum Minor. Omne alteratum et auctum: est suo primo mouenti immediatū Conclusio. Igitur omne mouens actiue et primū motum:sunt ita simul fm locum q ipsorum non est intermedium

Propositio loco maioris patet per deductiōem Arestotelis in littera.quia omne quod mouetur. aut mouetur a seipso.vel ab alio.Si a seipso (sicut animal dicitur moueri a se ⁊ graue deorsum) tūc constat q mouens est cōiunctum moto. Si ab alio scilz a mouente.qd non est ps seu principiū intrinsecū.sicut graue mouetur sursum ire rum mouens est coniūctum moto proximo. et inter motum et suum mouens proximum nō est mediuz.vt philosophus inductiue probat de quatuor. scilz de pulsione tractione vertigine ⁊ vectione Minorem phus ostendit primo de alteratione dupliciter.scz inductione ⁊ rationes. vt satis clare patet circa expositionem littere. Et similiter posset declarari de mouente ad augmentū q augens ⁊ auctum proxima sunt simul Conclusio deducitur ex premissis Corrolariū.Motus localis factus a mouente extrinseco:diuiditur sufficienter ad quaternarium.et deinde concludit binario. Patet per Arestotelem qui nominat quatuor motus manifestos qui fuit a mouente extrinseco. Primus est pulsio.⁊ est mot' quo mouens remouet aliquid a se.Secūd' est tractio.⁊ est motus quo mouens versus se mouet alterum motu velociori q fm se moueretur.Tercius est vectio.quo aliquid mouetur ad motum alterius.sicut homo in naui vel super equo.Quartus est motus vertiginis quo aliqd mouetur pulsu ⁊ tractu. Deinde ponit philosophus quosdam alios modos manifestos.sicut sūt inspiratio expiratio spuitio percussio.motus textorius.⁊ similes. Postea philosophus reducit illos quatuor motus ad pulsum ⁊ ad tractū tanq ad binariū.vt patet in littera clarius q hic dici posset. Ad rōnes simul dicendū est q mouens primū.ad est proximū ⁊ motū sunt simul.nō autem mouens remotū ⁊ motuz. de quibus assumunt instantie mote.

Querit secūdo Utruz solum pringat inuenire motuz alterationis:fm qualitates sensibiles tercie speciei qualitatis. Pro parte affirmatiua est phus in littera cum dicit.(quoniā aūt que alterantur. alterātur omnia a sensibilibus) Sed pro parte negatiua sic arguo .quia habitus et dispositiones similiter forme ⁊ figure acquirūtur de nouo in aliquo subiecto ⁊ etiā remouetur. sed hoc nō fit nisi per mutationē.et omnis mutatio ad qualitate dicitur alteratio.igit. Preterea durum et molle sunt de secūda specie qualitatis.sed aliqd mutatur fm illa de vno in alterum.ergo fm naturales potētias est p se alteratio

Maior. Penes quatitatē que est forma vel figura:non fit alteratio proprie dicta Minor. Ad habitus corporales vel ad virtutes anime prime specie qualitatis: non est proprie motus alterationis. Conclusio. Solū igitur fm qualitates tercie speciei quas Arestoteles vocat passiones: fiunt proprie corporum alterationes.

Propositio maior patet per deductionem phi duabus rationibus. Prima.quia ille qualitates que per alterationem in subiecto acquirūtur in recto de subiecto p

dicantur et econuerso. sicut dicimus q̃ homo est albus. et album est homo. sed forme ⁊ figure in principali ⁊ recto non predicãtur de subiecto. igitur. Minor probatur. quia nõ dicit es est figura vel econtra. sed denoiatiue dicitur es est figuratum. es est ligneũ. et per hoc denotatur q̃ materia prius transmutatur ad formã substantialem q̃ ad ipsas qualitates. Secũda ratio. ridiculũ est dicere aliquid alterari quãdo perficitur ⁊ acquirit perfectionez sed cum aliquid acquirit formam vel figurã perficitur. ergo fm formam vel figurã non fit alteratio. Maior pz exemplariter a simili. quia non dicimus domuz alterari quãdo apponitur tectum. quia alteratio fm se remanet a substantia rei. Minor patz. quia per figuram aliquid accipit cõplementum sue speciei. Minore principalem probat philosophus. primo de habitib̃ corporalib̃. quia ratio huiusmodi qualitatũ ex aliqua relatione dependet et hoc est signũ q̃ ad eas non est per se motus. sed consequũtur aliquem motũ. sicut relationes sunt quedam sequele motuũ. Secũdo probat quo ad habit̃ partis appetitiue. quales sunt virtutes ⁊ malicie. tali ratione acq̃sitio perfectionis rei vel rei corruptio non est alteratio. sz virtus est perfectio rei. ⁊ viciũ corrumpit ipsaz. igitur ⁊c. Minor probatur. quia appetitus nihil est nisi inclinatio ad bonũ. sed virtus moralis perficit illam inclinationez et viciũ eam corrumpit. Tercio probat minorez quo ad habitus partis intellectiue. tam in generali q̃ in speciali. vt satis pulcre deducit textus quem velim mente reuolui ob quedam notabilia pũcta eidem inserta Conclusio probatur breuiter sic. quia qualitates sensibiles huiʒ speciei possunt plus et minus participari a subiecto ⁊ cõtinentur sub genere sub quo est ꝓprie dicta ꝓtrarietas. et per ꝓsequens natura earum requirit successiuam transmutationem subiecti. igitur ⁊c. Et per hoc etiam patet ratio quare ad qualites secũde speciei non est per se alteratio Correlarium Ex predictis non est difficile: quibusdam petitionib̃ satisfacere. Patet verbi gratia. nam prima est vtrum habitus prime speciei qualitatis scilicz virtutes ⁊ malicie sint vere in ad aliquid. Solutio ꝓprie loquendo sunt de genere qualitatis. q̃ illud cui nomen imponitur est qualitas. sed tamen cõsignificant quãdaz relationem ex parte eius a quo nomen imponitur. Secũda petitio qualiter habitus de quib̃ in littera fit mentio sunt virtutes et malicie. Solutio illi habitus vendicant sibi ꝓmunem rationez virtutis. nam virtus est que habentem perficit et opus eius bonum reddit. vt patet secũdo Ethicorũ. sed hoc ꝓpetit sanitati. Etiam virtus est dispositio perfecti ad optimũ. quia per virtutem aliquid perficitur vt sit in aptitudine ad operationem que est vltima perfectio rei. sic etiam faciunt sanitas et macies et similes habitus. quorũz habitus oppositi sunt malicie. Tercia petitio. vtrum de ratione habitus sit esse acquisitum post naturã. Solutio non. quia sanitas ⁊ macies et huiusmodi insunt aliquib̃ ex naturali et radicali ꝓpletione. Ad rationes. Ad primã dicitur. q̃ illa alteratio que est in acquisitione formarum et figurarum ⁊ habituũ non terminatur per se primo ad illa. sed ad quasdam qualitates ad quas per se est alteratio Ad secundam dicit. q̃ durum et molle capiũtur dupliciter. Vno modo vt causantur a siccitate et humiditate intrinseca. et sic sunt de secũda specie. ⁊ ad eas nõ est alteratio. Alio modo capiũtur vt causantur a siccitate ⁊ humiditate extrinseca. ⁊ sic nõ st̃ naturales potẽtie ⁊ ad eas ẽ alteratio

Dubitabit autem vticz aliquis

Querit primo. Vtrum triplex cõditio facta in littera sit obseruanda in ꝓparatione ꝓprie dicta Pro parte affirmatiua est philosophus in littera. qui assignat tres cõditiones ad ꝓparationem requisitas. Prima est q̃ id in quo fit ꝓpatio p̃dicetur vniuoce de his que fm illud cõparantur. Secũda est q̃ illud fit in eodem susceptiuo p̃mo. Tercia q̃ dicat naturam que est species specialissima. Et ista habẽt se tali ordine. q̃ tercia ꝓditio includit secũdam et primam ⁊ nõ econuerso. Sed pro parte negatiua arguitur. quia dicimus q̃ deus est melior diabolo. comparãtur etiam equus et canis in altedine. dicit etiam geometer q̃ linea recta est omniũ breuissima comparans lineas rectas ad alias lineas. ⁊ tñ manifestuz est q̃ in illis nõ obseruãtur tres ꝓditiões p̃dicte.

Maior Comparatione largo modo sumpta: omnia entia vniuersi sunt comparabilia.

Minor. Faciendo propriẽ dictas cõparationes: requirũtur tres dicte ꝓditiões Conclusio. Igit̃ ad ꝓprie dictã ꝓparationez: oportet obseruare triplicem ꝓditionem

Propositio maior sic patet. quia omnia possunt comparari fm magis et minus perfectiõ respectu primi. Et hoc modo solet dici q̃ in omni genere primum est mensura aliorum. Et quinto ethicorũ dicitur q̃ omnia venalia comparãtur ad indigentiã humanã Minor patet quia si aliqua debent comparari in aliquo tercio tũc oportet illud vniuoce ꝓuenire cum ambobus. ⁊ oportet q̃ sit aliquod indiuisibile in species inferiores. nam album nõ dicitur magis coloratũ q̃ nigrum. eo q̃ color est genus. et ex hoc sequitur q̃ etiam secũda ꝓditio requiritur.

Conclusio patet ex dictis et ex processu philosophi q̃ has ꝓditiones per ordinem probat Correlarii. Genus quod nõ est aliquod vnũ in rebus: semper subest latentib̃ equiuocationib̃. Patz dupliciter. primo quia genus non dicit aliquod completũ sicut species que cõstituitur per vltimam differentiam essentialem. Patz secũdo. quia geñ diuiditur in diuersas species per diuersas differentias essentiales cõplentes quidditatem speciei cõstitute. sed species diuiditur per solam diuisionem materie extense per quãtitatem. Et loquitur correlariuz de equiuocatione phisica ⁊ non logica. q̃ tam genus q̃ species vniuocantur logice eodem modo Ad rõnes dicendũ. q̃ in illis solũ est ꝓparatio largo modo comparationis ad quã nõ requirũtur alique ex p̃dictis ꝓditiõib̃

Querit secũdo. Vtrum omis motus omi motui: possit ꝓparari. Pro parte negatiua est pb̃us in littera.

Sed pro parte affirmatiua aguit̃. quia fm cõmentatorem omnia duo que non cõmunicant in eadem materia non habent comparationem ad inuicẽ. ergo per oppositum que cõmunicant in materia ad inuicem ꝓparant̃. sed omnes motus cõicant in materia. igit̃ Secũdo sic. quecũq̃ mensurantur eadez mensura sunt ad inuicẽ comparabilia. sed omes motus sunt huiusmodi. igitur. Maior probatur. q̃ talia sunt eq̃lia vel ineq̃lia. Sz minor pbat̃. q̃ oẽs motus mensurant̃ tempore

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Maior. Motus localis cū alteratione: nō ꝓparatur ꝓprie in velocitate. Minor Motus localis rectus non ꝓparatur circulari: sed alteri recto ꝑm spēm indifferenti Conclusio Non igit motus oīs est cuilibet ꝓparabilis

Patet ꝓpositio maior. qz dato aliquo motu locali talis fit sup aliqd spaciū in aliquo tpe. et alius motus eque velox loquendo ꝓprie fieret supra simile spaciū et in eodem tpe. sed ꝓstat hoc alterationi nō posse ꝓpetere. Similiter pz ꝓpositio ex trib ꝓditionib ad motū reqsitis.

Minor quo ad primā partem patz. qz motus rectus et circularis differūt specie. et sic nō ꝓparātur ꝓparatōe ꝓprie dicta. sicut nec linea recta ꝓparatur circulo. Etiam patz quo ad secūdam partem. qz ꝓditiōes ꝓparationis ꝓprie dicte ibi inueniūtur. Conclusio patz ex dictis hic et in ꝑncipalib copulatis Correlariū primū. Motus qui fuit per diuersa instrumenta: nō differūt specifica differentia. Patet qz ambulatio fit ꝑ pedes z volatio fit ꝑ alas. et natatio fit ꝑ pennulas. et ista possunt ꝓprie ꝓparari in velocitate. qd nō esset si differrent specifice Correlariū secūdū. Alteratio ꝓparat ad alterationē: attendendo vnitatem qualitatis z eius a subiecto participatiōem

Correlariū tercū. Generatio ꝓparat generationi: si generatū sit eiusdem spēi. Correlariū quartū Doctrinā de motuū ꝓparatiōe: ostendit Arestoteles ꝑ quasdam regulas ꝓpendiose. Et quia ista vltima correlaria diffuse tangūtur in textu. ideo eorū deductionē (breuitatis studens) omitto Ad rōnes. Ad primā dicit. q licz omnis motus sit alteri ꝓparabilis in velocitate z tarditate ꝓparatiōe abusiua vel cōmuniter dicta. nō tm comparatiōe vera z dicta ꝓprie. Ad secūdam dicit similit. Et sic patz responsio huius q̄siti. et ꝑ cōsequens cōior materia huius septimi.

Finitur Septimus

Sequitur octauus

Trū aūt fact sit aliquādo

Circa initium

octaui libri phisicorū. in quo phus ostendit qualis sit ꝑmus motor z ꝑmus motus. Querit ꝑmo vtrū motus sit eternus: z perpetu.

Pro pte affirmatiua est phus in ꝑncipio huius octaui. vbi duplici medio innitit ad ostendendū sempiternitatē motus. primū sumitur ex parte motus. et secūdum ex pte tpis. vt satis pz in ꝓtinuatiōe littere. Sed pro pte negatiua est autoritas sacre scripture. Preterea nisi sic phs in isto octauo ꝓcederet ex falsis. qz ex ꝓpetuitate motus ꝓbat ꝓpetuitatem primi motoris.

Maior. Ratio Arestotelis que ex parte motus ꝓcedit: antiquorū positiōem sufficiēter destruit Minor. Consideratio sumpta ex parte temporis: nequit simplicit ꝓcludere eternitatem motus Conclusio. Supponendo igitur antiquorum errorem: phus sufficienter ostendit motus perpetuitatem

Propositio maior sic declarat. qz phi ante Arestotelē ponētes motū incepisse posuerūt inceptionem motus ꝑ hoc q generabānt de nouo mobilia. siue ꝑ hoc q ꝑ motum inceperūt esse. sed hoc ꝓcludit repugnantiā. quia si mobile deberet generari. tūc necessario ante motū illi mobilis ꝓcedit alius motus siue mutatio. et sic ante ꝑmum motū esset alius motus. Et pari modo de desitiōe motus dicendū est. Minor patz examinādo rōnem phi. Unde ꝓcesso q motus nō possit esse nisi tempus sit. nec tempus nisi nūc sit. negatur ꝓnter q nūc est medium duorum temporum. Sicut em punctum ꝓt esse ꝑncipiū linee ita z nūc tpis. Deinde cū instatur. qz si nūc sit principium tūc ante ipsum nihil est. sed ante importat temp. Huius instantie ponitur duplex solutio. prima est. quia hec ꝓpositio est negatiua quādo dicitur ante ipsum nūc nihil est. et sic non potest inferri q sit aliquod tempus precedens primū nunc. Sicut dicendo q nihil est extra celum. per hoc non volumus q sit aliquid extra celum. Aliter potest dici q affirmando ante z post tunc important tempus imaginarium. non autē tempus realiter existens.

Conclusio patet ex dictis. quia motus non potest ꝑ veram mutationem incipere. nec potest per veram mutationem desinere. sicut tamen volebant antiqui ponētes inceptionem mūdi. Correlarium primum. Potest ab agente intellectualis nature procedere nouus effectus sine preuia mutatione. Patet quia est dabile agens intellectualis nature quod est causa temporis nec eius actio subiacet tempori sicut est deus gloriosus. et ergo potest sine eius mutatione qualicūq ab eterna eī voluntate noua actio voluntatis procedere. Correlarium secundū De mūdo z motu positio Arestotelis: non est contra illud quod fides tradit in suis articulis. Patet primo. quia non loquūtur eodem modo de inceptione mundi. Patet secūdo. quia Arestoteles suam positionem non demonstrat. in signū cuius vbicūq loquitur de hac materia inducit testimonia antiquorū. quod non est demonstratoris sed probabiliter persuadentis. Patz tercio qz expresse dicitur primo topicorum q quedam sunt ꝓbleumata dialetica de quib rationem non habemus. vt vtrū mūdus sit eternus vel non. Ad rationes. Ad ꝑmam dicitur q veritas fidei ponit inceptionem motus. nō ꝯdem per mutationem mobilis. quia motus et mutatio designant aliquod subiectum existens prius et posterius. sed per emanationem a primo rerum omniū principio. que emanatio dicitur productio totius esse a prima causa essendi. sed talis emanatio non est mutatio ꝑm rē. sed solum ꝑm nostrum modum concipiendi. et ideo nō oportet presupponere aliquod subiectum ante talem ꝑductionem. Et illum modum productionis Arestoteles hic non impugnat. sed solum nititur probare motus non incepisse per mutationem z factionem naturalem. z hoc est verum. Ad secūdam dicitur q nihil prohibet ex falsis verum ꝓcludere. vt pz secūdo priorum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Querit secūdo Vtrum stando in limitibus naturalis philosophie: sit demonstrabile mūdum de nouo incepisse Pro parte negatiua est auctoritas sancti Thome q̃ tenet q̃ non est impossibile mūdū fuisse ab eterno ex parte habitudinis terminorum. licet sit de facto impossibile ratione alicuius extrinseci superuenientis. sicut hec propositio. berta est virgo post eius corruptionem. est impossibilis propter oppositum actum superuenientem. Sed pro parte affirmatiua arguit. quia implicat contradictionē creaturam esse ab eterno. ergo ⁊ mūdū fuisse ab eterno est impossibile. Antecedens patz dupliciter. primo quia si deus produxisset mūdum ab eterno potuisset simul pduxisse mulierem impregnatam ⁊ eaz dimisisse in puris naturalib⁹. quo facto peperisset puerū infra decem menses et tūc ille puer fuisset solum nouem mensium. ergo ⁊ mūdus solum durasset per nouem menses. ⁊ per ꝯsequens non fuisset ab eterno. Patet secūdo. quia similiter potuisset produxisse vnum hominē et euz dimisisse in puris naturalib⁹ qui vixisset fm certam periodum. et postea mortuus fuisset. et sic in instanti sue mortis fuisset eiusdē durationis ⁊ etatis cum mundo. et quia non fuisset infinite etatis. sequtur q̃ mūdus nō fuisset ab eterno

Maior. Ex repugnantia circūstantie repugnat mūdum aut alium effectum: a parte ante fuisse perpetuum. Minor. Non repugnat mūdo fm se: perpetuū esse a parte ante Conclusio. Sola igitur fide est tenenduz: de nouo incepisse mūdum

Maior propositio sic declarat. q: res ita se habet q̃ mūdus ex tempore incepit et propter hoc repugnat eius oppositum fuisse verū Minor probatur. q: de rōne mūdi nō est hic ⁊ nūc. sed demonstrans abstrahit ab illis. similiter ex ratione pducentis nō est repugnantia Conclusio patz. quia ex habitudine extremorum non repugnat nec inest mūdo a parte ante fuisse perpetuo. et ita neutra ps potest demonstrari. sed vna pars debet fide teneri Ad rōnem quo ad ambas probationes dicendū est q̃ illa mulier non peperisset infra decem menses sed expectasset p tempus infinitū anteq̃ peperisset. similiter ille homo nō vixisset fm determinatam periodum. sed per infinitum tempus

Principium aūt ꝯsiderationis est q̃ ḋem

Ad inquirendū in isto

tractatu secūdo ꝯditionem p̄mi motus ⁊ p̄mi motoris

Querit p̄mo. vtrū diuisio circa dispositionē entiū in ḋnq̃ membra: sit ad notitiā p̄mi motus ⁊ p̄mi motoris necessaria Pro parte affirmatiua que est vera est phs in littera. Sed p parte negatiua arguit p̄mo sic. diuisio illa non est bimēbris. ergo nō est bona Secūdo sic. p̄mū membrū destruit motum. et secūdum destruit quietem. tercū destruit generatiōem ⁊ corruptionē ⁊ omnez motū violentum. quartū destruit necessitatem aliquoz entium. et quintum ꝯmittit nugationem ponendo aliq̃ esse immobilia ⁊ aliq̃ ḋescere. igit ⁊c.

Maior. Entia diuidi fm duo prima membra tm: est ꝯtra experientiā et ꝯtra phisicum.

Minor. In his que quiescūt et mouentur: quedam trimēbris diuisio inuenitur Conclusio Igitur sub illius diuisionis aliquo mēbro: ea que sunt ꝯtinētur necessario.

Propositio maior sic aperit. q: primū mēbrum est q̃ oia semp quiescūt ⁊ q̃ nihil aliqū moueat. Secūdū est q̃ oia semp mouētur ⁊ q̃ nihil ḋescat. Sed illa duo mēbra stz ꝯtra experientiā. q: est ꝯtra experientiā q̃ oia semp quiescūt. etiā motū esse patz euidenter ad sensum. Et q̃ illa duo membra sint ꝯtra phisicū patz. q: p̄ncipiū in phisica est q̃ natura est p̄ncipiū mouendi ⁊ quiescendi. vt ptz secūdo phisicoꝝ Minor patet. q: q̃dam moueri ⁊ q̃dam quiescere ꝯtingit tripliciter Primo q̃ ea que mouentur semp mouētur ⁊ nunq̃ quiescūt. et ea que ḋescūt semper quiescūt ⁊ nunq̃ mouentur. Secūdo mō q: omnia que mouētur etiā sunt nata quiescere ⁊ ecōtra. Tercio mō q: q̃dam sunt nata semp moueri ⁊ nunq̃ quiescere. quedam nunq̃ nata moueri. q̃dā aūt vtroq̃ modo. scz nata q̃nq̃ moueri ⁊ q̃nq̃ quiescere Conclusio pz transeurrendo omnia entia. q: nō potest imaginari aliq̃s gradus entis q̃n sub aliquo dictorū membroꝝ ꝯtineat Est tm verum q̃ solum vltimū membꝝ est dispositio entiuz. ⁊ fm illud verum est qd̄ ꝓposuimus in titulo questiōis. scz q̃ aliquis motus est sempiternus: et q̃ aliqd̄ mouens est immobile Correlarium primū. Disputare nō pertinet ad phisicū: ꝯtra negantes esse motū. Patz tripliciter. primo quia illa positio est friuola ⁊ ad sensum manifeste falsa. Secūdo quia negantes motum esse negant illud qd̄ ab omnib⁹ scientiis psupponit. Tercio q: phisicus tanq̃ p̄ncipiū presupponit esse motum Correlariū secūdū Positio Eracliti: destruit positionem phisici. Patz quia destruit quietem. phisicus autez presupponit naturam esse principium motus ⁊ quietis. Et ergo augmentum nō est ꝯtinuū sicut nec alteratio est ꝯtinua. sed de motu locali est manifestum q̃ quādoq̃ cesset Correlariuz tercium. Tercium membrum et quartū: repugnant sensui et peccant ꝯtra phisicū. Patz ex longa declaratiōe phisophi. Ad rationes Ad p̄mam dicitur. q̃ ista diuisio ḋntum membris posset de facili reduci ad bimembrem

Ad secūdaz dicitur. q̃ p̄ma quatuor membra sunt irrationabilia. vt pz ex dictis. Sed ad hoc qd̄ assumit contra ḋntum dicit q̃ imobile et quiescens nō conuertūtur q: imobile se habet vt superius ad ḋescens.

Querit secūdo. Vtrū motꝰ animalū a seipsis: dici debeat naturalis Pro respōsione noto. q̃ titulus q̃stiōis duo q̃rit. Primo vtrū motus aīalium sit a seipsis. Secūdo vtrū motus aīalis dici debeat naturalis. Gratia primi est notandu q̃ aliquid p̄t dici moueri a seipso. q: intra se habet motorē sui motus. Similiter gratia secundi est notādū. q̃ motus aīalis vno mō p̄t ꝯparari ad ipm totū aīal. Alio mō ad corpus ipsius aīalis. qd̄ virtualiter ꝯponitur ex quatuor elementis

Maior Cōueniēter q̃dā diuisio trimēbris: inuenit in mouētib⁹ ⁊ motis Minor. Aīali fm quēdā motū: ꝯuenit moueri naturalit et fm seipm Conclusio. Igit motus animalis inq̃tum huiusmodi: ꝯuenit sibi fm se. et ē naturalis toti animali

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Propositio maior pz verbi gratia. nã ꝑma diuisio est q̃ q̃dam mouentur ⁊ mouent ꝑ se. q̃dam per accidẽs ꝑ ut moueri fm partem dicitur ꝑ accidens. Secunda diuisio eorum que mouẽtur ꝑ se quedã mouentur a seipsis. quedam ab alijs. vt graue sursum. Tercia diuisio q̃ aliqua mouentur fm naturam. alia vero violenter ⁊ extra naturam. vt clarius patet in littera. Minor ꝑbatur quo ad primã partem. quia aliquis est motus animalis qui ẽ a principio intrinseco ⁊ essentiali ipsi⁹ animalis Similiter patz quo ad sedam partem. quia animal est diuisibile m corpus ⁊ animã tanq̃ in partes suas. sed anima est motor corporis. ⁊ etiam est actus eius. igitur. Et dicitur notanter fm quendã motum. q̃ aliqui sunt mot⁹ qui nõ sunt sub anima. sicut dealbationes q̃ fiunt ab exterioribus agentib⁹ Cõclusio patet ex declaratõe minoris. Correlarium. diuersimode potest idem mot⁹ dici naturalis ⁊ violentus. Patz q̃ si homo sursum ascẽdat talis motus est naturalis respectu animalis ⁊ violentus respectu corpis Et loquitur Arestoteles hic largius q̃ secũdo phisicorum. vt patz ex supradictis. Est etiam cõsiderandum animal posse diuersimode diuidi in partem mouentẽ ⁊ motam. vno mõ diuidẽdo animal in animã ⁊ corpus. alio mõ diuidendo corpus in diuersa organa. ita q̃ per vnuz anima mouet reliquũ. sicut manus mouetur a brachio. brachium ab humero. humer⁹ a musculo. musculũ a corde. cor autem ab alia. Patet etiam ex predictis q̃ aliquid dici moueri a seipso nõ repugnat ei quod dicitur in principio septimi. vbi fuit demonstratum q̃ nhil mouetur a seipso. scz per se primo. h autẽ Arestoteles loquit̃ de vna parte ꝑ respectũ ad aliam fm quem modũ aliquid d̃z esse in seipso. Et hec sufficiãt circa istud quesitum.

Querit̃ tercio

Vtruz grauia ⁊ leuia: moueantur a seipsis ad sua loca naturalia. Pro respõsione notandum q̃ Arestoteles post quandam diuisionem mouentium ⁊ eorum que mouentur similiter ⁊ motuum subiungit q̃ in quibusdam notum est q̃ ea que mouentur mouent̃ ab alio in quibusdam vero non est manifestum an moueantur a se vel ab alio. vtputa quando grauia ⁊ leuia mouẽtur ad loca sua naturalia. Et ad hoc manifestandum mouetur presens questio. ⁊ pro ꝑte negatiua est philosoph⁹ in littera. qui multipliciter ostendit q̃ non mouentur a seipsis. sed a generante ⁊ remouente prohibens. Sed pro parte affirmatiua arguitur dupliciter. primo q̃ grauia ⁊ leuia possunt moueri generante corrupto. ergo non mouentur a generante. Secundo quia motus naturalis est a principio intrinseco. sed generans est extrinsecum genito. igitur ⁊c.

Maior. Sicut in graubus ⁊ leuibus ꝑncipium motus violenti est extra: ita principiũ motus naturalis ipsorum est ad intra Minor. A seipsis grauia et leuia: non mouentur ad sua loca naturalia. Conclusio. Mouentur igitur grauia et leuia ad sua loca per se a generante: et per accidens a prohibens remouente.

Propositio maior quo ad primam partem supponit̃ ab Arestotele tanq̃ nota. constat ẽ q̃ quando terra ꝑ ꝓcitur sursum. tunc motus est ab extrinseco mouẽte. Secunda pars patet. quia forma grauis cum grauitate est principium mouendi deorsum. Et similiter est de motu leuis sursum. cum ambo isti mot⁹ sint naturales Minor patet ꝑ quatuor rationes Arestotelis quas oportz diligenter cõsiderare ex copulatis. Conclusio quo ad primam partem patet ꝑ Arestotelem. Et est ratõ. quia nõ mouentur a seipsis. vt patet ex declaratiõe minoris sed generans dans eis formam dat consequẽtia formã. Sed secũda pars probatur ex ratione eius quod est per accidens. quia impedimentum accidit ei quod intendit mouere graue deorsum. ⁊ remouens illud impedimentum mouet ꝑ accidens. vno mõ quia per alterum. alio modo quia ad huiusmodi motum non concurrit per se.

Correlarium primum. Aliquis motus in animalib⁹ est ab intra: qui in graubus ⁊ leubus est ab extra Patz quia si animal moueatur: sursum motus est ab intra. sz si graue moueatur sursum motus est ab extra Correlarium secũdum. Aqua calefacta quando frigescit: a generante ad frigiditatem redit. patz quia sicut graui debetur locus deorsum. ita ad formam aque sequitur frigiditas Ad rationes. ad primam dicitur q̃ generante ꝑticulari corrupto adhuc remanet virtus eius in generãte vniuersali a qua habẽt grauia ⁊ leuia suum motum. Sed corrupto generante vniuersali tunc virtute generantis particularis amplius non mouetur. Ad secũdam d̃z q̃ motus grauiũ ⁊ leuiũ nõ est naturalis fm genus cause efficientis. sz fm genus cause materiał.

Hoc aũt dupliciter. aut eñ nõ ꝑpter seipm

Querit̃ circa hunc textũ

primo. vtrũ ante quodlibet mouens motum ab alio: sit necesse ponere mouens motum a seipso. Pro parte affirmatiua quesiti est clara sententia philosophi in textu assignata Sz pro parte negatiua est ꝓbs in principio septimi phisicorum. vbi dictum est q̃ omne quod mouetur ab alio mouetur. Etiam in sexto determinatum est q̃ non est dare primum in motu neq̃ ex parte mobil' neq̃ ex parte mouentis.

Maior. Si esset processus in infinitum in motis ⁊ mouentibus: tunc omino nullus esz motus. Minor. Non est necesse q̃ si mouens debeat mouere: ipsum moueri per accidens aut per se Conclusio. Igitur in genere mouentium ⁊ mobiliũ: necesse est deuenire ad aliquod mouens seipsum.

Propositio loco maioris posita fundat̃ in Aresto. et ꝑbatur duabus rõibus. Similiter minor ꝑbatur in littera quo ad ambas ꝑtes. q̃ ꝑma probat̃ duab⁹ rõibus et vno testimonio. ⁊ sil'r seda pars duab⁹ ꝑbatur rõibus q̃s oportet fideliter legere. ⁊ ergo iste positões sine copulatis nõ sufficiunt respõdentib⁹ Cõclusio pz ꝑ deductõem Arestotel'. q̃ nõ est ꝓcessus in infinitũ in ꝑ se ordinatis. teste regula ab omnib⁹ vere philosophãtib⁹ approbata Correlariũ. Aliqd a seipso esse ꝑmo motũ: est vno modo ꝓcedendum: ⁊ alio mõ interimendum. ptz ex modo ꝓcedendi Arestotelis. q̃ loquendo de motu phisico et mõbili ⁊ mouente continuis. sic nõ est dare primum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ex pte alicuius illorum fm cõmunem rationem diuisio/
nis ꝓtinui. Et hoc mõ loquitur Arestoteles in sexto. vl'
si aliquid dicat moueri a seipso primo, put distinguit con
tra moueri p accidens ⁊ fm ptem. sic etiam nihil mouet
a seipso ꝓmo, put determinatur in principio septimi. Sz
si loquamur de mouentibus ⁊ motis ꝓsideratis in deter
minata materia. sic contingit dare primũ. quia aliq̃ sunt
mobilia que nõ sunt diuisibilia sicut celum. alia sunt mo
bilia diuisibilia. sed si diuiderentur nõ mouerentur a suo
motore. sicut cor animalis. Et loquendo de mouente se
ipsum iuxta predictam ꝓsiderationem. tunc aliquid po/
test dici moueri a seipso primo. sic q̃ sit dare primũ mo/
uens ⁊ primum motum. Cuius simile superius est ha/
bitum quando Arestoteles dixit oĩnia corpora posse cõ
tinuari. hoc enim repugnãtiam non habet ex communi
ratione corporum. sed ex spẽali natura in diuersis corpib⁹
est repugnãtia. Et p hoc ptz quid sit dõm ad rões

Queritur secũdo Vtrum in mo
uentiuz genere:
sit necesse deuenire ad aliquod primum mouens peni/
tus immobile. Pro parte affirmatiua est philosoph⁹
in littera. Sed p parte negatiua arguitur primo sic. qz
quicquid potest virtus inferior potest ⁊ superior. sed ali/
qua mouentia secunda mouent seipsa. ergo ⁊ primuz po/
test mouere seipsum Secundo sic. primũ mouens in/
telligit ⁊ vult cum sit intellectualis nature. ergo ab intel
ligibili ⁊ appetibili mouetur. quare non est penitus im/
mobile.

Maior. In mouentium ordine: necesse est peruenire ad aliquod primum mouens quod non est mobile per se Minor. Nõ potest de simpliciter primo mouente concedi: q̃ ipsum posset per accidens moueri Conclusio. Igitur in mouẽtiũ genere: necesse est deuenire ad aliqd primũ mouens oĩno immobile

Hec propositio maior est Arestotelis in littera. ⁊ de/
ducitur rationibus ab eo sumptis Sed minor probat
quia non potest moueri per accidens eo modo quo ani/
me animalium dicuntur habere motum vel mutationẽ
Tum primo. quia sic primum mouens esset forma sub/
iecti corruptibilis. nec posset mouere perpetuo quod re/
putatur inconueniens. Tum secũdo. quia anima licz sit
motor corporis aliquo modo quo ad motum localẽ. ta/
men simpliciter non est primum mouens. etiam respec/
tu motuum sui corporis. Similiter non potest ꝓmũ mo
uens moueri simpliciter p accidens eo modo quo mo/
tores planetarũ dicuntur moueri ad motum sui corpo/
ris. quia motores tales habent supra se alium motorem
penitus separatum a quo mouentur. sicut appetit⁹ mo/
uetur ab appetibili. quia cupientes formas practicas eis
a primo mouente influxas deducere in executionem for
marum naturalium incessanter mouẽt sua mobilia ad
explicandum huiusmodi formas in materiam istorũ in/
feriorum prout determinatur in duodecimo metaphisi/
ce vbi Arestoteles complet in hac materia illud quod h
manet in defectu. ⁊ sic patet veritas ꝓpositionis Cõ
clusio patet ex dictis in maiore ⁊ minore simul vnitis.

Corrolarium primum. Conueniens est duplex pri/
mum mouens distinguere: ⁊ facile quibusdam instãtijs
satisfacere. Patz prima pars. quia quoddam est ꝓmuz
mouens in genere. scilicz eorum que mouentur. ⁊ tale est
mouens de quo dictum est in quesito precedenti. Aliud
est mouens simpliciter primum quod ponitur penitus
immobile. ⁊ de hoc consideratur in presenti quesito. Se
cunda pars corrolarij patet. quia si alique instantie ꝓtra
processuz Aresto. in rõib⁹ tactũ possint adduci de illis fac
ta est mentio in prima questione septimi. ⁊ ibidem st⁹ so/
lute. ⁊ ideo ad illam questionem recurrat qui eas quere
re desiderat Corrolarium secundum. Necesse est mo
torem primum esse perpetuum ⁊ vnum. patet ex proces/
su philosophi. qui has duas conditiones attribuit ꝓmo
mouenti. ⁊ postea addit terciam. scz q̃ nec est mobilis p
se nec per accidens quam similiter probat Ad ratio
nes. ad primam dicitur q̃ maior est vera in his que po/
nunt perfectionem. sed moueri non dicit perfectionem.
Ad secundam dicitur q̃ primum mouens non acci/
pit scientias a rebus sicut nos. ⁊ ergo nõ mouet ab intel
ligibili ⁊ appetibili Etiam intelligere ⁊ appetere nõ sunt
motus proprie dicti.

Atuero aliud facientibus principiũ magis

Circa initiũ huius ter/
cij tractatus queritur primo. vtrum localis motus: sit
omnium motuum primus Pro parte affirmatiua est
Arestoteles in littera. Sed p parte negatiua arguit.
quia sicut substantia est prior ⁊ perfectior alijs predica/
mentis. ita motus ad substantiam est prior ⁊ perfectior
motibus ad alia predicamenta. Secũdo sic. in his q̃
generantur prius est generari. deinde alterari ⁊ augeri.
et deinde moueri localiter. ergo motus localis erit poste
rior alijs motibus.

Maior. Necesse est eundem esse motum q̃ est primus: et qui est continuus et sempiternꝰ
Minor. Sicut augmentatio presupponit alterationem: ita alteratio loci mutationem
Conclusio. Igitur motus localis omni/bus modis prioritatis: debet dici prior mo/tibus alijs

Propositio maior patz. quia ante sempiternum nihil
est. ergo ille motus qui est sempiternus sicut est motus
localis est prior alijs Minor similiter patz in littera.
quia oportet prius alimentum alterari antecz̃ coniunga
tur alito. Etiam si deberet fieri noua alteratio oportet q̃
per motum localem alteratum de nouo coniungatur al
teranti Cõclusio patet inductiue. quia si aliquis ali
orum motuum deberet esse requiritur motum localez esse
non autem econtra. Similiter motus localis est prior tẽ
pore loquendo simpliciter. quia ille est perpetuus. vt pa/
rebit inferius. Etiam est prior fm perfectionem prout p
fectio ipsius motus accipitur ex parte mobilis. videmꝰ
enim in animalibus q̃ maiorem requirũt perfectionem
vt moueantur fm motum localem cz̃ fm alios motus.
Vnde pro regula poit hic Arestoteles q̃ posteriora fm
viam generationis sunt priora fm viam perfectiõis. Si
militer videmus q̃ motus localis nõ ꝓpetit oĩbus viuẽ
tib⁹. sz solũ animalib⁹. nec oĩbus aĩalib⁹ sed solũ pfectis.
Corrolarium primum. Rationabile est a solo motu
locali: dici simpliciter aliquid moueri. patet quia si aliqd

moueat continue in eodem loco. cuius alteretur aut augmentetur. tamē non dicitur ita proprie moueri sicut quando mutat locum sicut dicitur in littera. ⁊ merito. quia p̄mum in vnoquoq; genere est maximum ⁊ mensura aliorum Correlarium secundum. Solus motus circularis est aliorum motuum primus. patet per rationes Arestoteles in littera. Tum primo. quia perpetuum est prior corruptibili. sed inter motus locales nullus potest esse perpetuus nisi circularis. vt etiā ostendit philosophus. Tū secundo. quia perfectum est prius imperfecto. sed motus circularis est perfectus. quia copulat finem principio.

Correlarium tercium. In motu circulari: non potest contrarietas assignari. Patz per Arestotelem hic ⁊ in p̄mo celi. quia nō videtur per quem modum in tali motu contrarietas ymaginari posset. Est tamen verū q̄ Arestoteles hic admittit contrarietatem largo modo dictā

Ad rationes. ad primam dicitur. q̄ simpliciter ⁊ per comparationem ad mouens ⁊ mobile sicut motus localis precedit motum generationis. licet loquendo de perfectione intrinseca motus generationis sit perfectior. et vt sic prior Ad secūdam dicitur q̄ in quodam genere mobilium scilicet generabilium ⁊ corruptibilium generatio precedit alios motus. tamen simpliciter motus localis est prior alijs.

Queritur secūdo

Utrum necesse sit omne qd̄ mouetur reflexe: in puncto reflexionis quiescere Pro parte affirmatiua est litteralis sententia philosophi. licet latenter in duobus locis per occasionem meditādi de opposito. Sed pro parte negatiua arguitur dupliciter. primo. quia si faba sursum proiecta obuiet magno molari cum impetu deorsum descendenti non videtur q̄ quiescat in puncto reflexionis. Aut si quis murem currētem retrahat per filum pedi alligatum non videtur facere q̄etem in puncto reflexionis. Secundo sic. si lapis sursum proiectus quiesceret sequeretur q̄ graue existēs sursum ⁊ non prohibitum q̄esceret. qd̄ falsum est.

Maior. Nunq̄ motus reflexus: cum motu priori est vnus et continuus. Minor. q̄ tum est ex parte reflexionis sic motus reflexus: est a priori motu per quietē interruptus Conclusio. Igitur in omni eo quod mouetur reflexe: necesse est q̄etem interuenire.

Maior propositio sic manifestatur. quia cōtrarij motus non sunt vnus motus continuus. sed primus motus ⁊ secūdus reflexus sunt ꝓtrarij. igitur ⁊c. Minor patet per Arestotelem in littera qui signanter adducit duas rōes ad istud que videantur ibidem simul cū ratione Zenonis. que ex p̄ma ratione phi soluitur Conclusio colligatur ex pho cum probationib̄ necessarijs

Correlarium. Nullū signum in spacio signatum: est actu medium respectu motus continui aut finis vel p̄ncipium. patz duobus cōcessis principijs. primum q̄ tria sunt in magnitudine que ꝓtransitur. scz principiū mediū et finis. ita q̄ mediū ad vtrumq; vtroq; modo se habet. quia respectu principij est finis. ⁊ respectu finis est p̄ncipiū. Secundum est q̄ aliud est esse in potentia ⁊ aliud in actu. Ex his Arestoteles deducit hoc correlarium.

Ad rationes. ad primam dicendum est q̄ in tali casu mobile reflectitur per accidens ⁊ nō per se. quare nō oportet mobile quiescere. Ad secundam dicitur q̄ lapis habet prohibens scz virtutem violentie que sufficit detinere mobile contra suum motum. licet nō sufficiat amplius mouere mobile cōtra eius motum.

Queritur tercio

Utrum solus motus circularis sit continuus ⁊ perpetuus: ac omnium aliorum motuum primus.

Pro parte affirmatiua est diffuse Arestoteles in littera. Sed pro parte negatiua arguit. qz si sic sequeret q̄ motus circularis esset infinitus quod est impossibile. quia est inter duos terminos finitos Secundo sic. generationes ⁊ corruptiones sunt perpetue. ergo non solus motus localis.

Maior. Solus motus circularis excludit conditiones: perpetuum esse motum prohibētes Minor. Autoritate probatur omnium philosophorum: solum motum localem esse p̄mum motuum Conclusio. Igitur motus localis nō solum est perpetuus. sed etiam omnium motuū simpliciter primus.

Propositio maior patz. quia nulla est repugnantia sue perpetuitatis. sed natura sua habet aptitudinem ad perpetuam durationem. cuius de motu recto sit oppositum vt patet ex differētijs vtriusq; motus. quarum prima ē. quia in motu circulari mobile fm eandem positionē redit ad punctum a quo exiuit. non autem sic est de motu recto. quia dextra pars fit sinistra si eadem pars que p̄mo exiuit debeat primo redire. Secunda differentia. qz circularis est de eodem ad idem. econtra autem est de recto. quia motus reflexus non est continuus cum primo motu. vt visum est supra Tercia quia circularis copulat principium cum fine. non autem sic est de recto. quia est inter oppositos terminos Minor est philosophi in littera qui eam ostendit autoritate multorum antiquorum Et est ad hoc ratio. quia perpetuū est prius corruptibili. sed solus motus localis est continuus ⁊ perpetuus. vt etiam ostensum est superius. igit̄. Etiam perfectum prius est imperfecto. sed circularis est perfectus. quia copulat finem principio Conclusio sequitur ex premissis

Correlarium primum. Bene dicit philosophus p̄mo celi q̄ motus circularis: non est fm se alicuius corporis elemētaris. patet quia passio non excedit suum subiectum. cum igitur motus circularis fm se sit aptus ad perpetuitatem constat q̄ nō debetur p̄mo ⁊ per se corpi corruptibili. Et ergo si inueniatur in tali corpore hoc est per participatōem cum corpore superiori Correlarium secūdum. Rationabile est motum circularem esse regularem: ⁊ aliorum motuum mensuram. patet quia primus in vnoq̄ genere est mēsura aliorū ⁊ minoris variatiōis. vt d̄r quarto huius ⁊. xij. metaphisice Ad rōes. ad primā dicit q̄ motus circularis est infinitus fm duratōem perpetuam. sed nō est infinitus fm terminos Ad secūdam dicitur q̄ continuitas que est in generatōibus ⁊ corruptionibus nō est continuitas simpliciter

Q̄ autem necesse est impartibile esse ⁊ nulla

Circa principiū quarti

tractatus q̄ritur p̄mo. vtrum primus motor sit infinite

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

vigoris: ⁊ nature intellectualis Pro parte affirmati/ua est processus philosophi hic ⁊ alibi Sed ꝓ parte negatiua arguitur primo sic. quia Arestoteles ꝓbat totuz vniuersum esse finitum vt patet primo celi. ⁊ nullū posse esse corpus infinitum. ergo nullum erit tempus infinitū Tenet ꝛsequētia. quia infinitas temporis ꝓueniret ex ꝑte mobil' ꝑtranseūtis punctū in spacio signato Secdo sic qꝛ nullus effectus videtur infinitus. sed magnitudo virtutis cognoscitur ex effectu Tercio sic. omnia eterna sunt necāria. sed fm Arestotelem primus motor ab eterno mouit. ergo mouet de necessitate ⁊ non libere fm intellectū ⁊ voluntatem Quarto sic. si essz intellectualis nature tunc posset velocius aut tardius mouere aut omnino a motu cessare propter libertatem ipsius voluntatis. sed illa sunt absurda apud Arestotelem.

Maior. Virtutem finitam mouere ꝑ tempus infinitum est impossibile Minor. Mouens primum existens intellectualis nature: mouet in infinito tempore Conclusio. Tenendum est igitur philosophum voluisse: primum motorem esse infinite virtutis et intellectualis nature.

Ad probandum maiorem Arestoteles tria supponit. ꝓmo ꝙ in causa motus sunt tria. s. mouens mobile ⁊ tempus. Secundo sit mouens finitum a. sit mobile finitum b. ⁊ tempus finitum c. Tercio pars mouentis sit b et pars mobilis finiti sit e. pars tēporis infiniti finita sit z Tunc arguitur sic. si a moueat b in c. tunc d mouebit e in z. sed d potest totiens sumi ꝙ consumet totum a. ⁊ sic e consumet totum b. cum illa sint finita. Sed z nunqꝫ potest consumere totum c. cum e sit infinitum. ergo c non erit adequatum tempus in quo mouebitur b Minor habet duo complexa. ꝓmum probat. quia ꝑs probat ꝙ primus motor sit incorporeus ⁊ sine magnitudine. ex q̄ sequitur ꝙ sit nature intellectualis. Sed secm̄ complexum patet ex his que dicta sunt supra in octauo. vbi probatum est ꝙ primus motus nō incepit nec desinet. sz est perpetuus. ⁊ sic est fm tempus infinitus. quare oportet primum motorem mouere in tempore infinito Conclusio sequitur ex premissis. Correlarium primum. in magnitudine finita: nō potest esse virt⁹ infinita Correlarium secūdum. Nullum corpus infinitum in magnitudine: est virtutis finite precise. Illa duo correlaria patent ex declaratione textus. Correlarium tercium. instantie facte cōtra prememorata: solui possunt facili causa. Patet quia licet totum vniuersum sit finitū. nec possit esse aliquod corpus infinitum. tñ ex ratione philosophi ostenditur ꝙ virtus primi motoris est sufficiens ad mouēdum infinitū mobile. Nec est incōueniens si effectus nō capiat tātum quantū est in causa. Est tamē verꝫ ꝙ primum mobile habet quādam similitudinem cū infinito vt dicitur tercio huius. qꝛ circulus est quodammō infinitus. Similiter nō procedit secunda instantia. quia modus causandi interdum magis designat virtutē causē q̄z ipse effectus. cum igitur fm philosophum ꝓma cā sit causa totius entis nō presupponens aliquod subiectum. ideo cōcludi potest infinitas sue virtutis Ad terciā et quartam diceret Arestoteles ꝙ propter immutabilitatem prime cause ea que a prima causa procedūt fierēt necessario ⁊ immutabiliter nō obstante ꝙ per intellectuz et volūtatem ageret. quemadmodum in principio huius octaui habitum est ꝙ Arestoteles non potuit videre ꝙ mundus ⁊ motus inciperent aut desinerent permanēte voluntate primi motoris immutata. et eodem modo se habente.

Queritur secūdo Utruz motus proiectorum factus a pluribus motoribus: sit proprie vnus ⁊ cōtinuus

Pro illius quesiti parte negatiua ⁊ vera est Arestoteles in littera Sed pro parte opposita arguitur. proiecta mouentur ab impetu impresso. ergo nō mouentur a pluribus mouentibus. Antecedens probatur. qꝛ nisi poneretur impetus nō posset videri vnde velocitaretur motus corporum ad sua loca naturalia. ⁊ quare nō potest homo se sistere in descensu vallis quādo currit si nō generetur impetus Secundo sic. quia si sagitta emittatur a balista. tunc eius motus videtur vnus et continuus.

Maior. Motus proiectorum non continuatur a proijciente: sed a medio propellente. Minor. Proiecta mouentur a pluribus: cosequenter se habenntib⁹ Conclusio Quāuis igitur motus proiectorum non sit per quietem interruptus: proprie tamen non est vnus neqꝫ continuus.

Propositio maior patet ex determinatiōe philosophi hic in littera ⁊ in tercio de celo. Et declarat eam hoc modo. quia proijciens lapidem simul mouet medium. cui duo attribuit. scilicet mouere ⁊ moueri. non autem oportet ꝙ si cesset ipsum moueri ꝙ etiam cessz ipsum mouere cuius signum est. quia cum moueri sit completum. tunc maxime ipsum quod mouebatur potest mouere. Sicut subiecto producto ad summum calorem nō amplius calefit. sed potest calefacere. Et similiter illud secundū mouens dat parti proxime moueri ⁊ consequenter mouere et ita vlterius donec remittendo non datur nisi moueri et tunc cessat motus totus Minor patet ex dictis. quia exempli gratia lapis mouetur a pluribus partib⁹ aeris consequenter se habentibus. Prima pars conclusionis patet. quia sagitta ab arcu emissa non quiescit nisi vsqꝫ ad determinatam distantiam. vt supponitur. et ita est vnitas mobilis temporis ⁊ vbi ad quod est motus. Secunda pars patet. quia in tali motu sunt plura mouentia sibi succedentia propter que fiunt diuersi impulsus ⁊ irregularitates Correlarium. Si proiectuz moueretur per impetum: sequeretur ꝙ lapis proiectus sursum semper continuaret motum suum. Patz sequela. quia illa forma scilicet impetus predominatur forme grauitatis. ⁊ quia motus naturaliter fluit ab illa virtute sequitur ꝙ nunqꝫ vinceretur. verbi gratia si a calidita/te aque flueret adintra calefactio conseruans calorem sicut impetus generat motum nunqꝫ aqua calefacta frigefieret nisi superueniret extrinsecum frigefaciens predominando Ad primam dicitur ꝙ illa velocitas nō est propter impetum. sed propter dispositionem ad motum velociorem ex parte suscipiēntis. nam prior pars motus est via quedaz vt a grauitate fluat intensior motus. et sic semper vlterius. Ad secundam quid sit dicendum patet ex dictis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Querit tercio Utrum primus motor impartibilis: habeat virtutem organicam alicuius corporis. Pro illius q̃siti responsione notandum est q̃ aliquid dicitur impartibile siue indiuisibile multipliciter. vno modo sicut vnitas vel punctus q̃ sunt de genere quantitatis sicut eius principia. Alio modo aliquid est indiuisibile tamq̃ existens extra genus quantitatis. sicut substantie separate dicuntur indiuisibles. Similiter etiam duplex est virt⁹. quedam est que determinatur ad certam partem subiecti. sicut virtus oculi vel alterius sensus Alia est virtus separata non coniuncta materie. sicut intellectus est virtus anime. Istis sic notatis patet luce clarius q̃ prima pars quesiti est affirmatiua ⁊ secũda est negatiua Sz contra hoc arguitur primo sic. primus motor est in circũferentia primi mobilis. sed omnis forma que est in materia quantificatur ad quantitatem sue materie. ergo p̃mũ mouens habet magnitudinem Secõdo sic. finitum vel infinitũ soli quãtitati p̃uenit. sz primũ mouẽs est infinite virtutis. g̃ est quantũ ⁊ partibile.

Maior. Primus motor est impartibilis: sicut existens omnino extra genus magnitudinis. Minor. Virtus primi motoris: nõ est virtus organica alicuius corporis. Cõclusio. Igitur impossibile est primum mouẽs immobile: habere magnitudinem aut virtutẽ in corpore.

Propositio pro maiore posita sic ostenditur. quia si haberet quantitatem dimensiuam aut haberet magnitudinem finitam. ⁊ si sic non esset infiniti vigoris. cuius oppositum superius dictum est. aut haberet magnitudinẽ infinitam. sed hoc non quia nulla talis est. Q̃ autem sit extra genus. patet quia est motor totius nature eam totam ⁊ totaliter trãscendens Minor propositio sic patet. quia virtus organica determinatur ad magnitudinem dimensiuam. sed primus motor est absolutus a tali magnitudine. vt dicit precedens propositio. igitur ⁊c.

Conclusionis veritas patet ex premissis Corrolarium primum. principium influentie motus continui: est in circũferentia mobilis primi. patet quia vbi motus est velocior ibi principium motus est ponendum. vt dicitur in littera. sed velocior est motus in circũferentia primi mobilis. et inde alie spere participant suum motum diurnum. quia p̃mus motor est causa motus diurni ab oriente in occidens. Et ergo ad hunc sensum posset concedi de p̃mo motore q̃ sit in dextra parte celi. id est in oriente. quia ab illa parte celi recipitur influentia ad motuz circularem. Quod nõ est sic intelligendum q̃ aliqua determinata pars sit semper oriens. eo q̃ virtus motoris primi non est affixa alicui parti sicut organo. sed quecũq̃ pars fuerit in oriente recipit influxum inchoandi motum Corrolarium secundum. deus gloriosus fm positionem Arestotelis: non est motor proprius primi mobilis. Patz primo ex communi positione peripatheticorum inter quos princeps ⁊ dux eorum est Arestoteles qui ponunt corpora celestia animata. ⁊ per consequens motor proprius respectu corporis celestis est anima. nõ autem deus gloriosus. Rursus idem patet ex processu Arestotelis in vto octauo. quia in genere corporuz que mouentur quod mouetur naturaliter est prius eo quod mouetur violente. ⁊ quod mouetur a se est prius eo q̃d mouetur ab alio. Et per consequens in genere mobilium primum mobile mouetur a p̃ncipio intrinseco. sicut animal mouetur ab anima Corrolarium tercium. Virtus simpliciter primi motoris: est origo omnis virtutis Patz quia propter eius excellentiam in primo simpliciter motore qui est deus gloriosus. ipsa virtus est ipsa cẽtria primi motoris a qua ceteris fit participatio quicq̃d bonitatis in se continent. Ad rationes. ad primam dicendum q̃ primus motor est in circumferentia primi mobilis nõ fm determinationem sue substantie. sed fm influentiam motus. vt patet ex dictis Ad secundam respondetur q̃ primus motor non est infinitus infinitate quantitatis dimensiue. sed infinitate virtutis. Et ergo dicit autor libri causarum q̃ primum infinituz est virtus virtutum a qua descẽdunt reliquebonitates. quas nobis largiri dignetur ipse autor ⁊ fons virtutum deus gloriosus in secula seculorum benedictus Amen

Finis positionum circa octo libros phisicorum que sunt ad opponendum ⁊ respondendum multum necessarie.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Zum 1. Druck schön! verhefftet

Sicut philo- sophus docet in vndecimo de animalib. in quolibet genere rerum necesse est prius considerare communia et posteriora et postea propria vnicuique illius generis. Cõmune autẽ omnib reb aiatis est anima. in hac enim oia aiata conueniũt. Ad tradendum igit de rebus animatis scientiã necessariũ fuit primo tradere scientiam de anima tanq̃ communem eis. Et sic Arestoteles volens tradere de reb animatis scientiã. primo tradit scientiam de anima. postmodũ vero determinat de propriis singulis animatis in sequẽtib libris. In tractatu aũt de aia quem hic habemus premanib prosequẽde sunt quedã questiones cognitionem eius explicantes. Et anteqũ ad textum accedamus querendũ est principaliter de duob

Querit primo. Vtrũ sciẽtia de aia sit naturali philosophie subordinata Pro parte affirmatiua est. processus phi. Etiam pars subordinatur toti. sed ista scẽtia libri de anima est de parte entis mobilis. ergo subordinat scientie que est de ente mobili fm se. sicut est phia naturalis que dicit phisica. Sed pro parte negatiua arguit dupliciter. Primo de illo nõ est scientia qd̃ non potest p intellectum apprehendi. sed aia nõ potest apprehendi p intellectũ. igit. Minor probat. qr nihil est in intellectu quod prius non fuit in sensu. sed anima non potest cadere sub sensu. Secũdo sic. anima nõ est forma naturalis sz supergrediens naturam. ergo nõ est phisice considerationis et p consequẽs scia de aia nõ erit phisicalis.

Maior: De anima in se cõsiderata: haberi potest vera ⁊ perfecta scientia Minor. Anima est perfectio materie naturalis: alicuius etiam entis mobilis pars integralis Conclusio. Congrue igitur habitus de aia genit: est naturali phie subordinatus

Propositio maior sic ostenditur. qr anima considerata fm se habet oia requisita ad hoc q̃ de aliquo sit scientia. habet enim principia que explicantur p eius diffinitionẽ. habz etiã passiones. sicut sunt viuificare ⁊ potẽtie aie. sz illa sufficiũt ad hoc q̃ de aliquo habeatur scientia Minor pz qr ipsa anima est perfectio corporis. vt patz ex eius diffinitiõe. Sed q̃ sit pars integralis alicuius entis mobilis patz. quia est pars corporis animati. qr corpus aiatum constituitur ex corpore ⁊ aia sicut ex partib Conclusio probatur. qr ille habitus est phisicalis qui cõsiderat de forma que necessario habet esse in materia vel fieri. sed sic est de illa scientia. igit. Minor probat. qr aia sensitiua ⁊ vegetatiua habent necessario esse in materia. sed aia rõnalis necessario habz fieri in materia. saltem loquẽdo de facto. sed loquendo de possibili diuersi Thomiste diuersimode sentiũt. Est tm verũ q̃ ista scientia nõ subordinat subiecto phie naturalis. sicut pars subiectiua sed sicut pars integralis. vt patet ex dictis Ad rõnes Ad primam dicit q̃ intellectus proportionatus huic cognoscibili quod est anima. potest habere scientiã de ea fm se. sed si intellectus non sit proportionatus tũc nõ potest aiam cognoscere nisi per suos effectus Ad secũdam dicit q̃ aliqua forma potest dici naturalis tripliciter. Vno modo quia est naturalis perfectio materie ita q̃ cum materia cõstituit vnũ compositũ naturale. et sic quelibet aia est forma naturalis etiã loquendo de aia rõnali. Secũdo dicit forma naturalis. qr immediate vnit materie prime. et sic iterũ q̃libet aia dicit naturalis forma. vt patebit circa primã diffinitiõem aie. qr aia est act corporis phisici organici ⁊c. Tercio dicit naturalis. qr attingit actuitate agentis naturalis qd̃ educit eam de potentia materie. et sic aia vegetatiua ⁊ sensitiua dicit naturalis. non aũt intellectiua. qr aia intellectiua est fm esse separabilis a materia. ⁊ vt sic est metaphisicalis considerationis. sed primis duobus modis dicit naturalis qd̃ sufficit

Querit secũdo. Vtrũ istius scientie subiectũ adequatũ: sit aia vel corpus aiatum Q̃ anima sit subiectum patebit infra ex dicendis. qr partes subiectiue ipsius aie hic inquirũtur. etiã passiones tam propie q̃ cõmunes demonstrant de aia. vt patz per phm in isto primo dicente. Inquirimus aũt considerare naturã et substantiam ipsius anime. postea quecũq accidũt circa ipsam quoq̃ qdam propie passiones aie videntur esse. alie aũt communes. Sed q̃ corpus aiatum sit subiectũ sic apparet. quia partes ⁊ passiones corporis animati inquirũtur in hoc libro. ergo corpus aiatum erit subiectum. Secũdo sic. liber de aia est sextus in ordine librorum phie naturalis. ergo subiectũ eius debet contineri sub subiecto phie naturalis. sed corp aiatum est hmõi. igit ⁊c.

Maior. Non omnes partes et potẽtie aie: fluũt ab aiato corpore Minor Aia est completũ principiũ et principale subiectũ: omnium suarũ potentiarũ. Conclusio. Igitur aia cõsiderata in cõmuni et fm se: est adequatũ subiectũ huius scientie.

Maior propositio similiter ⁊ minor sic patẽt. qr duplices sunt potentie ⁊ passiones aie. quedam sunt propie que sunt subiectiue in aia tm. sicut intellectus agens intellect possibilis ⁊ volũtas sunt de aia rõnali tm. et de illis est verum q̃ fluũt ab aia tm tanq̃ a completo principio Et p hoc patet maior. Alie sunt potentie cõmunes ad quas actualiter habẽdas aia indiget corpore. qr fluũt ab aia ⁊ corpore simul. sicut potentie aie vegetatiue ⁊ sensitiue. Et de illis est dicendũ q̃ fluũt ab aia sicut ex completo principio. sed nõ sicut a completo subiecto. qr aia sine corpore nõ est completum subiectũ illarũ potentiarũ. licet sit subiectũ principalius. Et ideo ille potentie demõstrant de aia sicut de subiecto principali. cuius nõ totali. Et p hoc relinquitur nota minor Conclusio probatur. qr hic considerat de potentiis aie fm q̃ principaliter fluũt ab aia. et ideo aia est hic subiectum. Sed in libro de sensu ⁊ sensato tractat de potentiis sensitiuis fm q̃ fluũt ab aia ⁊ corpore simul. ⁊ ideo ibidẽ corpus aiatum ponitur subiectũ. Ad rõnes Ad primam quid sit dicendũ patet ex dictis Ad secũdã dicitur q̃ aia continetur sub subiecto phie naturalis nõ tanq̃ pars eius subiectiua. sed tanq̃ principium formale corporis aiati. Vnde in scientia superiori nõ solum considerat subiectũ sed etiã partes principia et propietates. et ergo vt

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

vna scientia sit pars alterius sufficit q̃ ꝓsideret vel principia subiecti vel partes vel passiones

Onorũ honorabiliũ notitiã opinan

Circa partem pro

hemialẽ libri de aĩa Querit̃ de septẽ. p̃mo Utrũ honorabilis ⁊ bona: sit omnis scientia ⁊ notitia.

Pro parte affirmatiua est ph̃us in p̃ma p̃one huius libri. Sed pro parte negatiua arguit̃ dupliciter. Primo q: q̃dam scientie sunt ꝓhibite. sicut scientie magice. ars ꝓficiendi venenũ. similiter ars amãdi ⁊ pugillandi. ergo sunt inhoneste Secũdo sic. illud nõ est in numero honorabilium qd̃ additũ alteri nõ reddit ipsum honorabile. ſz scia speculatiua addita mal' nõ reddit eos honorabiles. ĩmo peiores. ergo non est honorabilis. Minor ꝑbat̃. q: dicit̃ primo pollitice q̃ seuissima est iniusticia ferens arma. et ergo hoĩes scientes iniusti: sunt ceteris peiores.

Maior. Omnis scientia seu notitia: est per se dicenda bona Minor. Ad genus scientiarum speculatiuarũ: ꝑtinet precipue fore de numero honorabilium Conclusio. Igit̃ scientie speculatiue et bone sunt et honorabiles: practice vero laudabiles.

Q̃ omnis scia sit bona sicut dicit maior. sic ꝑbatur a doctore sancto in cõmento. q: vniuscuiusq̃ rei perfectio est bonũ eius. sed scientia est perfectio hominis inq̃tum homo. ergo scientia est bonũ hoĩs. Et ideo ph̃us in proemio metaphisice dicit q̃ omnes homines natura scire desiderant. Nec est opus ponere cum additione. vt dicatur notitia vera vel falsa. q: notitia falsa vel erronea in q̃tum talis potius est ignorantia q̃ notitia. Minor ꝑtz. quia scientie speculatiue ꝓtinent intra se vnde appetantur. et ita ex ꝑte dignitate tanq̃ finis allicũt appetitum. hoc autẽ ꝑtinet ad rõnem boni honorabilis. igit̃ ⁊c

Conclusionem ponit sanctus Thomas in forma. et eam sic probat. quia illa bona sunt honorabilia que sunt ꝑter seipsa. honoramus eĩ fines. sed speculatiue scientie sunt ꝑter seipsas. ergo sunt honorabiles. Et illa bona sunt laudabilia que sunt in ordine ad finem aliquẽ. laudamus eĩ bonũ equũ q: bene currit. sed practice scientie sunt ꝑter opus. ergo sunt laudabiles Correlariũ primũ. Cum hoc q̃ oĩs scientia est per se bona: stat q̃ vera notitia est aliquib̃ mala ⁊ a studio prohibenda. Patz q: aliquib̃ veris notitijs possunt homĩes abuti. Sicut patet de arte amãdi quã tradit Ouidius. aut etiaz de arte venenũ ꝓficiendi. q: ille artes sunt male abutentib̃. Sicut vinũ de se est bonũ. ⁊ tamẽ nõ est bonum febricitanti vel inebrianti Correlariũ secũdũ. Practice scientie dicũtur honorabiles abusiue. Patet. quia illud solum eis attribuitur inq̃tum sunt quodãmodo speculatiue. ipse eĩ multas veritates ꝓtinent dignas speculatione. Sicut patet de scientijs moralib̃ legalib̃ et medicinalib̃. Et quia multorum appetitus est deordinatus ad lucra hinc est q̃ plus iusto dignificant scientias practicas ⁊ lucratiuas. Juxta illud. Omnes festinant ad ea que lucra ministrant. Hinc est q̃ huiusmodi scientiarũ artifices ad magnos honores sublimantur relictis viris ꝓmplatiuis tanq̃ pedestrib̃ Ad rationes Ad primã quid sit dicendũ patz ex primo correlario Ad secũdam dicit̃ q̃ omnis scientia speculatiua est per se honorabilis. sed tamen per accidens ꝑt aliquẽ facere inhonorabilem

Querit̃ secũdo

Utrũ historia libri de aĩa iustis ex causis sit anteponenda alijs scientijs Pro parte affirmatiua quesiti est ph̃s in littera. qui ad hoc ponit duas causas que simul sumpte solum huic scientie ꝓueniunt. ergo iustum est q̃ alias in dignitate precedat Sed pro parte negatiua arguit̃ primo sic. q: mathematica est in primo gradu certitudinis fm ꝓmentatorem et fm ph̃m in p̃mo posteriorũ ꝑter certitudinem in mathematica non ꝓmittitur fallacia. ergo ipa est certissima. et per ꝓsequẽs prior alijs Secũdo sic. metaphisica est certissima scientia. vt patet secũdo metaphisice. et transcendit in dignitate historiam de anima.

Maior. Ex parte obiecti scientia de anima: est alijs naturalis phie partib̃ preferenda.

Minor Scientia libri de anima fm quẽdam modum certitudinis: vendicat sibi gradum dignitatis Conclusio. Igitur historia de anima fm vtrumq̃ modũ quo scientia ꝑfertur scie: gaudet dignitatis honore

Maior est nota ex autoritate ph̃i in littera. Eius etiam ratio apparet ex isto. quia inter omnes formas anima et precipue humana est prestantior. sed alie scientie determinant de passionib̃ ꝓuenientib̃ aut solum corporibus aut ꝓmumib̃ taz corpori q̃ anime. ergo etiam scientia obiectiue de anima precellit in dignitatis prerogatiua.

Minor patz. q: saltem quo ad quia est habemus certitudinem de aĩa ex actib̃ et operationib̃ vitalib̃ quaz principiũ est forma viuẽs que dicit̃ anima. Conclusio patz. q: duo sunt modi dignificãdi aliquã scientiã Primus est. q: est de dignior obiecto. sicut ars domificãdi est nobilior q̃ ars faciendi lecticas. q: domus est dignior lectica. Alius est modus qui sumit̃ ex qualitate scientie. sicut ꝓcessus demonstratiuus respectu alicuius ꝓclusiõis est dignior q̃ dyaleticus respectu eiusdẽz ꝓclusionis. Sed ambo isti modi applicãtur scientie de aĩa. vt patz ex premissis. ergo iustũ est q̃ priuilegiũ dignitatis sibi vendicet

Ad rõnes. Ad p̃mã dicit̃ q̃ mathematica habz certitudinem. sed nõ hz obiectũ multũ nobile. et ergo nõ habet dictos modos dignitatis ꝓuictim Ad secũdã dicitur. q: historia de anima non ꝓparatur ad omnes scientias simpliciter. sed ad scientias phisicales. q: supra scientiam libri de anima transcendit in dignitate prima phia cum ipsa sit de deo ⁊ de substancijs separatis. que sunt obiecta excellentiora

Querit̃ tercio.

Utrum ianime historia honorabilis ⁊ certa: sit in numero aliarũ scientiarum difficillima. Pro parte affirmatiua est Arestoteles qui scientiã libri de anima asserit honorabilem ⁊ certam. prout in questione precedente ostensum est. Sed q̃ sit difficillima patz ꝑ eundem. qui ꝑter eius difficultatem plures mouet dubitationes Sed pro parte negatiua arguit̃. quia difficultas et certitudo videntur habere quãdam repugnantiã ad inuicem. sed hec scientia est omniuz certissima. ergo non erit difficillima

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Maior Scientia de anima honorabilis ⁊ certa: vt sic facilis vt sic autē difficilis est censenda. Minor. Huius libri scientia potest dici difficilis: tam ex parte cognoscentis q̄z etiam cognoscibilis. Conclusio. Quāuis igitur huius libri scientia maximaz habeat difficultatem: plurimos tamen allicit propter eius vtilitatem.

Propositio maior sic declarat. quia capiendo animaz q̄tum ad cognitionem quia est. sic eius cognitio est facilis. ⁊ eo modo etiam est certa. prout patuit in q̄stione sta tim precedente. quia ex actib⁹ vitalib⁹ sine difficultate peuenimus ad ꝓcludendū fore aliquod principium talium actuū. et hoc vocamus animā. Secūda pars patet. quia non modica difficultas post cognitiōem quia est anime. adhuc restat vt cognoscatur natura eius distincte quid sit et de quo genere. et difficile est determinare de passionib⁹ pertinentib⁹ ad naturam ipsius anime. In cuius signum numerosa ꝓtrouersia est circa cognitionem anime. ꝓut patet per totū huius libri processum Minor patet. quia ex parte cognoscentis ꝓuenit difficultas ex eo q̄ nostra cognitio oritur ex sensib⁹. et quia anima ⁊ precipue rōnalis transcendit methas sensibiliuz. inde est q̄ ex parte nostri potest asscribi difficultas cognoscendi. Rursus q̄ ex parte ipsius cognoscibilis. sez anime rōnalis ꝓueniat difficultas. Patet quia vnūquodq̄z est cognoscibile fm q̄ est in actu. vt dicit nono metaphisice. sz anima humana non est in actu ex parte sui. cum in principio sit tanq̄z tabula rasa. fit autem in actu per formas intelligibiles quas successiue thesaurisat. igit propositio est vera Conclusio quo ad primam eius partez patet ex immediate dictis. Sed secūda pars probatur per Arestotelem in littera. dicit enī q̄ cognitio anime proficit ad omniū rerum notitiam. Verbi gratia confert enī necessario ad cognitionem substantiaꝝ separatarum. de quib⁹ tractatur in prima philosophia. quia si natura intellect⁹ possibilis esset ignota. nesciremus ponere distinctionem in substantijs separatis. vt dicit ꝓmentator vndecimo metaphisice. Confert etiam ad notitiaz scientie moralis. qz ad cognitionem virtutum requiritur cognitio potentiarum anime. cuius signū est q̄ diuerse virtutes distribuūtur diuersis potentijs anime. Deinde ꝓfert ad cognitionem rerum naturalium. quia dignior ꝓportio huiusmodi rerum est ex rebus habentibus animā. Et iterum anima est finis omniū formarū mere naturalium. vt dicitur secūdo eius. Et per ꝓsequens ex istis pinguib⁹ cōmoditatib⁹ debent ad huiusmodi scientie cognitionem homines fore studiosi Ad secūdam quid sit dicendū patet ex maiori ꝓpositione.

Querit quarto. Utrum vera sit ista disiūctiua quā ponit philosophus: vniuersale nihil est aut posterius suis singularib⁹. Pro responsione notandū q̄ distinctio cōmunis loqui consueuit de triplici vniuersali. et ꝓportionabiliter modo opposito de triplici singulari. Verbi gratia. quoddam est vniuersale in causando. et est qd̄ equipollet primo est causa pluriū effectuū specie distinctorum. vt deus intelligentie corpora celestia ⁊ huiusmodi. Aliud est vniuersale quod vocatur platonicum. et dicitur vniuersale in essendo. quia platoni imponitur q̄ posuit quasdā formas separatas a singularibus quas ydeas vocabat quarum participatione singularia ꝓueniebant ad inuicē in quidditate et natura. Sicut homo cōmunis qui dicitur esse idea sortis vel platonis. Tercium ponitur vniuersale in predicando seu enūciando inquātum intellectus potest rem apprehendere sine proprietatibus indiuiduantib⁹. Et sic Arestoteles primo periarme. vtens q̄dam diuisione dicit q̄ rerum alie sunt vniuersales. alie singulares. Ex quibus patet quomodo aliquid oppositorum modo dicitur tripliciter singulare iuxta regulā q̄ cognito vno oppositorum cognoscitur ⁊ reliquū. Isto sic notato pro parte affirmatiua quesiti est sententia philosophi

Sed pro parte negatiua arguitur. quia omnis diffinitio quidditatiua datur per simpliciter prioza. sed in diffinitione quidditatiua ponūtur predicata vniuersalia respectu diffiniti. ergo vniuersalia sūt simpliciter prioza singularib⁹. Isto sic notato relinquitur questio pro vtraq̄z eius parte dubia

Maior. Uniuersale in causando est fm veritatem affirmandum: platonicum vero et in essendo omniquaq̄z negandū Minor Uniuersale in predicando fm quēdam modum est in rebus: formaliter tamen completuz est in solo intellectu et singularibus posterius Conclusio. Nichil igitur est vniuersale: aut posterius q̄z singulare.

Propositio maior laborat circa duo ꝓplexa Primum patet. quia fm philosophum secūdo phisicorum pari passu ꝓuenit alicui esse causam et esse cum vnūquodq̄z sit causa fm q̄ est actu. sz vniuersalia in causando habent excellentiam causalitatis. ergo conueniens est q̄ habeant eminentiam entitatis. Secūda pars supponitur efficaci impugnatione Arestotelis cōtra platonem in diuersis locis. et merito. quia plato posuit ydeam per se existentez formam. quo stante necesse est dicere q̄ singulariter existat. et ita non potest esse quidditas diuersorum suppositorum ad inuicem distinctorum et ab ipsa. Sunt autez infinita alia incōuenientia de quibus supersedēdum est breuitatis causa. Minor patet. quia vniuersale capitur dupliciter. Uno modo quo ad suum esse materiale. et fm istum modum est ꝓsuetum dici q̄ vniuersalia sunt in rerum natura. et q̄ quedam vniuersalia sunt substantie. et quedam accidentia. Rursum q̄ quedam sunt corporea. et quedam incorporea. Et sic potest capi dupliciter. Uno modo fm se. Alio modo prout est in re ad extra. et neutro istorum modorum sibi cōuenit intētio vniuersalitatis. Alio modo ꝓsiderat fm esse quod habet in intellectu. prout complete intelligitur cum abstractione a proprietatibus indiuiduantibus. et sic sibi ꝓpetit q̄ sit vnum in multis. in quo ꝓsistit ratio vniuersalitatis Et loquendo de isto vniuersali sic est posterius suis singularibus. Ptz qz tale vniuersale est in solo intellectu. sed nostra cognitio oritur a singularib⁹ in rerum natura existentibus. igitur ⁊c. Et per hoc patet veritas conclusionis. que loquitur de vniuersali formaliter accepto ⁊ completo. Correlarium Iustum est eidez diuersa attribuere: fm aliud et aliud esse. Patet. quia nature hominis equi et asini conuenit aliud esse siue aliud predicatum fm q̄

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

est in re ad extra. sic enim non est nisi singulariter et multi/plicatur fm multiplicationem suppositorum. prout autē est in apprehensione intellectus. sic est vna et eadem si/militudo plurium singularium ad extra. et fm hoc dici tur vniuersalis. Et iste modus ponendi vniuersalia te/net medium inter platonem qui similiter estimabat res se habere ad extra sicut se habent apud nostrum intellec tum. et inter alios extremos qui nichil attribuit rei fm q̄ est in nostra apprehensione. sed soliz stant in terminis et nominib̄ Ad rōnem dicendum q̄ verum probat de vli p̄mo mō p̄siderato. non aūt si p̄sideret secūdo mo

Querit quinto Utrum ad cognoscendum q̄ q̄d est in substantia: magnam partem conferant accidentia.

Pro responsione notandum q̄ accidentia sunt dupli/cia. Quedam sunt propria. vt risibile est proprium ho/minis. Quedam vero sunt cōmunia. sicut altedo com/petit niui. Potest autem dupliciter intelligi q̄ accidentia notificent q̄d quid est substantie Uno modo tanq̄z essen tialiter pertinentia ad ratiōem ipsius q̄d quid. sicut ani mal et rationale notificant q̄d quid est hominis. Alio modo q̄ prebent occasionem deueniendi ad huiusmodi essentialia indicantia q̄d quid est. licet sint extrinseca nō ingredientia essentialem ratiōem ipsius q̄d quid est Et isto secūdo modo debet intelligi dictum philosophi q̄d est pro parte affirmatiua quesiti Sed pro parte nega tiua arguitur primo. q̄d quid est est principiuz per quod cognoscūtur accidentia de subiecto. ergo accidentia non conferunt ad cognoscendum q̄d quid est. Tenet conse/quentia. quia idem non potest esse notius z ignotius re spectu eiusdem. Secūdo sic. eadem sunt principia es/sendi et cognoscendi. sed accidentia non sunt principia es sendi. ergo nec cognoscendi

Maior. Accidentia notificant q̄d quid est substantie ratione similitudinis: sicut a poste/riori accipiuntur pro medio quia est demon/strationis. Minor. Licet ex accidentibus accipiatur ipsius q̄d quid est notitia: tamen in hoc aliter se habēt cōmunia et propria Cō clusio. Omnia igitur accidentia et maxime p̄ pria: magnā partem conferūt ad cognoscendū q̄d quid est in substantia

Maior propositio sic patet. quia accidentia sunt effec tus substantie. sed effectus naturaliter gerit similitudi/nem sue cause. et ita sunt quedam imagines in quib̄ re/lucet a posteriori quidditas substantie. Et pari etiā mo do a posteriori ponuntur pro medio in demonstratione quia est Minor probatur. quia accidentia cōmunia non possunt notificare substantiam nisi in cōmuni. sicut ex altedine niuis non possumus elicere cognitionez sub/stantie niuis nisi p̄muniter prout p̄uenit cum alijs perspi cuis in quibus dominat altedo. quia nichil operatur vl/tra gradum proprium ex sua virtute. sed ex proprijs acci dentibus magis specificatur cognitio substantie. Cō clusio relinquitur nota ex his que dicta sunt in notabili.

Correlarium. Non est inconueniens pro differentijs essentialibus: propter penuriā quādoq̄z vti proprijs pas/sionibus. Patet quia propria passio coequatur proprie differentie. Et si plures passiones cōmunes simul colli/gentur vt p̄uertibiliter se habeant respectu subiecti. tunc etiam tenent locum proprie differentie Ad rōnes. ad primam dicitur. q̄ illa circulatio in notitia non est prohi/bita in diuersis generibus demonstrationū. quia in de/monstratione propter quid q̄d quid est demonstrat acci dentia. sed in demonstratione quia est ecōtra. Ad se/cūdam dicitur q̄ eadem sunt p̄ncipia essendi z cognosce/dia priori. sed nō a posteriori. quo mō accidēria p̄ferunt. id est a posteriori occasionem prebent ad cognoscendum quod quid est.

Querit sexto. Utrū omnes diffinitio nes dyalectice: sint casse et finaliter vane Pro responsione notandū q̄ diffiniti ones dicūtur dari dyaletice quādo fm quādam abstrac tionem dātur per genus et differentiā non tangendo ali as causas. Cuius circūscriptiōis rō est. quia dyaleticus cuius est de genere z differentia p̄siderare vtitur quadā abstractione inq̄z tum inquirit habitudinem diffinitiōis alicuius per eius genus z differentiā

Maior. Diffinitiones dyalectice specierū de predicamento substantie: sunt formaliter et finaliter bone Minor. Passionū diffinitio nes solūmodo per genus et differentiā assigna te: sunt finaliter vane z imperfecte Cōclusio Solū igit diffinitiones passionū modo dya/lectico assignate: dici debēt casse z vane.

Propositio maior sic patet. q̄z p̄ illarū specierū diffini/tiones possumus assignare causas p̄priarū passionū con/uenientiū hmōi spēbus. sicut per hanc diffinitionem aial rōnale reddimus causam quare homo est risibilis flebi/lis et sic de alijs. quare sunt finaliter p̄plete. Sed q̄ sint formaliter bone patz. q̄z dantur per genus z differetiam

Minor probatur. q̄z omnis actus siue forma requi/rens determinatū subiectum si cōplete debeat dari eius diffinitio oportet q̄ assignetur p̄ additamentū p̄tij sub/iecti. cuius signū est q̄ phus animā diffiniendo dicit q̄ est actus corporis phisici organici. Sed passiones. sicut ira timor dolor gaudiū et similes sunt qualitates organice z materiales. ergo pfecta eaz diffinitio requirit additamē tum hmōi organicarū dispositionū Conclusio pz ver bi gratia. si dicat q̄ ira est appetitus vindicte. talis diffini tio dicit dyaletica. et dicit quodāmodo cassa z vna. quia ad reddendū causas diuersarū p̄prietatū ire dicta diffini tio est paruz vtilis. q̄z aliqui facilius ad iram p̄uocantur alij difficilius. alij diutius retinent. alij citius requiescūt et sic de alijs. Sed ex diffinitione predicta ipsius ire nō possunt reddi cause hmōi p̄prietatū. Sed si dicat q̄ ira est feruor sanguinis circa cor p̄ueniens ex appetitu vin/dicte p̄ter quipensionē. Ex tali diffinitione possunt assi gnari cause diuersarū p̄prietatū ipsius ire Et ita similiter intelligendū est de alijs passiomb̄. Correlariū Ad ve/ne intelligendū dictū Aristotelis dicentis q̄ diffinitiōes dyaletice sunt casse et vane: opus est ad aliquam distinctionem accedere. Patet. q̄z q̄ diffinitiones sunt forma rum aut quorūcūqz se habentiū per modū formarū tunc ille diffinitiones sunt valde incomplete que dantur soluz per genus et differentiam. sed sic nō est de diffinitiomb̄ diffinitorz completorū. cuiusmodi sunt species de predi/

amento substantie. aut etiam diffinita. que considerantur in mathematica scientia. Ex quibus omnib⁹ patet quid sit dicendũ ad quesitum.

Querit septimo Vtrũ forma sit materie conseruatiua: potius ꝗ̃ viceuersa. Pro responsione notandũ ꝙ conseruare hic large capitur, put est idem ꝙ causaliter concurrere ad alterius pmanentiam. Videmus aũt ꝙ quedam forme, ꝓpter indispositionem subiecti corrũpũtur. ⁊ ita euidenter ꝓstat ꝙ materia bene disposita operatur ad forme conseruationem. sed non euidens de conseruatione materie a forma.

Maior. Materia respectu cuiuslibet sue forme: quodãmodo est causa esse et pmanentie

Minor. Materia prima cum sit ens in pura potentia: specificatiue dependet a sua substantiali forma **Conclusio. Licet igitur materia sit cõseruatiua forme: tñ semp forma substantialis conseruat materiã altiori ordine:**

Propositio maior sic patet. qꝛ nisi materia aliquã causalitatem haberet circa formã sibi inherẽtem. tũc frustra forma talis vniretur ipsi materie. quod est inconueniens. Et dicit ibi quodãmodo, ꝓpter aiam rõnalem. que simpliciter nõ dependet a corpore. cum etiam posset conseruari absq̃ corpore. et fm multos etiam Thomistas creari extra corpus. dependet tñ ab ipso corpore bene disposito ꝗ̃tum ad informationem corporis. sed alie forme vlterius dependent a suis subiectis simpliciter quo ad esse.

Minor patet. qꝛ forma est actus materie. ⁊ plus influit forma materie ꝗ̃ materia forme, ꝓpter quod videmus ꝙ recedẽte anima a corpore fit statim resolutio corporis quod erat subiectũ anime ⁊ euanescit Et loquitur ꝓpositio notanter de forma substantiali. qꝛ non sic est de forma accidentali. qꝛ talis inest subiecto potius econuerso. nam subiectũ forme substantialis est in actu substantiali. et accidens consequitur pncipia substãtie fluendo deorsum. sicut patz inductiue de formis accidentalibus.

Conclusio quo ad primã partem patet ex maiore. sz quo ad secũdam patet ex dictis in minore. Correlarium. Forma est in materia eius subiecto: sicut lumen in opaco. Patet qꝛ in ꝓstitutione coloris opacũ concurrit fragili modo. et sic siliter materia concurrit diminute ad ꝓstitutionem compositi cum forma, ꝓpter qd̃ visum est nõ nullis ꝙ materia nõ pertinet intrinsece ad quidditatẽ compositi. sed se habet sicut causa sine qua nõ. Et tantũ de parte phemiali huius libri de anima. Et qꝛ pmus liber est de aia fm opiniones antiquoꝝ que modicuz veritatis in se ꝓtinent. ideo illo pretermisso accedendũ erit ad secũduz. in quo phus determinat de substãtia aie fm veritatem et ꝓpriam opinionem.

Finis primi de anima

Ue quidez igitur a prioribꝫ

Circa initium

secũdi libri de anima Queritur primo. vtrum anima in viuentib⁹: sit corpus substãtia ꝓposita aut act⁹

Pro responsione notãdum ꝙ ꝙ aiatum differt ab inaiato in duobus. scz in motu et cognitione. qꝛ aiatum habet in se pncipiũ sui motus quo mouetur a se. et hoc precipue patz in aialib⁹. Differt etiã in cognitõe. qꝛ inanimata nõ habent cognitionem. sed aiata per aiam in genere aialiuz habẽt virtutem cognitiuã. Gratia cuius aduertendũ ꝙ primi philosophãtes vltra imaginationem et ea que ad imaginationis apprehensionẽ ptinent nõ se extenderũt. Et ita qui ponebant omne mouens moueri et aiam esse principium mouendi et eam moueri posuerunt. et qꝛ omne qd̃ mouet est corpus posuerũt ꝓter aiam esse de genere corporũ. Rursus qꝛ posuerũt cognitiõem fieri p simile fm realem silitudinẽ. scz terram cognosci p terraz. ⁊ aquam per aquã. iterũ ex hoc posuerũt aiam esse ꝓpositã ex pncipijs corporũ. ex quib⁹ potest habere rerũ cognitionem. Sed ꝓtra illos est phus in principio huius secundi. qui ponit sex diuisiones ad inquirendũ naturaz ipsius aie. ex quib⁹ clare elicit ꝙ aia sit actus primus subalis corpis.

Maior Aia in viuentib⁹ non est corpus: sz est primus substãtialis actus. **Minor Anima non est substantia ex materia ⁊ forma ꝓposita: sed est solũ vitalis forma** **Cõclusio. Igitur in viuentib⁹ aia: est corporis aiati forma/lis substantia**

Maior patz qꝛ cum aiatum differt ab inaiato p duas operationes pmemoratas. oportet aũt dicere ꝙ pncipiũ vitalis operationis sit aia. qꝛ p hoc aiatuz differt ab inaiato. ꝓstat ꝙ corpus fm ꝙ est corpus nõ est pncipiuz operationis vitalis. sed fm ꝙ est tale corpus. corpus autẽ fit tale p actũ siue p formã subalem pmo ⁊ pncipaliter. q̃ anima est actus siue forma corporis ⁊ nõ corp⁹ Minor ꝓpositio ponitur ꝓtra antiquos phantes qui posuerũt aiam esse ꝓpositaz ex materia ⁊ forma. et pcipue moti fuerũt ex his motiuis. qꝛ sicut omnis participatio actualitatis est ex primo actu qui est deus. ita omnis participatio potentialitatis esset ex prima potentia. q̃ est materia pma. sed aia est in potentia. quia habet intellectuz et volũtatem. etiam aia substat diuersis habitib⁹ ⁊ passionib⁹. ⁊ fm eas transmutat. ergo videtur ꝙ aia in sui natura habeat aliquid de materia. Sed ꝓtra illos ponitur illa ꝓpositio secunda. qꝛ aia dicit actus corporis. aut ergo est actus corporis fm se totã aut fm partem eius. Non fm partẽ. qꝛ tũc illa pars solũmodo eet in aia. nam p aiaz intelligitur actus ⁊ forma substantialis primus qui est pmũ pncipiũ operationũ vitaliũ. non igit aia est ꝓposita ex materia ⁊ forma. nec̃ est possibile ꝙ aia fm se totaz est actus corporis. Si detur ꝙ sit ꝓposita tũc pars eius erit materia que ꝗ̃tum de se est. est ens in pura potentia qd̃ esse nõ potest. qꝛ aia ponitur esse actus. sed potẽtia nõ pt esse pars actus, ꝓpter euidentẽ repugnãtiam Conclusio patz sufficientissime ex textu phi. Correlarium. Proprietates materie que per transumptiõem attribu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

untur anime: ꝓueniũt sibi nõ vniuoce sed analogice. Patet. qz recipere pati alterari substare ꝛc̃ fm aliũ modũ cõueniũt anime ꝛ intellectui possibili q̃z materie. qz p distãciam ꝛ recessum a ꝓmo actu puro admiscet potentialitas in reb̃ aliter ꝛ aliter fm varios ordines rerũ

Querit secũdo. Utruz quelibet aĩa naturali vnione: sit actus in organico corpore. Pro responsiõe notanduz q̃ corpus dicit organicũ ex eo q̃ habet partes diuersimode dispositas ꝛ figuratas ad diuersas operatiões exercẽdas. Sicut patet in hoĩe cuius sunt diuersa organa diuersis operatiõib̃ deputata Et qz est assignare diuersos gradus aĩarum p̃sens questio habet p̃cipue difficultatez de aĩa rõnali que separabilis est a corpore. vt supponitur ex postea dicẽdis ꝛ determinãdis. corpus aũt aggrauat animã et eius operatiões videt impedire. ꝛ ob hoc solet apud quosdã fieri dubitatio. an vnio aĩe rõnalis cũ corpore sit sibi naturalis. Ex isto sic notato relinquo questionem p vtraq̃z eius ꝑte ambiguã

Maior. Quelibet anima ex hoc q̃ est forma vitalis: est ex debito actus organici corporis Minor. Anima rõnalis et non solũ anima educta de potentia materie: vnitur suo corpori naturali vnione Conclusio Uniuersaliter igit vnio anime cuz organico corpore: est naturalis et absqz media dispositione

Maior ꝓpositio ptz. qz anima transcendit ordinẽ formarũ inferiorꝝ. ꝛ q̃to forma est altior tanto extendit se ad plures operatiões ad quas requirit diuersas dispositiões et sui corporis partes diuersimode organisatas. Unde hec ꝓpositio est Arestotelis in littera. ꝛ patz exemplariter. quia licet in aliquib̃ viuentib̃ impfectis. vtputa in plantis impfectis nõ distincte p̃cipiat ipsa organisatio. sicut patet in fungis ꝛ sillibus. tũ equiualenter. licet ꝓfuse habent dispositiões organicas Minor patz. qz quelibet aĩa est tante distantie a primo q̃ ex ꝓprietate nature sue acquirit suã pfectionem ex ꝓuersione ad corporalia. et ita reducit ad actum p spẽs cognoscibiliũ acquisitas a sensibilib̃ Unde intellectus possibilis in ꝓncipio sui est sicut tabula rasa. vt patebit tercio huius. sed huiusmodi reductio sine sensibilib̃ fieri non pt. neq̃z sensus possunt ꝑmanere sine tactu. tactus aũt ꝓsistit in tẽperamento primarũ qualitatũ. et sic de ꝓmo ad vltimũ rõ cõcludit q̃ vnio aĩe rõnalis cũ corpore organico est naturalis aĩe rõnali Conclusio est phi in textu. qui vniuersaliter loquens dicit. q̃ non oportet querere quo ex corpore ꝛ anima fit vnũ. qz actus vnit seipsum naturaliter. p̃prie potentie ꝛ nõ requirit mediũ vniens. Et ergo iuxta regulã Arestotelis octauo metaphisice inter ꝓpriũ actuz et ꝓpriam potentiã nõ est mediũ nec debet queri causa q̃re ex his fit vnũ nisi p causam agentem ꝛ efficientez. que actũ ꝓiũgit sue potentie Corrlariũ ꝓmũ. Anima rõnalis sine aliquo medio: est corporis organici p essentiaz tam actus q̃z pfectio. Patet qz iuxta regulã Arestotelis octauo metaphisice inter ꝓprium actum ꝛ ꝓpriam potentiam nõ est mediũ. nec debet queri causa quare ex his fiat vnũ. nisi per causam agentẽ et efficientẽ. que actum ꝓiũgit sue potentie Corrlariũ secũdum. Anima humana vt motor corporis sui ꝓsiderata est ei p aliquod medium vnita. Patz qz anima mouet grossiora p subtiliora. et sic vtitur potentijs suis ꝛ spiritu corporeo ad mouendũ partes corporis grossiores. Argumenta circa hoc quesitũ fieri ꝓsueta qrãtur in copulatis in locis suis

Querit tertio. Utrũ ꝓueniẽter aĩa: sit a ꝑho duplicit diffinita. Pro parte affirmatiua est phus qui ponit duas diffinitiões aĩe. vnam cõmunem tanq̃z ꝓpter quid. scz q̃ anima est actus corporis phisici organici vitam habẽtis in potentia. Et huius diffinitiõis particule satis sunt faciles rememorãdo supius p̃libata. Deinde ponit ipius aĩe secũdam diffinitiõem. que est sicut qz est ipsius anime. scz aĩa est principiũ quo viuimus sentimꝰ mouemur et intelligimus. Sed p ꝑte negatiua arguit. qz vnius rei est tm̃ vna diffinitio saltẽ essentialis. Sed argumẽta ꝓtra quãlibet diffinitionẽ fieri ꝓsueta videãt in copulatis.

Maior. Corpus cuius primꝰ ꝛ substantialis actus est anima: est phisicũ organicũ vitaz habens in potentia Minor Dicendo illud principiũ ꝓmũ quo viuimꝰ: ipsaz aĩam secũdo bene diffinimus Conclusio. Igit due diffinitiones ipsius aĩe: sunt per philosophum bene assignate

Prima ꝓpositio ex declaratiõe singularũ particularũ patz. nam aĩa dicitur actus sicut forma substantialis que est actus primus. Et est actus corporis phisici organici ad distinguendũ illud corpus cuius est actus ꝓtra corpus mathematicũ et artificiale. Nam dato q̃ idẽ corꝑ esset phisicum mathematicũ ꝛ artificiale. tũc aĩa esset actus illius corporis inq̃tum phisicum. Similiter patz vltima particula qua dicit vitam habentis in potẽtia. quia viuẽs habet ꝓncipiũ p qd̃ est potens ad operatiões vitales. Et hoc totũ illa prima ꝓpositione ꝓprehensum ponitur pro prima diffinitiõe aĩe. Sed q̃ sit bona patz p conditiones bone diffinitionis que huic ꝓueniũt Minor patet. quia illud principiũ quo viuimus est actus primꝰ viuentis. sicut illius principium quo scimus est scientia et generaliter illud primum quod est principium quo alicuius operationis vel actus est forma. Sed si addatur sentimus mouemur ꝛ intelligimus. tunc illa diffinitio solum competit anime humane. Conclusio patet ex dictis hic et in philosopho. Corrlarium primum. Omnis anima: est actus corporis organici et econtra. Patet quia mixta vel elementa que sunt infra animata non habent animam pro forma. nec etiam eorum corpora sunt organica. quia inquãtum aliquid est organicum est virtualiter animatum Corrlarium secũdum. Aliquid simul in actu et in potentia esse: non est inconueniens si hoc sit diuersimode. Patet quia si potentia capiatur large ꝓout non excludit actum. sed ꝓout importat aptitudinem in cõmuni. tunc idem potest esse in potentia et in actu. Sicut dicimus q̃ actu sedens habet potẽtiam sedendi Ad rationem dicendum q̃ iste diffinitiones non sunt eiusdem ordinis. nam vna est materialis et alia formalis. vt patebit in sequentib̃

Querit quarto. Utrũ gradus viuentium: tene distinguatur per numerũ quaternarium. Pro parte af-

firmatiua est philosoph⁹ in littera. Sed pro parte negatiua arguitur.qz appetitiuū etiam videtur esse grad⁹ vite.ergo erunt plures ꝯ quatuor. Antecedens probatur.quia facit genus potentie.ergo a simili deberet facere gradum vite. Et cōfirmatur.quia appetiuū est in inanimatis.puta in elementis.qz elementum graue appetit esse deorsum.ergo separatur ab alijs.

Maior. Anima vegetatiua principium viuendi in plantis:separatur ab alijs viuendi principijs Minor. Quecunqz sensitiua aut fm locum motiua vl'intellectiua:sunt animata ab inuicem separabilia Conclusio. Igitur cōuenienter gradus animatorꝫ:distinguūtur fm numerum quaternarium

Prima pars maioris patet.quia operationes que fiunt in plantis fiunt ab aliquo principio.sed non a natura.ergo ab anima.Q; non a natura patet. quia alimentum in vegetabilibus mouetur ad cōtraria loca.sed natura est determinata ad vnum.Secunda pars patz. qz in plantis nulla alia virtus inest ꝯ vegetatiuū. Minor patet.z primo q illa sint animata. quia habent operationes fm quas discernimus viuentia a non viuentibus Sed q sint ab inuicem separabilia patet quia semper prius inueniri potest sine posteriori.licet non econtra.

Conclusio probatur.quia gradus animantum arctantur penes potētias diuersarum operationum vitalium.quarum vna separatim inuenitur sine alia.sicut vegetatiuū inuenitur in plantis z non sensitiuum. Similr in omnibus animalibus inuenitur sensitiuum.sed in alijs quibus non inuenitur motiuum fm locum.sicut in animalibus imperfectis que sunt affixa petris.vt conche z ostree.Similiter in animalibus brutis inueniuntur illa tria.sed non inuenitur intellectiuum Correlarium.cōgrue Aristoteles comparat vegetatiuum:ad ipsum tactum.Patet quia sicut vegetatiuū est principium viuendi quod potest separari ab alijs.sed non econuerso.ita tactus est fundamentum respectu sensuum possibilis separabilis ab alijs.sed non econtra. Ad rationes.ad primam dicitur q non est simile.quia potentie distinguunt penes act⁹ z obiecta.sz appetiuū hz ꝓprīū actū z ꝓprīū obiectum.sed gradus vite multiplicantur penes separationem vnius ab alio.z quia vbicūqz inuenitur appetitiuuz ibi oportet inueniri sensitiuū.hinc est q penes appetitiuū non sumitur aliquis gradus inanimatorum Ad secundam dicitur q duplex est appetit⁹.s.naturalis z animalis.sed hic solum loquimur de animali appetitu qui non reperitur in inanimatis

Querit quinto Utrum anima fm eius substantiā solū sit in corde:an tota in toto corpore:aut diuisim in qualibet parte Pro responsione notandū q multe sunt opiniones famose circa existentiam anime in corpore Quia quidam ponunt q anima fm suam substātiam sit in corde.z tamen virtutem suam extendit p singulas corporis partes. Et allegant pro se philosophum in libro de causa motus animalium dicentē.q anima est in vno principio.scz in corde.z alie partes corporis proprium actuz exercent fm q cognate sunt ad primum principiū. Alij vero dicunt q sola anima humana fm eius substātiam sit tota in toto.z tota in qualibet parte.cuius ratio est.qz ipsa est creata z non educta de potentia materie.z est impartibilis fm eius essentiam.z sic non potest esse partibiliter in corpore.Sed omnes alie anime sicut sunt educte de potentia materie.ita diuiduntur ad diuisionē materie:Tercia est via dicentium q omnes anime viuentium pfectarum sint fm substantiā suam tote in toto. z tote in qualibet parte.sicut sunt anime hominis equi vl' asini. Sed anime imperfecte que in qualibet parte corporis sunt fm suam totam potestatem.tales sunt partibiliter in corpore fm corporis participationem.quemadmodū dicitur q albedo habet suam diuisionem fm sui subiecti diuisionem.

Maior. Anima corporis primus z substātialis actus:est eidem ante quodlibet accidēs substantialiter vnitus Minor. Corpus de genere substantie:est ante aduentum quantitatis omniquaqz indiuisibile Cōclusio Igitur quelibet anima est fm suā substātiā in toto corpe:et tota in qualibet corporis pte.

Prima pars maioris patet ex prima diffinitiōe anime.Sed secūda pars ,pbatur.quia compositio scda presupponit ꝓpositōem primam.sed compō accidentis cū substātia est scda compō.g presupponit compōem substantie cum forma substātiali q in viuentib⁹ vnica z sola est anima.vt hic supponitur.z inferius probabit Minor ,pbatur.quia fm solam quantitatem attendit diuisio vel indiuisio. z etiam prima rō diuisibilitatis attribuit ipsi quantitati nō obstante q quantitas causatur a substantia. Et ex illa causa mouent Thomiste q ponūt cōpletum principium indiuiduatōis materiam signatam quantitate.quia quodlibet indiuiduum est diuisum vel ad minus diuisibile a quolibet alio.sed illam diuisibilitatem habet a quantitate Conclusio ,pbatur.quia proprium adequatum ,ꝓportionatum z immediatū subiectum aie est totum corpus organicū ad quod directe et immediate habet aptitudinē. Etiam anima nō habet diuisionem substantialē per ꝓpatōem ad subiectum totū. vt patet ex dictis.z per consequēs nō potest diuidi substantialiter fm diuersas partes subiecti Correlariū primum Tota virtus anime inferioris pfectionis: est in certa parte corporis.patet quia ille anime sunt modice perfectionis.z ergo possunt habere totam suam potestatez in qualibet parte sui corporis.sicut patet in diuersis plantis que abscise plantantur z crescunt.z sic non respiciunt totum corpus sicut proprium subiectum.sed habēt modum formarum mixtorum homogeneorum vbi forme diuiduntur fm diuisionem subiectorum. Correlariuz secundum.philosophus ponens animam in vna sola viuentis parte:loquitur de anima fm q est motor in corpore.Patet nam anima non solum comparatur ad corpus sicut actus z forma.quo modo est in toto corpore. sed comparatur etiaz ad corpus sicut motor.z sic potest per vnam partem motum influere alijs partibus .sicut homo per manum mouet baculum.z per baculum mouet aliud. Ex omnibus istis patet que dictarum opinionum sit vera.quia in omnibus animalibus perfectis anima est tota fm essentiam in toto z in qualibet parte, sz nō fm virtutē. In aialib⁹ vero imperfectis est tota in ill'

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tam fm essentiam q̃ fm virtutem.

Queritur sexto Utrū in vno ⁊ eodem viuente scz homine: propter plures opationes vitales ponēde sint plures anime Pro pte negatiua est Aresto. ⁊ sanct⁹ Thomas in pleriscz locis. ⁊ sunt ad hoc rōnes tam ostensiue q̃ ducentes ad impossibile Sed ꝓ parte affirmatiua arguit. qz corruptibile ⁊ incorruptibile nō sunt vnuz numero. sed aīa sensitiua ⁊ intellectiua differūt sicut corruptibile ⁊ incorruptibile. ergo in eodem nō sunt eadem aīa numero. Et ꝓfirmatur. qz Platon imponit posuisse plures animas in homine loco ⁊ subiecto differētes fm pluralitatem opationū vitaliū in eodē viuente. sicut nutritiuam posuit in epate. sensitiuā in cerebro. generatiuam in genitalib⁹. quia operatio arguit formam. ⁊ sic fm diuersas operationes in genere voluit formas in eodem viuente distinguere.

Maior. Forme viuentium non solum se extendunt ad plures: sed etiā fm gradum sue perfectionis ad operationes nobiliores. Minor. Per eandem formam in eodem viuente: possumus plures operationes saluare. Cōclusio. Quāuis igitur sint multe opatōes vitales in vno eodemqz viuente: ibi tñ esse plures aīas est omnino impossibile.

Patet maior. qz operari sequit esse. sed esse formarū viuentiū est nobilius. ergo forme viuentes extendunt se ad plures ⁊ nobiliores opationes. Verbi grā. in q̃busdam mixtis inuenium⁹ quedam operationes satis laudabiles. sicut in quibusdam herbis ⁊ lapidibus. tamē operatiōes vitales sunt altioris ordinis. licet sint magis cōsuete Patet minor ex ordine rerū. nam sicut dictuz est operari sequitur ad esse. ⁊ quia materia prima in ordine entium est infima ⁊ vilissima. ideo forme sibi propinque sunt eidem multum similes. ⁊ ita sunt limitate ⁊ immerse ⁊ pauce operationis. Ecōtra autem recedēdo a materia forme sunt liberiores ⁊ se extendunt ad plures operationes. Et ita fit q forme viuentiū ꝓpter gradum sue ꝑfectionis possunt esse multiplicis operationis. Prima pars ꝓclusionis patet ex dictis. Sed secda ꝓbatur. quia nihil est in specie quin sit in indiuiduo illius speciei. vt dicitur in p̄dicamento substātie. ⁊ per ꝓsequens forma alicuius spēi constituit indiuiduū illius spēi. Et sic dat⁹ pluribus formis diuersarū spērum erūt plura indiuidua eadem spērum. ⁊ ꝑ consequēs vnū non erit vnum nisi fm modum colligantie quod nō est vere vnum. Supponitur autem hic q vnūquodqz viuentium sit simpliciter ⁊ vere aliquod vnum. Sunt etiaz ad hoc plures alie ratōes quas diligens thomista ex doctore sancto in pleriscz locis inuestigabit. Correlarium primum. Egregie a ꝓbis est dictum q anima sit quoddam totum potestatiuum: cuius subiectū proprium est corpus diuersa dispositione organica complexionatum. Patet quia anima ex sua virtute potest exercere plures operationes. sz pro earum exercitio requirit plures organicas dispositōnes Correlarium secundum. Non est ponenda in eodem supposito realis pluralitas formarum: propter coordinatam pluralitatem predicatorum essentialium. patet quia nihil ē in genere quod non est in specie. nec in specie quod non est in indiuiduo illius speciei. vt dicit Arestoteles in predicamento substantie. Si igitur ponerentur plures forme realiter distincte. vel hoc esset q quelibet pertineret ad aliquam speciem ⁊ ad aliquod indiuiduum illius speciei. sed hoc non potest dici. quia sic essent plures forme vltimate in eadem specie quod est impossibile. Nec potest dici q aliqua illarum formarum maneret confusa ⁊ indeterminata. quia hoc esset contra intentionem Arestotelis vt iam sepius allegatum est Correlarium tertium Ex eadem forma oritur pluralitas accidentium: fm q ipsa seipsam precedit fm alium ⁊ aliuz gradum. Patet qz licet forma quo ad rem sit simplex. tamen nihil ei derogatur quantum ad ea que pertinēt ad eius rationem. quinimo vendicat sibi ea eminentiori modo. Constat autem q si essent plures forme realiter distincte sibiꝫ inuicem suboordinate q vna aliam precederet. et vnaquecz quorūdam accidentium causa ⁊ fundamentum esset. ergo vna ⁊ eadem forma proportionabiliter se habebit sicut causa ⁊ fundamentum respectu similū proprietatum Ad rationes. ad primam dicitur q anima sensitiua ⁊ intellectiua est in eodem homine sunt vna anima numero. ⁊ ergo sicut anima rationalis est incorruptibilis. ita similiter anima sensitiua eidem coniuncta licz in diuersis differant. sicut corruptibile ⁊ incorruptibile.

Ad secdam quid sit dicendum patz per p̄bm in litera. q circa hoc mouet vnam dubitatōem.

Querit septimo Vtrum in hominis generatione: sint ponende plures anime. Pro responsione notādū q illa questio habet aliā difficultatem a questionibus immediate precedentibus. nam ibi erat ꝓsideratio de formis viuentibus in esse constitutis. hic autem est difficultas de viuente fm q procedit fm viam generatōnis de nō esse ad vltimatum esse. vtrum scz sint ponende alique forme intermedie distincte ab vltimata forma ꝑ quā ipsum viuens permanet in suo generato esse Et ꝓ parte affirmatiua est Aresto. in libro de animalib⁹ qui dicit q embrio primo viuit vita plante. deinde vita aīalis. ⁊ vltimo vita intellectiua Sed ꝓ parte negatiua arguitur qz omnis forma substātialis dat speciem. si ergo plures forme sibiꝫ inuicem succederēt in generatione hois sequeretur q embrio esset diuersarum spērum.

Maior. Embrio habet in se animam vitalem: que non permanet cum forma constituente vlteriorem perfectionez Minor. In generatione hominis p̄ius q̃ introducatur aīa intellectiua: ponēda est alia aīa que est solū sensitiua Conclusio. Licet igit in generatione hois sibiꝫ inuicem succedant plures aīe. tñ tota denoiatio fit a finalis forme specie.

Prima pars maioris sic declaratur. quia vbi est operatio propria alicuius forme ibi est ipsa forma. sed in embrione sunt operatiōes anime vegetatiue. quia nutritur augmentatur ⁊ organisatur. ergo ibi est anima vegetatiua. Secunda pars patet. quia anima embrionis est solum vegetatiua. ergo non potest permanere cum anima sequente que est sensitiua. quia oportet q in eodem composito nō reperiantur plures forme realiter distincte

Minor ptz ex simili rōe cum ꝓne precedenti. qz ibi

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

inueniunt operatões anime sensitiue ⁊ nõ intellectiue. Et pro tanto bene dicit Aresto teles q animatum ꝓmo viuit vita plante. ⁊cijs Prima pars conclusiõis patet ex dictis. Sed secunda probatur. quia in omni motu cõtinue eductionis fit denominatio a termino finali ad quẽ vt dicitur quinto ethicorum. ⁊ per consequens tota hominis generatio debet denominari ab anima rationali. que est vltimata Correlarium. hec consequentia non valet. hoc viuens habet aliquam formam vitalem in se: igitur per eam constituitur in aliqua specie. Patet in ea/sibus ꝑtꝛatis. quia forme intermedie pertinent ad aliquod genus. s. vegetatiui ⁊ sensitiui. ⁊ tamẽ per eas nõ cõstituitur aliquid in specie plante vel bruti. Causa est. quia natura talium formarũ est solum deferre generationem vsq̃ ad formam que est terminus totalis eductionis. Et pro tanto dicit commentator q generatio hominis est translatio de prima forma vsq̃ ad vltimã ꝑ omnes formas intermedias Ad rationem dicendum q denominatio mobilis fit solum ab vltima forma. q; forme intermedie non sunt proprie termini motus. ſz deferunt subiectum ad principalem formam. ⁊ ergo nõ dãt spẽm. vt satis clare patet ex dictis.

Queritur vltimo

Vtrum secda diffinitio anime ex operibus vite inuestigata: demonstrare posset ꝓmam diffinitionem de anima. Pro parte affirmatiua tam supposito q̃ quesiti est philosophus in littera qui postq̃ inuestigauit ex operationibus vite secdam diffinitionem anime tali vtitur demonstratione. illud quod est primũ ꝓncipium viuendi est viuentium corporum actus ⁊ forma sed anima est primus principium viuendi his que viuũt ergo est corporis viuentis actus ⁊ forma. Sed ꝑ parte negatiua arguitur. quia effectus nõ potest demõstrare causam. immo magis ecõtra. sed secũda diffinitio anime datur per effectus anime inquantum est actus ⁊ forma corporis. igitur ⁊c.

Maior. Secunda diffinitio anime: venatur a philosopho ex certioribus nobis ꝑ opera vite. Minor. Ex eo q anima est corporis viuentis forma: sic dicitur ꝓncipium operum vite ⁊ non econtra. Conclusio. Quãuis igitur formalis sit diffinitõ anime secũda: ipsa tamen a posteriori solum est prime de suo diffinito demonstratiua.

Propositio maior relinquitur nota ex processu philosophi qui inuestigando secdam diffinitõem aie dicit q iterum tentandum est aggredi de anima ex certioribꝫ ⁊ notioribus quo ad nos. quia per illa fit aliquid certius qd̃ est certum fm naturam ⁊ fm se notiꝰ. Minor est doctoris sancti in forma postq̃ enim sanctus Thomas posuit demonstrationem superius tactam subiungit immediate. manifestum est autem q hec demonstratio est ex posteriori. ex eo enim q anima est forma corporis viuentis est principium operum vite ⁊ nõ econuerso. ꝑ q̃ verba dat intelligere q esse principium vite est effectus in genere cause efficientis ipsius aie inquãtum est forma ⁊ actus corpis. prius enim oꝫ aliq̃d intelligere in rõne actus et forme anteq̃ intelligatur in rõe ꝓncipij saltem efficientis Cõclusio q̃ ad eius ꝓmã ꝑtem sic pz. q; in secda diffinitõe aie nihil ponitur qd̃ habeat rõem materie. sed totũ quod ibi ponit tenet se ex parte forme. g̃ ipsa ꝓuenientes formalis dr. Sed secũda pars ꝓbatur ex dictis q effectus solum a posteriori demõstrat suam cãm ⁊ demõstratõe quia. sed ista secunda diffinitio datur ꝑ effectus ꝓme. vt patet ex dictis. igit̃ Ad rõem dicẽdum q ipsa vez ꝓbat loquẽdo de demõstratione ꝓterqd. ſz illa demõstratio phi est q; tm a posteriori.

Potentiarum aũt aie que dicte sunt

Queritur primo.

Vtrum q̃nq̃ genera potentiarũ aie: sint eidem realiter cõdistincte Pro parte affirmatiua ẽ autoritas phi qui enumerat quinq̃ genera potentiarũ. scz vegetiuũ. sensitiuũ. appetitiuũ. motiuũ fm locum. ⁊ intellectiuũ. Sed q distinguant̃ realiter ab aia ꝑz ꝑ eũdem in plerisq̃ locis. q; dicit in secdo de aia intellectiuũ differre a sensitiuo. sicut ꝓpetuum a corruptibili. ꝓstat aũt q iter ꝓpetuum ⁊ corruptibile est realis differẽtia. Item tercio ethicorum dicit Aresto. q tria sunt in aia. s. passio habitus ⁊ potẽtia. sed certũ est q passio ⁊ habitus distinguũt̃ ab aia. ergo etiam potẽtia debet distingui. Itẽ Arestoteles ponit potentias anime in genere q̃litatis in secda spẽ. sed aia est de p̃ dicamẽto substãtie. g̃ distinguunt̃ realiter et predicamẽtaliter Sed ꝑ pte negatiua arguit̃ tripl'r ꝓmo. motiuũ nõ ꝓtinet sub se plures species. ergo non ẽ genus. Secdo sic. id qd̃ est nobilitatis debet aie attribui. sed agere ꝑ essentiã est nobilitatis. igit̃. Minor ꝓbat̃ quia nisi sic tũc ꝓueniret deo. Tercio sic. forma accũtalis est immediatũ ꝓncipiũ actiõis. g̃ etiam anima. Aũs probatur. q; calor ũmediate calefacit.

Maior. Penes genericam distinctionẽ obiectorum: sumuntur quinq̃ genera potentiarum. Minor. Concedens animam eãdem essentialiter cum suis potentijs: dissentit famosis philosophorum regulis Conclusio Anima igitur realiter distingui ab eiꝰ q̃nq̃ potẽtijs: est consonũ fidedignorũ maximis

Propositio maior ostendit̃ per talẽ sufficientiã. q; obiectũ potẽtie vel est cõiunctũ aie fm locum ⁊ ꝓinquitatẽ et sic sumitur ꝓmum genus. scz vegetatiuum. Aut est separatum fm locum. q; vel ꝑ operationem anime res tendit in animam aut econtra. Si ꝓmum hoc est dupliciter. q; vel talis res est vniuersalis. ⁊ sic sumitur intellectiuum. aut singularis. ⁊ sic est sensitiuum Si secõm hoc est dupliciter. quia anima vel tendit in res sicut in finem. ⁊ sic est appetitiuum. aut sicut in terminũ opis. ⁊ sic est motiuus fm locum Minor ꝓbatur. q; famosa regula est q actus ⁊ potẽtia sunt in eodẽ genere. ⁊ primo a philosopho nono metaphisice tradit̃ vbi dr q ens ⁊ quodlibet genus entis distinguit̃ ꝑ actum ⁊ potentiã. sicut materia ꝓma ⁊ forma substãtialis sunt de genere substãtie. ſz ꝓprius actus intellectus est de genere accũtis. sit'r ꝓprius actus volũtaris cuiusmõi st' intelligere ⁊ velle. g̃ etiã intellectus et volũtas erũt de genere accũtis. Alia regula magistralis est q potentie distinguuntur per actus ⁊ obiecta. essz aũt impertinens responsio si diceretur q solum nomina potentiarum distinguerentur fm nomina actuum ⁊ obiectorum. Tercia regula dicit q ꝓprius actus correspondet ꝓprie potẽtie. ⁊ in ea natus est fieri. Iũ est q phs septi/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mo phisicorum dicit q susceptiuum non debet esse contingēs sed vnius est vnum si illa essentia anime esset eius potētia. tunc intelligere sentire ⁊ velle essent in eodē susceptiuo ⁊ indifferēti Conclusio patz ex dictis. Corelariū primum. Sensitiuū ⁊ intellectiuū: sunt de numero multiplicium Patz q: qñz nominat potentias anime et sic differunt ab anima ⁊ a seinuicem. quādoqz autē ponūtur tanqz differētie essentiales. ⁊ sic ptinent ad p̄dicamētum substātie. q: significāt naturā quam ꝓsequit potētia intellectiua vel sensitiua Corelarium secōm. materia ⁊ eius potētia: sunt realiter eadem eēntia. ptz ex dictis. q: materia est in eodem genere cum suo actu qui est forma substātialis. hinc est q necesse est potētiam esse eādem. alioquin propius actus nō pficeret immediate suum proprū subiectū. sed p potētiam intermediā. Ad rationes. ad primā dicitur q potētia localiter motiua habet distinctas spēs. scz motiuam imperatiuā. ⁊ motiuaz executiuā. q vlterius sub se habet quosdam spēales modos fm distinctōem organorū Ad secundam dicitur q hoc est nobilitatis in primo agēte. sed ille modus non est creature ꝓmunicatus. neqz est sibi possibilis. q: sic aliquod creatuz essz cum deo eiusdem simplicitatis. qd est absurdum Ad terciā dicit q nō est par ratio. quia calor proprie nō calefacit. sz est id quo aliquid facit. ⁊ sic nō est principium primum.

Queritur secūdo

Vtrum potentie aīe: sic in subiecto: sint in anima vel in toto composito Pro responsione notandū q potētia anime est quoddā accidens. ⁊ ē principiū operatōis vitalis Et sicut altedo dat subiecto suo denomiatōem. ita potētia anime que est quedā vis operatiua tribuit suo subiecto denominatōem. scz q sit potens operari. hinc est q subiectū potentie anime est illud quod vniuoce p eam denominat potens opari. Dicit aūt Arestoteles in de somnor vigilia q cuius est act' eius est potētia. ita q actus ⁊ potētia ad idem subiectuz ptinent. sicut visio ⁊ potētia visiua.

Maior. Anima respectu quarundam suarum potētiarum: p seipsam solam est earū subiectum. Minor. Omnes potentie anime p ter partem intellectiuam sunt ponende in toto composito: sicut in subiecto adequato. Cōclusio Quāuis igitur subiectum potentiarum assignetur diuersimode: ipsas tamē subiectari in solo corpore est impossibile

Propositio maior patz ex dictis. quia alique operatōnes anime rōnalis exercētur sine organo. sicut ptz de actu illo qui est intelligere. ⁊ p ꝓsequēs potētia illius actus est sine organo corporeo. Minor patz sil'r. quia eiusdē sunt actus ⁊ potētie. sed omnes opationes potētie sensitiue ⁊ vegetatiue fiunt per organa corporea. ⁊ sunt organice. g̃ etiam subiectum quod p eas denominat potens opari est ipsum totum ꝓiunctum siue compositū Cōclusio quo ad primam partem patz ex dictis. Sed secūda pars probatur. quia potentie de quibus hic loqmur sunt actiue. sed actio est a forma. ergo etiam a forma fluunt potentie potius q̃z a materia. ⁊ ideo nulla est potētia que soli corpori conueniat Corelarium. potentie q̃ sunt in sola anima sicut in subiecto: sunt in numero ternario. Patz quia sunt intellectus possibilis. intellectus agens ⁊ voluntates que habent operationes exaltatas supra legem organicā. ergo etiam potētie tales sunt sup̄ legem illam. vt patz ex dictis.

Queritur tertio

Vtrum ab vna eēntia aīme: fluere possint omnes eius potentie Pro parte affirmatiua sunt fideles expositores philosophi Sed pro parte negatiua arguitur. quia ab vno non possunt plura fluere. sed anima est vnum quoddā. igitur ⁊c Secundo sic. anima est subiectum potētiarum. ergo nō potest esse principium neqz causa efficiens ipsarum. Tenet ꝓsequētia. quia efficiens et materia nunqz coincidunt.

Maior. Anima propter varias eius potestates: requirit quasdam corporis organicas dispositiones Minor. Secūdum aliquem ordinem ⁊ propter corporis dispositionem plures potentie: possunt ab vna simplici essentia fluere Conclusio. Igitur ab vna anime eēntia: fluit quelibet eius potentia.

Patz maior. quia potētie anime organice nō sunt in qualibet parte corporis. hinc est q in diuersis partibus corporis diuersimode organice dispositis distribuuntur huiusmodi potentie Et quia anima est perfectiua corporis fm eius essentiā ⁊ fm eius potestates. hinc est q opz diuersificari huiusmodi dispositiones duplici pfectioni correspondentes Minor patz. quia anima est principium omnium suarum potētiarum. ⁊ quia huiusmodi potentie fluunt quodam ordine ab anima ⁊ pficiunt diuersa organa. hinc est q fluere possunt ab vna ⁊ eadem essentia Conclusio probatur. q: potentia anime est quedā forma accidentalis de secūda specie qualitatis. ⁊ nō inest subiecto per accidens ratione passionis ab agente extrinseco. sicut calor est in aqua. sed inest per modū accidētis ꝓsequentis naturam sui subiecti. Constat aūt q potentie anime non insunt ex parte corporis. quia corpus ē solum susceptiuum vite. relinquitur ergo q procedūt ab essentia anime sicut a proprio suo principio. Et ergo dicūtur naturales proprietates siue proprie passiones viuentium. de quibus dici cōsueuit q causantur ex principijs intrinsecis sue speciei Corelarium primum. inter vires seu potētias anime: est quedam presuppositio mutuā'r ⁊ aliter quodam ordine. Patz quia communiter ponitur duplex ordo in rebus vnus fm viam cause materialis seu fm viam generationis. sicut imperfectum precedit perfectum. vt etas puerilis est ante etatem virilem Et fm hunc modum potentie vegetatiue precedunt sensitiuas. ⁊ sensitiue intellectiuas. Et pro tanto dici solet q vegetatiuum est stramentum sensitiui. ⁊ sensitiuz est stramentum intellectiui. sicut trigonus est stramentum tetragoni. ⁊ hoc modo tactus etiam precedit alios sensus. Alius est ordo fm viam perfectionis siue fm aliarum causarum ordinez. prout proceditur a perfecto ad imperfectum. sicut finis dicitur prior ordinatis in finem et hoc modo intellectiuum est ante sensitiuum. ⁊ sensitiuum est ante vegetatiuum. Corelariū secundū. vna potentia fluit ab anima alia mediante: loquendo fm viam finalis vel efficiētis cause. Patz quia anima est sicut causa finalis ⁊ actiua suarum potentiarum. sed illud qd̄ est p̄mo ꝓinquius se habet sicut ꝓcausa respcū posterior.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

put patet in pcessu demonstratiuo q conclusio pus demonstrata fit premissa ad posterior. ē conclusione demonstrandā. Et ita similiter sensus cōmunis est pcausa sensuum exteriorum post animā. Et vniuersaliter potentie priores hoc ordine sunt potiores dignitate. q centia anime est prestātior suis potentijs. ⁊ per psequens quanto aliqua potētia fm hanc viā est ppinquior tanto est dignitate potior Correlariū tercium. Causam materiale, put in pposito inuenitur pcurrere cū alijs generibus causarum: nō est pter intentōem phi secūdo phisicor. pz q phs secūdo phisicor. loquit de materia ppie dicta. scz de materia pma que dr ex qua. ⁊ illa nō coincidit cū efficiente. sed hic capit materia cōiter, p materia in qua que simt subiecit potentijs ⁊ eas effectiue causat Ad rationes ad primā dr q licet aia sit vna ⁊ simplex in essentia. ē tamē multiplex in virtute. ⁊ p tanto hz q ex ea plures fluunt potētie quodā ordine. Ad secūdam qd sit dicendum patz ex vltimo correlario.

Querit quarto Utrū per actus et obiecta: distinguant potētie in aia Pro parte affirmatiua est phs in hoc libro. dicit em q quia sentire ⁊ opinari sunt diuersa. etiam sensitiuū ⁊ opinatiuū sunt diuersa. Et pseqūter act⁹ distinguūtur p obiecta. g etiaz potētie p obiecta distinguūtur Sed, p parte negatiua arguit. qr distinctō debet fieri p intrinseca iuxta regulā que dicit q eadem sunt p nei pia essendi ⁊ distinguendi. sed actus ⁊ obiecta sunt extrinseca respectu potētie. igit Secūdo sic. actiū ⁊ obiectis corruptis adhuc remanet distinctio potētiarū. g potētie nō distinguūtur p illa. A ñs probatur. quia qcunq; colore ⁊ sono destructis adhuc remanent potentie visiua et auditiua distincte.

Maior. Potentie ipsius anime: sunt fm p se et pprios actus distincte. Minor. Potentie que sunt in anima: distinguuntur realiter penes earum per se et propria obiecta.

Conclusio. Congrue igitur differentie potentiarum: sumuntur fm distinctionem obiectorum ⁊ actuum.

Patet maior. qr potētia fm id quod est dr ad actū. ita q actus ptinet ad diffinitōem potentie. sz variata diffinitōe ptinente ad propriā rōem rei oportet etiā ipsam rem variari. Et p pseqūens fm diuersitatem actuū proprioru ⁊ per se ptinentium ad ipsas potētias fit distinctō potentiarū. Confirmatur quia potētia est grā actus sicut grā finis. sed opz meduū variari fm diuersitatem finuū, p prior. videmus em q domificator vtitur alio instrumento ad secādum ⁊ alio ad pforādum ⁊ alio ad ligna planādum. ergo etiam fm alios ⁊ alios actus, pprios anime oportet potētias diuersificari. Minor pbatur qr quecunq; diuersificāt diuersificātia diuersificant ⁊ diuersificata. sicut qcquid est causa cause etiā est causa causati. sz actus p se proprij diuersificāt potentias. vt patet ex dictis. ⁊ diuersificātur p obiecta. ergo etiam potētie p obiecta distinguunt. Sed q actus distinguāt per obiecta ptz quia obiectū vel est causa mouēs efficiens actū. vt in potētijs passiuis. aut est terminus ⁊ finis actus. vt in potentijs actiuis. sed est regula philosophorum q actus distinguuntur per principia ⁊ per terminos. sicut calefactio differt a frigefactiōe. quia calefactio est a calore ⁊ termina ad calorem. sed frigefactio est a frigiditate ⁊ terminat ad frigiditatem Conclusio patet ex pmissis simul vnitis

Correlarium primū. penes illud quod est posteri⁹ in esse ⁊ extrinsecū: potest sumi distinctio aliquarum rerum patz ex pclusione ⁊ pmissis tactis. Cuius cā est. quia licet actus sit posterior in esse q̄ potentie. tamen por est in intentōe agentis. quia agens indiget potētia aie. vt ipse p potētiam fiat in actu. sicut medicus prius intēdit sanitatem. que tñ producitur vltimo in esse. Correlariuz secūm. ad differētiā potentiarū: plus influit distinctō obiectorum q̄ actuū. patz nam semp in ordine causarū plⁿ influit pma causa q̄ secunda. sed distinctio obiectorū est cā distinctionis actuum. igit Correlarium tercū. potētia visiua in asino ⁊ in homine: nō diuersificātur specie patet ex dictis. qr potētie distinguūtur p actus ⁊ obiecta. sed hic est idem actus ⁊ idem obiectum in spē. igit potentia est specie vna

Quare pmo de alimento ⁊ generatōe dōm

Querit primo. Utrum in eodem viuente opationes ptis vegetatiue: sint ab inuicem essentialiter distincte.

Pro respōsiōe noto q tres ponunt opatiōes in parte vegetatiua. s. nutritio augmentatio ⁊ generatio. in qbus est duplex ordo. s. generatōis fm quez proceditur ab imperfectis ad pfecta. ⁊ sic actus nutritionis pcedit actum augmentationis. et actus augmentatōis precedit actū generatōis. Alius est ordo pfectionis. ⁊ fm talem econtra actus generatōis precedit alios. Et per hoc ptz ps affirmatiua quesiti. Sed pro pte negatiua arguit. qa Arestoteles solum enumerat duo opera. scilicet generare ⁊ vti alimento. ergo hic superflue ponuntur tria. Etiam diminutio est opus viuentis. ergo erunt plura q̄ tria.

Maior. Nutritio et augmentatio in eodez viuente: sunt ab inuicem essentialiter distincte

Minor. Generatio procedens a parte vegetatiua alicuius viuentis: est essentialiter distincta ab alijs Conclusio. Igitur nutritio augmentatio et generatio in eodem viuente: sunt tres opatōes essentialiter distincte

Propositio maior sic ostenditur. quia nutritio essentialiter pertinet ad predicamentum substantie. eo q importat conuersionem alimenti in substantiam alitī. sed augmentatio est de genere quantitatis. quia motus et terminus eius sunt de eodem predicamento. Et quia predicamenta distinguuntur essentialiter. ergo etiaz nutritio ⁊ augmentatio essentialiter distinguuntur. Et ergo Arestoteles primo de generatione dicit q nutrimētum est potentia caro ⁊ actu quantum. ⁊ quo ad primū pertinet ad nutritionem. ⁊ quo ad secundum pertinz ad augmentationem. Minor patet. quia proprie loquēdo generatio est productio a non esse ad esse. esse autem ē totius suppositi. quia fm Arestotelē tercio phisicor. ps nō habet esse nisi in potentia. scilicet sub actualitate totius. Et sic generatio respicit proprie illud quod prope dicitur esse. scilicet totum compositum. sz p augmētatōem et nutritōez nō acqritur nouū esse totius suppositi. ergo

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

distinguunt Conclusio patz ex his q̃ dicta sunt Correlarium primū. In parte vegetatiua anime: sunt ponēde tñ tres potētie. patz ex dictis p tres opationes ptis vegetatiue essentialiter distinctas. Etiaz habent diuersa obiecta specialia de q̃bus videbitur infra. igit. Et posset pbari inductiue. qz quodlibet viuens naturale est in pncipio imperfectū. sed nō posset peuenire ad pfectōnem nisi haberet intra se virtutem puersiuam alimenti in suā substantiā que dr nutritiua. z aliam virtutē p quam posset acqrere augmentū que dicitur augmentatiua. sed ille virtutes inter se distinguunt cū earum propria obiecta sint distincta. Et quia q̃dlibet vegetabile pfectum nō orbatum nec spōtaneam generatōem habens. sicut appetit p primum esse indiuidui. sic etiā appetit primum esse speciei. et qz talis appetitus est naturalis sic nō potest esse frustra. et ergo in quolibet vegetabili pfecto nō orbato nec habēte generatōem spōtaneam optet esse virtutem generatiuam. que est sollicita de spēi cōseruatōe. Additur notāter pfecto propter pueros in quib nō est virtus generatiua propinqua ad actum generationis. Dicit nō orbato propter viuentia destituta ab hmōi virtute. sicut patet de castratis z frigidis. Dicit etiam nō habente spōtaneā generatōem propter quedā viuentia imperfecta tā in genere plantarum q̃ animaliū q̃ generant ex influxu virtutis celest sine pcursu pticularis agentis. z in talibus potest fier cōtinuatio spēi absq tali virtute pticularis agentis. i

Correlarium scōm. anima vegetatiua appellat nō indebite: noie potentie generatiue. patz quia finis aie vegetatiue est generare sibi simile. sed a fine iustū est omia appellari Ad rationes. ad pmam dr q sub illo ope qd est alimento vti prehendunt duo opera. scz opus nutritionis z augmentatōis. qz indiuiduū vtitur alimēto ad duo. scz ad restauratōem deperditi p nutritōem z ad pfectionem quātitatis p augmentationem. Ad scdam dr q diminutio prehendit sub augmentatōe

Queritur secūdo

Utruz generare sibi sile: sit naturalissimū operum in viuēte Pro pte affirmatiua est Arestoteles in isto scdo de aia q̃ hoc efficaciter pbat. Sed p pte negatiua arguit. qz opatio intellectiua ē naturalior q̃ generatiua. igit. Ariis pbatur. quia hō est maxime suus intellectus Scdo sic. p nutritōem aliqd cōseruat seipm. sed p generationem saluat alterum. ergo videtur q nutritio sit naturalior.

Maior. Perfectissimum operum in quolibet viuente: quantum est ex parte vegetatiua ē generare sibi simile Minor Generatio similis ex parte subiecti termini z finis: dicit opera tio maxime naturalis Conclusio. Igitur in pte vegetatiua omniū viuentiū: generare sibi sile est pfectius z naturalissimū operum.

Patet maior. qz fm regulam Aresto. octauo phisicorū ea q̃ sunt posteriora fm viā generatōis st̃ prioza fm viā pfectōis. sed viuū primus nutrit z augmentat anteqũ posset generare. g̃ generatio est pfectior opatio. Tū secūdo. qz generatio ordinat ad pseruatōem totius spēi. sed alie opationes ptis vegetatiue solū deseruiūt ad esse indiuidui. qz p nutritōem saluat indiuiduū z p augmētatōem pficit. igit zc. Tum tercio. qz signum virtutis est q possit se extēdere ad aliud. sicut maior est calor q̃ pōt calefacere aliud subiectū q̃ solū denoiare subiectū. sil̃r ethicorū dicit Arestoteles iusticiā esse maximā z pclarissimā virtutum. qz extendit se ad alios. Sz potētia generatiua extēdit se ad aliud. qz genitū distinguit a generante. z in hoc attingit silitudinem ptis sensitiue. cuius opatio est semp circa aliqd distinctū. qz sensibile positū sup̃ra sensuz nō sentit. Minor. pbatur inductiue. z primo de subiecto. qz nō solum reptur in viuentib. sed etiaz in pure naturalib. licet alio mō. qz inaiata hnt generatōez ab extrinseco generāte. sz viuētia a pncipio intrinseco in quantū generant ex semine qd pficit in rē viuam. Scdo patz ex pte termini. qz natura siue spēs acqritur z saluat p generatōem Tercio patz ex pte finis. qz natura inclinat ad generatōem sicut ad finem Cōclusio sic ostendit. quia in gradib rerū est talis ordinatio q̃ res supiorīs ordinis habēt opatōem supiorem z denoiatōem tali opationi potionatā. Verbi grā. motus q̃ pcedit ab aia fm q hmōi dr aialis. z q̃ pcederet ab intellectiua fm q hmōi diceret intellectualis. Et inde fit q p quandā approbatōez opatio dr maxime naturalis q̃ fit a pncipio infimi ordinis rerū. Et qz generare sibi sile reptur nō solū in viuentibus sed etiā in reb inaiatis. licet alio mō vt dictū est sup̃. Iñ est q hec opatio maxime vēdicat sibi nomē qd dr opatō naturalis Correlariū primū. cuius generare sibi sile sit opatio pfectior z appetibilior: hec tñ nō est cā qre dr naturalior. Prima ps patz ex maiore. qz generare sibi sile ordinat ad pmanētiā spēi. Scda ps patz ex pclusione. qz rō maioris naturalitatis est ex eo q generatio inuenit in reb in q̃b nō est aliq̃ eleuatio sup̃ gradū nature. vt patz in elementis Correlariū scōm. sicut se hnt gustus z tactus in aialib. sic nutritiua z augmentatiua virtutes reperiunt proportionabiliter in vegetabilib. Patz qz iste due opatōes sunt inseparabiles a viuentib mortalib. sicut tactus z gustus ab aialib. Et rō istius puenientie est. quia gustus z tactus respiciunt sui primū viuentis psistentiaz primam. nā ipsor ē peipe alimentū aialis z q̃litates a q̃b aial p se corrūpit. Sil̃r ptus nutritiua z augmentatiua opantur opatōes necārias p ipsius viuētis pmanentia et pfectōe. Correlariū tercū. proportionabiliter se habz ptus generatiua in vegetabilib. sicut alij sensus se habēt in aialib. patz qz sensus visus auditus z olfactus inuenium̃t precipue in aialib pfectis: z versant circa obiectū distans. sic etiā ptus generatiua repit in vegetabilib pfectis. z extēdit se ad distans inq̃tum genitū separat a generante pseruans virtutē a generante sibi impressam. Et hinc est q organisatio embrionis pt fieri a ptute generātis. sed nutritōem z augmētatōem opz fieri a propria aia intrinseca Ad rōes. ad pmā dr q generare h solū opatur ad duas alias opatōes aie vegetatiue Ad scdaz dr q p generatōem aliqd etiā pseruat seipm. sin spē. et hoc est naturalius q̃ pseruare seipm in numero

Queritur tercio

Utruz aia sit pncipiū corporis in viuēte: fm triplex genus cause Pro pte affirmatiua est pbs in litera q̃ ponit aiam ē cām corpis in genere cāe formal finalis z efficiētis Sed p pte negatiua arguit. qz forma et efficiēs nūq̃ coincidūt in vnū numero. si g̃ aia sit causa formalis corpis nō poterit eiusdē esse cā efficiens. pte rea aia est forma intrinseca corpis. g̃ non erit causa finalis que est extrinseca.

Maior. Anima est viuentis corpis cā for-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

malis: et omniũ corporũ naturaliũ causa finalis Minor Differenter respectu proprij corporis ⁊ respectu corporis rei generãde anima: dicitur efficiens causa Conclusio. Simpliciter igitur verũ est animã esse principiũ corporis viuentis: in genere cause formalis finalis et efficientis.

Patet maior ꝑ prima parte. qꝛ aĩa est actus respectu corporis. et corpus fit in actu ꝑ ipsam aĩam que dat esse corpori. ergo anima est forma corporis. Secunda pars patet. qꝛ sicut elementa sunt ꝓpter mixta. ⁊ mixta ꝓpter animata. ita fm Arestotelẽ in littera oĩa corpora phisica et naturalia instrumentaliter deseruiũt aĩe. hoc aũt pertinet ad genus cause finalis. qꝛ alia ordinãtur ad ipsam.

Prima pars minoris sic ostendit. qꝛ anima ꝑ nutritionem ⁊ augmentationẽ ab ipso ꝓducit suũ corpus ad ꝑfectionem in viuentib⁹. et pro tanto dicit quodãmodo cẽ causa efficiens sui corporis. qꝛ in omni mutatione quedam generatio est ꝛmixta vt dicitur octauo phisicorum. Secũda pars minoris ptz. qꝛ viuentib⁹ inest virtus generatiua que transfusa est in semen. corpus ipsius genitri disponendo ad forme susceptiõem. et ergo aĩa dicitur simpliciter causa efficiens corporis rei generande Cõclusio patz ex dictis. Correlariũ ꝓmũ. Anima corporis viuentis vt causa finalis: ad plura se extendit q̃ vt causa formalis. Patet qꝛ aĩa soluz respectu sui corporis est causa formalis. sed vt causa finalis sic ad eam ordinãtur oĩa corpora inferiora Correlariũ secũdũ. Quãuis verũ sit animã tripliciter esse corporis causam: ex hoc tamen nõ ꝛcluditur nõ esse distinctionẽ inter ipsam ⁊ suaz potentiã. Prima pars pz ex dictis statim superius. Sz secũda pars ꝓbatur. qꝛ licet aĩa sit causa. nõ tñ est causa prima effectuũ. sed per potentiaz aĩe intelligitur ꝓprium ꝓncipium ⁊ adequatum respectu operationũ a quib⁹ fit denoiatio. Ad rõnes ad primã dicit q̃ in ordine ad eũdem effectũ nõ coincidũt in idem numero forma ⁊ efficiens. sed bñ in ordine ad effectus diuersos. sicut est hic

Ad secũdam dicit q̃ aĩa fm suã essentiaz accepta est extrinseca corpori. et pro tanto ꝑt dici cã finalis corꝑis.

Querit quarto. Utrũ nutritio viuentis per sile fiat vel dissimile: ⁊ operante ignis calore. Pro responsiõe notandũ q̃ ꝓbus in textu duas refert opiniones iuxta tituli duo membra. Nam q̃tum ad primã partem dicit q̃ quidã voluerũt nutritionẽ fieri ꝑ sile. alij econtra dixerunt eam fieri per dissimile. Similiter quo ad secũdam partem dixerũt nõ nulli fieri nutritionem a calore igneo sumẽtes apparentiam ex hoc q̃ ignis cõuertit alia in sui naturã et ex his q̃si nutritur

Maior. Alimentuz aliter et aliter acceptũ: est simile alito et eidez ꝛtrariũ Minor Si per calorem igneũ principaliter fieret nutritio viuentiũ: tũc eorũ augmentatio ꝓcederet in infinitum Conclusio. Igitur dicentes nutritionẽ fieri per simile ⁊ dissimile dixerũt quodã modo recte: instrumentaliter cooperante ignis calore.

Pro declaratione maioris noto cum ꝓbo q̃ alũnentum capitur dupliciter. Uno modo fm q̃ ꝓmo ꝛiungit alito ante decoctionem. et sic est ꝛtrariuz ei qd̃ alit. Alio modo capit fm q̃ est digestũ et decoctũ. ⁊ sic est simile alito. Ex quo manifeste pz q̃ isti opinãtes dicũt quodam modo recte ⁊ quodãmodo nõ recte Minor ꝓbatur qꝛ videmus q̃ ignis quotquot ꝛbustibilia sibi apponũtur oĩa in sui naturã ꝛuertit. ipsa incinerando ⁊ inflãmãdo. Pari modo fieret de ꝛuersione nutrimẽti Prima pars ꝛclusionis pz. qꝛ virtus nutritiua in vnoquoꝛz viuente habet operatiõem fm ꝛditionẽ viuentis. ideo oportet q̃ alia ⁊ alia viuentia alijs ⁊ alijs vtant nutrimentis etiã aliter ⁊ aliter dispositis. quare pz esse aliqualẽ silitudinem nutrimenti cũ eo qd̃ nutrit. Rursus oportet q̃ sit aliqualis dissilitudo. qꝛ nutritio nõ fit sine ꝛuersione nutrimenti in substantiã aliti. ⁊ talis nõ fit sine actione nec fit actio nisi sit aliqualis dissilitudo agentis ⁊ patientis qꝛ omnipharie dissimilia ad inuicẽ nõ agũt nec patiũtur. vt dicit ꝓmo de generatiõe. Secũda pars patz. qꝛ dicit Arestoteles fieri decoctionẽ nutrimenti. q̃ nõ potest fieri sine calore. Et ergo videmus q̃ decoctiones artificiales que mutant naturã fiũt per calorem. Jn signũ cuius q̃ viuentia debilitant in calore. sicut senes. tũc in ipsis etiaz debilitat ipsa digestio. Sed q̃ illa actio sit instrumentalis pz. qꝛ ignis in nutritione carnificat ⁊ organisat ⁊ alia opera facit que nõ sunt fm naturã actionis ipsius ignis Et huius solet dari exempluz satis familiare. qꝛ securis vel dolabrũ fm ꝓpriã formã habet aliquã operationem. scz inscindere. sed q̃ attingit formã stanni hoc est ex motu ipsius artificis cui securis subseruit. Pari mõ calor habet aliquã operationẽ fm ꝓpriam formã. videlz calefacere ⁊ separare et heterogenea. sed attingere formã carnis habet a virtute nutritiua cui instrumentaliter subseruit. Et hec est sententia Arestotelis in secũdo de generatiõe

Correlariũ. Eleganter ꝓbꝛ ꝓnceps Arestoteles dicit ad nutritionẽ tria fore neccãria: licet aliter ⁊ aliter concurrentia. Patz qꝛ oportz ꝛcurrere nutrimentuz sicut qd̃ patit seu transmutat. et oportz ꝛcurrere corꝑus in cuius substantiã fit transmutatio. Et oportet ꝛcurrere ꝓncipium actiuũ qd̃ ꝛuertat nutrimentũ in substantiã aliti Et hoc est qd̃ alij sic dicũt. in nutritione sunt tria. scz alens ⁊ est aĩa. qd̃ alitur et est corꝑus habens aĩam. et quo alitur et est alimentum.

Determinatis autez bis dicamus cõiter de

Querit primo. Utrũ respectu sensibiliũ pars aĩe sensitiua: habeat se vt virtus passiua Pro parte affirmatiua est ꝓbs hic in littera Sed pro parte negatiua arguitur. qꝛ potentia vegetatiua est actiua. ergo et sensitiua. Tenet ꝛ sequẽtia ꝑ locũ a maiori. qꝛ sensitiua potentia est formalior ⁊ maioris virtutis q̃ vegetatiua Secũdo sic. sensus iudicat de sensibili. sed iudicare est agere

Maior Forme ab extrinseco agente intus susceptio: est generaliter dicta passio. Minor. Jn sensum recipit spẽs sensibilis: sine abiectione alicuius ꝑfectiõis Conclusio. Jgit sensus respectu sensibiliũ dici debet virt⁹ passiua: passione tñ ꝑfectiua

Propositio maior satis clare patet ex noĩe passionis. Dicitur cñ passio a paryn in greco qd̃ est susceptio lati

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ne.et sic omnis receptio potest generalit dici passio. Ad/ditur notanter hic ⁊ in maiore generaliter.qz fm ꝓprietatem vocabuli pati importat quoddā decrementū ipsius patientis in ꝗtum dicit quādam victoriam agentis su/per patiens.et ergo hoies pati dicūtur quādo sustinēt ali quid ꝓtra eorum placitum seu volūtatem. Et ergo non est ꝓprie loquendo passio.quando aliquid existens in po/tentia reducitur ad ꝓprium actū illius potentie.ĩmo po/tius est quedam pfectio.et per ꝓsequens talis reductio potentie ad actū non debet dici ꝓprie passio.sed valde ge/neraliter Minor pbatur.qz in operatione sensuū sen/sus reducitur de imperfecto ad pfectum.⁊ de potentia ad actum.ergo sensus perficitur ab ipso sensibili.qz ac/quirit qualitatem que est actus potentie Cōclusio pa tet ex textu p duas vel tres rōnes que ibidem videātur Sed ꝙ talis passio sit pfectiua patz.qz est transitus de potentia ad actum.q̄ non est alteratio corruptibilis.aut oportet ponere aliud genus alterationis.non enī est rectū dicere sapientem cum sapiat alterari.neꝫ edificatorem cum edificat Corrolarium. Bene dicūt autores grā/matice:quedam verba actiui generis passiue significare Patet qz audire videre ⁊ sic de alijs passiue significant. et tamen significant sub voce actiua. Sed ꝙ passiue sig/nificant probatur.quia fm ꝓmune regulam philosopho rum quādo ad aliquam formam est aliquid ꝓcomitās naturali sequela.tunc simpliciter denominatio sequitur cōditionez talis forme.iuxta regulā ꝓmentatoris dans formam dat cōsequentia formam.sed sensatio naturali/ter sequitur ipsam formam sensibilis fm ꝙ per speciem est recepta in sensum a quo sensus patitur.ideo patz.p/positum.scz ꝙ sensus patitur respectu sensationis.ad quam tamen quodāmodo effectiue ꝓcurrit. Ad ra/tiones. Ad ꝑmam dicitur.ꝙ passiuū superioris ordinis est perfecti' actione inferioris generis.sed genus poten/tie sensitiue est supra totum genus potentie vegetatiue

Ad secūdam dicit.ꝙ illud indicare licet sit fm quid agere.tamen simpliciter est pati.vt patet ex corrolario sta tim declarato.

Querit secūdo

Vtrum sensibiliū aliquod sit p se:aliquod per accidens sensibile Pro parte affirmatiua est phus.qui prima diuisione ponit duplex sensibile.scz p se et per accidens.et quia sensibile per se subdiuiditur.scilz in per se ꝓprium.et in per se ꝓmune. quare relinquitur ꝙ triplex sit sensibile Sed pro parte negatiua arguitur quia sensibilia ꝓmunia sentiūtur per aliud. ergo nō erūt sensibilia per se.sed magis per accidens. Secūdo sic. per accidens reducitur ad per se.si ergo sit aliquod sensi bile per accidens tale reduceretur ad sensibile p se

Maior. Rationabile est distinguere: duos modos sensibilium per se Minor. Volens sensibilia distinguere:debet aliquod sensibile per accidens ponere. Conclusio. Est igitur triplex sensibile.vnū per accidens ⁊ duo per se:scz ꝓpriū et cōmune.

Patet maior.quia sentire ꝓsistit in quodam pati ⁊ alterari.vt dictū est in precedenti questiōe.et ideo illud qd facit ad differentiam imutationis sensus ab obiecto.hoc habet habitudinem per se ad sensum. Sed hoc cōtingit dupliciter.quia vel facit differentiam quo ad speciem actionis.sicut color odor sapor.sic est sensibile per se,ꝓpriū. Aut differentiam solum quantum ad modum agendi. quia aliter fit imutatio a paruo corpore et magno ꝓpin/quo et longinquo vno ⁊ diuerso.et sic est sensibile cōmu ne. Vnde sensibile per se proprium est quod solum per/cipitur ab vno sensu fm speciem.sicut colorum fm ꝙ huiusmodi a solo visu percipitur. Sed sensibile cōmu/ne est quod rōnem eius formalis obiecti a pluribꝫ sensi/bus fm speciem natum est percipi.sicut magnitudo ⁊ fi/gura percipiūtur a visu ⁊ tactu.sed numer' motus et q̄/es percipiūtur ab omnibꝫ sensibus Minor patz.quia aliquod dicitur sensibile a quo non patitur sensus fm ꝙ huiusmodi.vt dicit textus.ita ꝙ nec variat speciem acti/onis nec modum agendi.sed solum conuīctū est ei quod per se sentitur.Sicut ꝙ homo equus vel asinus sit albꝫ nullam facit differentiam quātum ad imutationem vi/sus.et ideo talia meretur dici sensibilia per accidens fm ꝙ huiusmodi Conclusio sequitur ex dictis Corre/larium primū. Sensibilis per se modus primus:est po/tior q̄ secūdus. Patz quia primus modus inducit diffe rentiam actionis in specie actionis ⁊ agentiū. sed secun/dus modus est accessorius varians dūtaxat modum ac tionis.et ideo primus est essentialior in perfectare q̄ secū dus Corrolariū secūdum Omnia sensibilia ꝓmunia reduci possunt ad quinq̄ principalia. Patet quia sensibi lia ꝓmunia sunt magnitudo figura numerus motus q̄/es.sed esse sursum deorsum,ꝓinquū vel remotum redu cūtur ad motum et magnitudinem inquātum situs est quedam sequela motus Corrolariū tertium.Tres p prietates sensibiliū ꝓpriorum et per se:sunt vere ⁊ bene as signate.Patz per Arestolem.qz Arestoteles ponit tres ꝓprietates sensibilium,ꝓpriorum et per se.per quas ab ali is sensibilibꝫ distinguūtur. Prima est ꝙ sensibile per se ⁊ proprium ab vno solo sensu percipitur.Secūda ꝙ nō cō tingit sensum circa ipsum errare.Tercia ꝙ ipsum perti/net ad rationem diffinitiuam sui ꝓpij sensus. Sicut qui vult diffinire visum dicit ꝙ est potentia organica percep tiua coloris Est tamen verum ꝙ vlterius sunt tres cōdi tiones preseruantes sensum a deceptione.scilz bona dis/positio organi sensitiui.bona dispositio medij.et debi/ta distantia. Ad rōnes Ad primā dicitur ꝙ per ali/ud sentiri non est idem qd̄ per accidens sentiri.sed oppo/nitur ei quod est primo et cōstituit distinctum sensibile. Ad secūdam dicit ꝙ per accidens reducitur ad per se p ꝓiūctionē ⁊ nō p idempritatem.

Cuius quidem est visus hoc est visibile.

Querit primo.

Vtrum ipsius vi/sus proprium et per se obiectū:sit color vel colorati Pro rnsione notandū. ꝙ obiectum potentie quandoq̄ exprimitur ni ꝓcreto.vt dicendo.colorātum.quādoq̄ vero in abstracto.vt dicē/do color.et quia vnū est propter alterum. ideo totum re putatur sicut vnū.iuxta regulam philosophi tercio tho/picorum. vnū enī est sicut quo. ⁊ alterum sicut quod. et sic pro eodem reputatur dicere ꝙ color sit obiectum vi/sus.Gratia cuius consequenter sciendū.ꝙ color quādoq̄ q̄ accipitur proprie. et sic dicitur quedam qualitas se/cūda que habet in se virtutem imutationis visus.que est generata ex ꝓmixtione qualitatum elementarū ad mixtē

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Alio modo capitur magis large. prout se extendit etiam ad lumen et ad lucem. Et sic dicit Arestoteles in de sensu & sensato q̃ oia corpora colorẽ participant

Maior. Color si sumatur proprie: differt specifice a lumine et luce. Minor. Lumen sine colore et lux sine lumine acceptum: est per se natum imutare visum Conclusio Igitur adequatũ et per se obiectũ visus nõ est color proprie dictus: sed color cõiter acceptus.

Patet maior. quia sicut odor et sapor sunt quedam qualitates secũde psequentes mixtionem dispositionum elementorũ ad inuicem. ita pari modo intelligendum est de colore proprie dicto. Confirmatur. quia opposite proprietates ipsis insunt. nam color proprie dictus diuiditur tanq̃ per extrema opposita per album & nigrum que sunt qualitates positiue. licet nigredo dicatur priuatio respectu albedinis largo modo. quia est qualitas imperfecta respectu albedinis. Sed oppositum lucis est tenebra. que non ponit aliquam formam realem ad extra. Tum secũdo. quia radius albedinis est species intentionalis tm̃ et non potest esse nisi in diaphono actuato per lumen. sed si albedo esset eiusdem nature fm speciem cuz luce. tunc etiam species albedinis esset eiusdem nature cum lumine et per cõsequens posset esse actus proprius dyaphoni. Minor patet. qz sunt in distinctis subiectis in q̃bus etiam distincte imutant potentiam visiuã. sicut lux est vna qualitas absoluta realiter inherens lucido a qua formaliter corpus lucidum dicitur lucidum. Sed lumẽ est vna qualitas inherẽs medio luminoso extensa ad extensionem medij luminosi a qua medium dicitur formaliter luminosum. Sed color est vna qualitas secũda cõsequens pmixtionem corporis colorati causata ex diuersa pmixtione qualitatum primaz realiter inherens corpori terminato a qua formaliter corpus terminatum denominatur coloratum Conclusio patz ex dictis. quia lux et lumen sunt propria virtute nata imutare visum. et ergo non debent excludi ab obiecto visus. cuz ipsa lux sit ratio videndi alia potius q̃ color proprie dictus. Sz si color capiatur cõmuniter. tũc ambit omnia illa que ex propria virtute possunt visum imutare et ad que visus ordinatur sicut ad obiectum. Unde alijs inest deductio ad sensum visus. et per cõsequens color cõmuniter acceptus debet dici obiectum visus Correlariũ lux radius splendor & lumen sunt speciei psimiles. et multũ differũt a modo speciei proprie dicti coloris. Patet quia lumen non est nisi quedam cõmunicatio forme lucis in diaphono. et quia talis cõmunicatio fit fm esse integrum naturale & reale. patet q̃ illa sunt eiusdem speciei. sed diffusio coloris ꝓprie dicti. scz color intentionalis non habet esse reale integrũ et ꝓpletum. quare patet q̃ istorum esse latã habet differentiam.

Querit secũdo. Utrum lumen propter mediũ: vel propter colores sit necessariũ Pro responsione notanduz q̃ omnes in hoc ꝓuenũt lumen requiri ad videndũ colores. sed an ꝓpter mediũ vel ꝓpter colores est ꝓtrouersia. Auicenna eiũ et sui sequaces ponunt lumen requiri propter colores persuasus principaliter ex hoc motiuo quia stans in tenebris vbi non est lumen videt parietez illuminatum. & si colores non essent illuminati et aliquis staret in medio illuminato talis nõ videret colores. Sz fm sententiam Arestotelis quam sequtur sanctus Thomas dicendum est. q̃ lumen requiratur ad videndum non ex parte coloris. eo q̃ facit colores esse actu. quos q̃dam tantũ dicunt esse in potentia cum sunt in tenebris. sed ex parte dyaphoni inq̃tum ipsum facit esse in actu. vt in littera dicitur Et sic ista questio relinquitur ꝓ vera q̃ eius parte dubia.

Maior. Respectu luminis se habet dyaphanum: sicut ad primum et proprium actum Minor Dyaphanũ non est specierum coloris susceptiuum: nisi antea a lumine fuerit actuatum. Conclusio. Lumen requiritur propter medium loquendo simpliciter: licet ꝓcedi posset ꝓpter colores requiri aliqualiter

Patet maior per philosophũ in littera dicentem q̃ primus et proprius actus dyaphani est lumen. Patz etiam ratione. quia priuatio nata est fieri circa idem subiectum cum suo habitu. sicut patet de cecitate. que est nata fieri in oculo. sed tenebra proprie fit circa dyaphanum priuatum lumine. ergo lumen erit propria pfectio dyaphani. Minor probatur. quia primum supponitur a secũdo. sed dyaphanũ fm se est in vltima dispositione ad lumen et per lumen disponitur ad species coloris. Huius simile habemus. quia materia prima non potest subijci accidenti nisi prius fuerit actuata per formam substantialez neq̃ intellectus potest fieri in actu per notitiam conclusionum. nisi fuerit sub actu notitie principiorum Prima pars conclusionis patet per determinationem Arestotelis in littera. dicit eiũ q̃ color fm se est visibilis. ad est in se habet causam sue visibilitatis. Et ergo in questione precedente dictum est q̃ color pertinet ad per se & proprium obiectũ visus. et ita est ex propria sua virtute motiuus ipsius visus. Tum secundo. quia dicendo color est visibilis. ibi predicatur propria passio de suo subiecto. sz subiectum ex principijs suis est causa proprie passionis. sicut ignis est causa caloris. igitur &c. Secũda pars patz quia dyaphanuz fm se est in potentia proxima respectu luminis. ita q̃ lumen non solum natum est se diffundere in suum subiectuz dispositum. sed etiam ex eminentia sue virtutis potest inducere dispositionem ad suũ subiectum. Sed dyaphanum est secũdario in potentia respectu coloris. quia dyaphanum lumine actuatum est susceptiuum specierum coloris. ergo quia color est debilior forma q̃ lumen sic prerequirit subiectum predispositum et preparatum anteq̃ diffundat effectum suũ in tale subiectum. Patet ergo q̃ necessitas luminis ad videndũ colores simpliciter referenda est ad medium. licet quodam modo redũdet ad imperfectionem coloris Correlarium. In nullo medio videtur aliquod coloratum: nisi vsq̃ ad videntem fuerit aliqualiter lumine preactuatum. Patet ex predictis. quia in subordinatis per se secũdum psupponit primũ Et p hoc soluũtur experimẽta auicẽne

Querit tertio. Utrum diffinitio luminis per mediũ dya

phanum: sit localis fluxus corporum Pro responsione notandum. q̃ Empedocles duo dicebat de lumine vt Arestoteles in littera refert. Primum q̃ lumen sit corpus. et ita illuminatio non est nisi quidam corporalis defluxus a corpore lucido. Secūdo dicebat q̃ illuminatio fieret per motum localem talis corporalis defluxus. et p̃ ꝓsequens ponebat illuminationem esse successionem. qz motus localis nō potest esse nisi tpalis et successiuus. dicebat tamen q̃ esset ita subitus q̃ ad sensum non perciperetur eius temporalis successus. Sed contra eum ponitur sequens discursus

Maior. Nullum corpus potest alterū penetrare: vel se in instanti diffundere Minor Diffusio luminis potest per accidens esse successiua: per se vero est tota simul et instantanea Conclusio. Igitur lumen in aere qualitas realis licet debilis: non est corpus nec defluxus corporalis.

Maior quo ad primam partem patet per philosophū quarto phisicorū. sed quo ad secūdam partem patet per eūdem in sexto phisicorū Prima pars minoris patet. quia aliquis potest lucernam successiue applicare ad aliquod medium illuminabile. et ita successiue medium illuminabitur. vt notum est. Secūda pars patet. quia diaphanum fm se est in vltima dispositione ad recipiendū lumen. vt patet ex supra dictis. et per consequens nulla est causa successionis. sequitur ergo q̃ fiat tota simul z instantanea. Ideo dicit Arestoteles decimo metaphisice. q̃ visio et illuminatio fiunt in instanti. Vnde Empedocles pro tanto dixit illuminationem successiuam qz eam dicebat esse defluxum corporalem. Contra quem dicit Arestoteles q̃ talis defluxus si fieret localiter in tanto spacio sicut est ab oriente in occidente. latere nō posset quin eius successio perciperetur Conclusio probatur quo ad primam partem. quia lumen est qualitas de tercia specie qualitatis. sed solum entia realia ponuntur in predicamentis. Q̃ autē sit qualitas de tercia specie qualitatis patet. quia lumen est qualitas sensibilis sensu visus. Addit tamen in ꝓclusione licet debilis ꝓter sanctū thomam qui in de potentia dicit lumen in medio habere esse intentionale. et in prima parte dicit q̃ habeat esse reale. Sed nulla est ꝓtradictio. quia doctor sanctus p̃ esse intentionale in de potentia intelligit esse reale debile z nō intelligit esse logicum. Q̃ autē esse luminis in medio sit debile patet. quia non est ibi nisi per causam eius proximam scz solem conseruetur. hz etiam ibidem imperfectā rationem spēi. vt patet ex dictis. Similiter patet ꝓclusio quo ad eius vltimam partem ex supra dictis. quia si lumen esset corpus defluens a lucido sequeretur q̃ oporteret ponere penetrationem corporum. quod est ꝓtra Arestotelē in loco p̄allegato. Sequela probatur. quia videmus lumen diffundi per vitrum p̃ aerem z aquam z sic de alijs. que sunt corpora ꝓspicua. Tum secūdo qz oporteret corpus lucidū diminui. quia semper partes corporis lucidi defluerent Correlarium p̄mum. Conuenienter est cōcedendū: ꝓprium susceptiuū luminis esse diaphanum. Patet quia regula est q̃ ꝓpria potentia vniuscuiusqz pfectionis est quedam inchoatio illius pfectionis et pro tanto ponūtur eiusdem generis. et per cō sequens diaphanum z pspicuū se habent in quadam ꝓpinquitate ad lucem z ad opacum Correlariū secūdum. Rationabile est inter lucē z opacum reperire mediū: vt pspicuum. Patet ex processu rerum. qz ea que sunt multū dissimilia sibi inuicem nō ꝓiūguntur. sed lucidum z opacum sunt multum dissimilia. vt de se est notorū. ergo distant p̃ medium diaphanū et perspicuū Correlariū tercū Perspicuū aeris z aque: inest eis cōmuniori nomine q̃z ex parte elementaris nature. Patet autoritate Arestotelis in littera. Etiam patz rōne. qz natura pspicui inuenitur in celestib z elementaribus. et per ꝓsequens oportet q̃ ꝓueniat eis fm aliquam rōnem in qua ambo illa corpora ꝓmunicāt. quia semp similes effectus reduci habēt ad similes causas. Et tū de q̃stione illa

Queritur quarto. Vtrū sensibile faciat sensum: si sit sensui suprapositū Pro parte negatiua z vera est philosophus in littera. quia oportz esse aliquod mediū inter sensum z sensibile si sensus debeat imutari a sensibili.

Sed pro parte affirmatiua arguitur. quia omne mouens debet esse imediatum cum moto septimo phisicorum. sed sensibile mouet sensum. ergo erit simul cū sensu

Maior. Si sensibile esset realiter intra sensum: impediret sui et sensationem aliorum. Minor. Si sensus debeat suū sensibile p̃cipere: necesse est inter ipsa moderatam distantiam esse. Conclusio. Igitur sensibile positum supra sensum non facit sensationem: que etiam impediri potest per nimiam sensibilis elongationem.

Prima pars maioris sic patet. qz sensus fit in actu p̃ formam sensibilis separatam a materia. quia dicit Arestoteles q̃ sensus est susceptiuus specierum sine materia. ergo si sensibile esset intra sensum fm eius esse materiale non sentiretur. Secūda pars patet. qz fm Arestotelem tercio de anima tactus existens ꝓhibet extraneum. Videmus enim q̃ gustus infectus aliquo sapore amaro non potest p̃cipere saporem dulcem Minor pz ex rōne Arestotelis in littera. qz sensibile ꝓmo mouet mediū. z per medium mouet sensum. z p̃ consequēs si nullum sit medium. ita q̃ sensibile sit sensui suprapositum. tunc deficit debitus ordo ad imutationem sensus. iuxta regulā que dicit q̃ in ordinatis per se deficiente prior deficit posterius Conclusio patz ex dictis. qz moderata distantia requiritur inter sensum z sensibile. et quia sensibile quādo q̃z est modice virtutis. sic ꝓtingit sensum esse extra sperā actiuitatis sensibilis Correlariū. Facile est iuxta conclusionis sententiam: multorū effectuū saluare experientiam. Patet verbi gratia. qz qui cōmedit alea non percipit fetorem aleorum ab alijs. Et qui diu fuerūt in latrinis non percipiūt fetores quos ab initio p̃ceperūt Et q̃ ad tempus fuerunt in balneis calidis non iudicant balnea ita calida sicut in principio apparuit et ita in alijs. Et qui venūt a loco multum lucido non p̃cipiunt colores aliorum corporū in loco obscuro existentium. Ratio omniū istorum dicta est in ꝓclusione. quia in casib predictis sensibile est ꝓiūctum sensui. et ideo non percipit nec ipsum nec aliquod sibi simile. nec debilius. z impedit sen

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

sationem sui ꝓtrarij. Ad rōnem dicendū q̄ sensibile vt est in obiecto proprio sic est mouens remotum. quare nō oportet q̄ sit simul cuꝫ moto. qz philosophus loquit de mouente, primo

Nunc aūt primuꝫ de sono et olfactu deter.

Querit primo. Utrum sonus p̄ primum auditus obiectum: habeat aerem vel aliud medii rarum tanq̄ veruꝫ eius subiectum Pro parte affirmatiua est phus in p̄senti littera vbi determinat aliter se habere de sono ⁊ obiectis aliorum sensuum. quia sonus non habꝫ esse permanens sed suum fieri est suuꝫ esse. etiam alia sensibilia non sunt solum in medio formaliter et actualiter. sed etiam sunt in aliquo alio subiecto. sic autē non est de sono. ⁊ ergo philosophus hic determinat de obiecto ipsius auditus. scꝫ de sono ⁊ de modo generationis eius Sed p parte negatiua arguitur. quia nullum sensibile cōmune est adequatum obiectum auditus. sed sonus est sensibile ꝓmune. igitur. Minor probatur. quia sonus est motus sed motus est sensibile ꝓmune. Secūdo sic. medium per quod fit sonus est aer. ergo videt q̄ nō sit eiꝰ subiectū

Maior. Proprium et per se obiectum auditus: est qualitas que dicitur sonus Minor Sonus tanq̄ in subiecto est in fracto aere: ad cuius generationem necesse est plura cōcurrere Conclusio Igitur sonus proprium auditus obiectum: habet pro subiecto aerem fortiter motum.

Propositio maior patet ex omniū ꝓ sensu. et pro tanto auditus dicitur sensus discipline. inq̄tū soni possunt habere impositionem ad significandum mentis conceptum. Inde est q̄ si sensus auditus percipiat quedā alia hoc contingit per attributionem ad sonum. nam sonus est quedam qualitas que fm se est īmutatiua auditus p suam, priam speciem. et alia cognoscūtur ab auditu per reductionem Minor patet quo ad eius primam partem. quia sonus causatur in eo corpore quod est faciliter frangibile inter duo corpora ad inuicem pcussa. hoc autem est aer loquēdo cōmuniter. licet sub aere possint cōprehendi omnia alia corpora rara et faciliter fluxibilia et frangibilia. Sed quo ad secūdam partem patet per philosophum in littera. quia oportet esse aliquod percutiens et aliquod percussum. ⁊ aliquod medium inter percutiens ⁊ percussum. Sicut videmus in pulsu campane. qz ibi ipsa campana percutitur ⁊ baptillus percutit. et aer est qui ex tali percussione frangitur. Sunt tamen preter hec quedam alia que ꝓcurrūt ad speciales conditiones soni. sicut leuitas corporum ad inuicem percussorum figura et bona cōmixtio. Conclusio patet ex dictis. qz sonus est quicquid proprie ab auditu percipitur. et q̄ sit in aere patet ex minore. Correlariū primū. Licet cum motu locali aeris fiat soni generatio: tamē nō ad omnez distantiam per quam sonus auditur peruenit motus localis. sed solum spiritualis intentio. Prima pars patet ex dictis. quia sonus causatur cum quadaꝫ violenta fractura aeris vel alterius corporis subtilis. Sicut ergo iacto lapide in aquam fiunt quedam girationes vndularum in aqua que a littore quādoq̄ reijciūtur et fit confusio huiusmodi vndarum. Pari modo fiunt quedaꝫ tumultuationes in aere ex violenta percussione aeris in generatione soni. que vsq̄ ad magnam distantiam aliquotiens protendūtur. quia fm Arestotelem valde fluxibile est elementum aeris. Alia pars patet. nam sonus factus in aere auditur in aqua. vt dicit Arestoteles. ⁊ tū huiusmodi procelle aque nō mouent superficiem aque Etiam immutatio auditus fit per formam sine materia. et non per realem sonum. quia sensibile positum supra sensum non facit sensationez. et tamen ꝓter huiusmodi immutationem fm speciem soni dicit Arestoteles aerem continue moueri qui est inter auditum et sonans. Unde Arestoteles septimo phisicorū ponit visum moueri a visibili per medium motum. et ita fit motio per diffusionem soni intentionalis Correlarium secūdum. Licet non sit vnum ⁊ idem perueniens ad multorum auditū: possunt tamen multi vnum ⁊ eūdem audire sonum Prima pars patet. quia multi audientes distant loco ⁊ situ. et per ꝓsequens species īmutantes eorum auditū sunt alie ⁊ alie. quemadmodum alia est species coloris veniens ad visum vnius et ad visum alterius. ⁊ aliud lumē in vna parte aeris ⁊ aliud in alia. Secūda pars patet. et primo q̄ sit vnus sonus qui audit ab eo qui prope stat et qui a longe. quia supponitur q̄ non fiat nisi vnus sonꝰ scꝫ vnus solus ictus campane aut vna sola vocatio vocantis. Q̄ etiā sit vnus et idez sonus directus ⁊ echon reflexus patet per similem deductionem Arestotelis in littera. quia sicut lumen reflectitur ab alio. ita motio soni per aliquod impediens eius diffusionem in directum cogitur reflecti sicut a speculo. et ita secūdario auditur q̄dam sonus qui tamen fm rei veritatem est idem euꝫ sono directo. sicut idem est visum directo intuitu ⁊ reflexo

Ad rationes Ad primam dicitur. q̄ sonus non est aer motus vel ꝓmixtio aeris. quia percipimus quādoq̄ sonum non percipiendo motum aeris. Et si quādoq̄ dicatur aer motus. intelligendum est fm predicatiōez causalem Ad secūdam dicitur. q̄ duplex est pars aeris. vna est propinqua corpori sonanti. et in illa est sonus subiectiue ⁊ realiter. Alia est distans a corpore sonante. ⁊ in illa est intentionaliter ⁊ tanq̄ in medio deferente

Querit secūdo. Utrum vox sonus quedam de numero sonorum: sit solum respirantium animatorū. Pro responsione notandū q̄ philosophus in littera determinat de generatione soni qui est obiectum auditus. consequenter etiam determinat de principaliori eius specie. scꝫ de voce. declarans q̄liter fit ⁊ quib̄ cōuenit. et q̄ q̄dam instrumenta musicalia videntur facere sonum similem cum sono animantiū. et intendit finaliter q̄ vox est sonus animalis respirantis

Maior. Similis est analogia sonorum: q̄ lis est ordo corporum. Minor Animalia que vtuntur aere propter duo opera aliter sonant q̄ꝫ inanimata corpora Conclusio. Sonus vox est tm̄ animaliū: non quidem omniuꝫ sed respirantium

Patet maior. quia corpora inanimata non habent nisi sonum cōmuniter dictum. qui causatur ex percussione

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

mutua corporum adinuicem causante fracturam violentam aeris aut alterius similis medij Deinde animalia bruta habent sonum vocem. sed non habent sonum vocem litteratam. Cuius causa est. quia non habent distinctam cognitionem in suo ꝓceptu. sed solum sibi inuicem indicant suas affectiones. prout ꝓtinet ad ꝓpriam speciē Deinde homines qui habent perfectam cognitionem etiam habent perfectiorem sonum. quia habent vocem litteratam significatiuam. Prima pars minoris patet. qz aer primo et principaliter deseruit ad refrigerium cordis et hoc est necessarium simpliciter in habentib⁹ pulmones et calidum sanguinem. Secūdo deseruit ad formatiōēz vocis. et hoc est de bene esse in quibusdam animalib⁹. Sicut in simili lingua seruit quibusdam animalib⁹ duplici officio. Primo discernit nutrimentum ꝓueniens ⁊ disconueniens. et hoc est simpliciter necessarium. Secūdo seruit ad formationē vocis. ⁊ hoc pertinet ad bn̄ esse aīalis. Secūda pars minoris patet. quia formant vocem q̄ est instituta ad significandum. sic autem non est in corporibus inanimatis Conclusio patet per Arestotelez in littera qui diffinit vocem q̄ est sonus aeris inspirati ad vocalem arteriam percussi cum imagine significandi. sz hoc solum animalib⁹ respirantibus ꝓuenit. Nec tamen omnis sonus animantiū dicitur vox. sicut sonus manuum vel tussis nō est vox. igit̄ ꝓclusio vera

De odore autem et olfactibili minus bene

Querit̄ Vtrum odor ipsius olfactus proprium obiectum: multiplicetur soluz realiter per medium. Pro responsione notandū q̄ hominibus difficile est determinare de odore. eo q̄ homies inter multa animalia peiorem habent olfactū. cuius causa est frigiditas cerebri. Est em̄ cerebrum frigidū ⁊ humidum. organum aūt olfactus calidū ⁊ siccum. et illa sz simul locata. et ideo vnum impedit actionem alterius. nam organum olfactus cōtrahit frigiditatem a cerebro et humiditatem que sunt dispositiones contrarie ad suscipiendum species odoris. Dicitur autem inter multa animalia. quia similis est conditio oculorum ⁊ olfactuū. sunt autē quedam animalia sz pisces que supra oculos non habent coopercula. quia habent oculos duros. et nō percipiūt nisi fortes colores. Similiter etiam sunt quedam animalia que non habent cooperculū supra organū olfactus. quia habent hoc organū durum ⁊ nō imutant̄ nisi ab odoribⁿ fortib⁹. ⁊ ita homo habet odorem meliorē q̄ talia aīalia. sicut sunt pisces

Maior. Odor ipsius olfactus proprium obiectum: habet organum circa cerebrum sagaciter situatum. Minor. Licet odor in ipsa fumali euaporatiōe deferatur realiter: tamen ꝓter huiusmodi esse reale etiam multiplicatur intentionaliter Conclusio. Igitur odor qui proprie ab olfactu percipitur: non solū realiter sed etiā spūaliter in medio diffundit̄

Patet prima pars maioris p Arestotelem et experiētiam. nullo em̄ sensu percipitur odor nisi per olfactuz. Secūda pars patet. quia cerebrum fm se est humidum ⁊ frigidum ⁊ ꝓtraria ꝓtrarijs curātur. ideo organū perceptiuū odoris ꝓuenienter est situatum apud cerebrum. cuz odor sit nature calide ⁊ sicce Prima pars minoris est satis ab omnibus concessa. Et ergo quidam dixerūt q̄ odor sit ipa fumalis euaporatio. sicut Empedocles qui dixit q̄ si omnia corpora resoluerentur in fumalē euaporationem nares omnia diiudicarent. Sed fm veritatez odor est solum in tali fumali euaporatiōe cuius signū est q̄ multa corpora non dant odorem nisi ꝓcrement ⁊ resoluātur in fumalez euaporationē. sicut patz in mirra ⁊ thure. Et aliqua corpora fiunt rugosa p expirationem talis euaporationis. ⁊ fiunt minus odorifera. sicut patz de pomis ⁊ huiusmodi. Secūda pars pz. quia sensus est susceptiuus formarū siue specierū sine materia. vt dicit Arestoteles in isto secūdo. Unde ꝑus habitum est q̄ sensibile positum supra sensum non facit sensationem Conclusio patz ex maiore ⁊ minore declaratis. Correlarium. Iuxta minoris ꝓpositionis sententiaz: facile est circa sensum olfactus saluare multiplicem experientiam. Patet quia odor in fumali euaporatione melius se habet ad immutandū olfactum. eo q̄ talis euaporatio fumalis virtute calidi fieri cōsueuit. et ipse odor est nature calide ⁊ sicce. Similiter frigus exterminat odores. vt dicit Arestoteles ꝓpter ꝓtrarietatem ad naturam odoris. Similiter q̄ quedam animalia perdūt odorem post expirationem talis fumalis euaporationis ꝓtingit eadez de causa Et q̄ existentes in locis vbi abundat talis euaporatio fumalis. tandem nō percipiūt ipsos odores. quia in eis est realis odor qui tandem penetrat sensum. et ita impedit perceptionem odoris. quia sensibile positum supra sensum non facit sensum. Propterea videmus q̄ volentes ꝓcipere odorem ipsi fortiter per inspirationem attrahūt aerem. nam cooperculū positum supra organū impedit receptionem odoris. sicut clausio oculorum impedit perceptionē colorīs. Et tantū de q̄sito.

Gustabile aūt est quoddaz tangibile: et hec

Querit̄ Vtrū sapor ꝓprium obiectū gustus sit odoribⁿ bene ꝓportionatus Pro responsione notandum. q̄ fm philosophū gustus est q̄dam tactus. ⁊ quia inter cetera animalia homo habz tactum certiorem. inde etiam est q̄ habet gustum meliorez. ita q̄ melius potest discernere differentiam saporū. Ecōtra autē habet olfactum peiorem ꝓ ceteris animalibus vt dictum est in q̄stione ꝓcedente. et hac de causa odores distinguūtur ⁊ nominātur pariformiter fm nomina et distinctionem saporū. Sicut dicimus aliquem saporem dulcem. ⁊ aliquem suauem odorem. et aliquē amarum odorem. sicut aliquem saporem amarum. et ita similiter dicendum est de alijs saporibus et odoribus intermedijs.

Maior. Gustus sicut proprium obiectum percipit saporem: qui specie distinguitur contra odorem Minor. Vt frequenter odores sunt saporibus proportionabiles: aliquando tamen in eodem sunt differentes. Conclusio. Igitur sapor ipsius gustus obiectum adequatum: proportionat̄ odoribus qui cōsequūtur nutrimentum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Prima pars maioris est satis de se nota. Sed secunda probatur. quia odor est quedam qualitas secũda causata ex actione calidi ⁊ humidi in sicco alteratiua olfactus de potentia ad actum. Sed sapor est qualitas secũda causata ex sicco mediante calido in humido alteratiua gustus de potentia ad actum. ⁊ ideo huiusmodi forme ab inuicem distinguuntur Minor quo ad vtranq; eius partem patet per Arestotelem hic ⁊ in de sensu ⁊ sensato. quia sepius ea que sunt boni odoris etiaz sunt boni saporis. vt patet in vino. Etiam aliqua aliquando sunt boni odoris ⁊ mali saporis. sicut patet in pomis et in quibusdam herbis. Et causa satis patet ex supra dictis. nam odor bonus causatur ex bona decoctiõe sicci ab humido mediante calido. econtra autem sapor ex bona decoctione humidi a sicco per calidum. modo contingit q; aliquando fiat bona decoctio vnius sine decoctione alterius. ⁊ aliquando simul concurrunt. Conclusio probatur. quia sapor ⁊ odor consequens nutrimentum causantur ex eadem mixtione humidi ⁊ sicci. ergo habent affinitatem inter se ⁊ fm proportionem simul distinguunt

Correlarium. volentes supradicta diligenter attẽdere: possunt rationes plurium accidentium circa odores saluare. Patz verbi gratia. quia quedam nõ faciunt sapores in lingua nisi trita ⁊ masticata. nam p masticationem ꝑmiscetur eis humiduz saliue. q: sapor causatur in humido. hinc est q; saliua reducit saporem siccorum ad actum vt immutant gustũ. Item frigus hebetat humores. nam sapor per operationem calidi causatur. ⁊ iõ frigus quodammodo ꝑtrariatur ipsi sapori qui retinet virtutem caloris. videmus eim corpora cito contrahere saporem a circũpositis locis ⁊ vicinis corporibus. nam q: sapor causatur in humido tanq̃ in subiecto cõmunicabili. ⁊ ipsum humidum cito est passibile ⁊ fluidum. ideo sapor faciliter dispergitur ⁊ afficiuntur corpora iuxta posita. Preterea maxime inuenitur in fructib; omne genꝰ saporis ⁊ variatio. nam sapor ex humido educitur. plante autem ex humido admixto terre nutrimẽtum eorum attrahunt. ⁊ per solis calorem decoquitur. ⁊ ideo maxime variationes circa ipos fructus queniunt. Rursus sapor dulcis placz fm se. ⁊ ꝑuertitur tandem in nauseam. nam dulcia nimis nutriunt. ⁊ iõ natura hois deuenit in fastidium. sed apponit salsa ⁊ acida in temperamentum. Similiter sapores alij ⁊ alij declarant alia ⁊ alia aĩalia. quia sapor ptinet ad gustum ⁊ ad nutrimentũ. ⁊ ideo fm aliam dispõem gustus ⁊ aliam ꝑplexionem animaliuz variatur saporis iudicium.

De tangibili autem ⁊ tactu eadem ratio.

Queritur primo. Vtrum sicut tactus est vnus fm nominatõem: ita ⁊ sit solum vnus sensus fm rei veritatez.

Pro responsione notandum q; ex diuersis motiuis quidam fuerunt moti ponere plures sensus tactus. primo quia in quibusdam partibus corporis apparẽt operationes tactus valde diuersificari ⁊ ita videtur q; sint diuerse potentie respectu taliũ operationum. sicut ptz in mẽbris verendis ⁊ alijs partibus corporis vbi delectationes fm tactum valde differunt. Alij vero ex hoc. q: dicit Arestoteles q; gustus est quidam tactus. ⁊ ita cũ gustus ⁊ tactus sint circa diuersa obiecta videtur q; sensus tactus sub se habẽat plures species. Alij vero adhuc ex alia causa mouentur. quia Arestoteles in littera ponit omnem sensum esse vnius contrarietatis. sed tactus est plurium contrarietatũ que nõ sunt reducibiles ad vnũ genus vnius sensus. igitur ⁊c.

Maior Cuiuslibet sensus obiecta secundaria: sunt ad vnum genus contrarietatis reducibilia Minor. Tactus est plurium contrarietatum: que non sunt reducibiles ad genus vnum. Conclusio. Licet igitur ipse tactus sit vnus sensus fm nomẽ ⁊ subiecto: tñ fm speciem potẽtie est plures numero.

Maior est philosophi hic in littera. ⁊ probatur exemplariter. quia visus est albi ⁊ nigri. auditus grauis ⁊ acuti. gustus amari ⁊ dulcis. Est autem commune genus. scz color sub quo album ⁊ nigrum continentur. et sic suo modo dicendum est de alijs. Minor est similiter philosophi in textu. quia in tangibili quod est obiectum tactus sunt multe contrarietates. s. calidum ⁊ frigidum. humidum ⁊ siccum. durum ⁊ molle. ⁊ quedam alia huiusmodi. vt graue ⁊ leue. acutum ⁊ hebes ⁊ similia. Et si dicatur. omnia iam enumeratata sunt vnius contrarietatis. quia omne tangibile est actiuuz aut passiuũ. ⁊ postea actiuum est calidum vel frigidum. passiuum autem durum ⁊ molle. Dicendum q; illa vnitas est nimis generalis. ⁊ ergo est vnitas fm q̃d ⁊ nõ simpliciter. Alia rõ extra lrãm. q: impossibile est vnũ sensum elicere duos actꝰ perfectissimos. quia vnus actus perfectissimus adequat totam virtutem illius potentie cuius est actus. sed tactꝰ elicit duos actus perfectissimos. quia simul sentit aquaz frigidam ⁊ humidam. ergo nõ est vnus sensus Minor ꝓbat. q: si ille qualitates separentur ab inuicez pfectissime adhuc eas tactꝰ perfectissime sentiret Prima pars cõclusionis patet. quia fundatur subiectiue in vno organo quod est compositum ex medietate qualitatum tangibilium. que medietas consurgit ex mixtiõe quatuor elemẽtorum. quam mixtiõem quelibet pars animalis in se habet. Secunda pars patet. quia diuerse sunt rationes obiectales obiecti tactus. ⁊ per comparatõem ad illas etiã sensus tactus formaliter multiplicatur. Correlariuz. Arestoteles dicens gustum esse quendam tactum: loq̃tur fm sentiendi modum. Patet quia fm rem sunt diuerse potentie. conueniunt tamen. quia gustus non percipit suum obiectum nisi vniatur sibi sicut tangibile vniitur tactui. Possent etiam dici vnus sensus materialiter quia in lingua sunt idem subiecto. tamẽ simpliciter sunt plures. quia habent differentiam fm rationem formalẽ obiectalem. quẽadmodũ iam de tactu dictũ est q̃ est plures sensus fm differentiam sui formalis obiecti

Queritur secũdo Vtrum sensus tactus ⁊ eiꝰ medium: sit a proprijs sensibilibus denudatum. Pro p̃te affirmatiua est ph̃s. quia sensibile positum sup̃ sensum impedit sensum. Sed p̃ pte negatiua arguitur sic̃ per ph̃m. quia fm ph̃m qualitates q̃s percipit tactus ptinent ad ꝑsistentiam corpis aĩalis cui inest sensus tactus. ergo videtur q; non sit denudatus ab illis. Et q: de pelle et carne que sunt media similis est ratio sicut de ipso sensu tactus. ideo videt q; nec sensus nec medium sit a proprijs sensibilibus denudatum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Querit primo. Vtrum sensus organica virtus sit formarum sensibiliuz sine materia susceptiuus Pro pte affirmatiua ē phs clare in littera. qui hoc ponit pro vna conditione conueniente omnibus sensibus. Sed pro pte negatiua arguit. qz sensus cognoscit rē singularit. sz res nō pt singularit cognosci sine circūstātijs materie. z per ꝓns nec sine materia Secundo sic. sensus vt vitalis recipit species cum figura z magnitudine. ergo cū materia. Tenet consequentia. quia figura z magnitudo inseparabiliter inferunt materiam

Maior. In susceptione formarum cognoscibilium sine materialitate: est diuersos gradꝰ assignare. Minor. Cum quadam spiritualitate quelibet potentia sensitiua: est sue forme sensibilis in se vitaliter susceptiua Conclusio. Licet igitur sensus sit materialis z organica virtus: est tamē specierum sensibilium sine materia susceptiuus.

Patz maior. quia sensus suscipit in se formas sensibiles sine materia phisica. z sine conditionibus illius materie. sed tamen cum conditionibus materie mathematice. Sicut radius lucis suscipitur in visu cum quodam esse spirituali licet imperfecto. quia recipitur cum quodā angulo z situ z differentia temporis z corporis que pertinent ad conditiones materiales. Sed intellectus accipit formam intelligibilem simplr absqz omni materia. et absqz cōditionibus materialibus. z per consequēs cū maiori spiritualitate q̄z sensus. Minor patz p̄mo auctoritate philosophi in littera. quia sicut cera accipit figuram sigilli z nō materiam. ita etiam cum quadam spiritualitate sensus accipit formam vel speciem sensibilem. quia accipit eam solum fm esse intentionale z spūale et non fm eē reale z materiale quod habet in proprio subiecto dans subiecto suam propriam denominationem. sicut altedo in pariete dicitur forma habēs esse materiale. sed in oculo habet solū esse spirituale z intentionale. Patet secūdo. quia si sensibile fm suū esse materiale poneret supra sensum nō sentiretur Prima pars ꝓclusionis p̄batur in copulatis tribus rationibus. sed secunda patz ex dictis. Correlarium primum. licet qualitates sensibiles vtputa altedo in subiecto medio z sensu sit eadez forma: tamen fm esse sibi ꝓueniēs est lata differētia Patet prima pars. quia sicut color in passo sibi applicato introducit formam sibi similem fm esse naturale. ita qualitas sensibilis cōmunicat se medio z sensui fm esse intentionale Vtū contingit q̄ dicitur esse eadem forma in istis tribus. scz in subiecto sensu z medio. Et huius exemplū patz in similitudine Arestotelis de forma in sigillo z cera. Secunda pars patz. quia color in pariete habet eē materiale z completum in natura. z ideo paries fm talem formam dicitur albus. sed in medio z sensu habet esse fractum z incompletum seu diminutum. s. esse intentionale. cuius signū est q̄ nec medium nec sensus fm talem formam denominatur ab altedine. Correlarium secundum. Sensibile facit ipsius sensus immutatōnem: fm quandam intentionalem assimilatiōem. Patz prima ex ꝓmunt ratione agentis. quia semp agens debet sibi assimilare aliquo modo passum sed sensus habz se passiue respectu sui sensibilis. igitur. Patet secundo ex propria rōe sensibilis. quia sensibile diffundit formā suam p medium fm esse intentiōale z spūale. vt patet ex immediate dictis et per consequens sensus in actu habet consimilem formam cum sensibili. licet fm aliud esse Et ex hac parte solet dici q̄ sensibile z sensus in actu sunt idē specie Correlarium tertium. a sensibilium excellentia: corrumpitur ipsa sensitiua potentia. Patet quia potētia sensitiua ē actus z pfectio organi bene dispositi. sed vt tāgit Arestoteles dispositio organica ꝓsistit in quodam temperamēto medio. sicut dispositio symphonica ꝓsistit in quodā temperamento cordarum musicalium. Et ergo qui nimis fortiter tangit cordam corrūpit armoniam. ita si motio sensibilis sit vehemens z excessiua dissoluitur huiusmōi consonātia dispositionis organice. z sic ex consequenti etiam ipsa potentia incurrit decremētum. qz generalr actꝰ actiuorum sunt in patiēte z disposito. Et pro tanto videmus q̄ canes post fortes odores efficiuntur inabiles ad venandum. quia nō ꝓcipiunt vestigia ferarum Ad rationes. ad p̄mam dicitur z similiter ad secundam q̄ huiusmodi sunt conditiones materie mathematice a quibus sensus in suscipiendo suū sensibile nō abstrahit. sicut nec abstrahit a materia mathematica

Et autem non sit sensus alius.

Queritur primo Vtrū sit ponenda aliqua potētia exterior sensitiua: a quinqz sensibꝰ exteriorib̄ distincta Pro parte negatiua est philosophus in littera q̄ efficaciter pbat esse tm quinqz sensus exteriores fm distinctōem organorum. q̄ruis etiam aliunde eorz distinctio p̄bari posset p actus obiecta z media formaliter distincta

Sed pro parte affirmatiua arguitur. quia sensus est cognoscitiuus accidentium. sed plura sunt accidentia q̄z quinqz. ergo plures erunt sensus q̄z quinqz Secundo sic. diuersitas p se obiectorum variat potētias. sed magnitudo z figura sunt sensibilia p se z etiam diuersa. qz plus differunt q̄z color z sapor. ergo requirunt diuersos sensus exteriores

Maior. Non est ponenda aliqua alia exterior potentia sensitiua: propter sensibilia propria cognoscenda. Minor. Propter pcep̄tionem communium sensibilium: non debemꝰ ponere aliquē aliū exteriorē sensum Cōclusio. Inuestigari potest multiplici via: q̄ nō sit ponenda nisi quintuplex exterior vis sensitiua.

Patet maior. quia sicut habēs organum tactus cognoscit omnia illa que nata sunt cognosci per organum illud. Ergo quicūqz habet aliquod organum alicuius exterioris sensus ꝓgnoscit omnia sensibilia que nata sunt cognosci per sensum illius organi. cum igitur non sint nisi quinqz genera propriorum sensibilium. sequitur q̄ non sint nisi quinqz exteriores potentie sensitiue ponende. primum assumptum patet. quia omnes qualitates tangibiles sunt note ex determinatione philosophi in scdo de generatōe. sicut sunt calidū frigidū humidū z siccū. Gueleue durū molle aspez z leue z cētꝰ. Sed quicūqz habet

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Maior. Sensus tactus per suas dispositiones qualitatiuas fm temperamentum dispositus: habere potest iudicium de suis sensibilibus Minor. Ipsius tactus medium extrinsecum: est aliqualiter a qualitatibus sensibilibus denudatum Conclusio. Igitur nō obstante q̄ tactus habeat in se qualitates sensibiles sil̄r et medium extrinsecum: nō tamē impeditur ipsius tactus iudicium.

Prima pars maioris patet. quia quelibet dispositio organi sensitiui consistit in quodā temperamento ⁊ q̄dā armonia. tū primo ex propria ratione sensus vt inferius videbitur. tum secundo ex communi ratione complexionis vitalis que refert cōmixtionem dispositionū conuenientem sue nature. Secunda pars patet. quia medium comparatum extremis se habet tanq̄ denudatus ab eis. ⁊ ideo habere potest de eis iudicū. Si vero tactꝰ esset lapsus ad alterum extremorum tunc impediretur eius iudicium. sicut existens in balneo tandem supcalefacto tactu nō iudicat de calore balnei. Minor patz. quia aqua ⁊ aer habent in se qualitates sensibiles vt notū est. aer enim est calidus ⁊ humidus. ⁊ aqua frigida ⁊ humida vt patet secundo de generatione. sed propter raritatem aeris eius qualitates sunt vix perceptibiles. ⁊ sic nō impediunt. similiter aqua habet raritatem propter quā nō impedit multas qualitates ad sensum tactus pertinentes. ⁊ sic potest faciliter reduci ad temperamentum.

Conclusio patet ex dictis Correlarium primum vario modo competit sensibus a suis sensibilibus esse denudatos: ⁊ penes tactum homines cognosci esse ingeniosos. Patet pma pars. quia aliqui sensus sunt penitus a suis obiectis denudati. sicut visus a colore. ⁊ auditus a sono. sic aūt nō est de tactu. tū qz in medio consistit hinc est q̄ immunis est ab excellentijs suorum sensibilium. tum quia tactus est infimus sensus. ⁊ est maxime propinquus dispositō ibꝰ elementaribus. Secunda pars patet. quia bonitas tactus indicat bonam complexionem dispositionum qualitatum primarum qua stante ex cōsequenti habetur bona dispositio in omnibꝰ alijs qualitatibus. ⁊ per consequens tales bene se habent ad operationes anime. Et inde est fm Arestotelem q̄ homo pre ceteris animalibus habet certiorem tactuz. quia cōplexio humana est magis sincera ⁊ plus accedens ad equalitatem celestē q̄ complexio cuiuslibet alterius animalis Correlarium secūdum. Raritas aque ⁊ aeris: sunt multiplicis cōmoditatis. Patz quia omnibus sensibus seruiunt ⁊ ad multa obsequia in subleuamen indigētie humane. vt faciliter potest consideranti patere

Ad rationes pro et contra factis quid sit dicendum patet ex dictis.

Querit tertio Vtrum corpora dura ad inuicem: possint se tangere fm superficiem Pro responsione notandum q̄ circa presentem materiam oritur difficultas ⁊ controuersia magistrorum propter autoritatem Arestotelis ex vna parte. ⁊ ex parte opposita propter experientiam repugnantem. Nam prout elici potest ex textu philosophi tactus fit per medium extrinsecum quando fit tactus corporum durorum. ⁊ pari modo corpora dura nunq̄ cōiunguntur sine aere intermedio vel aqua. Et ex alia parte videmus q̄ corpora dura possunt se tāgere. quia si ḋs cum malleo percutiat super incudem aut clauum compellat intrare lignum continuum. videtur q̄ in talib̄ sensus iudicet fieri contactū. ⁊ hoc similiter apparet in sculpturis lapidum. Et p hoc relinquitur illa questio quo ad vtrāq̄ eius partem ambigua.

Maior Esse vacuum aut motum localem fieri subito: eleganter improbatur a philosopho. Minor. Alterum illorum poneretur necessario: si duo corpora dura se tangerēt fm superficiem sine medio. Conclusio. Igitur ponens neutra corpora dura se posse tangere: pōt facilius rōni q̄ sensui satisfacere.

Maior patet ex quarto phisicorum. vbi probat Arestoteles impossibile esse vacuum saltem fm naturam Similiter philosophus sexto phisicorum q̄ in nunc temporis non fit motus localis. Etiam si poneretur mutatio fm locum subita. tunc motus primi mobilis non cēt velocissimus. quod est inconueniens. Preterea per experiētiam videmus q̄ si aliqua superficies corporis tangat aquam q̄ non potest vniformiter eleuari quin aqua paulatim redit fm q̄ aer subintrat propter euitationem vacui. ⁊ propter impossibilitatem mutationis subitance fm locum. Minor patet. quia si duo corpora circularia aut plana sibijnuicen supponantur quorum dyametri sint duorum pedum. tūc si ponatur vnum eleuari ab altero. tunc necessario fit mutatio subita. aut oportet ponere vacuum. quia est dare vltimum instans contactus in quo nō est aer iter illa duo corpora. ⁊ immediate post hoc tota superficies erit aere perfusa. et per consequens erit subita mutatio fm locum. sicut dicimus de illuminatione medij vel oportet concedere q̄ pro aliquo tempore inter illa duo corpora non sit aer intermedius. ⁊ sic poneretur vacuum. Conclusio patet. quia quantum ad sensibilem apparētiam videtur ridiculum q̄ inter parietem et digitum oporteat esse aerem intermedium. sed tamen fm dictamen recte rationis videtur q̄ duo corpora dura requirant aliquod intermedium. vt patet ex dictis. Correlarium primum. ponendo inter tactum aliquorum durorum aliquid mediare: oportet ad industriam nature in saluandis apparentijs recurrere. Patet verbi gratia. si fiat aliqua sculptura ⁊ corpora dura non se tangant. tunc oportet dicere q̄ ex industria nature aer intermedius sit determinatus a natura vt nō impediat operationes artificiales. Correlarium secūdum. In quolibet genere sensibilium: est reperire priuationem ⁊ habitum. Patet quia visus est visibilis ⁊ inuisibilis sicut color sine lumine dicitur inuisibilis. similiter sol supra oculum noctue inuisibilis dicitur. Similiter tactus est tangibilis ⁊ intangibilis. ⁊ sic de alijs Ratō est quia in quolibet genere sensibilium est inuenire debitam operationem circa sensum et etiam negationem debite operationis. aut etiam totalis operationis negationem et per consequens est ibi reperire aliquid p modum habitus ⁊ per modum priuationis.

Oportet autem vniuersaliter de omni sensu.

Querit primo. Vtrum sensus organica virtus sit formarum sensibiliuz sine materia susceptiuus Pro pte affirmatiua ē phs clare in littera. qui hoc ponit pro vna conditione conueniente omnibus sensibus. Sed pro pte negatiua arguit. qz sensus cognoscit rē singularit. sz res nō pt singularit cognosci sine circūstātijs materie. z per ꝓns nec sine materia Secundo sic. sensus vt vitalis recipit species cum figura z magnitudine. ergo cū materia. Tenet consequentia. quia figura z magnitudo inseparabiliter inferunt materiam

Maior. In susceptione formarum cognoscibilium sine materialitate: est diuersos gradꝰ assignare. Minor. Cum quadam spiritualitate quelibet potentia sensitiua: est sue forme sensibilis in se vitaliter susceptiua Conclusio. Licet igitur sensus sit materialis z organica virtus: est tamē specierum sensibilium sine materia susceptiuus.

Patz maior. quia sensus suscipit in se formas sensibiles sine materia phisica. z sine conditionibus illius materie. sed tamen cum conditionibus materie mathematice. Sicut radius lucis suscipitur in visu cum quodam esse spirituali licet imperfecto. quia recipitur cum quodā angulo z situ z differentia temporis z corporis que pertinent ad conditiones materiales. Sed intellectus accipit formam intelligibilem simplr absqz omni materia. et absqz cōditionibus materialibus. z per consequēs cū maiori spiritualitate q̄z sensus. Minor patz p̄mo auctoritate philosophi in littera. quia sicut cera accipit figuram sigilli z nō materiam. ita etiam cum quadam spiritualitate sensus accipit formam vel speciem sensibilem. quia accipit eam solum fm esse intentionale z spūale et non fm eē reale z materiale quod habet in proprio subiecto dans subiecto suam propriam denominationem. sicut altedo in pariete dicitur forma habēs esse materiale. sed in oculo habet solū esse spirituale z intentionale. Patet secūdo. quia si sensibile fm suū esse materiale poneret supra sensum nō sentiretur Prima pars ꝓclusionis p̄batur in copulatis tribus rationibus. sed secunda patz ex dictis. Correlarium primum. licet qualitates sensibiles vtputa altedo in subiecto medio z sensu sit eadez forma: tamen fm esse sibi ꝓueniēs est lata differētia Patet prima pars. quia sicut color in passo sibi applicato introducit formam sibi similem fm esse naturale. ita qualitas sensibilis cōmunicat se medio z sensui fm esse intentionale Vtū contingit q̄ dicitur esse eadem forma in istis tribus. scz in subiecto sensu z medio. Et huius exemplū patz in similitudine Arestotelis de forma in sigillo z cera. Secunda pars patz. quia color in pariete habet eē materiale z completum in natura. z ideo paries fm talem formam dicitur albus. sed in medio z sensu habet esse fractum z incompletum seu diminutum. s. esse intentionale. cuius signū est q̄ nec medium nec sensus fm talem formam denominatur ab altedine. Correlarium secundum. Sensibile facit ipsius sensus immutatōnem: fm quandam intentionalem assimilatiōem. Patz prima ex ꝓmunt ratione agentis. quia semp agens debet sibi assimilare aliquo modo passum sed sensus habz se passiue respectu sui sensibilis. igitur. Patet secundo ex propria rōe sensibilis. quia sensibile diffundit formā suam p medium fm esse intentiōale z spūale. vt patet ex immediate dictis et per consequens sensus in actu habet consimilem formam cum sensibili. licet fm aliud esse Et ex hac parte solet dici q̄ sensibile z sensus in actu sunt idē specie Correlarium tertium. a sensibilium excellentia: corrumpitur ipsa sensitiua potentia. Patet quia potētia sensitiua ē actus z pfectio organi bene dispositi. sed vt tāgit Arestoteles dispositio organica ꝓsistit in quodam temperamēto medio. sicut dispositio symphonica ꝓsistit in quodā temperamento cordarum musicalium. Et ergo qui nimis fortiter tangit cordam corrūpit armoniam. ita si motio sensibilis sit vehemens z excessiua dissoluitur huiusmōi consonātia dispositionis organice. z sic ex consequenti etiam ipsa potentia incurrit decremētum. qz generalr actꝰ actiuorum sunt in patiēte z disposito. Et pro tanto videmus q̄ canes post fortes odores efficiuntur inabiles ad venandum. quia nō ꝓcipiunt vestigia ferarum Ad rationes. ad p̄mam dicitur z similiter ad secundam q̄ huiusmodi sunt conditiones materie mathematice a quibus sensus in suscipiendo suū sensibile nō abstrahit. sicut nec abstrahit a materia mathematica

Et autem non sit sensus alius.

Queritur primo Vtrū sit ponenda aliqua potētia exterior sensitiua: a quinqz sensibꝰ exteriorib̄ distincta Pro parte negatiua est philosophus in littera q̄ efficaciter pbat esse tm quinqz sensus exteriores fm distinctōem organorum. q̄ruis etiam aliunde eorz distinctio p̄bari posset p actus obiecta z media formaliter distincta

Sed pro parte affirmatiua arguitur. quia sensus est cognoscitiuus accidentium. sed plura sunt accidentia q̄z quinqz. ergo plures erunt sensus q̄z quinqz Secundo sic. diuersitas p se obiectorum variat potētias. sed magnitudo z figura sunt sensibilia p se z etiam diuersa. qz plus differunt q̄z color z sapor. ergo requirunt diuersos sensus exteriores

Maior. Non est ponenda aliqua alia exterior potentia sensitiua: propter sensibilia propria cognoscenda. Minor. Propter pcep̄tionem communium sensibilium: non debemꝰ ponere aliquē aliū exteriorē sensum Cōclusio. Inuestigari potest multiplici via: q̄ nō sit ponenda nisi quintuplex exterior vis sensitiua.

Patet maior. quia sicut habēs organum tactus cognoscit omnia illa que nata sunt cognosci per organum illud. Ergo quicūqz habet aliquod organum alicuius exterioris sensus ꝓgnoscit omnia sensibilia que nata sunt cognosci per sensum illius organi. cum igitur non sint nisi quinqz genera propriorum sensibilium. sequitur q̄ non sint nisi quinqz exteriores potentie sensitiue ponende. primum assumptum patet. quia omnes qualitates tangibiles sunt note ex determinatione philosophi in scdo de generatōe. sicut sunt calidū frigidū humidū z siccū. Gueleue durū molle aspez z leue z cētꝰ. Sed quicūqz habet

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

aliquod organum tactus percipit omnia talia sensibilia

Minor probatur. quia si essẽt aliquis alius sensus exterior respectu cuius sensibilia communia essent propria tunc oporteret q̃ communia sensibilia nõ sentirentur ab istis sensibus nisi per accidens. Tenet ꝛ sequentia. quia quandocũq̃ aliquod sensibile est proprium vnius. tunc respectu alterius est solum per accidens sensibile Sicut patet de dulcedine lactis. quia illa est per accidens visibilis. eo q̃ accidit alicui per se visibili scz colorato. Et inde est q̃ sensibile per accidens dicitur dupliciter. quia aliter cleon est sensibile per accidens ⁊ aliter dulce vel album. Constat autem ex supradictis q̃ sensibilia communia sunt. sensibilia per se Conclusio patet. quia vna via est ex numero obiectorum ⁊ conditione organi quod ꝛgnoscit omnia ad ipsum pertinentia. Secũda via est ex modo immutationis sensuum a sensibilibus. quia quedam est immutatio p̃ contactum sine extraneo medio. sicut ẽ immutatio tactus ⁊ gustus. Alio modo immutatur sensus p̃ medium extraneum. ⁊ cum alteratione sensibilis sicut odor immutat sensum cum aliqua resolutõne odorabilis. Aut cum motu locali. ⁊ sic sonꝰ immutat. Aut absq̃ immutatione sensibili per solam spiritualez immutationem medij ⁊ organi. Tercia via est ex parte sentiẽtium. nam sensatio ordinatur ad bonum ipsorũ animalium. ⁊ per consequens omnia perfecta animalia debent habere omnes sensus exteriores Et cum quilibet sensus requirat organum. nec sunt plura organa in animalibus perfectis q̃ quinq̃. ergo sequitur q̃ non sunt ponẽde plures exteriores potentie sensitiue q̃ quinq̃. Correlarium ꝓmum. ad destructionem sensibilium communium et propriorum: fuit conueniens fieri pluralitatem sensuum. Patet quia si esset solus visus tunc nõ fieret distinctio inter colorem ⁊ magnitudinẽ. q̃ semp ꝛsequunt se inuicem. ⁊ ergo visus distinctõem nõ ꝓpenderet Correlarium secõm. Quatuor elemẽta: diuersimode concurrunt ad organa sensuum exteriorum ꝛstituenda. Patet correlarium primo q̃ omnia ꝛcurrant. q̃ in quolibet mixto ꝛcurrunt quatuor elemẽta vt hic supponit. sed organa sensuum ꝓtinent ad naturã mixtorꝫ. igitur Sed q̃ diuersimode ꝛcurrunt. quia ignis ⁊ terra non possunt cõstituere illa organa a dominio. nõ ignis qui est vehementer actiuus. sed ꝛditio sensuum est magis de natura passiuorum. eo q̃ sensus est virtus passiua. Neq̃ terra. q̃ sensus recipit formas sensibilium immateriaiter. sed si terra dominaret tunc ꝓhiberet talem ꝓceptõem. ⁊ ergo plãte ⁊ ossa propter nimiam terrestreitatem nõ sentiũt. Est tamẽ verum q̃ gustus ⁊ tactus magis declinãt ad naturam terre q̃ alij sensus. ⁊ ideo sunt inferioris pfectõis in ordine sensuum. Sed alia duo elementa concurrunt per dominiũ ad constitutionem organorum sensuum exteriorum qui sentiunt per media extranea. quia visus ponitur de natura aque. auditus de natura aeris. ⁊ olfactꝰ de natura aeris vel aque. Dicit autem notanter sensuũ qui sentiunt per medium extraneum. quia de gustu ⁊ tactu non est opus facere mentionem. ex quo tanq̃ sine medio extraneo habent suam immutationem. Ad rationes. ad primam dicitur q̃ nõ omnia accidentia sunt p̃ se sensibilia. sed sole qualitates de tercia specie qualitatis a quibus alterantur sensus. Ad secundã dicitur q̃ sensibilia cõmunia nõ alterant sensum p̃ se ꝓmo. sed ratõe sensibilis proprij ⁊ p̃ alterum. ⁊ ideo distinctio eorũ nõ facit distinctionem sensuum.

Queritur secũdo

Utrum preter quiq̃ sensus exteriores: sint ponẽde tm̃ quatuor interiores sensitiue vires. Pro parte affirmatiua est philosophus in littera qui ex triplici apparentia probat q̃ necesse sit ponere aliquos sensus interiores. Prima est ad ponẽdum differẽtiam inter sensibilia diuersorum sensuum exteriorum. s. q̃ album differt a dulci. Secunda quia nõ solum sentiũtur exteriora sensibilia. sed etiam actus sentiendi exteriorum sensuum. quod fit per sensum interiorem. Sicut animalia vident colorem ⁊ percipiunt se videre colorẽ Tercia est. quia habemus cognitionem de exterioribus sensibilibus non solum in eorum presentia sed etiam in eorũ absentia. quod nõ ꝓt fieri p̃ sil̃es sensus exteriores. ergo necessarium est ponere aliquos sensus interiores. Sz q̃ sint tm̃ quatuor. scz sensus communis. ymaginatiua. estimatiua. ⁊ memoria. patet autoritate sancti Thome q̃ iudicat superfluum ponere fantasiã sensum ab alijs distinctum. quia isti quatuor sensus sunt principia omniũ operationum que sunt necessarie ad vitam animalis pfecti presuppositis sensibus exterioribus. Pro parte negatiua arguitur. quia commune non distinguitur cõtra p̃ prium. ergo sensus communis non debet poni distincta potentia. Secundo sic. fantasia videtur esse potentia interior nobilissima ab alijs distincta. igitur. Antecedẽs ꝓbatur. q̃ habet distinctam operationem q̃ est cõponere et diuidere formas ymaginatas.

Maior. Preter sensus exteriores sentiẽtes per se sensibilia: ponendus est duplex interior sensus tanq̃ interior potentia cognitiua.

Minor. Preter has duas vires cognoscitiuas: necesse est ponere duas alias potentias reseruatiuas Cõclusio. Ad interiores actiones anime sensitiue saluandas: oportꝫ ⁊ sufficit ponere q̃tuor sensitiuas potẽtias

Maior patet. quia oportet ponere sensum commumẽ et virtutem estimatiuam. licet differẽter. quia sensus cõmunis ponitur ad cognoscendum ꝓuenientiam ⁊ differentiam inter sensibilia sensuũ exteriorꝫ ⁊ ad iudicandum de actibus sentiẽdi sensuum exteriorum. quia ad dictas operationes nõ extendit se aliqua potentia sensitiua exterior. quia pro regula tenendum est q̃ ponere conuenientiam aliquorum aut differentiam ꝓtinet ad eum qui habz cognitionem vtriusq̃. Sed virtus estimatiua ideo ponitur. quia videmus q̃ animalia fugiunt vel prosequuntur ea que nõ immutant sensus exteriores. neq̃ eas delectant vel contristant. sz propter aliquas cõmoditates vel nocumenta. Verbi gratia ouis videns lupum fugit nõ propter indecentiam coloris aut figure. sed quasi inimicum nature. Et similiter auis colligit paleam non quia delectat sensum. sed quia est vtilis ad nidificandum. ex quo manifeste apparet q̃ oportet ponere vnum sensum interiorem cognoscentem intentiones elicitas a sensibilibus sensatis per sensus exteriores. sicut ouis videns lupum elicit speciem inimicicie. ⁊ videns agnum elicit speciem amicicie. Et talis sensus est virtus estimatiua in brutis. que vocatur cogitatiua in hominibus.

Minor patet. quia oportet ponere ymaginatiuam cuius est reseruare species sensatas per quas cognoscit

sensus communis. etiam in absentia sensibilium. quod nequaq̃ posset esse nisi poneretur aliqua virtus reservatiua formarum impressarum ab exterioribus sensibilibus. Secundo oportet ponere memoriam que reservat illas ymagines per quas virtus cogitatiua cognoscit. Q; aut ille due vires distinguunt̃ a prioribus. pt̃z ex differẽtia organorũ. qz dispositio organica in apprehensuis debet esse mollis z humida. vt faciliter recipiat z nõ diu retineat. econtra in retentiua dz esse sicca z dura vt forme sibi impresse possint sibi fortiter inherere Conclusio cũ eius declaratõe colligit ex maiore z minore Correlarium primũ. Cuius pdicte qtuor potentie in hoibus z brutis ꝓueniant spẽ: tñ earum operationes in hoie sunt maioris eminẽtie. Patz pma pars. qz sicut visus respicit colorez rãq̃ obiectũ. ꝓpter quod in oibus aialib̃ visus ponitur eiusdẽ spẽi. Et sicut sensus cõis cũ ymaginatiua sibi cõiuncta respicit. p obiecto sensibilia sensuũ exteriorũ. sic etiam z alie due potentie interiores respiciunt intentões elicitas ex sensatis p sensus exteriores. z ita ꝓueniunt in ratione obiecti in pfectis aialibus in q̃bus iste potẽtie inueniunt. Secda pars patz. qz in hoie ista secda potentia cognitiua vocat cogitatiua z aliquid ꝓcipit de rõe. Et hinc est q a pho solet vocari ratio ꝑticularis. iuxta regulaz q̃ dicit q in his q̃ seinuicem immediate ꝓsequũtur submã inferioris ꝑticipat ea que sunt de infimo superioris Unde aialia brura ꝓcipiunt huiusmodi intentões solũ quod ã naturali instinctu. hõ autem ꝓcipit hmõi intentiões per quandã collatõez. z ideo vocat estimatiua in brutis z cogitatiua in hoibus. Tũ secũdo. quia hmõi virtus in hoominibus cognoscit indiuiduũ fm q est sub natura cõiuz in bruto illa virtus non iudicat de aliquo. nisi fm q est principium vel terminus sue actionis vel passionis. sicut ouis nõ iudicat de hoc agno fm q hic agnus. sed fm q est ab ea lactibilis. z iudicat de hac herba fm q est eiꝰ cibus. Sil'r patz de potẽtia memorativa. qz hõ non soluz habet memoriã in subita recordatõe sicut cetera aialia. sz etiam habet reminiscentiã q̃si syllogistice inquirẽdo ꝑteritorũ memoriã fm indiuiduales intentões Correlariũ scõm. nõ oportz ponere aliquã potẽtiã istarũ mediaz: q̃uis hoc plures defendãt sequentes Auicennã. ptz qz Auicenna ponit potẽtiã mediã inter sensum cõem z cogitatiuã que cõponit z diuidit formas ymaginatas. sicut ex forma ymaginata auri z forma ymaginata mõtis componimus vnã formam aurei montis quẽ nũq̃ vidimus. Sed quia illa operatio nõ apparet in animalibus alijs ab hoie. ideo nõ oportet ponere aliquã aliam virtutem preter dictas quatuor potentias sensitiuas interiores. et ergo fantasia nõ distinguitur realiter a cogitatiua in hominibus. nec habet obiectum distinctum. q̃ nullo modo erit potentia distincta Correlarium tercium proprium organum potentiarum sensitiuarum interiorum: est ipsum cerebrum. Patz dupl'r. pmo per experiẽtiam anthonomie. quia omnes sensus exteriores p quosdam neruos continuantur cerebro. z ergo sicut sensationes exteriorum sensuum sunt in proprijs organis quinq̃ sensuum. ita actiones anime sensitiue interiores complentur introrsus in ipso cerebro Patet secundo. quia ille potentie non possunt poni in corde propter eius nimium calorem. videmus enim q si cerebruz sit superius calefactum. ita q fiant commotiones humoruz in cerebro tunc homo est inutilis ad actiones potentie cognitiue. ergo relinquitur q sint in cerebro diuersimode disposito in cuius conseruatione natura est sollicita. Unde sensus communis ponitur in dextera parte anterioris ꝑtis cerebri. cuius organum est molle z humidum. Et eiꝰ reseruatia que dicitur cella ymaginaria ponitur in sinistro latere anterioris partis cerebri z magis est sicca z dura. vt sit bene retentiua Sed ipa estimatiua siue cogitatiua ponitur in medio cerebri. z huiusmodi organum est spiritualioris complexionis q̃ sit dispositio ꝓmaꝛ potentiarum. Deinde in posteriori parte cerebri ponitur custos intentionum elicitaꝛ a cogitatiua. z dicitur memoria cõmuni nomine Ad rationes. ad primam dicitur q sensus communis nõ dicitur communis respectu particularium p predicationez. sed per causalitatem. quia est cõmune principium ipoꝝ. z tale commune distinguitur contra proprium Ad secundam quid sit dicenduz patet ex secundo correlario.

Quoniam autem duabus differentijs.

Querit primo. Utrum intelligere z sentire: sint idẽ actus z eiusdem potentie Pro parte affirmatiua z falsa arguitur duplici autoritate z duplici ratione. Prima autoritas est Empedoclis dicentis q voluntas ad presens augetur in hominibus z in alijs animalibus que z eis semper prestat altera z altera sapere. Secũda est Homeri dicentis. talis est intellectus in terrenis hominib̃ qualem in die educit pater virorum deorũq̃ sez sol. Ex istis enim videtur q intelligere fiat per organum corporeum sicut sentire. quia subiacet influentie celi. Prima ratio. sensus cognoscit. intellectus cognoscit. ergo intellectus est sensus. Secũda ratio. simile simili cognoscitur. sz anima cognoscit oia corpora. igitur est composita ex omnibus corporibus. z per consequens potentia intellectiua est organica sicut sensitiua. et sic inter illas non erit differentia.

Maior. Intelligere contingit nedum vero sed z falso: quod nulli inest cui non z ratio.

Minor. Sensus qui circa proprium sensibile semper est verus: omnibus inest animalibus Conclusio. Igitur intelligere z sentire actus realiter distincti: excedunt facultatem eiusdem principij

Patet maior per philosophum in littera qui eã quasi in forma pouit. possit tamen probari per habitus intellectuales. quia quidam sunt habitus quibus non cõtingit assentire falso. sicut sunt prudentia z scientia. Alijvero sunt habitus quibus cõtingit assentire falso sicut opinio et suspicium. Et quia habitus non excedunt potentiam sequitur q intellectus posset quandoq̃ intelligere recte z quandoq̃ non recte. id est quandoq̃ vere z quãdoq̃ false. Sed q intelligere insit solum illis quibus cõuenit ratio. patet quia inest solis hominibus et animalibus rationalibus Minor vt iacet in forma est philosophi in littera. Conclusio probatur. quia illa distinguuntur realiter z requirunt diuersa principia que possunt ab inuicem realiter separari. sed intelligere z sentire realiter separantur. quia sensus inest omnibus animalibus. intellectus autem est tñ in hominibus. igit̃ Ad autoritates et ad rationes quid sit dicendum patet ex declarationes textus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Queritur secūdo Utrū diffinitio Aresto. quā dat de fantasia: sit vera ⁊ sufficienter assignata Pro parte affirmatiua sufficit autoritas phi in lrā. q̄ post multa q̄ negat de fantasia ꝓcludit q̄ fantasia est motus a sensu fm actū factus. i. est q̄dam potētia vel habitus cuⁿ opatio vocat motⁿ. ⁊ spēali vocabulo ōr fantasiatio cāta circa fantasmata q̄ p̄ supponūt in sentiente sensum fm actū

Sed p̄ pte negatiua arguit. q: si diffinitio esset bona sequeret q̄ videre eēt fantasia. q: est motus factus a sensu fm actū Secō sic. fantasia est potentia que identificatur cum virtute cogitatiua. ergo male dicit q̄ sit motus vel operatio.

Maior. Diffinitio quā dat Arestoteles de fantasia: pt eē quedā descriptio de interiori habitu ⁊ potētia sensitiua **Minor.** Hec explicat fantasie ꝓprium actū: quē habet ex affinitate ad sensum **Conclusio.** Cū igitur potētie notificent p̄ actus: bn̄ diffinit fantasia q̄ ē motus a sensu fm actum factus.

Patet maior. q: sensib⁹ exterioribⁿ factis in actu ꝓnter transmittunt spēs sensibiliū ad potētias interiores ⁊ ibidē reseruant in absentia exterior̄ sensibiliū. ⁊ inde est q̄ hmōi spēs fm aliquā multitudinē collecte hnt ratōēz cuiusdam habitus. Et ipse potētie interiores in absentia sensibilium pnt hmōi spēs ⁊ fantasmata ad inuicē ꝓponere vel diuidere nō iudicando. ⁊ tunc dicunt fantasiari. Et ḡ qn̄ Aresto. dicit q̄ fantasia est motus factus a sensu fm actū nō aliud intēdit nisi q̄ ex motiōe exterior̄ sensuū transmittunt quedā spēs p̄ quas mouent vires interiores. ⁊ ex hmōi spēbus ipse vires interiores pnt ꝓcedere in actū fantasiandi. i. ꝓponēdi vnū fantasma cū alio. nō tn̄ aliq̄d iudicādo. sed aliq̄ simul ꝓhendendo. Et hec ē clara mens Henrici gorycken q̄ hanc ꝓpōem q̄si in forma ponit ⁊ eā sic declarat. Sed tn̄ phs magis videt loqui de fantasia inquantū est opatio quā etiā p̄ opatione diffinit. vt ptz clare in copulatis. **Minor** ptz. q: ꝓprⁿ actus fantasie est fantasiatio. ⁊ causat a q̄busdā apparentib⁹ q̄ dicunt fantasmata. Et ille actus est q̄dā motⁿ posterior causatus ex immutatōe exterior̄ ⁊ interior̄ sensuum. vt dicit minor in forma. Et ḡ nō oz ignorare multiplicē acceptōem motus quā relinquo notā ex copulatis vestris circā hanc materiā de fantasia **Cōclusio** relinquit nota ex immediate dictis ⁊ ex habitis superius vbi ꝓbatum est q̄ potētie hnt diffiniri ⁊ distinguī p̄ actus

Correlariū primū. rationabile est circa fantasiā ꝓtingere deceptōem ⁊ eā habere acceptōem multiplicē. Ptz p̄ma pars. q: ex q̄ fantasia vt dictū est noīat motū posteriorē causatū ex immutatōe exterior̄ sensuū. ⁊ in ipsis exterioribⁿ sensib⁹ ꝓtingit deceptōem. ḡ etiā in ipsa fantasia Tenet ꝓna. q: q̄quid ab aliq̄ principio longius stat debilius recipit eius impssiōem. Secā ps ꝓbat. q: ex quo fantasia est motus factus a sensu exteriori fm actū. nō ātē sensus exterior fit in actu eodē mō respectu oīm sensibilium. q: a q̄busdā sensibilib⁹ immutat. sicut visus a colore et a magnitudine. a q̄busdam aūt nō immutat. sed tn̄ ex sua immutatōe potētia interior elicit suā spēm. sicut spēz odij vel amicicie vel ire in supposito. Et ita fantasia qn̄z ōr illa potētia iterior q̄ versat circa formas sensatas a sensib⁹ exterioribⁿ vtputa circa formā colōris magnitudinis et figure eas absolute ꝓponens aut diuidens. ⁊ sic ꝓhēdit sub ymaginatiā. vt dicit doctor in p̄ma pte. Et hāc p̄mam acceptōem dicit Gorycken esse fantasie ꝓpriam Aliqn̄ vero sumit nomē fantasie p̄ interiori potētia q̄ versatur circa intētōes elicitas acq̄sitas ex motione sensuuz exteriorū. Et sic fantasia idētificatur realiter cū ỹtute cogitatiua. Et simili mō de vi ymaginatiua intelligenduz est. q: si capiat spēaliter vt potētia reseruatiua sic ꝓprehēdit fantasiā p̄mo mō. Sed si capiat generaliter p̄ potentia iudicatiua sic pōt reduci ad cogitatiuā. ⁊ tūc reducere fantasiā ad ymaginatiuā est ipsaz reducere ad vim cogitatiuā **Correlariū secōm.** ꝓprietates quas Aresto. attribuit fantasie: sunt eidē cōuenienter assignate. ptz q: Aresto. attribuit fantasie q̄ fm eā aīalia multū opantur licet ordīter. q: quedā aīalia hnt fantasiam indeterminatā inquātū scz interior potētia trn̄ mouet in ꝓsentia sensibiliū exterior̄. ⁊ nō in eor̄ absentia. sicut ptz de q̄busdā aīalibus impfectis. Alia aūt sunt aīalia bruta. scz pfecta q̄ habēt fantasiā determinatā. ⁊ fm eā multa operātur in absentia sensibiliū. sicut aīalia bruta pullos suos nutriēdo in multis se occupant. Deinde in hoīe qn̄z dn̄atur rō et tūc non ōr duci fm fantasiā. qn̄z vero ps sensual dn̄at et tūc ōr trib⁹ modis agi fm fantasiā scz. aut ꝓpter passionē. sīn ꝓrinentib⁹. aut ꝓpter egritudinē sicut ptz in frenēticis. aut ꝓpter ligatōem sensuū. sicut ptz de somniantib⁹

Ad rōes. ad p̄mā ōr q̄ fantasia immediate est motⁿ factus a sensu interiori. sed videre est actus sensus exterioris. Ad secām ōr q̄ fantasia pōt indifferenter accipi p̄ potētia ⁊ p̄ actu. ⁊ fm hoc diffinitio aliter ⁊ aliter exponit. Et q: in copulatis diffinitio exponit de fantasia p̄ actu. ideo vt etiā haberet intellectus ipsiⁿ fantasie p̄ potentia interiori. licet nō distincta sic resolutio huius q̄stionis magis loquit de fantasia p̄ potētia q̄ p̄ actu vel opatōe

E parte aūt aīe q̄ ꝓgnoscit

Circa principium tercij libri de aīa queritur p̄mo. Utrū intellectus humanⁿ sit potētia organica: ꝓueniens cū potētia sensitiua passiua Pro parte negatiua p̄me ptis est phs hz in textu p̄cedēte. Sz p̄ pte affirmatiua ptis secē est Aresto. hic in littera Arguit ꝓtra secām ptem. vnūqōq̄ patit fm suā materiā. sz intellectus est imaterialis. ḡ non est potētia passiua. Secō sic. agēs nobilⁿ est patiente sz potētie vegetatiue sunt actiue. ergo intellectus q̄ est p̄fectior erit potētia actiua

Maior. Nulla virtus organica est vlr omnium cognoscitiua: neq̄z sup se aut actum suuz p̄ cognitōem reflexiua **Minor** Intellectus humanus est virtus passiua: non qualiter cūq̄z sed passione pfectiua **Conclusio.** Licet ergo intellectus non sit virtus organica: est tn̄ sicut sensus virtus q̄dammodo passiua

Prima ps maioris ptz dupl'r. p̄mo ex pte potentie. q: opari nō trāsēdit esse. cū igitur ỹtus organica sit determinata ad sitū ⁊ subiecta variatione sui subiecti necē est q̄ opatio nō possit esse absoluta ab hic ⁊ nūc ⁊ ab alijs ꝓdi

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tionib⁹ indiuiduantib⁹. Patet secūdo ex parte forme q̄ est principium cognoscendi. q̄ talis forma etiā est in organo corporeo. et per consequens determinata ad hic et nunc ⁊ ad alias ꝓditiones indiuiduātes. quare etiā operatio cuius est principium nō potest esse ab illis absoluta. Et ergo nulla virtus organica potest cognoscere suum ꝓprium organū aut eius dispositionē. quia oportz sensuz esse denudatum ab omni eo cuius debet habere sensationem. vt patz in secūdo huius. Secūda pars maioris patet primo ex illa regula. q̄ agere nō transcendit esse. virt⁹ eiꝰ organice naturaliter ꝓuertitur ad suū organū a quo dependet. ⁊ p ꝓsequens non potest habere reflexionē. id est reditionem ad se et cōuersionem ad suū subiectum a quo dependet. Secūdo patet. q̄ si aliqd corporale redeat ad se ipsum p cognitionem. tunc necesse est q̄ sibipsi vniatur fm modū suū. sed impossibile est q̄ aliquod corporale sibipsi vniatur fm se totū. q̄ oporteret q̄ quelibet pars esset ꝓuicta cuilibet parti. quod est manifeste impossibile. Minor patz. q̄ intellectus ad modū suum recipit ea que recipit. et q̄ est virtus inorganica ⁊ imaterialis etiā sua passio erit imaterialis. et per ꝓsequens nō erit corruptiua neq̄ ꝓprie alteratiua. Prima pars cōclusionis patet ex iam superius habitis. Sed secunda pars probat. quia intellectus de nouo acquirit diuersas artes ⁊ habitus diuersos. et sic recipit in se dispositiones qualificatiuas. Correlariū. Intellect⁹ humanus: nō est potentia anime talis sicut sensus. Patet quia intellectus cognoscit omnia et habet reductiōem supra se. sed opposite ꝓditiones ꝓuenīt sensui. Et addit Arestoteles signū. q̄ sensus post excellens sensibile fit minus abilis ad cognoscendū debiliora sensibilia. econtra vero est de intellectu. Et ideo animosi studentis est insistere arduis speculationib⁹ vt eius intellectus augeat in vigore.

Ad rōnes. Ad ꝑmam dicendū q̄ verum ꝓcludit de passione corruptiua. sed intellectus est virtus passiua passione pfectiua. Ad secūdam dicit q̄ potentie vegetatiue et intellectiue nō sunt eiusdem ordinis. quare nō oportz q̄ agens sit nobilius patīte.

Querit secūdo

Vtrū intellectiuū ꝑncipiū: sit fm esse a corpore separatum. Pro parte negatiua est pb̄s hic et in octauo metaphis. ce. Et est ad hoc ratio. q̄ differentia sumitur a forma rei. sed differētia ꝓstitutiua hominis est rōnale qd dicit de homine rōne intellectiui ꝑncipij. ergo intellectiuū ꝑncipiū dicit forma hominis. Sed p parte affirmatiua sunt ipsius Auerrois figmenta. quorum vnū est. q̄ pb̄s in hoc tercio dicit q̄ intellectus est separatus et q̄ nullius est corporis actus. ergo videtur q̄ sit fm esse a corpore separatus.

Maior. Eadem forma vno modo corpori ꝓuicta: meretur quodam alio dici separata.

Minor. Separatio intellectiui ꝑncipij fm esse: repugnat proprie rōni specici humane.

Conclusio. Igitur intellectus possibilis in homine ꝑncipiū intelligendi formale: non est fm esse separatus a corpore.

Maior pz de aīa humana. q̄ ipsa inquantum est forma corporis ⁊ inq̄tum est terminus generatiōis humane. sic est corpori ꝓuicta. Sed est separata. quia nō est cōprehensa a corpore fm virtutem intellectiuam. q̄ virtus intellectiua non est virtus alicuius organi corporalis. sicut virtus visiua est actus oculi. Et q̄ potentia nō est eminentior q̄ eius essentia. sed potētia intellectiua est inorganica et incorporea. ergo necesse est fateri ipsam essentiam aīe esse separatā tanq̄ eleuatam supra suū corpus. et ita idem est ꝓuictum et separatum respectu eiusdem alio ⁊ alio modo. Sicut Auicenna declarat in exemplo de flāma. que quādo conuicta est ligno fit obscura ⁊ fumosa ligno alligata. sed fm aliam eius partem est lucida et clara ⁊ libera ab imersione ligni. Et illud idem declarari solet ex ordine formarū in rebus. q̄ quedā sunt totaliter imerse materie que nullam habet operationē nisi fm legem dispositionuz materialiū. sicut patet in formis elementarib⁹. Deinde ascendendo ad formas mixtionales inuenīntur alique operationes que trāscendūt q̄litates elementares. sicut patz in lapidibus ⁊ herbis. Et ita gradatim ascendendo ꝓuenitur ad formas quarū potētie ⁊ operationes sunt a materia imunes. Minor sic ostenditur. q̄ materia vniuscuiusq̄z rei ex eius operatōe ostendit. sed ꝓpria operatio hois inq̄tum homo est intelligere. p hanc eīn alia transcendit. ergo fm illud sortitur naturā ⁊ spēm qd est ꝑncipiū illius operationis. Et q̄ vnūquodq̄z habet spēm p ꝓpriam formam. sic oporet illud ꝑncipiū fm esse forte ꝓuictum. Conclusio ꝓbatur q̄ nihil dicit agere formaliter nisi per formam que est in agente. sed homo dicit formaliter intelligere. ergo oportz q̄ ꝑncipium illius sit in hoīe fm esse. Correlariū ꝑmū Impossibile est q̄ in omnib⁹ et singulis hominib⁹ sit vn⁹ et idem intellectus humanus. Probatur. q̄ impossibile est plurīū numero diuersoꝝ esse vnā formā. sicut impossibile est q̄ eoꝝ sit vnū esse. nam forma est essendi ꝑncipiū sed fm sententiā Arestotelis intellectus est pars seu potentia anime. que est hois forma. igit ꝛc. Est tn aduertēdum. q̄ ꝓmentator Auerrois gloriatus tanq̄ mentem Arestotelis melius intellexisset alijs. quedā dicta asseruit circa vnitatem intellectus humani. Verbi gratia primo dicebat esse vnicū intellectū omnīū et singulorū hominū. Secūdo dicebat q̄ hmōi intellectus esset quedā substātia p se existens separata ⁊ perpetua. et esset plenus speciebus intelligibilib⁹. Tercio dicebat q̄ hmōi spēs intelligibiles habeant duplex subiectū. scz ipsum intellectū talis substantie separate. et ipsum fantasma qd erat in potentia sensitiua hois cognoscentis. Et ex hoc dicebat q̄rto q̄ ille intellectus separatus nobis ꝓtinuaret p hoc q̄ spēs intelligibiles vnirent tali fantasmati. vt species intelligibilis hois cum fantasmate hominis ⁊ sic de alijs. Et ex hoc nitebat vlterius saluare quare vnus hō intelligit alio hoīe nō intelligente. et vnus homo plura intelligit q̄ alius homo. q̄ vnus habet plura fantasmata q̄ alius. Et mouebat ad hmōi positiōem ꝓcipue duob⁹ motiuis. Primū quia si intellectus numeraret f⁹ numerum hominū tūc eius indiuiduatio causaret a corpore. ⁊ per ꝓsequens pereūte corpore periret intellectus. Secūdum motiuū. q̄ si intellectus esset substantia indiuiduata in corpore. tunc spēs intelligibiles essent indiuiduate. semper eīn forma indiuiduat fm indiuiduatiōez sui subiecti. et per ꝓsequēs intellectus nō posset intelligere vniuersaliter. Et q̄ ꝓmentator in dictis assertiōib⁹ ꝓtradicit veritati ⁊ Arestoteli. vt patz ex dictis. ideo ꝓtra eum ponitur. Correlariū secūdū. Subtilis Auerrois motus prefatis assertionib⁹: est in hac positione merito deri-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

dendus. Patet. qz primũ motiuũ non est alicuius roboris. qz licet anima intellectiua sit numerata fm multitudinem corporũ eius indiuiduatio non dependet necessario a corpore in esse ⁊ ꝓseruari. qz potest separari a corpore ⁊ per se existere. Siliter secũdũ eius motiuũ est sophisticũ. qz spēs intelligibilis est indiuidua in essendo. qz est quedam forma perficiens intellectũ. sed est vniuersalis in repzesentando. qz est quedam similitudo cōmunis pluriũ. ⁊ ergo potest repsentare omnia ꝓuenientia in vna specie vel genere. Sicut in simili soleꝯ dici de statua q̄ est singularis forma in hac materia. et tũ potest eē ꝓmunis similitudo pluriũ rerũ Corzelarium terciuz. Desistat Auerrois se iactare falsa ⁊ inani gloziatiōe: quā cōcepit de erronea intellectus humani positione. Patz ex dictis. qz tale ꝓsilium fuisset sibi sanũ et valde honestũ. Ad rōnem ꝓmentarozis qui assumit autozitates phi quid dicendũ sit patz ex dictis.

Querit̃ tercio. Utruz aīa humana sit naturaliter actus corporis: ex eo q'a principio denudatus est a speciebꝫ eiꝰ intellectus possibilis. Pzo responsione notādũ. q̄ hec questio duo ꝓtinet. qz vnũ presupponit. scz q̄ intellectus possibilis sit denudatus a spēbꝫ intelligibilibꝫ. et deinde ex illo supposito querit vtrũ naturaliter ꝓtingat̃ corpori tanq̄ essentialis actus eiꝰ. Constat aũt q̄ vnienꝫ illud est naturale ⁊ ꝓueniens p qd̄ ad suam pfectionē ptingat. sicut oculo ꝓuenit curatio a dispositiōe impediente actũ visus. pari modo in alijs. nam si finis est naturalis media p se ozdinata ad illum finē sunt naturalia

Maior Unio anime ad eius corpus tanq̄ actus substantialis: est sibi ꝓueniens ⁊ naturalis. Minor. In aīa humana ponendus est possibilis intellectus: qui a principio sui est a speciebus intelligibilibꝫ denudatus. Conclusio Non potest igitur intellectus possibilis perfici intelligibilibꝫ formis: nisi per naturalez vnionem aīe ⁊ corporis.

Patet maior. qz talis vnio aīe ad corpus est mediuz attingendi suā pfectionem. quia aīa humana a principio sui est nuda ab omni cognitiōe. et nō potest naturaliter illam acquirere per influxum a superiozibꝫ. quare opoztz q̄ eam acquirat p ꝓuersionē ad corpora. et p ꝓsequēs cū talis cognitio fiat p virtutes cognoscitiuas organicas patz veritas maiozis Minor patz expresse p Arestotelem in litzera ponentē talem intellectũ tanq̄ tabulā rasam in qua nihil depictũ est. sed depingi potest ⁊ eūdem vocat imixtum ⁊ separatũ inq̄tum est potentia nō organica. et eum dicit pati ab intelligibili Conclusio pbat̃. quia in ozdine rerũ est talis pcessus q̄ ponendũ est aliqd̄ primũ qd̄ est substantia pura intelligibilis. cuius essentia est rō intelligendi alia. scilz deus. Deinde ponende sunt alie imateriales substantie quodam ozdine pzocedētes. ita tamen q̄ semp longius et longius pcedendo virtus intellectiua est debiliozet hoc tandem ita longe pcedit q̄ deuenitur ad aliquem intellectũ qui fm eius naturaz nō sufficit eius cognitiōem accipere p influxum a superiozibꝫ. sed opoztz q̄ p aliũ modũ accipiat sibi suā cognitionem. et huius cognitiōis est intellectus humanus Hinc est q̄ intellectus humanus nō hz suā cognitiōem nisi ministerio sensuũ. quare oportet aīam humanā esse corporis vnitam. Et ergo intellectus dicit̃ tenere illuz ozdinem in genere itelligibiliũ quē materia istoz inferioz tenet in genere materialiũ ⁊ corporaliũ. que nō est determinata ad aliquam formā. sed migrat de forma ad formā fm trās mutationē eius ab agentibꝫ naturalibꝫ. ⁊ ergo intellectus humanus ex sui natura nō determinat sibi aliquā speciē intelligibilē. sed eam successu tēporis acquirit ministerio potentiarũ organicarũ. igit̃ rē. Ecōtra aūt intellectus intelligentiarũ ex sui natura est determinatus ad spēs intelligibiles omniũ illozũ ad que sua naturalis cognitio se extendit Corzelariũ ꝓmũ. Erronea est positio platonica: ponens q̄ vera notitia sit nobis ꝓcreata. patz ex dictis Corzelarium secũdũ. Eleganter est posita sentēcia phoz: q̄ aīa humana est sicut orizon formaz. Patz qz recte tenet mediũ inter emisperiũ superius scz intelligentiarum ⁊ emisperiũ inferius scz formarũ de potentia materie eductarum

Querit̃ quarto. Utrũ spēs intelligibilis que p intellectum agentē a fantasmatibꝫ abstrahitur sit illud quod vel quo res intelligit̃. Pzo responsione notandũ q̄ in ista questione vnũ ꝓsupponitur ⁊ reliquũ querit̃. Presupponitur em̄ q̄ spēs intelligibilis abstrahit̃ a fantasmate virtute intellectus agentis. et hoc postea pbabit̃. Deinde querit̃ an talis spēs abstracta sit illud quod intelligit̃. vel illud mediante quo res extra animā intelligit̃. Pzobationes vtriusq̄ partis quer ātur hincinde in copularis et in alijs libzis. qz oprer bonũ artistam multa videre.

Maior. Tam in corporali q̄z intellectuali visione opus est lumine: hoc tũ ꝓtingit diuersimode Minor. Intellectus agens speciez intelligibilem abstrahit a fantasmate: per quā intellectus possibilis fit in actu et potens ex se intelligere Conclusio. Igit̃ spēs intelligibilis que a fantasmate abstrahit̃: nō est illud qd̄ sed quo res extra aīam intelligit̃

Patz maior quo ad ꝓmam ptem. qz lumen requirit̃ ad visionem corporalem. vt pz ex p̄cedentibꝫ Similiter reqritur ad visionem spūalem. id est ad intellectionē. ꝓpter qd̄ Arestoteles vocat intellectũ agentē lumen. Sz q̄ diuersimode ⁊ viceuersa patz. quia in visione corporali lumen requirit̃ ꝓter mediũ ⁊ non ꝓter colozes. qz colozes habēt in se virtutē multiplicandi se p mediũ. sz medium indiget lumine actuante ipsum ad susceptiōem colozis. Econtra vero est in visione intellectuali. qz ipe intellectus passibilis est in vltimata dispositiōe ad recipiēdum omnē spēm intelligibilem. sed fantasma ꝓtinet in se potentialiter spēm intelligibilem. et ideo indiget alio actuante reducente hmōi spēm ad actum. et hoc est ꝓter nimiam imaterialitatem spēi intelligibilis Minor pbatur. qz fantasma ꝓtinet determinate in se similitudinem rei intellecte. ita q̄ sufficienter fantasma determinatum est ad repsentationē rei cognoscende. Sed qz spēs intelligibilis potentialiter est in fantasmate. hinc est q̄ requiritur aliqua potentia actiua educens ad actuz id qd̄ in fantasmate est in potentia. ita q̄ posito fantasmate cū intellectu agente ponitur cause sufficientes ad formationem speciei intelligibilis. vt per eam intellectus possibiꝫ

lis fiat in actu.qz rōne determinate similitudinis repre/
sentat vna res ita q nō alia.et rōne abstractiōis a ꝓditio
nib indiuiduātib z appendicijs materialib ex parte in
tellectus agentis fit intellectus possibilis sufficienter p/
paratus ad intellectionē. Unde aliquid est hic dignum
ꝓsideratiōe.q determinata repzesentatio est ex pte fan/
tasmatis.et imaterialitas est ex parte intellectus agen/
tis Pro declaratiōe ꝓclusionis notandū q duplex est
actio fm Arestotelē vndecimo metaphisice.qz quedam
est transiens in materiā exteriozem.sicut ignis calefacit
passum sibi applicatū. Alia aūt est imanēs sicut visio est
in vidente. Sicut ergo ignis p calozē habet operationez
in passum extrinsecū.ita q calozē se habet in tali actiōe vt
ꝑncipiū quo.pari passu spēs intelligibilis est ꝑncipiū ac/
tionis imanentis.sicut a quo fit actio.q̄ imediate termi/
natur ad rem ꝓceptā. Sed illo nō obstante dicūt aliqui
et multi Thomiste q p actū intelligendi aliq̄d intra in/
tellectū ꝓstituit qd̄ est verbū intellectus ad qd̄ imediate
terminat actus intelligendi.z ꝓsequēter mediante illo fit
extensio ad res extra aiam existentes Correlariū. Are
stoteles eleganter dicit in littera.q intellectus quodam/
mō intelligit se similiter sicut alia. Patz qz in hoc saltem
est similitudo.qz intelligit alia factus in actu p spēm intelli/
gibilē.similiter etiam puenit in cognitione sui postq̄ factus
est in actu p spēm intelligibilem.sicut patebit expzessius
in sequentibus.

Querit quinto Utruz obiectum humani itellect⁹:
sit quidditas rei materialis Pro parte affirmatiua est
pbus in littera.qui dicit q intellect⁹ aliter cognoscit car
nem et aliter carnis esse.volens intelligere p carnis esse
quidditatem carnis abstractā a ꝓditiomb indiuiduan
tib quā directe intelligit tanq̄ suū obiectū. Secundo p
batur rōmb.qz illud est obiectū ꝓprium alicuius poten/
tie in qd̄ directe z p se fertur illa potentia.sed sic est de q̄d
ditate rei materialis respectu intellectus nostri.igitur zc
Minoz pbatur.qz sola illa mouet intellectū ad intelli/
gendū. Preterea actio cuiuscūq̄ agentis est fm ꝓditio/
nem forme.que est ꝑncipiū illius actionis.sed species in/
telligibilis a particularib abstracta est forma nostri in/
tellectus et ꝓrincipiū operatiōis eius.z hec spēs soluz est
similitudo rei materialis.ergo intellectus p se et directe
solū intelligit hmōi quidditatē. Et iterū obiectū alicuⁿ
potentie debet esse ꝓportionatū illi potentie.sed intellect⁹
noster fm esse est cōiūctus z fm rōnem separatus.z hoc
ꝓuenit etiā quidditati rei materialis.ergo erit eius ade/
quatū obiectum Sed pro pte negatiua arguit.intelle
ctus noster separatus habet altius obiectū.ergo z con/
iūctus. Tenet ꝓsequētia.qz est eadem potentia.sed eius/
dem nō sunt duo obiecta ꝑma Secūdo sic. si quiddi/
tas rei materialis esset obiectū adequatū nostri intellec/
tus tūc nō posset cognoscere illud quod nō est q̄dditas
rei materialis.qd̄ est falsum.quia etiā cognoscit substā/
tias separatas

Maioz. Aīa humana corpori passibili cō/
iūcta:nihil actu intelligit nisi ꝓuertendo se ad
fantasmata Minoz In spēb a fantasmati/
bus abstractis:quidditatiue solū repsentatur
substātia rei materialis. Conclusio. Sola
igit quidditas rei materialis fm presentis vi/
te statū:est humani intellect⁹ obiectū adeq̄tū

Maioz ꝓbabit infra in spēali q̄stio.sed tū q̄stū ad ꝓ/
positū sufficit apparet duob iudicijs. Primū qz si nō re/
quireret ad eius actuz actus alicuius potentie organice
tūc nullo mō impediret in suo actu p lesionē alicuius or
gani corporalis.sed hoc est manifeste falsum.qz intellect⁹
nō solū accipiendo sciam de nouo sed etiaz vtendo scia
iam acquisita impedit impedito actu virtutis imagina/
tiue p lesionem organi.vt pz in freneticis.z similiter impe/
dito actu memoratiue vt in litargicis. ergo manifeste ap
paret q ad actū intellectus requirat actus imaginatōis
et ceterarū virtutū. Secūdū iudicū est.qz hoc quilibet in
se ipso experiri pt q qū conat aliquid intelligere format
sibi aliqua fantasmata p modū exemploz in quib quasi
inspiciat qd̄ intelligere studet.z huius rō sumit ex supra
dictis Minoz ꝓbat.qz repsentatio quidditatiua solū
fit p ꝓpriam similitudinem rei. Verbi gratia qū cognoscit
aliqua essentia ab intellectu ac si esset sine materia p eius
ꝓpriam similitudinē dicit cognosci quo ad eius quidditatē
sed spēs abstracta a fantasmatib est determinate similitu/
do rei materialis.vt patz ex p̄cedenti q̄stione. ergo illius
quidditatē solū pfecte repsentat. Conclusio ꝓbat.qz
fm Aresto.ītellect⁹ hz se in aia sicut visus in corpe.sz ob
iectū visus ꝓprie dicit illud qd̄ fm suā spēm imutat visuz
sicut est color.ergo pari modo obiectuz intellectus debet
esse illud cuius ꝓpria spēs in intellectu recipit.sed solius
rei materialis spēs est in intellectu.igit zc. Rursus patz
illud ex alia rōne.qz opari seq̄tur esse.cū igitur intellect⁹
humanus sit forma que est naturaliter actus corporis z
cū corpore ꝓstituens substantiam materialem.seq̄tur q
eius actus debet dici quidditas rei materialis. sic eū est
ꝓportio Correlariū ꝑmū Quāuis intellectus dicatur
intelligere alia q̄ q̄dditatem rei materialis z habere alia
obiecta:pt tū cum predictis faciliter fieri ꝓcordia. Patet
verbi gratia.qz verū dicit obiectū intellectus.sicut bonū
est obiectū appetitus.qz appetitus fertur sub rōne boni
in omne illud in qd̄ fertur.z similiter intellectus est quicq̄d
fertur sub rōne ꝓformitatis z cuiusdam adequationis in
tellectus z rei intellecte.z sic sub rōne veri. Ens aūt dici
tur obiectū intellectus.qz vnūquodq̄ est intelligibile fm
q est in actu.sed ꝑma actualitas rei est esse.z ad istū sen/
sum dicit esse obiectū intellect⁹. Similiter vle dicit quādaz
circūstantiam circa obiectū intellectus.qz intellectus hu
manus ꝓprie intelligit rem,put est abstracta a ꝓditiōib
indiuiduātib.et fm hoc fieri dicit vle. Quib nō obstan
tib obiectum nostri intellectus dicit ꝓprie quidditas rei
materialis.sicut illud qd̄ p essentiam intelligitur simpli/
ci apprehensione et fm eius modū quecūq̄ alia intelligit
intellectus.sicut visus cognoscit colorem Rursus intel
lectus intelligit formas accidentiū.sed tū ꝓprie ꝑncipali
ter z ꝑmo apprehendit substātiā materiale que habet p
fectam z absolutam rōnem intelligibilis.accidentia eim
ꝑmo objicūtur sensui exteriori. sed non ꝑmo objicūtur
intellectui.et iterū accidētia nō intelligūtur sine addita/
mento qd̄ est substātia Correlariū secūdū. In hac vi/
ta intellectus humanus potest habere de substancijs se/
paratis cognitiōem aliqualem:nō tū potest eas cognos/
cere ex suis naturalib fm eaz quidditatem. Prima ps
ꝓcoriter ꝓceditur ab ommb.qz multa denūciantur de
substancijs separatis qd̄ nō ꝓtingeret si nō haberet aliq̄
cognitio de eis.quia scimus de eis q sunt substātie incor

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

porree perpetue ꝛc. Secūda pars patz ex dictis. quia fm Arestotelē intellectus possibilis soluz se extendit in hac vita ad cognoscendū quidditatē eorꝫ quorꝫ spēs abstrahūtur p intellectū agentem a fantasmatib⁹. q: fm Arestotelem intellectus agens est potens oīa facere ⁊ intellectus est oīa potens fieri. sed a substātijs separatis fantasmata abstrahi nō possunt. igit ꝛc. Et huius signuz est q de substantijs separatis autores loquūtur p negatiōes dicendo q non sunt īmateriales incorporee ꝛc. Ad rōnes ad ꝑmā dicit q licet sit idem intellectus tū hz aliū modū intelligendi hic ⁊ in patria Ad secūdam dicit q ꝑmū motiuū in rōne obiecti intellectus nostri ad intelligendum est quidditas rei materialis et fm modum eiꝰ intelligimus alia vt patz ex dictis

Querit sexto. Utruz aīa intellectiua cognoscat singularia: p eandez potentiā per quam cognoscit vlia Pro respōsione notandū q ꝓtrouersia inter famosos inuenit de cognitiōe vlis ⁊ singularis. nam ex eo q intellectus cognitionem suā accipit a fantasmatib⁹ visum fuit quibusdam q intellectus nō solū cognosceret singulare. sed etiam ꝑma eius cognitio esset singularis. Rursus ex alia parte. q: intellectus cognoscit per spēs abstractas a fantasmatib⁹ p intellectum agentem. ⁊ tales sunt denudate a ꝑditiōib⁹ indiuiduātib⁹. ideo videri potest q intellectꝰ solū vle cognoscat

Maior. Anima humana interduz cognoscit vniuersale ⁊ singulare eadem potētia: quādoqz vero alia ⁊ alia Minor. Intellectus per easdem species cognoscit singularia: ⁊ magis ⁊ minus vniuersalia sicut species ⁊ genera Conclusio. Eleganter dicit Arestoteles q eadem potentia intellectiua aliter et aliter se habēte: cognoscitur natura vniuersalis ⁊ suppositum materiale.

Prima pars maioris patz. q: ꝓparationem facimus inter singulare et vle ponendo ꝓuenientiā ⁊ differentiam inter ea. ⁊ sic oportet ꝓcedere esse eandem potētiā p quā iudicamus de vtraqz. Nam ex eadem radice superiꝰ est ostensum q necesse est ꝑter sensus exteriores ponere sensum ꝓmunem. Secūda pars patz. q: loquendo de cognitione directa sic singulare cognoscitur p sensum ⁊ vle p intellectum. naz sensus est virtus in organo. ⁊ ideo nō potest vniuersaliter cognoscere. vt dictū est superius. sed intellectus est virtus organica. et ideo species abstractae a fantasmatib⁹ sunt similitudines vniuersales repsentandi sua obiecta Minor pz. q: actus intelligendi hominez ꝓcedit ab intellectu p spēm intelligibilem hois p quam fit in actu. sed talis spēs de se est similitudo ꝓmunis. ⁊ ita p illam spēm directe ⁊ cōiter intelligit hominē ⁊ reflexe ad diuersa fantasmata intelligit īdiuidua ꝓtēta sub hoie non enīm est imaginandum q indiuidua habeant species indiuiduales in intellectu. Siliter p eandem spēm intelligit aīal. ⁊ sic ascendendo. q: spēs intelligibilis abstracta fantasmate est repsentatiua vniuersaliter cuius fantasma est similitudo singulariter. ⁊ q: homo ꝓtinet in se aīal. ⁊ aīal corpus aīatum ⁊ sic ascendendo. sic etiā eadē similitudo poteit repsentare hominē aīal corpus aīatum. Cum ista tū stat q hmōi similitudo imꝑfecte impssa ꝓfuse ꝑt repsentare magis ꝓmune non repsentando distincte minus ꝓmune Conclusio pz ex dictis. q: cognoscit vle directe. sed p quādam reductiōem ⁊ reflexionē cognoscit singulare materiale Correlariū. Licet intellectus a sensu suā cognitiōem accipiat: nō tū ꝓcedendū est q ꝑmo singulariter intelligat. Patz q: intellectus alio mō respicit formam rei cognoscende q̄ sit in sensu. et q: iudicandum est ꝑncipaliter fm ꝓditiōem forme que est ꝑncipū actionis. sed talis forma repsentat vle. igit ꝛc

Quoniam autem sicut in omni natura est

Querit primo. Utrū ꝓprietates duobus intellectib⁹ per Arestotelem attribute: sint eis conueniēter assignate.

Pro responsione notandū q plus plures attribuit ꝓprietates ptib⁹ aīe intellectiue inter q̄s alique sunt communes oib⁹ potentijs ꝑtis intellectiue. alie aūt sunt proprie vni potentie ita q nō ꝓuenīt alijs. Cōmunes ꝓprietates sunt q quelibet potentia illiꝰ partis est immixta ⁊ separata. id est q nō est organica neqz virtus materialis immersa organo. Secūda q est incorruptibilis ⁊ perpetua a parte post. Tercia q vliter ꝑt ferri in suū obiectū. ⁊ huiusmodi ꝓprietates aīe cognoscūtur ex eius operatiōe. q: cognitio intellectiua est vlis sine hic ⁊ nūc. ⁊ alijs ꝓditionib⁹ indiuiduātib⁹. ⁊ virtus intellectiua habet reflexionē supra seipsam. Sed spēales ꝓprietates intellectus possibilis sunt videlz q in ꝑncipio est potentia nuda. ⁊ ideo solum tūc vocat possibilis. Secūda est q ꝑt pati ab intelligibili quasi sicut sensus a sensibili Tercia q p spēs intelligibiles receptas fit in actu ⁊ eas ꝓseruat. ⁊ p eas ꝑt ad nutū intelligere. nisi aliūde sit impedimentū. Quarta est q natus est oīa fieri incꝑtum cognitio fit p quādam assimilationē cognoscentis ad cognitū. et ita cognoscens in actu ⁊ cognitū quodāmodo dicūtur vnū. Deinde sunt alie ꝓprietates ipsius intellectus agentis sibi spēales. Una est q intellectus agens est potens oīa facere se habens ad intellectū possibilē sicut ars ad naturā. Secūda est. q est sicut lumen ⁊ habitus intelligendo p habitū pfectiōem alicuius alterius. put dicimus q albedo est sicut habitus. ⁊ nigredo sicut ꝑuatio. Tercia est q est substantia actu ens. i. ex natura sua est aliquid in actu sicut lux dicit se habere sicut actus respectu dyaphani. Quarta est q intellectus agens est honorabilior q̄ intellectus possibilis.

Maior Ipsius intellectus possibilis varie sunt ꝓprietates: solum diuersum eius statum inducentes Minor. Philosophorum ꝑnceps Arestoteles elegāt ꝓprietates enumerat: quas intellectus agens humanus sibi precipue vendicat Conclusio. Sunt igitur ꝓprietates ꝓuenīēter assignate: que per Arestotelē vtriqz intellectui sunt attribute.

Patz maior q: intellectꝰ possibilis qñqz ꝓsideratur fm se. ⁊ sic sibi ꝓuenīt ꝓditōes supius assignate. Aliqñ aūt ꝓsideratur fm q est reductus ad actum. ⁊ sic ab Arestotele sibi spēaliter attribuūtur tres ꝓprietates alie. Prima q est idem cū re intellecta. sicut quelibet potentia tam intellectiua q̄ sensitiua si sit facta in actu dicit eadē cū re cog-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nita. Secūda est q intellectus in actu est posterior q̃ intellectus in potentia. Tercia q nō q̃nq̃ intelligit ⁊ q̃nq̃ nō intelligit. imo semp intelligit nisi supueniat impedimentū Minor pz. qr ex radice superius p̄missa aia rōnalis existens orizon inter duos ordines formarū media trix ex affectu ⁊ relatione ad ordinē superiorē est p̄ncipiū intellectus agentis. et sic sibi ꝓuenit virtus abstractiua formarū intelligibilium a fantasmatib⁹ faciens esse in actu formas intelligibiles. que in fantasmatib⁹ sunt in potentia. et ergo sibi cōpetit q est sicut ars sicut lumen ⁊ sicut habitus. et ita ꝓsequēter de alijs p̄ꝛiteratib⁹. Conclusio illata ē ex dictis nota Correlariū Arestoteles ponēs quēdā intellectū corruptibilē ⁊ passiuū: locutus est magis large nō intelligens p̄dictorū intellectiuū. Patz qr virt⁹ cognitiua p̄ter aliq̄lem assiliationē cuꝫ intellectu possibili dr nō q̄dā seu intellectus q̄dā. ⁊ qr talis virtus est organica. ideo est corruptibilis ⁊ p̄ꝛie passiua. ⁊ p ꝓsequens ꝓstat q nō est aliq̄ virtus de intellectib⁹ p̄ꝛie dictis p̄ memoratis. igit correlariū verum.

Querit secūdo Utrū in p̄te aīe intellectiua: sit solum ponēda duplex potentia realiter distincta Pro p̄te affirmatiua est phus in hoc tercio libro de aīa Dicit enī q in aīa necesse est eē has differentias scz itellectū possibilē et agentē. Sed p parte negatiua arguit. quia tam ab Arestotele q̃ ab alijs eius ꝓmētatorib⁹ tradūtur plura p̄dicata p̄tinēria ad potētiam intellectiuā. ⁊ p hoc datur apparentia ponēdi valde multas potētias intellectiuas et nō solū duas. Verbi grā ponunt Arestoteles ⁊ autores p̄ter intellectū agentem ⁊ possibilē rōnem memoriā intelligentiā. intellectū practicū ⁊ speculatiuū. intellectuꝫ in habitu ⁊ intellectū in actu seu adeptū. Ponūt etiā rōnem superiorē ⁊ inferiorem. deinde ponūt synderesim et ꝓscierīā. ⁊ ita de ꝓsilibus.

Maior. Ad saluādū naturā rōnalis aīe: necessariū est intellectū possibilē ponere Minor. Preter illum necesse est ponere intellectū agentem: tanq̃ ipsius aīe digniorem partem.

Conclusio. Igit in regno rōnalis aīe: sufficiūt solū due potētie itellectiue realit distincte

Maior pz qr hoīes ex sua natura inueniūtur q̃nq̃ intelligentes in potētia ⁊ non in actu. q̃ oportz esse quādaꝫ virtutē que sit in potentia ad intelligibilia ante ipsum intelligere. et hec virtus vocat intellectus possibilis. qui ꝓ doctorē sanctū est naturaliter in potentia ad oīa. ⁊ sola illa que possunt manifestari p lumen intellectus agentis. scz ad oēs spēs rerū sensibiliū Pro declaratiōe minoris aduertendū est q aliqui posuerūt intellectū agentem esse deū. alij vero quādā aliam substantiā separatam. alij vero tanq̃ aliqd extrinsec⁹ appositum aīe. sicut lumen a sole influitur p̄spicuo aeris ⁊ aque. Sed nullū istorū est approbandū. ḡnimo tenēdum est iuxta minorem p̄ꝛositam q intellectus agens sit potentia aīe causata ab ipsa essentia aīe. Quod ostendit p̄mo ex autoritate Arestotelis in littera ponentis p regula q in omni natura in qua aliquid est natum oīa fieri. etiā oportet in eadem natura aliquid ponere qd sit natum omnia facere. qr igitur intellectus possibilis natus est intelligere res in natura existentes. sic oportet q sit aliqua virtus faciens eum actualiter intelligere omnes tales res. Patz secūdo. quia natura non deficiens in necessarijs vnicuiq̃ prouidet de virtute per quā p̄ꝛias operationes potest exercere. cum igit cognitio intellectiua de reb⁹ sit operatio p̄ꝛia ⁊ debita anime rōnali. que non potest solum fieri per intellectū possibilem. ergo necessario oportet ꝓcedere q in natura anime rōnalis effluat potentia actiua hmōi specierū intelligibilium. p quas intellectus possibilis fit in actu. Sz q sit pars anime rōnalis dignior pz. qr agens nobilius est patiente maxime quādo actio ⁊ passio referuntur ad idem. vt est mens phi in hoc tercio Conclusio patz ex dictis. quia solum debemus intellectum agentem ⁊ intellectū possibilem realiter distinguere. Et signāter dicit rōnalis anime. quia in intelligentijs seu substātijs separatis solum ponitur vna potentia intellectiua. que naturaliter est formis intelligibilib⁹ a principio creationis repleta. et ideo est eminentior q̃ in nobis intellectus agēs et possibilis ad inuicem coadunati Ad rōnem dicendum. q in omnib⁹ supra dictis intellectus agens ⁊ intellectus possibilis solum sunt potentie realiter distincte. qr intellectus possibilis se habet vt materia. sed intellectus agens se habet sicut artifex introducens formam. vt patz ex testimonio Arestotelis in littera. Et intellectus possibilis vocatur intellectus respectu p̄morum p̄ncipiorum que apprehēdit ex solo intuitu sine discursu. Et eadem potentia dicit rō ingitum per discursuꝫ procedit ratiocinādo de p̄ncipijs in ꝓclusionem. Similiter q memoria sit potētia intellectiua nō tamen distincta ab intellectu possibili patz ex prehabitis. quia intellectus possibilis ponitur loc⁹ spēcum intelligibiliuꝫ ab Arestotele in littera. Etiam intellectus practicus ⁊ speculatiuus nōn important diuersas potentias realiter distinctas. licet bene importent diuersos habitus intellectuales. quia intellectus fertur in obiectū sub rōne veri per se cui accidit ordinari ad speculationem vel praxim. ergo illa nō distinguūt potentias. Similiter ratio superior ⁊ inferior non important potentias realiter distinctas. quia ratio superior est de eternis inspiciendis ⁊ ꝓsulendis. sed ratio inferior est de temporalib⁹ regendis. Verbi gratia. non mechandum potest iudicari. quia est a lege prohibitum. et h dictat ratio superior. aut quia inhonestum et iniustum ciuile. et hoc pertinet ad rationem inferiorem Inde fit q ratio superior respicit medū ⁊ ratio inferior ꝓclusionem fm viam inuentionis. econtra vero fm viam resolutiōis sed ad eandem potētiam pertinet cognoscere mediuꝫ et ꝓclusionem. Preterea intellectus possibilis in habitu intellectus in actu seu adeptus non denominant diuersas potentias realiter distinctas. quia intellectus a quo recipiūtur species in principio sui quando est nudus dicitur possibilis. sed informatus specieb⁹ intelligibilib⁹ non tamen existens in actu intelligēdi dicitur intellectus in habitu. sed quando actualiter cōsiderat tunc dicitur esse in actu siue adeptus. qui p̄ꝛie dicitur esse idem cuꝫ re intellecta. Insuper intelligentia in p̄ꝛositū dicitur actus intelligendi. licet fm Arabes intelligentie dicantur substātie intellectuales separate. Synderesis autem dicit habitus rationis practice per quem naturaliter assentimus p̄ncipijs agibilium. vt q nemini sit iniuriandum et q nullum malum est faciendum. Conscientia vero est notitia conclusionum agibilium deducta ex huiusmodi p̄ncipiorum applicatione ad particulares ꝓclusiones de rebus agibilib⁹ iuxta nominis interpretationem. quia con

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

scientia dicitur quasi cum alio scientia. est enim notitia cõclusionum cũ notitia principiorũ in agibilibus rebus.

Indiuisibilium quidem intelligentia

Querit primo. Utrum bene sit assignata differentia phi: inter intellectionem incõplexi & ꝓplexi. Pro parte vera que est affirmatiua sufficit autoritas philosophi qui ponit talem differentiã inter primã operationem intellectus que dicitur simpliciũ apprehensio. & inter secundam eius operationes que dicit compositio & diuisio seu discursus. qz simplex cognitio est respectu ipsius qd̃ q̃d est rei materialis et est semper vera loquendo p se. sed secũda operatio est respectu ꝓplexorum & circa eam est verum & falsum Sed pro parte negatiua arguit. qz in solo intellectu ꝓponente est veritas. sed intellectus in prima operatione non cõponit. cũ sit obiectiue solũ circa qd̃ quid est. ergo non est verus

Maior. Intelligentia indiuisibilium: est circa illa in quibus non contingit per se falsum.

Minor. Circa cõplexionem operationis secũde: reperitur veritas et falsitas proprie.

Conclusio. Si intelligatur p se differentia per Arestotelẽ posita: tũc inter ipsas aie operationes est ꝓuenienter assignata

Maior. ꝓpositio est ipsius philosophi quasi in forma Et dicitur notanter per se. quia loquendo metaphorice de falsitate. sic p accidens contingit in tali simplici intellectione. sicut sensus per accidens decipitur circa ꝓpriũ suum sensibile. Et hoc cõtingit dupliciter. vno modo si qd̃ quid est vnius rei attribuatur alteri. Secũdo quãdo partes p quas exprimitur quidditas rei sibi inuicẽ non ꝓueniunt. vt si diceret animal rõnale insensibile. vt patet clarius quinto metaphisice. Minor patz. qz veritas vel falsitas proprie dicta est ꝓpositionalis et reperitur in secũda operatiõe intellectus. quia inter partes ꝓpositionis reperitur ꝓformitas sicut in re intellecta aut etiã falsitas opposita. vt cum dicit homo est animal. homo est asinus. dyameter est symiter. dyameter quadrati est asymeter Conclusio patz. quia in secũda operatiõe per se et ꝓprie inuenitur verũ vel falsum. quia sunt passiones ꝓpositionis. vt patz in diffinitione enũciationis. sed in prima operatione est solum veritas metaphorice ꝓpter ꝓformitatem speciei intelligibilis ad rem intellectã. sicut est adequatio rei ad rem. sed intellectus in prima operatiõe nõ diiudicat illã ꝓformitatẽ extremorũ. Et etiã in ꝑma operatione est solum p accidens falsitas. vt patz ex dictis. g̃ ꝓclusio vera Corrolarium. In substancijs separatis: nõ est deceptio sue intellectiõis naturalis. Patz qz non cadit circa earũ cognitõem. Primus modus deceptiõis eo q̃ non intelligũt p aliquã ꝓpositiõem vel diuisionem. & ita qd̃ quid est vnius non enũciant de aliquo altero. sed statim in ipso qd̃ quid est cognoscũt oia q̃ p se sibi debẽtur. Similiter nõ decipiũtur secũdo mõ cognoscenda ipm qd̃ quid est. qz obiectũ intellectus substantie separate est quidditas rei imaterialis. quẽ tota simplex. & sic ibi nõ est reperire ꝓpositionem partiũ differentiũ. per quas explicatur quidditas eorũ descendendo a genere p differẽtias vsq̃ ad speciem specialissimã. sed statim ab intellectu ꝓportionato simplici intuitu cognoscitur tota eius q̃d ditas. quare sequitur q̃ ibi non cadit deceptio. Ad rõnem dicendũ q̃ intellectus in ꝑma operatione nõ dr̃ verũ tanq̃ cognoscens veritatem. sed dicit verus. qz est adequatus p spẽm enti incomplexo qd̃ cognoscit. vt patz ex dictis. et dr̃ solũ verus metaphorice.

Querit secũdo. Utrũ ad intellectũ pertineat intelligere: p prius indiuisibile q̃ diuisibile. Pro responsione notandũ sicut Arestoteles hic inuit in littera. similiter d̃ no et decimo metaphisice q̃ aliquid dicitur indiuisibile q̃ tum ad ꝓpositum sufficit tripliciter. Primo aliquid dicit indiuisibile. quia actu non est diuisum. licet tamen sit aptum natum diuidi. sicut lignum ꝓtinuũ dicitur actu indiuisum. licet sit aptum natum diuidi in plures partes. Secũdo dicitur aliquid indiuisibile fm speciem vel formam. vtputa quia ipius est vna forma vel ratio. sicut sortes vel plato ꝓpositus ex multis partibus consistit in vna natura humana ex qua habet spẽm vel formam. Tercio modo aliquid dicitur indiuisibile sicut pũctus aut sicut vnitas. Et de ordine cognitionis istorũ Arestoteles tractat in p̃senti littera.

Maior. Si ꝑmis duobus modis capiatur indiuisibile: ad intellectũ prius pertinet ipsum q̃ diuisibile intelligere. Minor Capiendo indiuisibile tercio modo: por est diuisibilis cognitio Conclusio. Igitur in cognitione indiuisibilis et diuisibilis: non est modus cognoscendi vniformis

Patet maior. quia prima operatio intellectus est simplicium apprehensio. sed simplici apprehensioni primo occurrit cognitio rei absq̃ diuisione q̃ cum diuisione. Verbi gratia. prius apprehenditur linea vt quoddam totum in se q̃ discernatur inter eius partes. Similiter prius occurrit domus ꝓfuse in se q̃ fiat distinctio suarum partiũ Et hec est Arestotelis sententia hic in littera et primo phisicorũ. qz confusa cognitio in nobis precedit cognitionem distinctam Minor patet. quia habitus cognoscitur ante priuationem. sed indiuisibile tercio modo dictũ respectu nostre cognitionis se habet vt priuatio respectu diuisibilis. Sicut dicitur pũctus est cuius pars non est habens positionem in continuo. Et illo modo dicitur decimo metaphisice. q̃ cognitio vnius p̃supponit cognitionem multitudinis Conclusio claret ex dictis. qz indiuisibile primo et secũdo modis prius cognoscitur diuisibili. sed indiuisibile tercio modo cognoscitur posterius.

Corrolariũ. Intellectus humanus in hac vita: potest quodãmodo plura intelligere et fm quid infinita. Prima pars probatur dupliciter. Primo qz per vnã speciẽ potest simul intelligere omnia que rep̃sentant p illã vt intelligendo simplici apprehensiõe qd̃ quid est hominis intelligit omnia que ꝓtinentur sub homine sicut singularia sub specie. et intelligendo aĩal intelligit omẽs species fm q̃ ꝓtinentur in genere. qd̃ est animal. Secũdo intelligit plura ꝓponendo & diuidẽdo aliqua ad inuicẽ in secũda eiꝰ operatione. vt q̃n intelligit hominẽ esse aĩal Addit tũ signãter quodãmõ. qz illis duobus modis nõ intelligit plura tanquam plura. sed vt plura reducuntur ad aliquod vnum. Sic etiam ponẽdo ꝓuenientiam vel differẽtiam in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ter aliqua oportet fieri reductõem ad aliquam vnitatẽ. sicut omnes partes domus vel exercitus hñt quãdam vnitatem ad inuicem. Secda pars patz similiter ꝑmo. qz intellectus humanus potest succestiue ꝓcedere semꝑ de vno in aliud sine termino Et ergo quotquot hz species potest adhuc plures thezaurisare. Etiam scdo intellect⁹ potest ꝓfusa intellectiõe intelligere infinita fm q̃ sub aliqua spẽ ꝓtinentur infinita indiuidua. vl'fm q̃ in toto cõtinuo sub esse potẽtiali sunt infinite ꝑtes. Dicit tamẽ notabiliter fm quid infinita. quia oportet potentiã esse proportionatam suo obiecto. ⁊ per ꝓñs sicut inf. nitũ reperitur in re materiali q̃ est obiectum intellectus q̃ ad suã q̃ditatem ata intellectus intelligit Sed infinitũ ibi solum reperitur in potentia ⁊ fm quid. vt dr tercio phisicoꝝ. ergo etiam intellectus solum potentialiter intelligit infinita. vt patet ex dictis.

Queritur tercio. Vtrũ intellectus possibilis spẽrum intelligibiliũ memoria: indigeat quotienscũq̃ intelligat speculari fantasmata Pro responsione notãdum q̃ psens questio duo continet vnũ suppositum. qz supponere videtur q̃ intellectus possibilis tanq̃ memoria reseruet spẽs intelligibiles. Deinde querit vtrũ oporteat ipm fantasmata speculari nõ solum in ꝑma abstractõe specierum. sed etiã postq̃ factus est in actu ꝑ species intelligibiles. Et pro ꝑte affirmatiua tã suppositi q̃ quesiti est Aresto. et sanctus Thomas. Sed ꝓ parte negatiua arguit ꝑmo sic. qz si spẽs intelligibiles reseruarentur in intellectu possibili sicut in memoria. sequeret q̃ scientia sp̃ maneret in nobis. Probat quia ꝑ spẽs intelligibiles ꝓgnoscimus res. Secũdo sic. species intelligibiles reseruant in intellectu. q̃ videtur q̃ sufficiant ad intelligẽdum sine cõuersione ad fantasmata Tercio sic. plus dependet hymaginatio a sensu q̃ intellectus ab hymaginatõe. ⁊ hymaginatio potest hymaginari actu absentibus sensibilibus. ergo multo magis intellectus põt intelligere actu nõ conuertendo se ad fantasmata.

Maior. Intellectus possibilis non solum est specierum intelligibilium receptiuus: sed etiam cessante actuali intellectione earũdem reseruatiu⁹ Minor. Ad perfectam intellectõnem vniuersalis: multum necessario operatur cognitio rei particularis. Cõclusio. Igitur non solum in primeua specierum intelligibilium thezaurisatõne: sed sp̃ dum sumus in hoc mortali corpe intellect⁹ intelligẽdo indiget fantasmatum speculatione.

Maior patz. qz dicit Aresto. q̃ intellectus possilis est locus spẽrum. sed ꝓprietas loci est q̃ sit ꝓseruatiuus locati. vt patz quarto phisicoꝝ. Q' aũt sit receptiuus patz. qz dictũ est superius q̃ spẽs intelligibiles ꝑ intellectũ agentem abstrahunt a fantasmatib⁹ ⁊ recipiunt in intellectu possibili. ⁊ ergo radix est falsa ex qua Auicẽna oppositus ꝓcedit. Vlã Auicẽna posuit intellectõem fieri ꝑ influentiã spẽrum intelligibiliũ per hunc modũ. qz a ꝑma causa ꝑ influentiam spẽs intelligibiles recipiebant in ipsaz intelligentiã ⁊ a supiori intelligẽtia diriuarent ad inferiorez et ita ꝓsequẽter vsq̃ ad aiam humanã. Et ex ista radice dicebat q̃ spẽs intelligibiles nõ manent in intellectu cessante actuali intellectõe. sicut nec lumen manet in dyaphano abeũte lucido. dicebat tamẽ q̃ thezaurus fantasmatũ ad hoc ꝯabatur. qz qui plura haberet fantasmata plenioꝛẽ ꝓciperet influxum spẽrum intelligibiliũ Minor patz. qz intellectus nõ ꝑt intelligere vl'r. nisi sit aliqua potentia habens de eadem re apꝓhensionẽ singularem

Conclusio patz ꝑmo per experientiam. qz videmus vl'r sine instantia q̃ quotienscũq̃ ꝑs sensitiua est lesa sicut in freneticis ⁊ dementib⁹ statim pz q̃ sunt inepti ad opationes potẽtie ĩtellectiue. quod nequaq̃ ꝓtingeret si intellectus nõ indigeret fantasmatũ speculatõe. qz intellect⁹ fm se est virtus immaterialis. Sil'r patz idem autoritate Arestotelis dicẽtis. q̃ necẽ est quãcũq̃ intelligentẽ fantasmata speculari. ⁊ ꝑ ꝓñs etiam habituatus in spẽb⁹ intelligibilib⁹ opus habet fantasmatib⁹. Hui⁹ aũt est ratõ qz actus ⁊ potẽtia ꝓportionant obiecto. sicut patz in scdo huius. sed obiectũ intellectus humani ẽ q̃ditas rei materialis. que nõ reperit nisi in hoc vel illo singulari. ⁊ ꝑ cõsequens quotienscũq̃ intelligit rem materialẽ necẽ est q̃ ꝑ potentiam organicã feratur in aliquod indiuiduũ in q̃ reperitur q̃ditas hmõi rei materialis. Correlarium. vnum ⁊ idem sunt in parte intellectiua: intellectus possibilis ⁊ memoria. patet qz intellectus possibilis est ꝓseruatiuus spẽrum intelligibiliũ. Nec mirũ si hic vtrũq̃ faciat eadem potentia ad quod requirunt due potẽtie in parte sensitiua. qz sp̃ in supiorib⁹ ꝑ paucioꝛa fuit silles effect⁹ q̃ in inferiorib⁹ ceteris paribus. Et merito q̃tũ ad ꝓpositũ qz in parte sensitiua q̃ est organica requirũt ꝓtrarie dispõnes ad iudicãdum ⁊ reseruandum. sic aũt nõ est in parte intellectiua. eo q̃ est virtus organica. Ad rões. ad ꝑmam dr q̃ non est simile. qz scia habet ꝓtrarium a q̃ corrũpitur. nõ aũt spẽs intelligibiles sil'r scientia corrumpit ex indispositione fantasmatum. nõ aũt spẽs intellibiles.

Ad scdam dr q̃ ad actualem intellectõem nõ sufficit ꝓseruatio spẽrum. sed opz q̃ actu intelligens eis vtatur fm q̃ conuenit rebus q̃rum sunt spẽs que sunt nature in ꝑticularibus existentes. Ad terciã dr q̃ nõ est sil'. qz fantasma est sil'tudo rei ꝑticularis. vnde nõ indiget hymaginatõ aliq̃ alia sil'tudie ꝑticulari sicẽ idiget intellectũs

Queritur quarto Vtrũ anima humana ꝑ intellectum cognoscat ꝓtingentia ⁊ futura: suam ꝓpriã essentiam ⁊ ea q̃ sunt in seipa Pro ꝑte affirmatiua ẽ Arest. ⁊ scũs Tho. ad longũ in q̃tuor articul' in ꝑma ꝑte. questionib⁹ lxxxvi. et. vij. Sed ꝓ ꝑte negatiua arguit. qz intellect⁹ noster ꝓgnoscit abstrahendo a fantasmatib⁹ ⁊ ꝓditõib⁹ indiuiduantib⁹. ⁊ ꝓtingentia ⁊ futura implicãt in se ꝓditõnes indiuiduãtes. s. materiam q̃ ad ꝓtingẽtiã. ⁊ tꝑs q̃ ad futura. igit. Scdo sic. aia est de nũero subarum ĩmaterialiũ. ⁊ ea q̃ st' in aia fm ꝑtem intellectiuã st' sine materia ⁊ q̃ si de regiõe subaꝝ ĩmaterialiũ q̃s itellect⁹ ꝑ statu hui⁹ vite nõ ꝓgnoscit q̃ditatiue. ergo nec illa.

Maior. Intellectus humanus res ꝓtingentes fm q̃ hmõi. ⁊ in se: solummõ ꝓgnoscit ꝑ reflexionẽ ⁊ indirecte Minor Rationalis aia ꝑ actũ intellect⁹ possibil' ⁊ spẽm ĩtelligibilẽ: habere ꝑt suũpius ⁊ coꝝ q̃ sunt in ipsa sufficiẽtez cognitõem Cõclusio. Aia humana cognoscit res ꝓtingẽtes ⁊ futuras reflexe: ꝑt etiaz in hac vita se ⁊ ea q̃ sunt in ipsa ꝓgnoscere.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Maior paret. qz est par rō de ꝓtingentib⁹ ⁊ singularibus. qz cōtingens dr quod potest esse ⁊ nō esse. sed potēcia ad esse ⁊ nō esse radicatur in materia que est causa indiuiduatōis. Sed singularia solum ꝓgnoscunt ab intellectu reflexe. quando scz intellectus compat spēs intelligibiles ad fantasmata partis sensitiue. ergo etiaz reflexe cognoscit futura Minor probatur. qz intellectus possibilis ipsius anime efficit in actu p speciem intelligibilem a fantasmate abstractam p intellectum agentem. ⁊ ꝓpletur talis actualitas p actum intelligēdi ꝓsequentē talem spēm. sed aliquid efficitur actu intelligibile p hoc q̄ est in actu ⁊ a materia separatum. ergo p spēm intelligibilem. ⁊ actum intelligendi sibi ꝓiunctum omnia que sunt in parte intellectiua ⁊ etiam ipius aīe essentia vendicant sibi sufficientiam. vt ab intellectu ꝓgnoscantur. Et hoc ꝓtingit dupliciter. vno mō particulariter fm q̄ sortes vel plato percipit se habere animam intellectiuam vl aliquē habitum intelligendi ex hoc q̄ percipit se intelligere. Et ad illam ꝓgnitionem sufficit ipa mentis ⁊ habitus presentia que sunt principia actus. Alio mō in vniuersali fm q̄ naturam humane mētis ⁊ rōem habitus ex actu intellectus ꝓsideramus ⁊ ad illam ꝓgnitōez requiritur subtilis ⁊ diligens inquisitio Pro quo nota q̄ primum quod intellectus noster cognoscit est suū obiectū. scz quidditas rei materialis. deinde cognoscit eius actū ꝓsequenter autem intelligit potentiam habitum ⁊ cētiam anime. Dico aūt habitum nō solum ipius potētie intellectiue. sed etiam volūtatis. quia quicquid est in pte intellectiua est ibi intelligibiliter. quod phs in h̄ libro insinuans dicit q̄ voluntas est in ratione Correlariuz p̄mum. Intellectus humanus non habet scietiam circa res ꝓtingentes ⁊ singulares fm q̄ tales: habet tamē de eis veram sciam fm suas rationes vniuersales. Patz p̄ma pars. quia ꝓgnitio contingentium ⁊ singulariuz fm q̄ huiusmodi propte est sensualis. sed scientia est habit⁹ intellectualis Secunda pars probat. quia contingentia et singularia possunt ꝓcipi ab intellectu fm q̄ rep̄sentantur in suis rationibus vniuersalibus relictis conditiōibus indiuiduantibus. ⁊ hoc mō de eis haberi potest scia

Correlarium secūdum. Nō est similis modus intellectōis anime humane: quo ad seipam ⁊ substātie separate. Patet quia substantia separata naturali cognitōe p prius cognoscit essentiam suam q̄ aliquid aliud. ecōtra vero contingit de anima humana que p prius ꝓgnoscit obiectum. deinde actum. ꝓsequenter se ⁊ alia que sunt in se ipsa Ad rationes quid sit dicendū patz satis clare ex dictis bene intellectis.

Quoniaz autem aīa fm duas diffinita

Querit primo. Utrum

in aīa rōnali sit ponenda duplex potentia appetitiua ab alijs potentijs realiter distincta Pro parte affirmatiua est philosophus in hoc tercio de anima. vbi distinguit duplicez appetitum. ⁊ dicit q̄ appetitus superior mouet inferiorez Etiam in secundo de anima distinguit appetitum ab alijs potentijs. Sed pro parte negatiua arguitur. q̄a potentie non diuersificantur per differentias accidentales. sed accidit appetibili q̄ sit apprehensum per sensum vel intellectum. ergo appetitus sensitiuus ⁊ intellectiu⁹ non sunt diuerse potentie. Secūdo sic. ad ea que sunt communia animatis ⁊ inanimatis nō est aliqua potentia anime assignanda. sed appetere est commune animatis ⁊ inanimatis. igitur. Minor probatur. quia bonum est quod omnia appetunt primo ethicorum Tercō sic potentie distinguuntur fm obiecta. sed idem est quod cognoscimus ⁊ appetimus. ergo vis appetitiua nō est alia ab apprehensiua.

Maior. In vno et eodem sunt plures appetitus: quorum vnus est idem cum ipsa re ⁊ alius distinctus. Minor. Appetitus sensitiuus ⁊ intellectiuus potentie realiter distincte: insunt rationali anime Conclusio. Ponenda est igitur in rationali anima duplex potentia appetitiua: distincta ab alijs potentijs et ab anime essentia

Patet maior. quia ipsa essentia anime fm seip̄am habet aliquam inclinatōem scz naturalem. ⁊ principium illius inclinatōis est met ēntia anime. sicut grauitas est p̄ncipium inclinatōis deorsum. Deinde habet appetitum altioris ordinis qui sequitur formam acceptam fm esse immateriale. ⁊ fm hoc ponitur potētia intermedia inter essentiam ⁊ inter ipsum actum inclinatōis. immo ⁊ ipsa met potētia appetitiua habet inclinatōem fm ꝓpriam suā essentiam. scz ad bonum sibi conuenēs. ⁊ habet aliquaz inclinatōem p formam sibi cognitiue ostensam. qui appetitus dicitur ꝓgnitiuus ad differētiam appetitus naturalis qui ponitur inferioris ordinis Minor ptz. quia sicut appetitus cognitiuus ponit distingui ab appetitu q̄ communiter in rebus nō cognoscentibus dicitur naturalis. ⁊ talis appetitus cognitiuus ponit potioris conditionis q̄ appetitus solum naturalis. Sic pari mō. q̄ in parte sensitiua forma rei apphense est in potentia organica. scz in parte intellectiua est sine organo ⁊ separata a p̄ncipijs indiuiduantibus. constat ergo euidenter q̄ appetitus intellectiuus est euidentioris ordinis ⁊ distinctus ab appetitu sensitiuo. Conclusio patz. quia in anima rationali reperitur forma actuata in apprehensione sensitiua ⁊ intellectiua. ergo oportet ibidem inueniri inclinationem proportionatam huiusmodi forme. sicut ergo ponit potentia apprehendens talem formā distincta ab anime ēntia. ita ponenda est potētia ab essentia anime distincta ad quam pertinet inclinatio consequens huiusmodi formam. Correlarium. appetitus sensitiuus semp est ad bonū vle: intellectiuus vero est directe in id q̄d est vle Patz ex ꝓditione formarū apprehensarum a q̄bus resultant inclinatōes in ipsis potētijs appetitiuis. sensus em solū cognoscit singulare. ⁊ intellectus noster solū directe vle. licet reflexe cognoscat singulare. Et ita ꝓportionabiliter est de appetitu intellectiuo. Ad rōes. ad p̄mā dr q̄ apphensum nō accidit appetibili sed p se ei ꝓuenit. ⁊ q̄ fm drñam apphensorū. sicut fm ꝓpria obiecta distinguuntur potentie appetitiue Ad secūdam dr q̄ verus ꝓbat de appetitu naturali. scz vltra illū in cognoscentib⁹ ē potētia appetitiua ab ēntia aīe realiter distincta Ad terciam dr q̄ illud q̄d cognoscim⁹ ⁊ appetim⁹ est idē subiecto. scz drñs rōe. qz aliq̄d apphendit vt ens sensibile vel intelligibile. sed appetit vt ꝓueniens aut bonū.

Queritur secūdo Utrum in parte sensitiua q̄ nata est rationi obedire: sint due appetitiue potentie.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Pro parte affirmatiua tã suppositi q̃ quesiti est philosophus in littera. Etiã dicit Damascenus q obedies et persuasibile ratõi diuiditur in concupiscentiam t irã. In super Gregorius Nycenus t Damascenus ponũt duas vires. scz irascibilem t concupiscibilem ꝓtes appetit⁹ sensitiui Sed pro parte negatiua arguit. quia qd̃ obedit alicui nõ repugnat ei. sed pars sensitiua repugnat rationi. ergo nõ obedit ei. Minor probatur. q: dicit apostolus ad Rhomanos septimo. video aliam legem in mẽbris meis repugnãtem legi mentis mee. Sedo sic. eadem potentia est vnius cõtrarietatis. vt probat secũdo de anima. sed ꝓueniens t nociuũ sunt ꝓtraria. ergo erũt obiectum vnius potẽtie appetitiue.

Maior Appetitus sensualis: natus est obedire imperio rationis. Minor. Sensualitas siue appetitus sensitiuus: est conuenienter per concupiscibilem t irascibilem sicut per duas potentias diuisus Conclusio. Sũt igit concupiscibile t irascibile spẽs appetitus sensitiui: qui natus est obedire rationi

Pro ipsius maioris declaratione est aduertendus q in ratione ponũtur duo. scz ipa potentia intellectiua que dicitur ratio per essentiam. t ipa voluntas que dicit appetitus intellectualis. Similiter in appetitu sensitiuo duo ꝓsideranf. scz eius proprius actus eis immanẽs t executio motiua membroꝝ vt possit assequi suum appetibile. Quantũ igitur ad pmum actum appetitus obedit potẽtie intellectiue inquantũ appetitus natus est moueri a virtute sensitiua interiori. t ipsa virtus sensitiua interior nata est moueri t dirigi fm rationem vniuersalem. sicut in syllogismis ꝓclusiones ꝓcluduntur ex propositõibus vniuersalibus. quod quilibet in seipo experiri potest. q̃a applicando aliquas vniuersales considerationes mitigatur ira aut timor. vel etiam instigatur. vnde intellect⁹ distincta intellectiõe vniuersaliter apprehendit et iudicat sed reflectendo se supra sensum cognoscit singulariter. et fm hoc influit parti sensitiue formam sui iudicij. Similiter appetitus sensitiuus quantum ad actum executiõis obedit rationi quantũ est ex parte volũtatis. nam in brutis posita inclinatõe appetitus sensitiui statim fit executio. sic autem non fit in homine. quia nisi voluntas ꝓsentiat implicite vel interpretatiue nõ fit executio ad persecutionem vel fugam obiecti appetitus sensitiui Et ergo dicit Arestoteles in isto tercio q appetitus mouet appetitum. s. superior inferiorem. sicut in celestibus spera mouet speram. quia spera primi mobilis mouet omnes alias speras inferiores Minor probatur. quia sicut in rebus naturalibus inuenimus q naturaliter habent inclinatõem ad suum conueniens t fugũt suum disconueniens. t resistunt his q̃ impediũt talem inclinationem. multo magis oportet hos duos actus ꝓcedere rebꝰ cognoscentibus. sed nõ possunt huiusmõi actus reduci ad idẽ principium partis sensitiue. ergo oportz ponere duas potentias appetitus sensitiui. scz irascibilem t concupiscibilem. Minor patet tripliciter. pmo ꝓter diuersitatem obiectalem. q: obiectũ appetitus ꝓcupiscibilis est bonũ vl malũ sensibile absolute sumptũ. sed obiectũ ipsius irascibilis est malũ vel bonũ sumptũ cũ arduitate. Sedo. probatur. q: passiones ipsoꝝ appetitiuũ plerũq̃ repugnant. nã ꝓcupiscẽtia accensa minuit iram. t ira accensa minuit ꝓcupiscentiã Tercio patz. quia interdũ anima tristibus se ingerit ꝓtra inclinatõem ꝓcupiscibilis. vt fm inclinatõem irascibilis impugnet ꝓtraria. Et propter hoc omnes passiones irascibilis incipiũt a passionibꝰ ꝓcupiscibilis t in eas terminanf. Sicut ira nascit ex illata tristicia. et inferens vindictã terminat in leticiã Conclusio patz ex pmissis Corrolariũ. in potẽtijs partis sensitiue nõ est in subiecto tãta drãtia: quantũ ab inuicem drãt in potentiaꝝ essentia. Patet q: hmõi potentie in parte sensitiua drãt realiter ab inuice tã appetitiue q̃ cognitiue. t tamen organo t subiecto coincidũt ꝓportionabiliter loqndo. Sicut ꝓcupiscibilis ponit in virtute sensitiua interiori que ex sensu ꝓcipit absolute delectatõem vel tristiciaꝝ Irascibilis vero ponit in organo estimatiue vel cogitatiue. t ideo irascibilis est supior potẽtia q̃ ꝓcupiscibilis

Ad rões. ad pmam dr q ps sensitiua in aliquo repugnat rõi t in aliquo obedit. in signũ cuius ratõ principatu illis potẽtijs principatu politico t nõ despotico. t ergo pñt quandoq̃ reniti rõi Ad sedam dr q vis concupiscibilis est ꝓueniẽtis t incõueniẽtis vt pbat argumentũ. sed irascibilis est ad resistendus inconueniẽti. qd̃ impugnat. t ergo ponit spẽalis potẽtia.

Querit tercio Vtrus in regno rõnalis aie: intellectus sit potentia nobilior: volũtate Pro pte affirmatiua est ph's in decimo ethicoꝝ. vbi ponit altissimam potẽtiã esse intellectum. Sed, p pte negatiua arguit pmo. illa potentia est nobilior que est liberior. sz volũtas est liberior intellectu. igit. Minor. pbatur. q: volũtas nõ põt cogi cũ sit p essentiaꝝ littera. sed intellectus cogitur a pmis pncipijs.

Sedo sic. fm Bernarduꝝ volũtas est nobilissima potentia existens dña t regina in regno aie.

Maior. Appetitus intellectiuus siue volũtas: est ptis intellectiue vna t indiuisibilis potestas. Minor. Bonum habet dignioremrationem q̃ verum: non tamen ex hoc voluntas sibi vendicat dignitatem supra intellectuꝝ Conclusio. Simpliciter t absolute intellectus est altior potẽtia q̃ appetit⁹ intellectiuꝰ: licet vterq̃ sit vtriusq̃ suo mõ motiuus.

Ptz maior. q: iuxta regulã m grãlẽ potẽtia q̃ fert in obiectũ fm cõem rõem nõ diuidit fm rões spẽales potẽtas sub illa cõi rõe obiecti. sz volũtas fert in bonũ sub rõne vlis boni. q̃ ꝓticulares rões boni. s. bonũ absolute sumptũ vel bonũ cũ arduitate nõ pñt distinguere appetitũ intellectuũ Maior. pbatur. q: spẽalia accedunt q̃dam mõ cõi. Verbi grã. visus habet colorẽ fm cõem rõnem coloris. p obiecto. t ideo nõ diuidit fm rõem albi t nigri. sed si visus eẽt circa album sub rõe albi. tũc distingueret a visu q̃ esset circa nigrũ sub rõe nigri. Nec mirandũ ẽ. q: ceteris paribꝰ sp eadẽ in supioribꝰ fũt p paucioꝝ q̃ in inferioribꝰ fiunt p plura Minor. pbat. q: intellect⁹ excellẽti⁹ se hz circa ipm bonũ q̃ volũtas. q: volũtas se hz sicut mota a tali obiecto. sz intellect⁹ se hz p modum diudicãtis t presentantis ipi volũtati hmõi obiectũ. quemadmodũ legislator dictãs leges se hz vt architector respcũ ꝓpli directi p talẽ legẽ. Et rursus siẽ verꝝ est q̃dã bonũ rõne cui⁹ volũtas pt mouere intellectũ. ita eꝯ bonũ est q̃dãꝝ verꝝ t ex ea pte bonũ hz iferioritatẽ respcũ veri. q: sp potẽtia t habit⁹ q̃ versant circa aliquã vtem rõeꝝ obiecti mo

uentur supereminent sup potentiā ⁊ habitum q̄ versant circa ꝑticulare obiectum contentum sub hmōi vniuersali rōe obiecti Conclusio quo ad ꝑmam partem patet ꝑmo sic.quia obiectū intellectus est absolutius simplicius ⁊ spiritualius loquēdo simpliciter q̄ obiectum volūtatis Et ergo actꝰ volūtatis ꝓpletur per hoc q̄ appetitꝰ coniungitur ad rem fm q̄ in se est.sed actus intellectus complet per hoc q̄ ipsa ratio seu similitudo est in intellectu et ita simplr loquendo obiectū intellectus est absolutius q̄ obiectum appetitus.sed eadem est ꝓportio obiectorū et potentiarum.igit. Ptz secdo.qz in ordinatis per se qd̄ est primo propinquus est in omnib⁹ sibi similius. sed potēcia intellectiua emanat naturaliter ꝑ us ab ipa cētia aie q̄ voluntas.⁊ p consequēs accedit in dignitate plus ad essentiam aie q̄ voluntas.Secūda pars ꝓclusionis ptz quia intellectus mouet voluntatē p modū ꝓesentantis sibi suū obiectuz.⁊ dr motio in genere cause finalis.sz voluntas mouet intellectum p modum cause agētis.quia mouet intellectum ad executionē sui actus. Et hoc ideo est quia ꝓpletio voluntatis fit p realem assecutōem rei sibi ostense.⁊ ideo mouet alias vires ad executōnem.sed opatio intellectus complet in ipsa interiori appḣensione rei Correlarium.Contingit eādem potēciam respectu diuersorum:habere modū opandi oppositum. Patet qz eadem potentia que est volūtas vult quedam libere et ꝓtingenter.⁊ in q̄dam ferrur tendencia naturali tanq̄ determinata ad vnā partem oppōis. Et huius sile etiaz patz apud intellectū.quia circa principia intellectus ē determinatus.sed circa ꝓclusiones q̄ vel nō habent necēriā ꝓnexionem cum ꝑmis ꝑncipijs vel vbi ꝓnexio non est sibi euidens ibi intellectus nō est determinatus ad alterā ꝑtem assensus.sed eadem rō est in speculatiuis ⁊ agibilibus vt dr secūdo phisicoꝝ. Ad ratōes.ad ꝑmam dr q̄ hinc inde ē equalis libertas.vt ptz ex correlario Ad secdam dr q̄ voluntas est nobilissima quando ꝓparat ad sensualitatem. Etiam ē nobilissima in genere moruz. qz ipsa meremur ⁊ demeremur.sed non simplr Nec obstat q̄ est regina ⁊ domina .quia intellectus est rex ⁊ dñs.

Specie quidem igitur vnū erit mouēs ap.

Queritur Vtrum potentia localiter motiua ⁊ liberū arbitrium: ponant distinctōem in numero potēciarum. Pro respōsiōe notandum q̄ fm Arestotelem tercius gradus viuentium est eorum que st fm locū motiua.sz quorūdam opinio est diuersa a qua potentia procedat motio localis. Similit q̄uis cōmuniter concedat q̄ in hoie sit liberū arbitrium tm nō eadem omnū est sententia q̄d nomine liberi arbitrij ꝓportetur. Et de his duobus videbitur in ꝓesenti quesito.

Maior.Potentia motus localis imperatiua:est appetitus ⁊ intellectus vel fantasia.

Minor.In corde fm q̄ continuatur alijs membris:est potentia executiua motus localis Conclusio.**Potentia localiter motiua pertinet ad distinctam potentiam vno modo:sed non ponit in numerum potentiarum loquēdo modo alio.**

Patet maior.quia illud est ꝑncipium imperatiuum motus quod sequitur omnia illa que mouentur sz omnia que mouentur localiter vel sequuntur appetitum intellectiuū ⁊ intellectum.sicut homines viuentes fm rōnem vel sequunt appetitum sensitiuum ⁊ fantasiā.sicut bruta et hoīes derelinquentes rationem.ergo illa tria sunt sufficiens principium imperatiuū motus localis. Maior patz.qz ex hoc q̄ aliqua sequūtur principium imperatiuū motꝰ.sic executiue mouent. Verbi grā ex hoc q̄ intellectus cognoscit aliquod bonum ⁊ volūtas imperat illud sic sequitur vlterius executio motus p membra exterior. Et similiter si brutum ꝓgnoscat aliquod bonum sensibile.tūc statim sequitur motus localis ad prosecutōem talis boni nisi aliquis impediat.⁊ ergo in illis appetitus sensitiuus cum virtute cogitatiua sibi consocia causant motum localem. Est tamē verum q̄ plrs exprimit soluz duo principia motus localis.s.intellectum ⁊ appetitum sed sub intellectu comprehendit fantasiam. Sed q̄ fantasia sit specialiter principium motus patet duplr. ꝑmo quia multa animalia ꝑeter scientiam.id est iudicium intellectus practici sequuntur fantasias. Patet secūdo. qz in alijs animalibus in quibus non est intellectus nec ratio.sed fantasia in illis est motus localis. ergo fantasia ē principium motiuum.⁊ continetur sub intellectu Minor probatur.quia in illo est principium executiuum motus.quod est principium ⁊ finis motus.sed cor est principium ⁊ finis cuiuslibet motus in animali.ergo potēcia localiter motiua est in corde. Maior patet.quia cor habz duplicem motum.sz gibbosum.i.conuexum ⁊ concauū et ideo habet motum sicut glingismus.id est circularem ⁊ fm vnum motum.s.concauum est finis.⁊ fm aliū motum est principium Et dicitur notanter.fm q̄ continuatur alijs membris. quia in corde fm se non est potentia localiter motiua. Et ergo fm aliquos organum huiꝰ potentie dicitur oriri a posteriori parte cerebri ⁊ descendere p spondiles dorsi.⁊ sic consequenter per alia membra non obstante q̄ ꝑma ⁊ radicalis origo sit a corde Cōclusio patet.quia ad motum localem animalem requiritur quedam vis executiua ipius motus localis cui subseruiūt dispositiones organice in neruis ⁊ musculis.⁊ ꝓter indispositionem huiusmodi requisitorū deficiunt plerq̄ a motus localis executione. Sed alio modo ad motum localem concurrit virtus imperatiua.⁊ sic appetitꝰ intellectiuus seu volūtas ⁊ intellectus in homine.in brutis vero appetitus sensitiuus cum virtute cogitatiua sibi coniuncta causant motum localem. Si igitur loquamur de potentia motiua quantum ad virtutem executiuam motus. sic est specialis potentia ab alijs distincta. sed si loquamur de ipsa quantum ad imperium motus. sic non ponit in numerum potentiarum. Et ergo vt sic iuxta quesitum non distinguuntur potēcia localiter motiua ⁊ liberum arbitrium.eo q̄ liberum arbitrium identificatur cum voluntate.et sic liberum arbitrium est potēcia tm ⁊ non est habitus.neq̄ est potentia cum habitu.

Correlarium.liberum arbitrium est quedam potentia:eadem cum appetitiua volitiua.patet quia electio ꝓprie pertinet ad liberum arbitrium.sed primum obiectū electionis est ordinatum in finem.⁊ per consequens obiectū electionis est bonum.sed potentia que libere inclinatur in bonum est appetitus qui dicit voluntas.igitur tē Et hec est sententia phi tercio ethicoꝝ.

Vegetabilem quidē igit aiam necē habere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Queritur Utrū necesse sit omne viuū: habere aiam vegetatiuā ⁊ sensum

Pro parte affirmatiua ꝓmi. ⁊ silr ꝑ parte negatiua sedi est phs in littera. Sed q̃ scōm etiā sit affirmatiue tenendū arguit ꝓmo sic. omne viuens ad sui ꝓseruationem indiget alimento ꝓportionato ⁊ conuenienti. ergo necē est oē viuens habere virtutem ꝑ quā discernit ꝓueniens a discōueniēti. sed talis ꝓtus est a sensu. igit. Secdo sic. ad sensum reqrit ⁊ sufficit media ꝓportio qualitatū tangibilium. sed omne viuens ꝓsistit in quadā ꝓportione media q̃litatū tangibiliū. cū omne tale sit mixtum. g̃ necē est omne viuens habere sensum

Maior. Omne viuum generabile ab initio generationis vsq; ad eius corruptionem: necē est habere aiam vegetabilem Minor Nihil ꝑhibet quedam viuentia habere corpa virtute simplicia: quibus repugnat potētia sensitiua

Conclusio. Licet igit sensus sit necessarius omni animali: non tamen necessario inest cuilibet viuenti.

Maior probat. q̃ omne viuens generabile q̃diu viuit vel est in augmento vl status vel decremēto. sz ista nō possunt fieri sine nutrimēto qd̄ requirit virtutē nutritiuā et aiam vegetatiuā. g̃ necesse est omne viuum tale habere aiam vegetatiuā. Minor probat. q̃ opz q̃ tpe augmenti plus ꝓuertatur de alimēto in subam aliti q̃ ꝑ sit necārium ad ꝓseruationem viuentis ⁊ q̃ ꝑ fuerit deperditum. de humido radicali ⁊ tpe status ꝓuertitur equale. sed in decremento minus. sz ista ꝓuersio fit per virtutē nutritiuā que pertinet ad aiam vegetatiuā. Et dr notanter. generabile. q̃ vita ingenerabiliū his nō indiget Minor pz exemplariter de plantis q̃ ꝓpter terrestreitatem nō habēt mediā ꝓportionem q̃litatū primariū quare dicunt habere corpa simplicia. Etiā plante nō hnt corpa multiplicit organisata. ergo dicunt viuentia simplicia. Sz q̃ illis repugnet sensus ꝓbatur. q̃ sensus tactus sine q̃ nō est alius sensus nō pōt esse in corpe simplici. sed plāte sunt corpora simplicia. aut ad minus ꝓpinqua simplicib̄ vt ꝓbatum est. g̃ in eis nō est sensus tactus. ⁊ ꝑ ꝓsequēs nec alius sensus. Maior ꝓbatur. q̃ tactus est media ꝓportio qualitatum tangibiliū qua carēt corpa simplicia. sicut sz ossa vngues capilli ⁊ plante. quor quodlibet est terra a domino. g̃ etiam carent tactu. Etiam sensus tactus est susceptiuus spērum sine materia. sed plante ꝓpter terrestreitatē earū nō suscipiūt spēs sine materia. ergo nō hnt sensum tactus Prima ps ꝓclusionis ꝓbatur. q̃ illud est necārium cuilibet aiali sine quo nō pōt ꝓtingere ad finem suū. sed sine sensu aial nō potest ꝓsequi finem. igit ⁊c Maior ꝓbatur. q̃ res sine fine suo est frustra. sz natura nihil facit frustra cū omnia opa nature sint ꝓpter aliquid vel accidūt his que ꝓpter aliquid sunt. Minor ꝓbat duplicter. ꝓmo de aialibus perfectis motū progressiuū habentibus. vt querāt nutrimentū ab eis localiter remotū que sine sensu progredi nō possunt sine corruptiōe. Secūdo patz de aialibus imꝑfectis in eodē loco manentib̄ ꝓpter nutrimentū eis ꝓiunctū que hnt sensum ꝓceptiuū nutrimenti ꝓueniēntis ⁊ discōueniēntis ⁊ discretiuū saluatiui ⁊ corruptiui. Secūda pars ꝓclusionis pz ex dictis Correlarium. necesse est quodlibet aial habere sensum tactus: qui solus est omni aiali necessarius. Pz q̃ excellentie sensus tactus corrūpunt aial. sed excellētie aliorum sensuum ꝑ se nō corrūpunt aial. licet bene corrumpant organa suorum sensuum. ergo nō sunt necārij omni aiali. licet sint de bene esse in omnibus illis que mouētur motu progressiuo. q̃ visu auditu ⁊ olfactu ꝓcipiunt alimentū. sed gustu percipiūt delectabile vel triste in cibo. Dicitur per se. quia per accidens excellētie aliorum sensibilium possunt corrūpere aial. sicut si cuz sono fierz magna ꝓmotio aeris sicut accidit in tonitruo. Silr etiam multa aialia visibilia venenosa aialia corrumpūt Ad rationes. ad ꝓmam dicitur q̃ plante quia nascunt in terra sic habent alimentum sibi conuictum. ⁊ ergo nō indigent sensu ad discernēdum conueniens a disconueniente. quia terra cui conuīgunt plante habet qualitates similes qualitatibus ipsarū. nec possunt ita facilter corrūpi excellentijs qualitatū sicut aialia. Ad secūdam dr q̃ in plantis non est medietas qualitatum sufficiens ad fundandū sensum tactus. cuius causa fuit superiꝰ tacta

Et in hoc finitur explanatio huius libri de anima in questionibus magis visitatis.

Positiones ad opponendum ⁊ respondendum per q̃ ꝑ necessarie circa octo libros phisicorum ⁊ tres libros de anima Arestotelis comatice congeste. ex scriptis post se relictis diuersorum artium ⁊ sacre pagine professorum qui suo euo bursam Montis felicissime rexerunt. videlicet magistri nostri Henrici Gorychem. magistri nostri Gerardi de Monte. magistri nostri Gerardi de Elten magistri nostri Henrici de Orsoe. quor fama in vniuersitate Colonienſi ꝓcelebris est ⁊ immortalis. ac tandem fini doctrinam diui Thome Aquinatis. ⁊ iuxta ꝓcessiz magistri nostri Lamberti de Monte summa lucubratiōe impresse. Finiūt fauste. Anno salutis. M.cccc. xcuij die .xvi. Maij.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

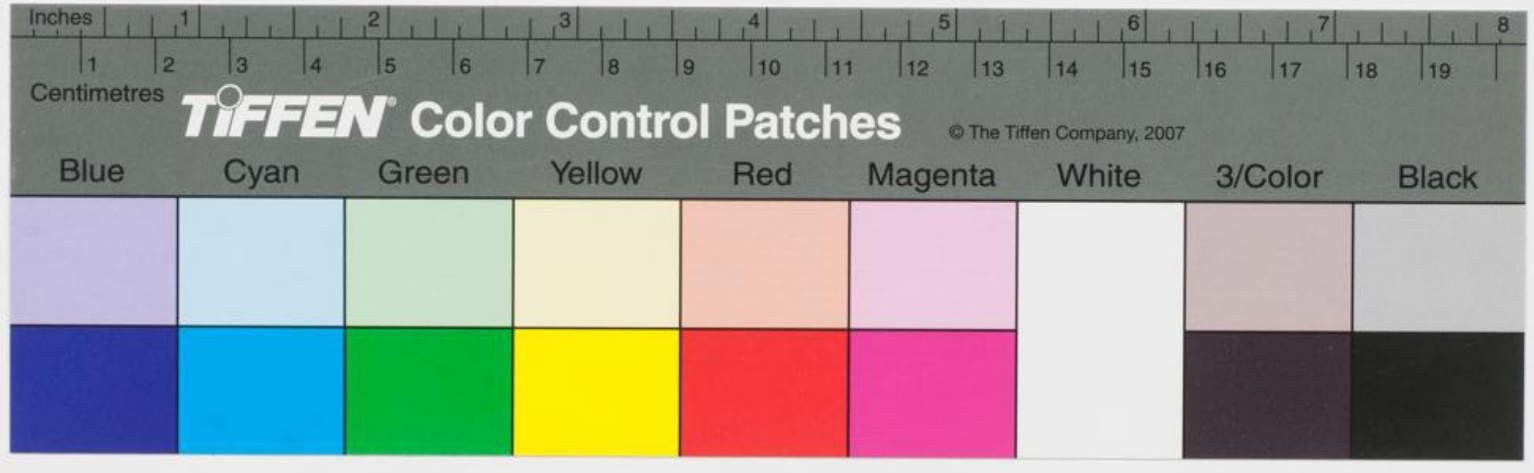

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf